

**T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**THE TIMES GAZETESİNE GÖRE
TÜRKLER VE ERMENİLER
(1918-1919)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilârâ USLU

**Enstitü Anabilim Dalı : Tarih
Enstitü Bilim Dalı : Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Haluk SELVİ

MAYIS-2006

**T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**THE TIMES GAZETESİNE GÖRE
TÜRKLER VE ERMENİLER
(1918-1919)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilârâ USLU

**Enstitü Anabilim Dalı :Tarih
Enstitü Bilim Dalı :Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**

Bu tez 31/05/2006 tarihinde aşağıdaki Jüri tarafından Oybirligi ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Dilârâ USLU

31.05.2006

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nde yüzyıllardır kardeşçe yaşamış iki millet olan Türkler ve Ermeniler, Birinci Dünya Savaşı'na gelindiğinde Büyük Güçlerin kendi amaçları doğrultusunda Ermenileri kullanması nedeniyle karşı karşıya getirilmişlerdir. Ermeniler, özellikle İngiltere ve Rusya'nın Doğu Anadolu ve Kafkasları ele geçirme projelerinin mihenk taşını oluşturmuşlardır. Osmanlı vatandaşı olan ve "millet-i sadıka" diye nitelendirilen Ermeniler, Birinci Dünya Savaşı içerisinde Doğu Anadolu'da Rus kuvvetleri ile birleşerek bölgede karışıklıklar çıkarmaya, Müslüman köylerini basıp kadın, çocuk, ihtiyar demeden kılıçtan geçirmeye başlamışlardır. Zaten daha savaş başlamadan Taşnak ve Hınçak adıyla komiteler kurarak devletten ayrılıp bağımsız olma hayali içerisine girmişlerdi. Birinci Dünya Savaşı başladığında Ermeniler, bunu gerçekleştirmek için gerekli zeminin hazır olduğunu düşündüler.

Savaş içerisinde Rusya ve İngiltere'nin Doğu Anadolu ve Kafkaslar üzerinde emelleri vardı. Rusya'nın yüzyıllardır değişmeyen "sıcak denizlere inme hayalinin" bir ayağını oluşturan bu bölgeyi alma düşüncesi, 1917'de Rusya'da ihtilal çıkınca suya düştü. Fakat Rusya, bundan vazgeçmemek adına bölgede meskun olan Ermenileri kullanmayı menfaatlerine uygun buldu.

İngiltere ise, Rus İhtilali patlak verince Rusya'nın bu politikasını engelleyerek Hindistan sömürgesine karşı olabilecek Rus tehlikesini ortadan kaldırmak için uygun bir zemin bulmuş oldu. Bununla birlikte zengin madenlere sahip Kafkasya ve Doğu Anadolu bölgesini elinde tutmak amacındaydı. Bütün bu emellerini hayata geçirebilmesi için bölgede kendi amaçları doğrultusunda çalışabilecek bir kuvvete ihtiyacı vardı. İşte bu kuvvet Ermenilerden başkası değildi. Tabiki buna karşılık Ermenilerin de istekleri olacaktı: istedikleri sınırlar çerçevesinde "Bağımsız Ermenistan".

Birinci Dünya Savaşı'nda devletlerarası mücadelelerin odak noktasını oluşturan bölgeler mevcuttu. Bu bölgelerden biri de Kafkasya ve Doğu Anadolu olmuştur. Burayı elde tutmayı çalışan İngiltere, bunun için bölgede yerleşik Ermenileri kullanmayı uygun gördü. Amaçlarından biri de sözüm ona "zavallı Hristiyan Ermenilere yapılan zulümleri dünyaya ve özellikle de Amerika'ya göstererek savaşa

katılmamış devletlerin ilgisini bu yöne çekmektir. Böylece Amerika'nın taze kanından yararlanarak harbin sonunu kendi lehine zafere dönüştürecekti. Bunun için elindeki en önemli silahlar olan diplomasi ve propagandayı kullandı. Zaten bu iki silahı dünya tarihine hediye eden kendisinden başkası değildi. Bunları kullanabileceği zemin hazırды: The Times gazetesi.

İngiltere, 1918-1919 yılları boyunca The Times'ın sütunlarına Ermenilerle ilgili ne varsa taşımaya; onları zavallı, yardıma muhtaç, bir kuru ekmeğe ihtiyacı olan insanlar şeklinde lanse ederek Osmanlı Devleti içerisinde yaşadıkları sözde zulümleri gözler önüne sermeye çalıştı. Ermeni Mülteciler için yardım fonları kurulmasından siyasi olarak Doğu Anadolu'yu da içine alan bölgenin bağımsız Ermenistan olarak oluşturulması isteklerine kadar Ermeniler ile ilgili her konuda The Times'ın sayfaları sonuna kadar açık olacaktır. Bu şekilde İngiltere, kamuoyunun ilgisini bu yöne çekerek dünyada bir Türk karşıtı propaganda oluşturmaya çalıştı. Biz de bu çalışmamızda Londra'da basılıp dünyanın birçok yerine dağıtılan The Times gazetesinin 1918-1919 yılları arasında Ermeniler çerçevesinde gelişen olaylara bakış açısını vermeye çalıştık. Amacımız; The Times'ın dönemin olaylarını dünyaya ne şekilde lanse edildiğini, gazetenin hangi amaç doğrultusunda haber yaptığını gözler önüne sermeye çalışmaktı. Bir yandan da gazetede çıkan haberlerin araştırma eserleri ile ortak ve ayrılan yönlerini ortaya koymaya çalıştık.

Hayatımın her dönemindeki desteklerinden dolayı aileme, sıkıntılı zamanlarımda yanımda olmasını bilen arkadaşım Hatice ŞAHİN'e ve çalışmanın hazırlanmasında tecrübelerini ve emeğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Haluk SELVİ'ye, teşekkür etmek benim için özel bir anlam ifade etmektedir.

31 Mayıs 2006

Dilârâ USLU

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
SUMMARY.....	iii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: SAVAŞIN SON YILI: 1918.....	9
1.1. 1918 Yılında Cephelelerdeki Durumun Times Gazetesindeki Yansımaları.....	9
1.1.1. Bakü'deki Gelişmeler.....	15
1.2. Siyasi Gelişmeler	23
1.3. Sözde Katliamlar ve The Times.....	33
1.4. Ermeni Mültecilere Yardımlar.....	51
BÖLÜM 2: EKİM 1918 – ARALIK 1919 ARASI DÖNEM.....	60
2.1. Siyasi Gelişmeler.....	60
2.1.1. Paris Barış Konferansı ve Ermeni İstekleri.....	75
2.2. Geri Dönüş Yasası ve Ermeni Mültecilerin Durumları.....	88
2.3. İttihat ve Terakki Partisi Mensuplarının Tutuklanması ve Yargılanması.....	105
2.3.1. İttihat ve Terakki Mensuplarının Tutuklanması.....	105
2.3.2. İttihat ve Terakki Mensuplarının Yargılanması.....	115
SONUÇ.....	122
KAYNAKLAR.....	127
EKLER.....	136
ÖZGEÇMİŞ.....	379

Tezin Başlığı: The Times Gazetesine Göre Türkler ve Ermeniler (1918-1919)	
Tezin Yazarı: Dilârâ USLU	Danışman: Doç. Dr. Haluk SELVİ
Kabul Tarihi: 31 Mayıs 2006	Sayfa Sayısı: III (ön kısım) + 135 (tez) + 243 (ekler)
Anabilimdalı: Tarih	Bilimdalı: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi
<p>Osmanlı Devleti içerisinde yaşamış bir millet olan Ermeniler, Birinci Dünya Savaşı'nda Rusya, İngiltere ve Fransa'nın vermiş olduğu "bağımsız bir devlet kurma" vaatlerine kanarak Osmanlı'ya karşı daha savaş başlamadan kurdukları örgütler vasıtasıyla çetecilik faaliyetlerine başlamışlardır. Büyük Güçlerin piyonları olan Ermeniler, savaş içerisinde Osmanlı vatandaşı olmalarına karşın kâh silahlı güçleriyle Osmanlı Devleti'nin savaştığı devletlere katılmışlar, kâh Doğu Anadolu ve Kafkaslarda yaşayan Müslüman Türkleri katlederek bölgede nüfus olarak çoğunluğa sağlamaya çalışmışlardır. 1918-1919 yılları savaşın kaderini belirlemesi açısından bunun had safhaya ulaştığı dönem olmuştur.</p> <p>İngiltere kendi amaçlarını gerçekleştirmek için çalışabilecek en uygun millet olarak Ermenileri gördüğünden Doğu Anadolu ve Kafkasları ele geçirme amacını Ermeniler aracılığıyla gerçekleştirmeyi uygun bulmuştur. Bunun için Ermenilerin Türkler tarafından yok edilmesi yalanını The Times gazetesi aracılığıyla bütün dünyaya söylemekten geri durmamıştır. The Times gazetesi ise; 1918 Ocak-1919 Aralık arası dönem içerisinde "Ermenilere yapılan zulümler", "Türk gaddarlığı" gibi manşetlerle bir yandan soykırım yapıldığına dair söylemlerde bulunmuş, bir yandan da 1915'e atıfta bulunarak Ermenilerin o dönemde sürüldükleri için çok acılar çektikleri ve bu yüzden istedikleri sınırlar çerçevesinde bağımsız bir Ermenistan'ın kurulması gerektiği üzerinde durmuştur. 1918-1919 yılları The Times'ın İngiliz propagandasının yoğun olarak yaşandığı dönem olması açısından önemi haizdir.</p>	
Anahtar Kelimeler: Ermeni, İngiltere, The Times, Ermeni Mülteciler	

Title of the Thesis: How “The Times” of London Turks and Armenians (1918-1919)	
Author: Dilârâ USLU	Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Haluk SELVİ
Date: 31 May 2006	Nu. of pages: III (pre text) +135(main body)+243(appendices)
Department: History	Subfield: Republic of Turkey’s History
<p>Armenians lived within the Ottoman Empire, being convincing by Russia, England and France which gave the promise “establishment of an independent state” for them, started guerilla fighting activities against Ottomans with organizations which has been established before the war. Although, Armenians, pawns of the Big Powers, were the Ottoman citizenship, they both joined with their arms to the states which the Ottoman State was at battle and killed the Muslims in Eastern Anatolia and Caucasus to acquire majority in that region. The years of 1918 and 1919 became a period that was a peak point of the determination of the fate of the war.</p> <p>England thought Armenians as a tool to obtain Eastern Anatolia and Caucasus, because she seemed Armenians as a best nation to work on their aims. For this, England did not refrain to tell from the lie of eradicating Armenian by Turks <u>through</u> The Times throughout world. The Times claims making genocide with headlines such as “Persecutions on Armenians”, “Cruelty of Turks” between January 1918 and November 1919. On the other hand, The Times states that Armenians suffered very much from deportation of 1915 and as a result of this they must establish independent Armenian state.</p>	
Keywords: Armenian, England, The Times, Armenian Refugees	

GİRİŞ

Dünyadaki bütün devletler yaşamlarını sürdürmek maksadıyla belirli bir strateji uygulamak zorundadırlar. Devletlerin savaşa girdikleri dönemlerde ise strateji belirleme konusu çok daha ehemmiyeti haizdir. I. Dünya Savaşı'na kadar, savaşlar içerisinde kamuoyunun önemi üzerinde çok fazla durulmamıştır. Bu çerçevede düşünüldüğünde ilklere imza atan bu savaş, propagandanın adeta harp içerisinde “sessiz ve derinden etkili olan bir silah” gibi görülmesi adına da bir ilki gerçekleştirmiştir.

Propagandanın savaştaki rolünü ifade etmeden önce ne anlama geldiği ve amacı üzerinde durmak gerekir. Propaganda, kelime manası olarak “yaymak” karşılığını almakla beraber “belli bir çıkar sahibi olan bireylerin ve grupların, başkalarının kanılarını ve davranışlarını etkilemek amacıyla, önceden tasarlanmış, ikna ve telkin tekniklerini kullanarak yaptıkları eylem” (Mutlu, 2003:111) şeklinde ifade edilebilir. Propagandanın amacı ise kamuoyunu yönlendirerek hitap edilen çevrede belirli bir konuda kendi lehine kanaat değişikliği yaratmak ve gerektiğinde kitleleri aktif bir şekilde eyleme sürüklemektir. Osman Özsoy, “Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma” adlı eserinde propagandanın amacını “fertleri, kabule zorunlu olmadıkları bir düşünceyi, kendi istekleriyle kabule, yapmaya zorlanamayacakları bir hareketi istekleriyle yapmaya yöneltmektir” (Mutlu, 2003:112) diyerek propagandanın önemini, kitleler üzerindeki etkisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Propaganda için kullanılan vasıtalar ise; hoparlör, radyo ve televizyon, basılı evrak, film, müzik, tiyatro, çeşitli toplantılar, danışma ve haber büroları, turistik müesseselerdir (Güneri, 1967:19). Kitleleri ardından sürükleme sanatı olarak ifade edebileceğimiz propagandanın en önemli aracı şüphesiz ki gazete ve dergilerdir.

17. asırda öncelikli amaç olarak tüccarların ihtiyaç duyduğu haberleri vermek düşüncesiyle kurulan gazeteler, daha sonra belirli periyotlarda kralın ya da o dönemdeki üst düzey görevlilerin kanunlarını halka duyurmak amacıyla yoluna devam etmiştir. İngiltere’de ise ilk gazete 1622 yılında yayın hayatına başlamış, 1648-1649 yılları arasında halk üzerinde tesir etmek düşüncesiyle Protestanlar

tarafından ilk siyasi gazete neşredilmeye başlanmıştır (Berkes, 1942:54). Bu yıllarda kurulan gazetelerin yayın hayatları uzun ömürlü olmamıştır.

İngiltere’de basılan günlük yayınlar açısından değerlendirildiğinde uzun soluklu gazetelerin başında gelen The Times, 1785’de “ The Daily Universal Register ” adıyla yayınlanmaya başlanmıştır. 1788 yılına gelindiğinde “The Times” adını almıştır. Gazetenin kurucusu John Walter başarılı bir kömür tüccarıyken Amerika ile olan savaş ve Batı Hindistan’daki kasırga nedeniyle 1784’de iflas edince basın hayatına girmeye karar vermiştir. 1908 yılında Lord Northcliffe tarafından satın alınmış olmasına rağmen gazetenin hisselerinin çoğunluğu Walter ailesinin elindedir (Giritli, 1990:1-4).

Gazetelerde mal sahibi olarak gazete patronları söz sahibi olmakla beraber gazete editörleri de bakış açısı bakımından etkili olabilen kişilerdir. Tüm dünyada olduğu gibi İngiltere’de de basın hayatında editörlerin gazetenin tirajı, sevilmesi, aranan gazete ya da kaliteli gazete statüsünde olmasında etkileri büyüktür. Bu durum İngiltere’de basılan kaliteli günlük gazeteler statüsünde değerlendirilen The Times gazetesi için de geçerli olmuştur.

Editörler bakımından The Times gazetesinin bakış açısını verirken çalışmamızla ilgili olan 1918-1919 yılları arasındaki döneme bakmayı uygun buluyoruz. The Times gazetesi kurulduğu günden itibaren dünyanın en gözde gazetelerinden biri olarak 1912’ye kadar 5-6 kez editör değişimi yaşamıştır. Geoffrey Dawson 1912-1919 ve 1923-1941 tarihleri arasında iki kez The Times editörlüğüne getirilmiştir. Dawson, Oxford’da okumuş, Güney Afrika’da görevli olan Lord Milner’in özel sekreterliğini yapmış ve otuz sekizinde daha genç sayılabilecek bir yaşta dünyanın takip ettiği önemli günlük gazeteler içerisinde sayılan The Times’ın editörlüğüne getirilmiştir. Gazeteye 1908’den itibaren sahip olan Northcliffe ile aralarının açılmasıyla 1918 Mütarekesi’nden üç ay sonra işten çıkarılarak yerine Henry Wickham Steed getirilmiştir. Steed, yirmi yıl gazetenin Dışişleri kadrosunda çalışmış, İmparatorluğa bağlılığı ile tanınan birisiydi. Aslında Northcliffe’nin onu seçmesindeki en önemli etken Steed’in kendisi gibi Lloyd George’dan nefret etmesiydi. Ne varki Northcliffe’nin 1922’de ölümü Steed’in döneminin de sonu olmuştur. Northcliffe’den

sonra gazetenin sahibi artık Hever Lordu Astor'dur. Astor, Geoffrey Dawson'ı tekrar editörlüğe getirmiştir ve Dawson 1941'de emekli olana kadar editörlük görevinde bulunmuştur (Giritli, 1990:47-50 ve Yılmaz, 2002:16).

Londra'daki önemli gazetelerden The Times gazetesi incelendiğinde zaman zaman değişiklik olsa da genel itibariyle İngiliz politikalarının sesi olduğu görülmektedir. Gazetede İngiltere'nin dış politikada güttüğü amaçlar ekseninde yazılar olmakla beraber aynı zamanda dünyada o zaman dilimi içerisinde gerçekleşen olaylara İngiliz halkının ilgisini çekerek bir kamuoyu oluşturma çabası söz konusudur. İngiltere, hangi devlet üzerinde nasıl bir politika içerisindeyse The Times gazetesi de bu politika dahilinde özellikle de Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında adeta İngiltere Hükümetlerinin propaganda gücü olarak görev yapmıştır. Londra'daki İngiliz Devlet Arşivi'nde bulunan Dışişleri Bakanlığı'nın FO 371 sınıfındaki siyasi belgeler incelendiğinde 1918-1920 yılları arasındaki dönemde İngiliz devlet adamları, askerî önderleri ve kamuoyunun, Türk aleyhtarları (Turkofob) ve Türk taraftarları (Turkofil) olmak üzere ikiye ayrıldıkları unutulmamalıdır. Bu ikilik, İngiliz toplumu, basın ve siyasetini büyük ölçüde etkilemiştir (Sonyel, 1987:XII-XIII).

Birinci Dünya Savaşı ekonomik ve askeri harp yanında propaganda harbinin de ilk defa gün yüzüne çıktığı savaş olmuştur. Savaş içerisinde kamuoyunu kontrol etmek, silahlı kuvvetlerin moralini yüksek tutmak, düşmanın maneviyatını kırmak, tarafsız ülkelerin tarafsız konumlarını devam ettirmek veya bu devletleri kendi saflarında savaşa intikal ettirmek için propaganda faaliyetlerine girişilmiştir. Bu amaçla düşmanın zulüm ve vahşetlerini gösteren efsaneler söylenmiş, düşman ordularının saflarına uçaklarla kağıtlar atılmıştır (Mutlu, 2003:124; Berkes, 1942:62-63).

Birinci Dünya Savaşı, dünya savaşlarının ilki olarak oldukça kanlı olaylara sahne olmakla beraber yaklaşık yirmi milyon insanın ölümüne veya kayıp olmasına neden olmuştur. Bu savaş dört yıl gibi uzun bir sürece yayılmış ve savaşan devletlerin hem kendi halkları üzerinde -özellikle de basın yoluyla- politikalarını empoze ederek bir kamuoyu oluşturmak hem de karşı bloktaki devletler ve onların halkları üzerinde uygulamış oldukları propagandanın en yoğun yaşandığı ilk savaş olarak tarihe

geçmiştir. Bu savaştan sonra savaşı kazanmak için göğüs göğüse çarpışmanın yanı sıra propagandanın da en az onun kadar önemli olduğu kabul edilmiştir.

Savaşın daha başlangıcında her iki bloktaki devletler savaşı diğerinin başlattığını söyleyerek bundan mesul olduğunu ispat etmeye çalışmış, kendilerinin ise adalet uğruna savaştıklarını, amaçlarının esir edilmiş milletleri kurtarmak olduğunu ve hatta Tanrı'nın da yanlarında olduğunu iddia etmişlerdir. Bütün bunların yanı sıra düşmanı suçlayan ve savaşı mazur gösteren suç listeleri hazırlatarak broşürler ya da gazeteler vasıtasıyla bunların halka duyurulması da savaş içerisindeki önemli propaganda oyunlarından birisi olmuştur (Mutlu, 2003:126-127).

I. Dünya Savaşı propaganda taktikleri açısından değerlendirildiğinde her iki gruptaki devletlerde kullanılan ortak vasıtalar olmakla beraber bir diğerinin önüne geçmek adına çeşitli yollar denenmiştir. Örneğin; savaştaki düşman taarruzlarının vahşî bir şekilde yapıldığını söylemek, uzun suç listeleri hazırlatıp halka ulaşmasını sağlamak, tarafsız ülkeleri özellikle de Amerika'yı yanlarına çekmek için çalışmak, savaştan erlere uçaklarla yalan haberlerle dolu gazeteler atmak ortak kullanılan propaganda taktikleri içerisinde sayılabilir.

Savaştan devletler propagandalarını iki taraflı yürütmüşlerdir. Bir yandan kendi halklarına savaşın içerisinde yer almak zorunda olduklarını, amaçlarının onlara göre savaşı çıkaran karşı tarafın mazlum milletlere eziyet etmelerini önlemek olduğunu belirtirken diğer yandan tarafsız ülkelerin halkları üzerinde de savaşta kendi yanlarında olmaları gerektiğine dair propagandayı empoze etmeye çalışmışlardır.

Her iki bloktaki devletlerin propagandalarından kısaca bahsetmek gerekirse; Almanlar, I. Dünya Savaşı'nda propagandaya ilk önem veren devlet olmuş, İngiltere ile Fransa'nın arasını açmaya çalışırken, tarafsızlığını korumaya gayret eden Amerika halkına da Almanya'nın bir müdafaa harbine girdiğini iddia etmişlerdir. Fakat Almanların bütün bunları gerçekleştirmeye çalışırken kendi halkını göz ardı etmesi Alman propagandasının adeta sacayağının birinin eksik olmasına neden olmuştur.

Amerika ise harbe girdiği 7 Haziran 1917 tarihinden itibaren kendi halkı arasında savaşla ilgili bir psikoloji oluşturma çabasına girişti. Bunun için Committee on Public Information (Umumî İstihbarat Komitesi) adını verdiği bir heyet oluşturup Amerika

halkı arasında savaş heyecanını oluşturmak, müttefik devletlere karşı sempati, Almanlara karşı nefret hisleri yerleştirmekle görevlendirdi. Bu heyet, savaş propagandasında Amerika'nın savaşa Alman tehlikesini bertaraf etmek için müdahil olduğunu belirtirken Almanlara "Hunlar" (Barbarlar), Kayzer'e "Kudurmuş Köpek" sıfatlarıyla hitap ediyordu. O dönemde basılan bütün Amerikan gazete ve mecmuaları bu propagandanın vasıtaları olarak kullanılmakla beraber sadece resmî propaganda için hususî bir günlük gazete kuruldu. Bütün bunların yanında Amerikan propagandası zorba Almanların Amerika'yı işgali ve yaşanan felaketleri anlatan "The Battle Cry of Peace" gibi bir çok film yaparak I. Dünya Savaşı sırasındaki propagandası için sinemadan yararlanmasını bilmiştir (Berkes, 1942:68-71; Mutlu, 2003:133-135).

İngiliz propagandasının ise en önemli bölümünü tarafsız ülkeler özellikle de Amerika'nın kendi grubu içerisinde savaşa çekilmesi oluşturmaktaydı. İngiltere, savaşa girmeme düşüncesinde olan Amerikan kamuoyunun İngilizler yanında savaşa girmesini sağlamak için 1914'ten 1917'ye kadar geçen süre içerisinde her yola başvurarak bunu gerçekleştirmeyi başarmıştır. İngiltere, daha harbin başlangıcında Hariciye Nazırlığı'ndaki bir kısım insanlardan oluşturulan bir grubu propaganda işiyle uğraşmakla görevlendirmiştir. "Wellington House" adı verilen bu propaganda dairesinde İngiliz propagandasını destekleyen çeşitli kitaplar, makaleler, broşürler, fotoğraflar, karikatürler yayınlanmıştır. Bu büronun yayınları arasında 37 tane Türklerle ilgili kitapçık ve broşür vardır. Bunlar Ermeniler ve Wellington House çalışanlarının eserlerinden oluşmaktaydı. Wellington House Yayınları genellikle İngiltere'de Hodder&Stoughton yayınevinde, Amerika'da ise bir kısım hisselerine yine bu yayınevinin sahip olduğu Doran yayınevi tarafından basılıyordu. Doran yayınevinin sahibi ise İngiliz The Times gazetesinin sahibi Lord Northcliffe ile dirsek teması içindeydi (McCarthy, 2001:28-29).

Wellington House Yayınları arasında 1916 yılı ortalarında Ermeni kaynaklarına dayanan, çoğunlukla da belirli bir kaynağı olmayan, Türklerin Ermeni katliamı yaptığına dair sözlü ifadelerin yer aldığı, daha sonra "Mavi Kitap" (Blue Book) olarak anılacak olan "1915-16 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermenilere yapılan işlem" başlıklı İngilizce bir propaganda kitabı vardır ve bunun yazarları ise

İngiliz propagandasının şekillenmesinde önemli rol oynayan Lord James Bryce ve Arnold Toynbee'den başkası değildir. Michael Sanders ve Philip M. Taylor'ın Birinci Dünya Savaşı ile ilgili kitaplarında “Wellington House mensubu ve tanınmış tarihçi Arnold Toynbee'nin vahşet, barbarlık ve kırım hikâyeleri uzmanı” olduğu kaydedilmektedir. Mavi Kitab'ın başarılı olduğu bugün bile hala gerçekleri araştırmadan kaleme alınan kitap ve makalelerde yetkili bir araştırma eseriymiş gibi kullanılmasından anlaşılmaktadır. Sanders ve Taylor adlı bu iki İngiliz yazarına göre bu kırım, vahşet ve barbarlık hikâyelerinin çoğunu yaratan ve dünyaya yayan İngiliz basınıydı (Sonyel, 1994:379-380). 1917 yılına gelindiğinde Wellington House'da 54 kişi çalışmaktaydı ve bu büro bakanlıklardan dahi yardım isteme yetkisine sahipti (McCarthy, 2001:22-23). Bu açıdan bakıldığında bile Wellington House'un İngiltere siyasetindeki yeri açıkça görülmektedir.

İngiltere'de günlük çıkan gazeteler içerisindeki The Times gazetesi, İngiliz propaganda teşkilatlarıyla basın ilişkisini anlatmada önemli bir yapıtaşı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü 1908'de The Times'ı satın alan Lord Northcliffe, 1918'in Mart ayına gelindiğinde “Crewe House” adı verilen “Wellington House” benzeri bir propaganda teşkilatının başına getirilmiş, savaşın son yılı itibariyle İngiliz propaganda taarruzunu hazırlayıp uygulayan kişi olmuştur. Northcliffe'nin direktifleriyle 1918 Ağustos'undan itibaren Almanya üzerine 5.360.000 beyanname atılmış, bu sayı yıl sonunda 12.000.000'a ulaşmıştır. Bu beyannameler o kadar etkili olmuştur ki Alman komutanlarını endişeye sevk etmiş, kâğıtlar hakkında talimat yayınlamaya mecbur olmuşlardır (Berkes, 1942:74-75).

Northcliffe, İngiltere içerisinde uygulayacağı propagandayı düşman memleketlerindeki propagandadan ayrı tutmuştur. Onun I. Dünya Savaşı'nda İngiltere'nin Almanların da kabul etmiş olduğu propaganda alanındaki zaferini sağlayan harp propagandası tarihine getirdiği önemli yenilikleri olmuştur. Bunlardan birisi, propaganda ile siyaseti elbirliği içinde olmak durumuna getirmesidir. Northcliffe'nin yapmış olduğu diğer bir yenilik ise bundan sonra düşman aleyhine iftiralar ortaya atmak, onun zalimliğini iddia etmek gibi usullerin terk edilmesi yanında tarihe, kanunlara, beşeriyete, dine müracaat eden propagandanın ortadan kaldırılmasıdır. Propaganda ona göre, olayları kullanan ve bunu kullanırken düşmanın

manevî veya siyasî alandaki zayıf noktalarını keşfedecek ve bu zayıflığı arttıracak haberlerle oynanan bir manevra olmalıydı. Bu çerçeveden bakıldığında Almanya ve müttefiklerinin iç tezatları; ırklar, milletler, dinler, sınıflar ve partiler arasındaki mücadeleler ve ihtilaflardı. Bu açıdan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun 52 milyonluk nüfusunun 30 milyondan fazlası Slav veya Almandan gayrı milletlerden oluşmaktaydı. Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki ırk ve mezhep farkları da Northcliffe'nin başını çektiği İngiliz propagandasının tesirine müsait bir ortam hazırlıyordu. İngiliz propagandası bu iki imparatorluk içindeki çeşitli ırk ve mezhep gruplarından Polonyalılar, Romenler, Hırvatlar, Slovaklar, Çekler, Ermeniler üzerindeki politikasında onları isyana teşvik etmekle kalmamış bununla beraber savaş İngilizler lehinde sonuçlanırsa İngiliz Hükümeti'nin onların bağımsızlığını sağlayacağını resmen kararlaştırarak bu haberi cephede savaşan bütün bu milletlere ait askerin kulağına eriştirecek her türlü vasıtayı kullanarak yaymıştır. Alman askerlerine ise “Kaybedilecek bir muharebe uğruna dövüştürülen Junker esirleri” diye başlayan ve aklıktan kırılan Alman askerlerine müttefiklerin memleketlerinde yağ, bal aktığını bu yüzden Alman esirlerinin şişmanladıklarını belirten beyannameler atılmıştır. Northcliffe, her hangi bir şüphe oluşmaması için Alman esirlerinin fotoğraflarını iyi muamele gördüklerini bildiren yazılı şahadetleriyle beraber düşman hatlarının gerilerine doğru göndermiştir. Velhasıl öğrendiği her haberi, her malumatı kendi lehine çevirerek bir propaganda aracı olarak kullanmasını iyi bilmiştir (Berkes, 1942:77-78)

Northcliffe'in, kuvvetli bir iradeye sahip teşkilatçı bir kişiliği vardı. Prensibi, “hakikati gizlemeyerek onu işine yarayacak şekilde tefsire müsait bir tarzda bildirmekten kaçınma” idi. Ona göre İngiltere'nin de savaşın başlarında uygulamış olduğu asılsızlığı çok geçmeden anlaşılacak uydurma olaylarla oynamak propaganda için en tehlikeli usuldü. Çünkü ona göre yalanın ortaya çıkması propaganda adına en kötü durumdu. Dolayısıyla Northcliffe'e göre olan olayları kendi lehine çevirmek ve bundan bir propaganda çıkarmak en sağlıklı yoldu. Buna en güzel örnek; bir Alman limanında sefere giden denizaltıların geri dönmemesinin halk arasında gerginlik ve endişeyi arttırdığına dair haberler alınca Amirallik dairesinden batırılan veya esir edilen denizaltılar hakkında mümkün olduğu kadar sahih rakamlarla hazırlanan

listeleri kullanarak karşı propagandasını kurmuş olmasıdır (Berkes1942:79; Mutlu, 2003:132-133). İngiltere'nin Birinci Dünya Savaşı'ndaki politikasının en önemli ayağını oluşturan Ermeniler, üzerindeki propagandayı yürüten The Times gazetesinin başında da işte bu düşüncelere sahip birinin olması İngiltere'yi başarıya götüren en önemli noktalardan biri oluşmuştur.

Çalışmanın konusu; 1918 Ocak-1919 Aralık dönemi içerisinde İngiliz The Times gazetesinde Ermeniler ile ilgili çıkmış haberler ışığında bu dönemde İngiltere'nin Osmanlı Devleti içerisinde meskun Ermenilere bakış açısını ortaya koymaktır.

Çalışmanın amacı; The Times gazetesi çerçevesinde Ermeni meselesine farklı bir perspektiften bakmak, ulaşılan kaynaklar ile gazeteyi karşılaştırarak 1918-1919 döneminde Türk-Ermeni ilişkileri içerisindeki İngiltere'nin oynadığı rolü gözler önüne sermektir. Bu şekilde ilişkilerin kopma noktasına getirilmesinde Batı'nın Büyük Gücü İngiltere'nin nasıl bir politika izlediğini göstermektir.

Çalışmanın önemi; Birinci Dünya Savaşı'nda İngiltere'nin düşman ülkelere karşı propaganda başkanlığını üstlenen Lord Northcliffe'in aynı zamanda The Times gazetesinin sahibi olması ve propagandasını bu gazete aracılığıyla yürütmesi yanında Ermeni Sorunu'na bu gazetenin perspektifinden bakılmış olmasıdır.

BÖLÜM I: SAVAŞIN SON YILI 1918

1.1. 1918 Yılında Cephelelerdeki Durumun The Times Gazetesindeki Yansımaları

Savaşın kaderini belirleyen 1918 yılı, cephele açısından değerlendirildiğinde ülkelerin siyasi manevralarını aratmayacak derecede hareketli geçmiş ve bu hareketlilik ateşkesin imzasına kadar sürmüştür. Birinci Dünya Savaşı'na kaybettiği toprakları almak düşüncesiyle giren ve birçok cephele savaşmak zorunda kalan Osmanlı Devleti'nin savaş meydanındaki durumu, Londra'daki The Times gazetesine savaş muhabirleri vasıtasıyla ulaştırılmıştır.

Savaşın son yılı Osmanlı Devleti için daha çok Kafkas cephesinde yoğunlaşmıştır. İktidardaki İttihat ve Terakki Partisinin başındaki Enver Paşa, 1918 yılında Osmanlı ordusunun bütün olanaklarını Kafkas cephesine tahsis etmiştir (Akşin, 1987:286). Ruslar, Çanakkale Savaşı sonucunda Müttefiklerinden yardım alamayınca bir buhrana sürüklenmiş ve ardından gelen süreç içerisinde Bolşevik İhtilali ile uğraşmak zorunda kalmıştır. 1917 sonlarında Rusya savaştan çekilmiş ve kendi iç meselelerine dönme kararı almıştır. Bundan sonra Kafkasya cephesinde Türklere karşı durma işini Ermeni ve Gürcü birlikleri devralmış, özellikle de Ermeniler Rusların bölgeden çekilirken bıraktıkları silah ve mühimmat ile Türk halkına zulümlere başlamışlardır. 23 Şubat 1918 tarihli The Times'da Türk raporuna dayanılarak verilen habere göre; Türk müfrezesinin dün akşam Bayburt'a girdiği ifade edilmektedir. Aslında bu haberin hemen altında adeta The Times geleneği haline gelen ve her Türk raporunun arkasından ilave edilen not bölümü dikkate değerdir. 23 Şubat tarihli Türk raporunun altındaki bu ifadeye bakıldığında Bayburt'tan bir Ermenistan şehri gibi söz edildiği görülmektedir. Rusların Türklere savaşmak yerine çekilmeyi düşündükleri ve artık buraların Ermenilerce korunmasının umulduğu belirtilmektedir (Ek-1/ The Times, 23 Şubat 1918). Burada olduğu gibi Kafkas cephesinden Rusların çekilişiyle beraber bölgenin Türklere karşısında savunulması işini, yerel halkın özellikle de Ermenilerin devraldığına dair haberler The Times gazetesinde yerini almaktadır. 8 Nisan 1918 tarihindeki The Times gazetesi, Ardahan ile ilgili olarak buna benzer bir durumu okuyucularına haber vermektedir. Sarıkamış'a yapılan Türk taarruzu sonrasında

Ardahan'ın Türkler tarafından işgal edildiği, askerlerin Karadeniz sahilinde Batum istikametindeki eski sınırı geçtikleri, Türk raporuna göre verilmektedir. Bu haberin ardından üç yıldızlı olarak verilen notta Brest Litovsk Antlaşması'ndan sonra Kafkasların özerk hükümetlerinin Bolşeviklerin nüfuzunu kabul ettikleri daha sonra ayrı ayrı yapılan barış müzakerelerinin bir sonuç vermediği belirtilmektedir. Ermeni ve Gürcülerin ülkelerini savunmak için ordu hazırlığı içinde oldukları ortaya konmakta ve Sarıkamış'ın Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında bir Rus zaferine sahne olduğundan söz edilmekle beraber Sarıkamış, Ardahan, Batum'un coğrafik özelliklerinden kısaca bahsedilmektedir (Ek-2/ The Times, 8 Nisan 1918).

Kafkasya'dan Rusların çekilişiyle beraber bölge Ruslar tarafından Ermenilerin sorumluluğuna verilmiştir. Bundan sonra bölgede gerçekleşecek muharebeler Türk ve Ermeni birlikleri ve Ermenilerin koruyucusu statüsündeki İngilizler arasında meydana gelecektir. Rusların geri çekilişinden sonra Kafkas cephesindeki illerde Ermenilerin Türklere zulüm yapmasını engellemek için Başkomutanlık Vekaleti 3 ve 6 Ocak 1918 tarihlerinde 3 üncü Ordu Komutanlığı'na "Türk halkının Ermeni zulümlerinden kurtarılması için oluşturulan milis kuvvetlerinin ileri sürülmesi" emrini vermiştir. Ermenilerin Kafkas cephesindeki amaçları Van, Bitlis, Muş, Erzurum dahil olmak üzere bütün güney Kafkasya'yı içine alan özerk bir Ermeni idaresi oluşturmaktır. Bu amaçla 40.000-50.000 kadar olan bir Ermeni birliği teşkil edilmiştir (Kafkas Cephesi 3. Ordu Harekâtı, 1993:437-438). Ermeniler Kafkasya'yı Türklere bırakmamak için akla gelmeyecek katliamlarla Türkleri korkutmayı ve bu yolla amaçları dahilinde bir Ermeni bölgesi oluşturmayı planlamışlardır.

1918 yılında Türklerin savaştığı cephelerle ilgili The Times'da çok sayıda haber çıkmıştır. Batum, Bakü, Trabzon, Bayburt, Erzurum, Ürdün, Filistin, Ardahan ve çevresinde gelişen olaylar öncelikle İngiltere olmak üzere bütün dünya kamuoyuna The Times gazetesi ile yansıtılmıştır.

The Times gazetesinde çıkan haberler incelendiğinde cephelerdeki durumun çoğu zaman halka farklı gösterildiği, Türklerin birçok yerde başta Ermeniler olmak üzere ele geçirdikleri bölgelerde yaşayan milletler üzerinde baskı uyguladığı belirtilerek,

gazetenin muhabirlerinden gelen telgraflardaki haberler, isimleri tam olarak belli olmayan örneklerle dünya kamuoyuna sunulmuştur.

The Times gazetesi, Birinci Dünya Savaşı boyunca savaşı gün gün manşetlerine taşımış, savaşla ilgili önemli olayları her gün rapor olarak okuyucularına sunmuştur. Bu durum The Times'ın gerçekleri yazdığına dair kamuoyunda güven oluşmasını sağlamıştır. Bu bölümlerde yorumdan çok haberlere yer verilmiştir. 21 Şubat 1918 tarihli The Times gazetesinde “Rusya'nın İstilasını” üst başlığı ve ardından gelen “Savaş: 4. Yıl: 202. Gün” alt başlığıyla Rus askerlerinin Türk Ermenistan'ını boşaltmaya başladığı, Türklerin ise Trabzon'un batısından sekiz mil mesafedeki Karadeniz sahilindeki Platana'ya ulaştığı, silahlı Ermenilerin ise bu ilerlemeye karşı koymaya çalıştığı haberi verilmiştir (Ek-3/ The Times, 21 Şubat 1918). Savaş içerisinde gerçekleşen önemli olaylar rapor olarak okuyuculara bu şekilde iletilmiş, o dönemde gerçekleşen bazı olaylar ise The Times'ın sütunlarında yer bulamamıştır. Bu durum, Birinci Dünya Savaşı içerisinde İngiltere ve Osmanlı Devleti'nin farklı kullarında bulunmasından dolayı İngiliz propagandasının en önemli ayağını oluşturan Türkler ve Türk ordusu üzerinde uyguladığı politikanın The Times üzerinden nasıl gerçekleştiğini gözler önüne sermektedir.

Zaman zaman cephelerden gelen haberler halka duyurulurken kısıtlı da olsa Türk raporlarının bildirdiği malumat, The Times gazetesinin sayfalarında küçük haberler şeklinde lanse edilmektedir. 1918 yılının Mart ayına gelindiğinde Türklerin Kafkas cephesi içerisindeki önemli merkezlerden biri olarak gösterilen Erzurum önlerine kadar geldiği, Türk ordusunun Ermeni birliklerince saldırıya uğradığı, fakat bu saldırının saldırgan Ermenilerin çok büyük kayıplarıyla püskürtüldüğü haberi 10 Mart tarihli bir Türk raporu olarak verilmiştir (Ek-4/ The Times, 12 Mart 1918). Bundan çok değil üç gün sonraki The Times'da Erzurum'un Türklerce tekrar zapt edilmesi haberi günlük savaş haberlerinin verildiği sütunda yerini almıştır. Bundan iki yıl öncesinde Grandük Nicholas'ın ordusu tarafından kazanılan Büyük Kafkasyalı kalesi Erzurum'un Ruslar tarafından yüzüstü bırakılmasına rağmen buranın Ermenilerce çok iyi bir şekilde müdafaa edildiği, fakat savaşın 224. günü Pazartesi gecesi Türkler tarafından zapt edildiği ifade edilmiştir (Ek-5/ The Times, 15 Mart 1918). Yine aynı

günkü nüshada 12 Mart tarihli Türk raporunda Erzurum'u ele geçirmeden önce Ermenilerin Türk birliklerine ciddi mukavemet gösterdiği, Türklerin Ermenilerle mücadelesinin gece boyunca devam ettiği ve sonunda Ermenilerce ortaya çıkarılan ateşler söndürülerek şehrin ele geçirildiği haberi verilmektedir. İlginç olan The Times'ın bu haberin hemen altında Ermenistan'ın başkenti Erzurum diye başlayan kısa notunda şehrin üç hafta önce ele geçirilen Trabzon gibi alevler içinde olduğunu ve muhtemelen ateşin Türkler tarafından çıkartıldığını belirtmiş olmasıdır. Bu kısa notun devamında Grandük Nicholas'ın 1916'daki Erzurum'u ele geçirme hadisesi hatırlatılarak Ermenilerin son beş gün boyunca Türklere karşı göstermiş olduğu mukavemetin en az 1916'daki olay kadar önemli olduğuna dikkat çekilmiş, bunun şehrin tarihine muhteşem bir sayfa daha eklediği ifade edilmiştir (Ek-6/ The Times, 15 Mart 1918). Burada sanki objektif kriterler göz önünde bulundurularak Türk raporlarına da yer veriliyormuş gibi gösterilip, hemen altında onunla çelişen kısa bir not ilave edilmesi gazetenin olaylara bakış açısını haberlerin içerisine nasıl serpiştirdiğini açıkça ortaya koymuştur. Bu yaklaşım tarzı savaş süresince de devam etmiş ve savaşın bitiminden sonra Mondros Mütarekesi'ndeki yaklaşımla paralellik göstermiştir. Yine 5 Nisan tarihli "Imperial and Foreign News Items" başlıklı bölümde ise; Petrograd Ermeni Bürosu'na göre Asya'nın kuzey doğusunun büyük hisarı olan Erzurum'un Ermeni birlikleri tarafından tekrar ele geçirildiği, Erzurum'un bir aydan daha az bir zaman önce Türkler tarafından alınmış olduğuna işaret edilmektedir (Ek-7/ The Times, 5 Nisan 1918).

Cephelerde 1918 yılı içerisindeki durum Osmanlı Devleti için pek de iç açıcı olmamasına rağmen zaman zaman kayda değer başarılar elde edilmiştir. Alman komutanlarla desteklenen Türk ordusu, Erzurum, Trabzon, Kars, Ardahan, Batum'un geri alınması hadiselerinde kayda değer başarılar elde etmiş, kimi zaman gel-gitler yaşansa da Kafkasya cephesinde müstahkem mevkiyi ele geçirmek için birçok hücum gerçekleştirmiştir. 1918 yılının Nisan ayı içerisinde de yoğun olarak Batum'un el değiştirmesi söz konusu olmuştur. Bu konu The Times'ın 18 Nisan tarihli nüshasında "Türkler Batum'u Ele Geçirdi" başlığı altında verilmiştir. Burada 15 Nisan tarihli Türk raporundan alınan bilgilere göre Batum'u almak için 13 Nisan akşamı tabyalara doğru başlayan hücumun büyük mukavemetle karşılaşılmasına

rağmen düşmana ağır kayıplar verdirildiği bildirilmiştir. Bu bilginin hemen altında The Times'ın üç yıldızlı kısa notunda Batum ile ilgili Kafkasya'nın Karadeniz'deki başlıca liman kenti ve Bakü'ye demiryolu ile bağlandığı için petrol sanayinin merkezi olduğu ifade edilerek Türklerin Batum'u ele geçirirken karşılaştıkları direnmenin Ermeni ve Gürcü birlikler tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir (Ek-8/ The Times, 18 Nisan 1918).Yine aynı tarihli nüshada savaş haberleri bölümünde de savaşın 258. gününde Batum'un Türkler tarafından zapt edildiği, buranın da geleceğinin Kars ve Ardahan gibi Brest Litovsk Antlaşması'ndaki "kendi kendine karar verme" prensibine göre belirleneceği ortaya konmuş Ermeniler ve Gürcülerin ülkelerini savundukları ifade edilmiştir. The Times incelendiğinde bu haberde olduğu gibi Kafkasya'da yaşayan Ermeni ve Gürcülerin durumlarıyla ilgilenilmesine rağmen bölgede yaşayan ve önemli bir nüfusa sahip olan Müslümanların göz ardı edildiği ve hemen hemen hiç bahis konusu bile olmadığı görülmektedir.

1918 yılında Kafkasya gibi Osmanlı Devleti'nin kaybetmemek için savaş verdiği bir diğer cephe çatışmaların halen de son bulmadığı yer olma özelliğini korumaya devam eden Filistin ve çevresini içine alan bölgedir. Savaşın son yılı Osmanlı Devleti için Filistin ve Suriye cephelerinde adeta bir çöküntü yılı olmuştur. İngiltere'nin Birinci Dünya Savaşı'na girerken başta gelen amaçlarından biri Türklerin elinde olan ve yer altı zenginlikleri açısından paha biçilemeyen Osmanlı Devleti'nin topraklarından mümkün olduğunca fazla bölgeyi nüfuzu altına almaktı. Bu amaçla Alman destekli Türk ordusunu yenmesi gerektiğini biliyordu. İngiltere, kat'i surette aşması gereken engellerin farkında olarak gerekli olan her şeyi seferber etmişti. Bu amaç uğruna adeta hedefe kilitlenmiş bir şekilde ilerliyordu. Denilebilir ki İngiltere, bir dedektif hassasiyetiyle savaşa giden yolda çalışmalara başlamış, harb başlamadan çok öncesinde istediği ortam için gerekli hazırlığı yapmıştı. Savaş başladığında ise yaptığı hazırlık tohumlarının meyvelerini topluyor ve bunlara yeni tohumlar ekleyerek savaşın sonu için gerekli çalışmaları gerçekleştiriyordu. Savaş öncesinde ve savaş boyunca farklı propaganda taktikleri kullanarak amaçlarını gerçekleştirme çabasında olan İngiltere, özellikle Filistin cephesinde yaşanan muharebelerde Osmanlı Devleti ile çarpışmış, bölgeyi ele geçirmek amacıyla amansız bir mücadelenin içinde yer almıştır.

Osmanlı ordusu içerisindeki çözümlerin bu döneme denk gelmesi Filistin ve Suriye cephelerinde yaşanan yenilginin en önemli nedenlerinden biridir. Çünkü Cemal Paşa'nın, Batı Arabistan Genel Komutanlığı'ndan çekilmesinden sonra, IV. Ordu Komutanlığı ile diğer birlikler 6 Temmuz 1917'den itibaren Osmanlı hizmetinde bulunan Alman orduları eski Genelkurmay başkanı Falkenhayn'ın emrine verilmiştir. Bölgeyi çok iyi tanımayan Falkenhayn'ın Türk komutanları ile ilişkisi de zayıftı. Bununla birlikte Türk askerini, Osmanlı egemenliğindeki Arapları ve Arabistan'ı pek fazla bilmeyen bir komutanın başında bulunduğu Türk askerlerine komuta etmesi mümkün değildi. Bunun üzerine Türkiye'deki Alman askerî heyeti başkanı ve I. Ordu Komutanı Liman von Sanders, 25 Şubat 1918'de Falkenhayn'ın yerine bu göreve atandı (Burak, 2004:173-174). Bundan sonra gerçekleşen mücadelelerde Türk askerine Çanakkale'de komuta etmiş olan Limon von Sanders komuta edecektir. Limon Paşa, Türk askerinin gücünü ve yapabileceklerinin sınırını Çanakkale'de görmüştür. 1918 Mart'ından sonra gerçekleşecek muharebelerin baş kişisi rolünü Çanakkale'de olduğu gibi yine Limon von Sanders üstlenmiştir.

1918 yılının Nisan ayının başında bölgedeki savaşların yoğunlaştığı bir dönemde İngilizler Köprübaşı bölgesine (Goraniye Köprüsü) doğru taarruza başlamışlardır. Buna karşılık geri çekilmek zorunda kalan Türk ordusunun 48 inci Tümeni, 10/11 gecesi İngilizlerin taarruz ettikleri mevzilere yanaşarak sabahın erken saatlerinde hücum etmişlerdir. Fakat Türk ileri harekâtı yavaş ilerlediğinden İngilizlerin yapmış olduğu bir karşı taarruz ile 48 inci Tümen, çok büyük kayıplar vererek geri çekilmek zorunda kalmıştır. 11 Nisan ile 30 Nisan arasında ise asi Arap kuvvetleri, Hicaz demiryoluna karşı sürekli akınlar yapmışlar ve bu akınlar neticesinde 105 km. uzunluğundaki Maan-Müdevvere arasındaki bütün istasyonlar ile demiryollarının önemli bir kesimini tahrip etmişlerdir. İngilizler ise Arapların bu taarruzuna Şeria Vadisi'ne yaptıkları bir gösteriş harekâtıyla yardım etmişlerdir. İngilizlerin buradaki taktiği aslında verilen "ciddi bir muharebeye girişmeme" emrinde gizliydi. Bununla İngilizlerin amacı, Türkleri her an bir taarruz bekler durumda tutarak tedirgin etmektir (Sina-Filistin Cephesi, 1986:578-580). 20 Nisan 1918 tarihli The Times gazetesi ise İngilizlerin bölgedeki durumunu Filistin'deki muhabiri W. T. Massey'den 13 Nisan'da alınan haber ile okuyucularına duyurmaktadır. "Köprübaşında Feci

Teşebbüs” başlığı ile verilen bu habere göre; İngiliz süvarilerin Hicaz demiryolları üzerine yaptıkları baskından ve Amman’ın kuzey ve güney bölümlerinin yıkımından sonra, İngiliz birliklerinin Ürdün’ün batısına döndükleri ifade edilmektedir. Bu haberin sonunda ise, İngilizlerin geri dönerken yanlarında Türklerin ağır baskısından kurtarmak için, geçtikleri köylerdeki binlerce Ermeni ve Kıpti mülteciyi de yanlarına aldıklarından bahsedilmektedir (Ek-9/ The Times, 20 Nisan 1918). Bu haberde geçen Türklerin baskısındaki Ermeni ve Kıpti mültecilerin kurtarılması ile ilgili bir bilgiye kaynaklar da rastlanmamaktadır. Bu durum The Times’ın o dönem içerisinde İngiltere için bir propaganda gazetesi olarak kullanıldığını akla getirmektedir. Bu durum yaşanmış olaylar içerisine propaganda malzemelerinin nasıl yerleştirilmiş olduğuna çarpıcı bir örnek olarak karşımızda durmaktadır. Bununla birlikte bölgede Ermenilerin yaptıkları ile ilgili bilgiyi The Times gazetesi Lord Robert Cecil’in sözleri ile açıkça ortaya koymaktadır. Lord Cecil, Ermeni askerlerinin İngiliz, Fransız ve Amerikan orduları gibi hizmet ettiğini ifade ettikten sonra Ermenilerin General Allenby’nin Filistin’deki muhteşem zaferinde paylarına düşeni yaptıklarını söylemektedir (Ek-10/ The Times, 4 Ekim 1918). Bu haberden çok geçmeden 9 Ekim’de Paris’teki The Times muhabirinin ilettikleri bunu tamamlar niteliktedir. Ermeni Ulusal Delegatesi’nin Başkanı Bogos Nubar Paşa’nın General Allenby’den aldığı telgrafta “hemşerilerinizin muharebede aktif bir rol almasından ve bizim zaferimizi paylaşmasından gurur duyuyorum” (Ek-11/ The Times, 10 Ekim 1918) şeklindeki sözleri Ermenilerin Filistin bölgesindeki İngiliz birlikleri içerisindeki konumlarını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

1.1.1. Bakü’deki Gelişmeler

Kafkasların müstahkem mevkielelerinden biri olan Bakü, yer altı zenginlikleri açısından önemli bir merkez olması nedeniyle Almanların ve İngilizlerin ilgisini çekmiş ve iki devlet bu bölgeyi başka bir devlete ve özellikle de birbirlerine bırakmamak için mücadele etmişlerdir. Almanlar ile Türkler arasında da bu bölge adına sürtüşme olduğu haberini okuyucularına ileten The Times, Almanların Türkleri gazıyla meşhur bir bölge olan Bakü’yü almaktan vazgeçirmeye çalıştığını, fakat Türklerin Ermeniler

ve Bolşevikler tarafından korunan Bakü'ye yakında saldırabileceklerini belirtmektedir (Ek-12/ The Times, 2 Ağustos 1918). Bölgenin madenleri üzerinde gözü olan Almanya, Rus Komünist Hükümetini de yanına alarak amacı uğrunda Hristiyan koruyuculuğuna soyunur ve Osmanlıların Hristiyanları öldürdüğü söylentisini dillendirir. Müttefiki Osmanlı Devleti'ni Bakü'deki maden ve petroleri ele geçirmek uğruna adeta arkadan vurur. İşte bu durum The Times'ın sayfalarında Almanların Türkleri Bakü'yü ele geçirme düşüncesinden vazgeçirmeye çalıştığı şeklinde ifade edilmiştir. Zaten Almanlar daha Haziran ortalarında Filistin bölgesinden kendi birliklerini çekip Kafkasya'ya göndererek Kafkasya'daki Türk birliklerini de Filistin'e yollamayı planlamışlardır (Bayur, 1991:212). Böylece Türkleri Kafkasya'dan uzaklaştırma politikalarını, bölgedeki Türk birliklerini azaltarak gerçekleştirmeyi amaçlamışlardır. Çünkü Almanlara göre Bakü, savaşta en sadık müttefikini kaybetmek pahasına da olsa ele geçirilmesi gereken önemli bir bölgedir.

Bütün bunlar içerisinde Bakü'nün devletler açısından önemi ise çeşitlilik arz etmektedir. Almanlar savaşı kazanırlarsa Kafkasları özellikle de Bakü petrolerini kendileri için alıkoymayı düşünmekteydiler. Almanlar, Bakü'nün Türklerden ziyade ezik durumdaki Bolşevikler'den daha kolay petrol elde edebileceklerini umdukları Rusların elinde kalmasını tercih etmektedirler. Ruslar ise Hazar Denizinde ve ırmaklarının çoğunda lokomotif veya vapurlar petrole işlediğinden ne olursa olsun Bakü'yü başka bir devlete bırakmamaya çalışmaktadırlar. Buna karşılık Enver Paşa, bu iki devlet gibi petrole ilgili düşünceler içerisinde olsa da onun buraya asıl bakış açısı millidir (Bayur, 1991:213). Devletler açısından Bakü'nün vazgeçilmezlik kriterleri göz önünde bulundurulduğunda petrol ve diğer değerli madenler önemli olmakla beraber Osmanlı Devleti, Bakü konusunda devletler içinde en romantik düşünce yapısına sahip devlet olarak öne çıkmaktadır. Denilebilir ki Osmanlı Devleti için eski ihtişamlı dönemlerindeki gibi sahip olduğu bölgeleri elinde tutma ve birlik beraberlik duygusu zengin yer altı kaynaklarına sahip olmaktan daha ağır basmaktadır.

Bütün bunlar olurken Ağustos'un 9'unda The Times'da Kafkasların halen Ermenilerin mülkünde olduğu, 1 Ağustos'ta gerçekleşen Türk hücumunun başarısız olduğu, büyük bir güç sahibi olmayan Türklerin Ermenilerden teslim olmalarını talep ettiği, fakat Ermenilerin bu talebi reddettiği ifade edilmiştir (Ek-13/ The Times, 9 Ağustos 1918). Bunun yanında ilginç olan birkaç satır önce Türklerin fazla bir güce sahip olmadığını belirten The Times gazetesinin aynı haber içerisinde bir iki cümle sonrasında Bakü için Ermenilerin uzun bir süre dayanamayacaklarını belirtmiş olmasıdır. Bu durum, Ermenilerin ne kadar zor durumda olduklarını göstermeye çabalayan The Times'ın çelişkisi olarak karşımıza çıkmaktadır. 20 Eylül tarihli The Times gazetesinde Bakü ile ilgili yine buna benzer bir çelişki gözümüze çarpmaktadır. 25 Temmuz gecesi Bolşeviklerin Bakü'yü boşaltmasıyla başlayan sürecin bölgede Bakü Hükümeti'nin kurulmasıyla devam ettiği ifade edilmiştir. Bu hükümetin İngilizlerden subay, eğitmen ve birlik yardımında bulunmalarına dair isteklerinden bahsedilmiş ve bu yardımların Enzeli'den çıkıp Hazar Denizi üzerinden gönderildiği belirtilerek yerel destekten yoksun İngilizlerin Ermenilerin hatasından dolayı geri çekilmeye başladığı, Türklerin şehri almak için yaptığı saldırıları şiddetli bir savaşla savunmuş oldukları ve yerel Ermeni halkın desteği olmadığı için buradaki İngilizlerin durumlarının çok tehlikeli bir konuma geldiği ifade edilmiştir. Bu haberin son paragrafında Ermeni kuvvetlerinin pek de güven verici olmadıkları, 17 Ağustos'ta savaşmayı reddederek bu güvensizliği ortaya koydukları ve Türklerle Bakü'nün kuzeyinde yaptıkları bir yerel savaşta yenilerek evlerine dağıldıkları belirtilmiştir. 26 Ağustos'ta North Staffords ve Worcester askerlerinin ciddi bir Türk saldırısını bertaraf ettikleri ifade edilmiştir (Ek-14/ The Times, 20 Eylül 1918). Bu haberde İngilizlerin Ermeni kuvvetlerine olan güvensizliği açıkça ortaya konmaktadır. Ermeniler yüzünden İngilizlerin çektiği sıkıntılardan bahsedilmesine rağmen İngilizler, yine de din kardeşleri olan Ermenileri korumaktan hiçbir zaman vazgeçmeyeceklerdir. Belki de İngilizler için Ermeniler, büyük ağabeyini çok seven fakat bazen yaramazlık yapmaktan da geri durmayan, korunmaya muhtaç küçük bir yaramaz çocuk olarak kalacaklardır. Bu haberin akabinde "Ermenilerin İngilizler Tarafından Korunması" başlıklı yazıda ise, Ağustos sonlarında Bakü'deki durum ile ilgili bilgiler verilmektedir. Buna göre; İngilizlerin Ağustos sonlarında yerel hükümetle ve kuvvetlerle işbirliğine gitmeden Bakü'de küçük bir birlikle başarıya

ulaşılamayacağını farkına vardıkları belirtilerek, 1 Eylül'de Bakü'yü boşaltma kararı almışken Türklerin aynı gün saldırısıyla karşılaşılınca Müttefiklerle işbirliği yapılamamış, Kraliyet Warwickshire Alayı'nın ağır bir yenilgiyle karşılaşmasından korkulduğu için Ermeni ve Ruslardan yardım istendiği haberi verilmiştir. Rus General Bitcharakoff'un kuvvetlerinden ilk küçük birliğin 9 Eylül'de Bakü'ye gelmesinin İngiliz kuvvetlerinin rahatlamasına yardımcı olduğu ve bunun üzerine İngilizlerin boşaltma düşüncesinden vazgeçtikleri belirtilmiştir. Ermeniler ile düşmana karşı şehrin elde tutulmasına dair görüşmeler sürerken, donanma silahlarıyla birlikte Ermenilerin eğitime tabi tutuldukları ifade edilmiştir (Ek-14/ The Times, 20 Eylül 1918). The Times gazetesinin muhabirlerinden aldığı haberleri okuyucularına iletirken zaman zaman çelişkiye düştüğü görülmektedir. Ermenilerin İngilizlerin çıkarları uğruna nasıl kullanılmaya çalışıldıkları ile ilgili 20 Eylül 1918 tarihli haberde İngilizlerin Ermenilere güvenmediklerinden ve bölgeyi üzgün bir şekilde boşaltmak zorunda kaldıklarından bahsedilmesine rağmen aynı tarihli gazetenin bir başka sayfasında Türk saldırısıyla bölgeyi boşaltmaktan vazgeçip yerel kuvvetlerin özellikle de Ermenilerin askerî anlamda eğitilerek, Türklerin Bakü'yü ele geçirmek için yaptıkları taarruzun önlenmesinde Ermenilerin kullanılmasından söz edilmektedir. Bu iki habere bakıldığında İngilizlerin durumu ve zaman zaman birlikte hareket etme konusunda sıkıntı çekseler dahi İngiliz-Ermeni işbirliğinin derecesi açıkça kendini göstermektedir.

Tarih 14 Eylül'ü gösterdiğinde Türk ordusunun 5 inci Kafkas Tümeni saat 01:00'de Bakü yolu güneyinden ilerleyerek saat 03:30'da düşmanın ilk mevzilerine girmiş, yolun durumu ve bundan kaynaklı etkili topçu ateşinin azalması sabahtan beri çok iyi bir şekilde ilerleyen taarruzun 14:00'da Bakü'nün iki kilometre yakınında durmasına neden olmuş, akşam tekrar taarruz başlamıştır (Kafkas Cephesi 3. Ordu Harekâtı, 1993:588-589). Bu taarruzu okuyucularına ileten The Times gazetesi, 14 Eylül'de Türklerin ciddi bir saldırıda bulunduğunu ve 16 saat süren savaştan sonra yerel kuvvetlerle işbirliği yapmış olan İngiliz kuvvetlerinin bölgeyi boşalttığını belirtmiştir. Bu bozgunun yaşanmasında en büyük suçlunun "tiksinti boyutunda işi ağırdan alan" taraf olarak niteledikleri Ruslara ait olduğu ve Rusların Ermeniler açısından da güven vermediklerinden söz edilmiştir. Haberin sonunda ise Türklerin Tebriz'den 100 mil

daha ilerleyerek Celalabat'a kadar geldikleri ve İngiliz kuvvetlerinin Türkleri bu yolda kolladıkları belirtilmiştir (Ek-14/ The Times, 20 Eylül 1918).

15 Eylül 1918 sabahı taarruz edileceğine dair verilen emre göre 5 inci Kafkas Tümeni'nin sol kanadı Ermeni köyünden geçerek Bakü'nün batı kısmını zapt edecek ve burada bir piyade alayı ile iki dağ bataryası bırakacaktı. Tümenin kalan kısmı ise; Hırdalan-Bakü yolunun iki tarafında toplanacaktı. Emrin diğer bir bölümünde ise 15 inci Piyade Tümeninin yapılacak taarruz içerisindeki görevi ortaya konmaktadır. Buna göre sağ kanadı Ermeni köyünde olmak üzere kuzey ve doğudan ilerleyerek Bakü'nün doğu kısmını zapt edecek, burada bir piyade alayı ve bir de dağ bataryası bırakarak geri kalan kısımları Bakü dışında mevzilenecekti (Kafkas Cephesi 3. Ordu Harekâtı, 1993:589). 15 Eylül'de yapılması planlanan harekât planı bu şekilde işleyecekti. Bakü'yü zapt etmek için hazırlıklarını tamamlayan ve verilen bu emirle sabahın ilk ışıklarında başlayan taarruz Türkler için Bakü'de bir ölüm kalım savaşı şeklinde tezahür etmiştir.

Türkler, Bakü'yü ele geçirmek için yapmış oldukları plan dahilinde ilerlemişler ve bu planın en önemli başarılarından biri, taarruzun başlamasından aşağı yukarı beş saat sonra gerçekleşen bir olay ile kendini göstermiştir. Bu olay, saat 10:30 itibariyle içinde Bakü İran Konsolosu ve Bakü Cephesi Ermeni Komutanı'nı taşıyan bir otomobilin Bakü'den 5 inci Kafkas Tümeni Komutanı'nın yanına gelmesidir. Amaçları; Bakü'de kalan düşman askerlerinin teslim şeklini kararlaştırmak olan bu kişiler İran, Amerika, İsveç, Danimarka Konsolosları ile İngiliz Komutanı ve Bakü Hükümet delegelerinden oluşan bir heyetin görüşmek istediklerini bildirmişlerdir. 15 inci Piyade Tümeni'ne Bakü delegeleriyle işgal şartları ele alındığı için ateşi kesmesi bildirilmişti. Gelen delegelerle şu konularda anlaşma sağlanmıştır:

- Kayıtsız ve şartsız derhal Bakü'nün teslimi
- Mevcut düşman askerlerinin teslimi
- Top ve silahlarla devlet malı eşya ve binaların teslimi
- Nargin adasındaki Türk, Alman, ve Avusturya esirlerinin teslimi

-Silah depolarının, erzakın, otomobil ve kamyonlarla zırhlı otomobillerin, tayyarelerin ve bütün malzemenin teslimi,

Yayımlanacak bir beyanname ile ahalinin can ve mallarının emniyet altında olduğu, kimseye bir kötülük yapılmayacağına delegeler arayıcılığı ile halka duyurulması istenmiştir. 5 inci Kafkas Tümeni Komutanı ve delegeler arasında bu şekilde anlaşmaya varılmasına rağmen 15 inci Piyade Tümeni içerisindeki 38 inci Piyade Alayı düşmanın ateşi kesmemesi nedeniyle muharebeye devam ediyorken bir Ermeni delegesi alaya müracaat ederek saat 16:00'da Bakü'nün teslim edileceğini bildirmiştir (Kafkas Cephesi 3. Ordu Harekâtı, 1993:591).

1918'in Eylül ayının ortasında Kafkas cephesinin müstahkem mevkieinden Bakü'nün Türkler tarafından teslim alınması ile ilgili süreç başlamıştı. Bakü'deki düşman askerlerinin bölgeden çekilme haberi Kafkasya'dan çok uzaklarda İngiltere'nin başkenti Londra'da basılan The Times gazetesinin sütunlarında yerini almıştır. Ne de olsa bölgeye gelmiş olan İngiliz askerleri de Bakü'den çekilecek grup arasında yer almaktadır. 20 Eylül 1918 tarihli The Times gazetesi, bu olaya geniş yer vermekte ve İngilizler tarafından Bakü'nün boşaltılması hadisesinin bölge adına daha fazla sorumluluk yüklenmek zorunda kalacak olan Ermeni birlikleri üzerinde adeta şok etkisi yarattığı ifade edilmektedir. Gazetenin bölgeye göndermiş olduğu savaş muhabirinden alınan bilgilerin verildiği haberde; İngilizlerin bölgedeki şansını devam ettirmesinin gereğinden bahseden muhabir, bunun mahalli birliklerin samimi işbirliği ile sağlanabileceği üzerinde durmaktadır. Bu konuda, The Times muhabiri Ermenilerin işbirliğine işaret etmekte fakat bunun ise çok zor olduğunu söylemektedir. Çünkü ona göre Ermeniler, hem katliamlarla hem de düşmanın siyasi aldatması ile çok ağır bir şekilde yorulmuşlardır. Bunun yanı sıra Bakü'de geri çekilme şartları konuşulurken meydana gelen olaylar ile ilgili gerçekler ortaya çıkana kadar Ermenilerin merhametsizce yargılanmamaları gerektiği ifade edilmektedir. Muhabir verdiği haberin devamında Ermeni ülkesinin, Rus generallerin de askerî vasıflarının üst seviyede olduğunu düşündüğü bir savaşçı merkezi olduğunu söyleyerek Ermenilerden faydalı bir ordu oluşturulabildiğini, fakat yetiştirilmeleri için yeterli vaktin olmadığını belirtmektedir. Savaş bölgesindeki muhabir,

Ermenilerle ilgili istenen şeyin Bakü’de olanlarla alakalı olarak Ermenilerin duruşmasında ön yargılı davranılmaması olduğunu ifade etmektedir (Ek-15/ The Times, 20 Eylül 1918).

The Times’ın yer verdiği bu haber aslında İngiltere’nin Ermenilere bakış açısını açıkça ortaya koymaktadır. Çünkü birçok bölgede Türklerin Müslüman halkı koruma çabası göz ardı edilirken Ermenilerin yaşadıkları sıkıntılar “Hristiyan din kardeşlerimiz acı çekiyorlar” şeklinde adeta çifte standart diyebileceğimiz bir görüntü vermektedir. 20 Eylül tarihli bu haberde de İngilizlerin bölgeden çekilişiyle Kafkasya’daki önemli şehirlerden biri olan Bakü’yü ele geçirmeye çalışan Türklerle Ermenilerin karşı karşıya kalması ve sonrasında yaşanan sokak muharebelerinden dolayı Ermenilerin yargılama sürecinde içinde buldukları durumun da göz önüne alınması gerektiği üzerinde durulmaktadır. 20 Eylül 1918 tarihli The Times gazetesinin savaş muhabirinin sözleri Bakü’de gerçekleşen olaylarla ilgili “saldıran ve yerel halk görülmeyen Türkler” ile “bölgenin asıl sahipleri ve orada yaşayan Ermeniler” şeklinde bir bakış açısının varlığını ortaya koymaktadır. Bu haberdeki olaylarla ilgili olarak da Ermenilerin masumiyetinden bahsedilmekte, orada yaşayan Müslümanlardan ise söz edilmemektedir. İngiltere açısından Ermenilerin kesinlikle geri plana atılmamasının gerekliliği yedi gün sonraki The Times’da yayımlanan bir mektup ile açıkça ifade edilmektedir. Eylül’ün 27’sine gelindiğinde 20 Eylül tarihli Avam Kamarası’ndan İngiliz Ermeni Komitesi Başkanı Aneurin WILLIAMS imzalı bir mektup The Times sütunlarında yer almıştır. Mektup, “Bakü’nün Tahliyesi” başlıklı Kafkasya’dan haberler veren savaş muhabirinin yazısına teşekkür ile başlamaktadır. Mektubun devamında Williams, askerî eleştirmenin yazısında bahsettiği bölge ile ilgili tam bilgiye erişene kadar Ermenilerin Bakü’deki yaramazlıklarının bahane edilerek, muhakemelerinin halktan gizli bir şekilde gerçekleştirildiğinden duyduğu üzüntüyü ifade etmektedir. Williams, Ermenilerin İngilizler gelmeden 2-3 ay öncesine kadar Müttefikler için Bakü’yü ellerinde bulundurduklarından dolayı İngilizler gittikten sonrasında da pekala bu görevi yapabileceklerini belirttiği mektubunda, Ermenilerin talim ettirilmemiş bir kalabalık yığından daha iyi olduklarını yazmaktadır. Mektubun devamında, her şey bir kenara atıldığında yine de Ermenilerin yaptığı hizmetin büyüklüğünden bahisle binlerce

Ermeni'nin bütün savaş boyunca Türklere karşı kahramanca mücadele ettiği ve Rus ordusunun çekilmesinden sonra Küçük Asya'da Türklere direnmeye devam ettiği belirtilmektedir. Mektubun vurucu cümlesi ise en son paragrafta gizlenmiştir: "Bir kaçının yanlışı için bütün bir ırkı mesul tutamayız" (Ek-16/ The Times, 27 Eylül 1918).

İngiliz Ermeni Komitesi Başkanı'nın bu çarpıcı mektubu her şeyi açıkça gözler önüne sermektedir. İngiliz kuvvetlerinin geri çekilmesinden sonra Bakü'de başlayan tatsız olaylar ile ilgili Ermenilerin suçlanamayacağını, çünkü onların Ruslardan sonra bölgeyi Müttefikler adına koruduğu belirtilmektedir. Burada şunu belirtmek gerekir ki, Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'na girdiğinde Ermeniler hala bir Osmanlı topluluğu sayılmaktadır. Dolayısıyla bu mektuptaki itiraf Osmanlı'nın savaş sırasında içeriden aldığı darbenin vahametini göstermesi açısından oldukça çarpıcıdır. Bu mektup Ermenilerin savaş döneminde Müttefiklerle nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu göstermekle beraber Bakü'deki hadiselerde suçlu pozisyonunda yargılanmamaları gerektiği ve son paragrafta da bu konu ile ilgili birkaç Ermeni'nin yaptığı yanlısın sorumluluğunun bütün bir ırka mal edilemeyeceği belirtilmektedir. Bu durum, Avam Kamarasında yer alan İngiliz Ermeni Komitesi Başkanı Aneurin WILLIAMS'ın konu ile ilgili ne olursa olsun bir şeyler yaşanmış bile olsa, bunun bütün Ermeniler adına bir utanç olarak değerlendirilmemesi gerektiği noktasında görülebilmemesine karşın son cümlesi yargılamalar süreci sonrasında adeta Ermenileri korumak amaçlı sarf edilmiş bir kurtarma sözü gibidir. Yaşananlar ve yazılanlar yan yana konulduğunda her şey açıklığa kavuşmaktadır.

1.2. Siyasi Gelişmeler

Rusya, 1917 yılında yaşadığı ihtilal ile birlikte savaştan çekilmiş ve savaşın en zor dönemi olan 1918 Ocak-1918 Aralık arasında geçen süreyi, barış müzakereleri ve kendini toplama dönemi olarak geçirmiştir. Rusya için bu dönem, bunalımlardan kurtulma çaresi aramak yanında hafif sıyrıklarla savaşın sorumluluğunu müttefiklerine atmak düşüncesini hayata geçirmek üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu amaçla ihtilalden sonra yeni Rus hükümeti adeta “biz savaşta İngiltere ve Fransa’nın yanında olmak istememiştik” benzeri sözlerle suçu kendilerinden önceki Rus hükümetine atma yolunu seçmişlerdir. Bunun yanında müttefiklerinin kendilerinden çok daha suçlu olduğunu ispat edercesine İtilaf devletlerinin aralarında yaptıkları gizli antlaşmaları bir bir açığa çıkartmışlardır. Yapılan gizli antlaşmaların içerikleri daha savaşın başında İtilaf devletlerinin hedefinin her şeyin sonunda savaşı çıkararak devlet olarak suçlayacakları Almanya’dan çok Osmanlı Devleti ve onun gözde toprakları olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum Osmanlı için şok etkisi yapmış ve adeta İngiltere’nin yıllardır devam eden Osmanlı Devleti’nin toprak bütünlüğü düşüncesinin yerinde yeller estiğinin apaçık bir göstergesi olmuştur. Bolşevikler tarafından 12 Mart 1918’de gizli antlaşmaların yayınlanmasından sonra Amerika’da kongre üyelerinden biri olan J.T. Helfin, Dışişlerine bir yazı yazarak bu anlaşmalar konusunda herhangi bir bilgilerinin olup olmadığını sormuş, Dışişleri ABD’nin bu anlaşmalarla ilgisi olmadığını ve gazete yayınları çerçevesinde konu hakkında bilgi sahibi olduklarını bildirmiştir (Evans, 2004:66). Bu durum gizli anlaşmaların açıklanmasından sonra buna tek şaşırmanın Osmanlı Devleti olmadığını ABD’nin de en az onun kadar şaşkınlık içinde kaldığını ortaya koymaktadır.

1918 yılına damgasını vuran en önemli siyasi gelişmelerden biri Brest-Litovsk görüşmeleri ve ardından imzalanan barış antlaşmasıdır. Alman doğu cephesi büyük karargahının yerleştiği Brest-Litovsk kalesinde ateşkes konferansı başlamış, 15 Aralık 1917’de Rusya ile ilgili ateşkes kararı yürürlüğe girmişti. Buna göre; cephenin iki yanında hiçbir şekilde kuvvet bulundurulmayacaktı. Bolşeviklerin ısrarı üzerine siper garnizonlarının ilişki kurabilecekleri, mektup ve gazete alıp verebilecekleri Almanlarca kabul edilmiştir. Fakat Almanlar bunun belirli noktalarda yapılabileceğini belirterek bunu kontrol altında tutmayı amaçlamışlardır. Ayrıca ateşkes antlaşmasında

barış görüşmelerine derhal başlanması öngörülmüştür. Rus delegelerinin başkanlığını Joffe, Orta Avrupa devletlerini Dışişleri bakanları Kühlmann ile Czernin, Almanya'yı ise General Hoffman temsil etmiştir. Bulgarlar ve Türkler de temsilci bulundurmışlardır (Renouvin, 2004:593-596).

Sovyetlerin Brest-Litovsk'taki amacı ilhaksız ve savaş tazminatı olmayan bir barışı sağlamaya yönelikti. 22 Aralık'ta bunu ifade eden Rus heyetinin "halkların kendi yazgılarını kendilerinin serbestçe belirlemeleri" şeklindeki düşüncelerini Almanya ile Avusturya'nın da kabul ettiği görülmekteydi. Fakat Rusya'nın sevinci kursağında kalacaktı. Çünkü Almanya ve Avusturya'nın bu cümleden anladıkları Rusya'nın elindeki Polonya topraklarında, Litvanya ve Kurland'da yaşayan halkların Rusya'dan ayrılıp Almanya ve Avusturya-Macaristan koruması altına girmesiydi. Dolayısıyla devletlerarası müzakerelerin en önemli ayağını oluşturan birbirinin dediklerini anlama noktasında herkes kendi bildiği çerçevede ilerliyordu (Renouvin, 2004:596-597).

Bütün bunlar olurken Türkiye-Rusya sınır çizgisinin çizilmesi ile ilgili Türkiye'nin talepleri Brest-Litovsk kalesinden çok uzaklardaki The Times tarafından İngiliz ve dünya kamuoyuna duyuruluyordu. The Times'ın verdiği haber Ermenileri de yakından ilgilendiriyordu. Çünkü "Türkiye'nin Rusya'ya Karşı Şartları" başlığı altında verilen bu haber Rusların çekilişinden sonra geride yerlerine görevli bıraktıkları Ermeni birimlerinin silahsızlandırılmasını ve dağıtılmasını öngörüyordu (Ek-17/ The Times, 7 Ocak 1918).

The Times gazetesinin verdiği bu haberde Türklerin Ermenilerle ilgili Kafkasya'da çekmiş oldukları sıkıntıların sona erdirilmesi için Ermeni birliklerinin geri çekilmesi hususunda Rusya'nın sorumluluğu üstlenmesi istenmiştir. Bu ise; Brest-Litovsk görüşmelerinde Türklerin üzerinde önemle durduğu bir konu olmuştur. Rusların bir yandan zaman kazanmak bir yandan da nihai hedefleri üzerinde ısrarlı duruşlarının en bariz örneklerinden biri Brest-Litovsk barış görüşmeleri sırasında görülmektedir. Osmanlı Devleti temsilcilerini karşılayan Sovyetler, 11 Ocak 1918 tarihli kararlarını daha yayınlamamışlardır. Bu karar, Ermenilerin korunması üzerinde Rusya'nın kendisini neden önemli bulduğunun bir

göstergesi olmuştur. Buna göre; Ruslar Doğu Anadolu topraklarından geri çekilecekler; fakat bu bölgenin Ermenilere açılmasını Türkler kabul edecekti. Buradaki amaç; Türk topraklarında yoğun bir Ermeni topluluğu bırakmak ve daha sonra bölgenin Rusya tarafından ilhakını sağlamaya yönelikti. Böylece Rusya hem Türk boyunduruğu altındaki “mazlum” Ermenilerin hamisi rolünü üstlenecek, hem Kafkaslardan Ermeni sorununu ihraç edecek hem de Doğu Anadolu’ya sahip olarak savaşta çarlığın beceremediğini barışta kendileri elde edeceklerdi. Akdes Nimet Kurat’a göre Lenin’in Ermenileri koruma siyasetinin diğer bir nedeni de bu zavallı Ermenileri koruma işini üstlenir görünürse Batı’da sempatanları tarafından alkışlanacağı düşüncesi ile beraber Bolşevik Partisi’nin en nüfuzlu üyeleri arasındaki Şaumyan, Mikoyan, Karahan, Ananesov gibi bir çok Ermeni’nin bulunmasıdır (Öke, 2003:202-203; Kurat, 1990:336-338). Rusya’nın Ermenilerin haklarının korunmasına çalışmakla Batı’da meydana gelen zavallı Ermenilerin Türk boyunduruğundan kurtarılması çalışmalarının aynı döneme denk gelmesi Rusya’nın düşüncelerini doğrular niteliktedir. Çünkü 11 Ocak 1918’de Doğu Anadolu’daki Rus birliklerinin geri çekilmesinden sonra Rusya’nın Ermenilerin bu yöreye yerleştirilmesini düşündüğü sıralarda The Times gazetesine yansıyan bir konferans haberi Ermenilerin korunması hususunda Rusya ile Müttefik Güçlerin aynı fikirde olduğunu göstermektedir. “Müttefik Çabası ve Savaş Amaçları” başlıklı habere göre 20 Şubat 1918 Çarşamba günü Londra’da açılacak İşçi Partileri Konferansı’nın hazırlıklarının yapılması için Mr. J. W. Ogden başkanlığında bir kurulun toplandığı ifade edilmektedir. Bu toplantıda Fransız, Belçika, Macar sosyalistleriyle beraber Yahudi, Ermeni temsilcilerden gelen mektupların görüşüldüğü haber verilmektedir. Burada ayrıca Amerika’nın da içinde bulunduğu Müttefik ülkelerin İşçi ve Sosyalist partilerinin Müttefiklerin savaş ile ilgili isteklerinin görüşülmesi amacıyla bir konferans toplanmasına karar verildiği ifade edilmektedir. Aynı haberin son paragrafında ise her yıl işçi partilerinin 23-25 Ocak tarihleri arasında Nottingham’da düzenlediği konferansta Müttefiklerden kardeş delegeler ile tarafsız ülkelerin katılmasının beklendiği ifade edilmektedir (Ek-18/ The Times, 10 Ocak 1918). The Times gazetesinin verdiği bu haber Ermeniler ile ilgilenenlerin Ruslarla sınırlı olmadığı bir göstergesi olmaktadır. Aynı dönemlerde Batılı devletler ile Rusya, Ermenileri korumakla kendilerini görevli sayarak kendi çıkarları için en uygun yolu

bulmuş görünüyordular. Böylece kendi amaçları için Ermenileri kullanmaktan geri durmayacaklardır.

Brest-Litovsk görüşmeleri ile ilgili bilgiler The Times'ın bölgeye yakın yerlerdeki muhabirleri vasıtasıyla Londra'daki merkeze gönderiliyordu. Bölge ile ilgisini hiç kaybetmeyen İngiliz basınının birçok temsilcisi, Birinci Dünya Savaşı'nın önemli olaylarına sütunlarında yer vermekteydi. Böylece istedikleri şekilde bir kamuoyu oluşturabilecek ve dolayısıyla kendi çıkarları için kullanılmaya hazır bir halk kitlesi meydana getirebileceklerdi. İngiliz hükümeti, özellikle The Times gazetesinde çıkacak haberler ile yakından ilgilenmekteydi. Çünkü bu gazete savaş boyunca kendileri için en önemli propaganda malzemesiydi. Barış görüşmeleri Brest-Litovsk'ta devam ederken "Rusyalı Katillerin Mahkemeleri Savaş:4.Yıl 164. Gün" başlıklı haber The Times gazetesinde yerini almıştır. Bu haberde Rusya'nın içerisinde barındırdığı ve savaş boyunca Rusya'ya yardımı esirgememiş Polonyalılar, Litvanyalılar, Letonyalılar, Estonyalılar, Ermeniler ve Rus ihtilalinin özgür gelişimine katkıda bulunmuş diğer milletler olmadan barışı gerçekleştirmesinin mümkün olmadığı ifade edilmektedir (Ek-19/ The Times, 14 Ocak 1918). Burada dikkat çekici olan söz konusu olan milletler içerisinde çoğunluğu Osmanlı Devleti topraklarında yer olan Ermenilerin Rus topraklarında yaşayan halklar kadar Ruslara yardımcı olduğu bu yüzden de bu yardımlarının karşılığının verilmesi gerektiğinin belirtilmiş olmasıdır. 14 Ocak tarihli bu haber, üç gün sonra "Ermenilere Bolşevik İmtiyazı" başlıklı yazı ile karşılığını almıştır. 15 Ocak'ta Petrograd'dan gelen haberin verildiği bu bölümde Türk Ermenilerinin bağımsızlıkları ile ilgili haklarının Lenin ve arkadaşları tarafından imzalanan bir emirle ortaya konduğu belirtilmektedir. Bu emre göre; Ermenilerin organize edilmesi, farklı ülkelerde toplanan Ermeni göçmenlerinin ülkelerine gönderilmesi, savaş sırasında Türk yetkililer tarafından zorla yerleri değiştirilen Türk Ermenistan'ındaki Ermenilerin de ülkelerine gönderilmesi ve bu işlerin yolunda gitmesi için Kafkas Komiseri Stephan Naumian'ın karışık bir komisyonun başkanlığını üstlendiği belirtilmektedir. Haberin sonunda Naumian'ın Türk Ermenistan'ı coğrafi sınırlarının bu komisyonun rızası ile Ermenistan halkı tarafından seçilen demokratik temsilcilerce belirlenmesi gerektiğini ortaya koyduğu ifade edilmektedir (Ek-20/ The Times, 17 Ocak 1918). Bu emir, Brest-Litovsk'ta

barış görüşmeleri sürerken Lenin, Stalin, Bonç-Brueviç ve Gobunof tarafından imzalanmış “13 No’lu Dekret” ti. 13 Ocak 1918’de Pravda gazetesinde yerini almış olan bu dekrette Rusya ve Türkiye’deki Ermeniler bağımsızlıklarını gerçekleştirene kadar onlara yardım edeceklerini taahhüt ediyorlardı. Bu dekretten sonra Doğu Anadolu’da Ermenilerin Müslüman halka olan zulümleri daha da artış göstermiştir (Selvi, 2004:86-87).

3 Mart 1918’e gelindiğinde Brest-Litovsk’da nihai karar alınmış ve yaklaşık iki ay süren görüşmeler sonunda Brest-Litovsk Antlaşması imzalanmıştır. Osmanlı Devleti bu barış ile Elviye-i Selase adı verilen Kars, Ardahan ve Batum’u geri almıştır. Bu antlaşma Kafkasya için bir dönüm noktası olmasının yanında yeni olaylara gebe bir Kafkasya meydana getirmiştir. Bundan sonra bölgede yaşayan yerel halk ile birlikte bütün Avrupa devletlerinin de çıkar kavgasına sahne olacaktır. Osmanlı Devleti ise Kafkasya’daki olayları yakından takip ederek bölge ile ilgili tarihî ve kültürel bağları koparmamayı hedeflemiştir (Kılıç, 1999:634).

15 Mart 1918’de Moskova tarafından onaylanan Brest-Litovsk Antlaşması’na göre Rusya ayrıca, anlaşmanın Ermenileri ilgilendiren birinci maddesinin beşinci bendinde gerek ülkesinde ve gerek işgal edilen Türk eyaletlerinde Osmanlı ve Rus tebaası Ermeni çetelerin tamamıyla feshini sağlamayı kabul etmiştir (Öke, 2003:206). Zaten Brest-Litovsk görüşmeleri devam ederken Troçki ile Ermeniler hakkında görüşen Ahmed Nesimi Bey, Türk Hükümeti’nin Ermeniler ile ilgili iyi niyetlerle bazı tedbirler almak üzere olduğunu söylüyordu. Alman tarafı ise, Sovyet Rusya ile barış yapıldığına göre, Sadrazam Talat Paşa’nın Ermenilere vermiş olduğu genel af sözünü yerine getirebileceğini ifade ediyordu (Atnur, 2005:113). Bununla birlikte Kafkasya’da sular durulmayacaktır. Bu da Kafkasya’nın bulunduğu konumdan doğan özelliklerinin hiçbir devlet tarafından göz ardı edilemeyecek kadar önemi haiz olmasından ileri gelmektedir. Nitekim antlaşmanın imzasından sonra Kafkas Seymi Reisi Chegize ve Hükümet Reisi Kekeçkori, Kafkasya’nın Brest-Litovsk’u tanımadığını ilan ettiler. Osmanlı Hükümeti 25 Şubat’ta Brest-Litovsk’a dayanarak Kars, Ardahan, Batum’un boşaltılmasını istedi. Trabzon’da bu konu ile ilgili Türkler ve Seym yetkilileri arasında görüşmeler başladı. Türklerin isteği ortadaydı: Brest

Litovsk'un kabul edilmesi ve şartların yerine getirilmesi. Seym içerisinde yer alan Gürcüler Batum, Ermeniler ise Kars üzerinde ısrarlıydı. Trabzon'daki bu konu üzerindeki müzakereler 25 Şubat'tan 1 Nisan 1918'e kadar sürdü. Bu görüşmelerde uzlaşma gerçekleşmedi. Fakat 28 Mart'a gelindiğinde Kafkas heyetinin Brest-Litovsk Antlaşması'nı kabul ettiğini Türk heyetine bildirmesi önemli bir adım olmuştur. Trabzon'daki görüşmeler sonunda 1 Nisan'da Batum'un teslimi ile ilgili Osmanlı Hükümetinin ısrarlı duruşu ile 2 Nisan'da Batum Osmanlı Devleti tarafından teslim alınmıştır. Fakat Ermeniler Osmanlı ordusunun ilerleyişine karşı cepheyi güçlendirmeye karar vermişlerdir (Uras, 1976:648-650). Bu arada 22 Nisan 1918'e gelindiğinde Azeri, Gürcü ve Ermenilerin temel unsurlar olarak yer aldığı "Maverâ-yı Kafkasya Demokratik Federatif Cumhuriyeti" ilan edildi. Bu bölgenin Rusya'dan ayrılması Türkiye için bir zafer olarak görülmekteydi. Türkiye Maverâ-yı Kafkasya Devleti'nin Brest-Litovsk barışını kabul etmesi üzerine 25 Nisan'da bu devletin bağımsızlığını tanıyan ilk devlet olmuştur. Bundan sonra taraflar arasında nihai barış antlaşmasının imzalanması için yapılacak görüşmeler başlayacaktır. Bu görüşmeler için Trabzon'da olduğu gibi Türkiye'nin ev sahipliğini yapacağı Batum seçilmiştir (Şahin, 2005:68-69). Batum görüşmeleri 11 Mayıs 1918'de başlamış Gürcülerin bağımsızlıklarını ilan ettikleri 26 Mayıs 1918'de Maverâ-yı Kafkasya ile Türkiye arasındaki görüşmeler sona ermiştir. Bu tarihten itibaren Türkiye üç ayrı devlet ile muhatap olarak ayrı ayrı görüşmelerde bulunmuştur. 26 Mayıs'ta Gürcistan bağımsızlığını ilan ederek Alman himayesine girmiş, Tiflis'te Alman bayrakları asılır olmuştur. Bu sırada Ermenilerin durumu ise çıkardıkları anarşi, katliamlar, Osmanlı'nın bunu durdurma çabaları ve çarpışmalar çerçevesi içerisinde geçmiştir. 27 Mayıs'ta Seym "Kafkasya bağımsız cumhuriyetini oluşturan milletler arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle bütün Kafkasya'ya hükmedebilecek bağımsız bir hükümetin devamının söz konusu olmadığı" gerekçesiyle Seym'in yetkilerini terk ettiğini ortaya koyan bildiriye ilan etmiştir (Uras, 1976:652). Böylece kurulalı daha üç ay olan Kafkas Seymi çıkan anlaşmazlıklar neticesinde siyasi hayattaki görevini yerine getirerek sona ermiştir. 23 Şubat 1918'de 112 üye ile kurulmuş olan Seym, Maverâ-yı Kafkasya'nın Rusya'dan ayrılması için önemli bir adımı teşkil etmişti (Şahin, 2005:34-35). Fakat kuruluşundan uzun bir süre geçmeden dağılmak zorunda kalmıştır.

Batum görüşmeleri sırasında Gürcistan'ın bağımsızlığını ilan etmesi ile ilgili 17 Haziran'da Lahey'deki The Times'ın özel muhabirinden gelen telgraf gazetesinin sütunlarındaki yerini almıştır. Buna göre; Batum'da görüşmelerin devam ettiği haberi verilirken Türk ilerleyişinin sürdüğü, Kafkas dağlarının ötesindeki Meclis'in bir hayali hikâyeye dönüştüğü ve Gürcülerin bağımsızlıklarını ilan ettikleri ifade edilmektedir. Ayrıca bu yeni durum üzerine Batum'daki görüşmelere ara verildiği belirtilerek Gürcü delegenin, hem bağımsızlıklarının korunması hem de yeni Cumhuriyetin tanınması konusunda güvence almak için Alman İmparatorluğu'nun desteğini araştırmak amacıyla Berlin'e gittiği haberi verilmektedir. Haberin devamında ise Ermenilerin bağımsız bir Gürcistan Cumhuriyeti'nin kurulmasını memnuniyetle karşıladığı belirtilmektedir. Bu durumun nedeni olarak; Kafkaslar içinde yardıma ihtiyaç duyduklarında kendilerine ancak bir Hristiyan devletin destek olacağını ifade ettikleri ortaya konmaktadır. Lahey'deki muhabirden gelen bu telgrafın son paragrafında ise Gürcü Sosyalistlerin, Gürcüler ve Türkler arasında barışın hasıl olduğuna işaret ettiklerini, Brest Antlaşması fevkinde Tiflis Hükümetinde bir bölge olan Akhalkalaki'nin Türklere teslim edildiğini ifade ettikleri belirtilmektedir (Ek-21/ The Times, 19 Haziran 1918). Gazetenin vermiş olduğu bu haber Gürcüler ile Türkler arasında bağımsızlık sonrası oluşan yakınlaşmaya karşın Ermenilerin bölgede Hristiyan birliğinin teşkil edilmesi ile ilgili düşüncelerini de ortaya koymaktadır. Nitekim 26 Mayıs'ta Gürcistan'ın Ermeni katliamlarında İttihat ve Terakki Partisi kadar rolleri olduğunu düşündükleri Almanların himayesinde bağımsızlığını ilan etmesi, aslında Ermeniler için şok etkisi yaratmıştı. Ermeni liderlerden Aleksandr Hatisyan, Gürcü Menşeviklerinden Jordanya'ya "bizi nasıl terk edersiniz?" diye endişeli ve sitemli bir serzenişte bulunmuş, karşılığında "kendimizi sizinle birlikte boğduramayız" cevabını almıştır (Şahin, 2005:90).

Bu cevap adeta Gürcülerin Ermenilere vurduğu bir tokat gibi olmuştur. Gürcülerin ardından 28 Mayıs'ta Azerbaycan da bağımsızlığını ilan edince Ermeniler iyice yalnız kalmışlardır. Taşnaklar arasından Ermenilerin bağımsızlıklarını ilan etmeleri hususunda farklı görüşler hakimdir. Gürcülerin bağımsızlığından sonra hükümet görevlerini üzerine alan Ermeni Milli Meclisi'nin idare merkezinin Erivan'a taşınması fikri, Taşnakların önde gelen liderlerinden Kaçaznuni ve Hatisyan

tarafından da desteklenince Ermeniler için siyasi gelişmeler farklı bir boyuta taşınmıştır. Bu iki liderin kurtuluş için tek çareyi bağımsızlık ilanı ve Türkiye ile barışın imzalanması ile mümkün olduğunu vurgulaması çok daha mühim bir durum olarak tarihe geçmiştir. Ermeni tarihçilerden Hovannisian Ermenilerin bağımsızlığının Türkiye ile barış yaparak doğmak zorunda kalışını bir talihsizlik olarak nitelemiştir (Şahin, 2005:92). Bu çerçevede Ermenistan Cumhuriyeti 28 Mayıs 1918'de varlığını ortaya koymuştur. Bu durum The Times gazetesinde gecikmeli de olsa yerini almıştır. Haberde Kafkasya Ermenistan'ının bağımsızlığını ilan ettiği belirtilerek Kaçaznuni'nin başbakan, Hadisyan'ın dışişleri bakanı olarak atandığı ifade edilmektedir (Ek-22/ The Times, 29 Haziran 1918).

Kaynaklara bakıldığında Ermenistan'ın bağımsızlığının ilan edilmesi haberi Gürcistan'ın bağımsızlık ilanı gibi heyecanlı ve coşkulu bir şekilde kutlanmaktan çok uzak olduğu görülmektedir. Ermeniler adeta zoraki bir bağımsızlık ilanında bulunmuşlardır. Çünkü Kafkaslarda sayı bakımından üç önemli unsur olarak kabul edilen Gürcü, Azeri ve Ermeni milletlerinden Gürcü ve Azeriler bağımsızlıklarını ilan edince Ermeniler de ard arda gelen bu ilanlara karşılık vermek zorunda kalmışlardır. Netice itibarıyla Batum'da yapılan görüşmelerin son noktası antlaşmanın imzası ile gerçekleşmiştir.

3 Haziran 1918'de Batum Antlaşması imzalanmıştır. Batum'da imzalanan Türkiye-Ermenistan Barışı ile 10.000 kilometre kare içindeki Ermenistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke Türkiye olmuştur. Buna imza koyanlardan biri de on beşinci kolordu komutanı tuğgeneral Kazım Karabekir Paşa'dır (Anadol, 1982:344-347). 25 Haziran'da İstanbul'da Osmanlı, Bulgar, Avusturya-Macaristan, Almanya hükümetleri ve Kafkas Cumhuriyetlerinin temsil edileceği bir toplantının yapılmasına karar verilmiştir. Batum Antlaşmasını imzalayan Ermeniler, İstanbul'a Taşnak-Sütyun ileri gelenlerinden Aharunyan, Babacanyan, Hadisyan ve danışman general Gurgaryan'dan oluşan bir heyet göndermişlerdir. Bu heyet 25 Haziran'dan 1 Kasım'a kadar İstanbul'da kalmış, Ermenistan'ın kuruluş aşamasında memnun kalmadıkları sınırları genişletmeye çalışmışlardır. Bununla birlikte Ermeni temsilcileri, Osmanlı Devleti'nin kendilerini tanıyan ilk devlet olması yanında Sultan V. Mehmet'e kendilerini kabul ettiği için minnettar olduklarını bildirmişlerdir (Uras, 1976:653-654;

Mazıcı, 2005a:124). Bu gelişmeler ışığında Ermenistan'ın bağımsızlığını okuyucularına duyuran The Times aynı haberin sonunda bir Ermeni heyetinin İstanbul'a ulaştığını bildirmektedir (Ek-22/ The Times, 29 Haziran 1918). Ermenilerin Brest-Litovsk Antlaşması ve ardından imzalanan Batum Antlaşması ile çizilen sınırlardan memnun olmadığı ortadaydı. Bunu her fırsatta dile getirmeye çalışmışlardı. Zaten memnun olmamaları da gayet doğaldı. Brest-Litovsk Barışı ile Ruslar ve Batılı devletler tarafından "Türk Ermenistanı" olarak ifade edilen Doğu Anadolu vilayetlerinde artık bir Ermeni Devleti kurmak söz konusu değildi, hatta barış antlaşmasına "Evliye-i Selase" denilen Kars, Ardahan, Batum sancaklarının eski sahiplerine yani Osmanlı Devleti'ne bırakılması "Büyük Ermenistan" hayali ile yaşayan Ermeniler için bir hayal kırıklığı olmuştur (Kılıç, 1999:634). Konuyla ilgili The Times gazetesinde çıkan haber dikkate değerdir. Habere göre; Türklerin Ermenileri toptan yok etmek için uğraşan insanlar olmalarına rağmen konferansta Ermenilerin isteklerinin dinlenmediği, aynı zamanda kurban olarak Batum, Kars, Ardahan bölgelerinde yaşayan Ermenilerin Türklere tekrar gönderilmelerinin vahşetin içine atılmaları demek olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca, Türklerin Kafkaslara yerleşmesi yerine buradan topluca atılmaları gerektiği üzerinde durulmaktadır (Ek-23/ The Times, 28 Haziran 1918). 27 Haziran'da Lahey'den gelen bir telgrafi kamuoyuna taşıyan The Times, bölgeye göndermiş olduğu özel muhabirinin açıklamasına geniş yer vermiştir. Bu durum The Times gazetesinin de çizilen sınır konusunda memnun olmadığı bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Son birkaç aylık süreç incelendiğinde Ermenilerin Türklere barış yaparak bağımsızlıklarını ilan etmelerinin gerekliliğini Ermeni temsilciler dahi ortaya koymuşlardır. Ayrıca Türklerin ilerleyişi karşısında dağınık ve yorgun olan Ermeni çetelerinin çok fazla dayanamayacağı da aşikardır. Dolayısıyla Ermenilerin oyuncağını kaybetmiş bir çocuk edasıyla dövünmeleri yersizdir. Ermeni serzenişlerine yer vermekten geri durmayan The Times ise, öncelikle objektiflik kriterlerine uygun olarak bölgede yaşanan olayları gerçekçi bir şekilde manşetlerine taşımalıdır. İşte o zaman taraflar arasında fark gözetmeksizin haberciliğin en önemli ilkesi olan objektifliği gerçekleştirmiş olabilir.

Ermenilerin siyasi gelişmelerdeki duruşlarındaki eminlik Müttefik devletlerin kendilerine vermiş oldukları güven ve teminattan ileri gelmektedir. Ayrıca Ermeniler, savaşın başında kendilerine verilen vaatleri akıllarından hiç çıkarmayacak ve her fırsatta bunu dile getirmekten çekinmeyeceklerdir. İtalya Dışişleri Bakanı Baron Sonnino'nun Mondros Ateşkes Antlaşması ile ilgili çalışmalar sırasında Ermeni Delegasyonu Başkanı'na verdiği teminat dikkate değerdir. Bakan Sonnino, Türkiye ile yapılan herhangi bir ateşte Ermeni isteklerini güvence altına almak için kendisinin çaba göstereceğini söylemiştir (Ek-24/ The Times, 15 Ekim 1918). Müttefik devletlerinin Doğu Anadolu bölgesinde bir Ermenistan yaratma hevesleri Londra ve Washington siyasi arenalarında yoğun bir biçimde gündeme geliyordu. Nitekim İngiliz Avam Kamarasında konuşan Aneurin Williams'ın önerisi de o dönemki İngiliz ve Amerikan siyasetini oldukça meşgul eden manda meselesinin başlangıç noktasını oluşturacak nitelikte olmuştur. Aneurin Williams konuşmasında Ermenistan'ın altı vilayet ve Kilikya'dan oluştuğunu ifade ettikten sonra bu topraklarda bir devletin kurulup kendi kendisini yönetebilecek seviyeye gelene kadar bir büyük devletin veya devletlerin mandası altında yaşaması ile ilgili bir öneride bulunmaktadır (Kurat, 1990:238). Ermenilerin savaş sırasında yaptıklarının karşılığını verme çabasına girişen Müttefikler özellikle de İngiltere için, kaybedilmemesi gereken bir bölge olan Doğu Anadolu ne Türklere ne de bağımsız Ermenistan'a bırakılamazdı. Bölgenin kontrolü bir büyük devlette yani İngiltere ya da Amerika'da olmalı Ermeniler sadece kumda eşelenmeliydi yani hiçbir zaman bölgenin tek sahibi olmamalıydılar. 1918 yılı siyasi gelişmeleri içerisinde Ermeniler, İngiltere'nin propagandası ile kendi istedikleri sınırlar çerçevesinde bağımsız bir devlet kurma hayalini gerçekleştirmeye çalışmışlar ama bu hayal bu sene içinde hayata geçmeyince isteklerini bir başka bahara ertelemek zorunda kalmışlardır.

1.3. Söзде Katliamlar ve The Times

Birinci Dünya Savaşı içerisinde Ermeniler, devletler arası çıkar mücadelelerinin adeta değışmez piyonları konumundaydı. “Büyük Güç”lerin politikaları çerçevesinde gelecekleri masa başında çizilmekte olan Ermeniler, kendilerine verilen rolü oynamak için hazır bir şekilde beklemekteydi. 1918 yılı, devletler için gel-gitlerin çok fazla yaşandığı, savaşın kaderine doğru gidildiği bir yıl olarak dünya tarihinin belki de en zor dönemlerinden biri olmuştur. Çünkü; bu süreçte bütün devletler bir yandan son kozlarını oynarken bir yandan da karşı taraftaki devletlerin planlarını bertaraf etmekte başarılı olmayı umuyorlardı.

Ruslar 1917 ihtilali ile savaştan çekilmek zorunda kalmışlardı. Bundan sonra kendi iç meselelerini halletmek için adeta huzur aramaktaydılar. Bu dönem içerisinde Osmanlı İmparatorluğu’nu paylaşmak ile ilgili savaş sırasında yapılan gizli anlaşmaları açıklamışlar ve Müttefiklerinin şimşeklerini üzerlerine çekmişlerdi. Bir yandan da Kafkasya ile ilgili hayallerini gerçekleştirme görevini Osmanlı Devleti’ne karşı beraber savaştıkları Ermenilere bırakmışlardı. Rusların Kafkasya’dan geri çekilmesinden sonra Ermeniler, bölgenin tek hakimi olmakla ilgili amaçlarını gerçekleştirmek için kendilerine uygun bir zemin bulmuşlardı. 1918 yılı itibariyle bölgede muharebeler artık Türk-Ermeni birlikleri ve Ermenilerin değışmez hamisi İngilizler arasında gerçekleşecektir.

Birinci Dünya Savaşı başladığında İngilizlerin ele geçirmek istedikleri bölgeler içerisinde Ermenilerin bulunduğu bölgeler yer almıyordu. Bu yüzden Müttefikleri olan Rusya ve Fransa ile amaçları çatışmıyordu. Fakat İngiltere; Hindistan yolunu güvende tutmak için Doğu Anadolu’da güçlü bir devletin varlığını da istemiyordu (Mazıcı, 2005a:113). Dolayısıyla hem Müttefikleriyle çelişmeyecek hem de en önemli sömürgesi olan Hindistan’ı tehdit edebilecek güçlü bir devletin Doğu Anadolu’ya tek başına sahip olmasını engellemek için, bölgeyi Anlaşma Devletleri arasında paylaştırmayı hedeflemektedir. Böylece her iki amacını da gerçekleştirmiş olacak, bir taşla iki kuş vuracaktır.

20. yüzyılın başına kadar İngiltere, çıkarları doğrultusunda Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü korumaya yönelik bir politika izlerken yüzyılın başında bu politikasından vazgeçmiş ve sona doğru giden bir devletten istediği bölgeleri ele geçirme çabası içerisine girmiştir. Onun için artık Rusya'ya karşı boğazları elde tutma düşüncesi yerine Bağdat demiryolu projesinin ihalesini kaptırdığı Almanya'ya karşı Anadolu'ya sahip olmak daha önemli olmaya başlamıştır (Kodal, 2000:55).

1917 yılının Şubat ayından itibaren Rusya'da meydana gelen yeni gelişmeler İngiltere ve Fransa için duruma el koymak adına yeterli bir neden olarak görülmüştü. Rusya'da gerçekleşen ihtilal ile birlikte İngiltere ve Fransa, Kafkasya'daki yeni durumu gözden geçirerek en uygun politikayı aramaya başlamışlardı. Nihayetinde Kafkaslarda İngilizler, Kilikya'da Fransızlar savaş boyunca kendileri için Osmanlı Devleti'ne karşı bir koz olarak bulundurdıkları Ermenileri silah ve mühimmat açısından desteklemeye başladılar. Bu gelişmelerle beraber İngiltere, artık Doğu Anadolu'da büyük bir Ermenistan Devleti'nin kurulması çalışmalarını içerisinde yer alacaktır (Selvi, 2005:21). Bu arada Rusya ile ilgili çalışmayı da ihmal etmeyen İngiltere, Lord Bryce'ın açıklamasında bunu göstermiştir. Lord Bryce'nin Ermenistan'a yaptığı gezisinde King's College'daki Mr. E.A.Brayley Hodgetts tarafından yapılan derse katıldığının haberini veren The Times, Rus devrimi sonrası durum ile ilgili Lord Bryce'nin açıklamasını vermektedir. Bryce, Rusya'daki devrim sonrası Bolşevik Hükümeti'nin iki yanlış harekette bulunduğundan bahsetmektedir. Bunlardan ilkinin, Türkiye'den kaçtıktan sonra zalim Türklere karşı Ermenilerin ve Gürcülerin kendilerini korumaları için hiçbir güvenlik önlemi almadıkları olduğunu söylemektedir. Bolşeviklerin diğer suçunun ise; 1877 savaşında Türkiye'den alınan bölgeyi kuşatan Almanlarla anlaşma yapmasının olduğunu belirtmektedir (Ek-25/ The Times, 19 Nisan 1918). Bu yüzden Kafkasya ve Doğu Anadolu'da Türklere karşı Ermeni çeteler tarafından yapılan katliamlara göz yumacaktır. Yani çıkarlar ortak noktada birleştiğinde masum insanların vahşi bir şekilde öldürülmesi karşısında hiç kimse kılıcı kıpırdatmayacaktır. Düzenli bir askeri eğitim almamış, çok katı bir Türk düşmanlığı olan ve Ermenistan'ın kurulabilmesi için Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki Türklerin temizlenmesi gerektiği şeklindeki düşünce yapısına sahip Ermeni çeteleri, 1917 Ekim İhtilalinden 1918 Nisan ayında Doğu Anadolu'dan çekilişlerine kadar

geçen süre içerisinde insan aklının alamayacağı derecede vahşet örneklerini sergiledikleri Müslüman özellikle de Türk katliamlarına girişmişlerdir. Erzincan, Erzurum, Van, Kars, Sarıkamış Ermeni çetelerin mezalimleriyle tahrip olmuş, birçok Müslüman'ın katledilmesiyle karşı karşıya kalmıştır (Selvi, 2004:92-93).

Ermenilerin 1918 yılı içerisindeki durumları her zaman olduğu gibi “Büyük Güçlerin” çıkarları doğrultusunda gelişme göstermektedir. Çünkü Ermeni milleti, bilhassa Osmanlı Devleti'nin içinde yaşadığı son iki yüzyıl olan 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılın başı itibariyle Avrupa devletlerinin ve Rusya'nın ilgisini çekmiştir. Bundan dolayı Ermeniler, bu devletlerin Kafkasya ve Doğu Anadolu'daki politikalarının en önemli aracı olarak kullanılmışlardır. Birinci Dünya Savaşı'nda ortaklarından gerekli yardımı alamayan Rusya, 1917 yılının sonlarında patlak veren ihtilalle birlikte savaştan çekilmiş, İttifak devletleriyle yaptığı antlaşma neticesinde kendi adına harbin sonunu getirmiştir. Bundan sonra Kafkasya ve Doğu Anadolu'dan birliklerini geri çeken Ruslar, bölgede yerleşik Ermenileri kullanarak buraları elde tutma hayalini devam ettirmeyi amaçlamışlardır. Bu çekiliş sırasında insanlık dışı davranışlarını vahşice sergilemekten geri durmayan Ermeniler, Erzurum'dan Kars'a kadar olan bölgede çoğunluğu sağlamak amacıyla sebepsiz yere katliamlara başlamışlardır. Yapılan bu vahşice hareketlere Ruslar bile dayanamamışlardır (Solmaz, 2001:422). 5 Şubat'ta Amsterdam'dan bildirilen habere göre Türk Milli Ajansı'na dayanılarak alınan bilgiye nazaran Rusların çekilmesinden sonra Ermeniler tarafından Kafkasya'da Müslümanlara yapılan işkence vesikaları olduğunun iddia edildiği ifade edilmektedir. Ayrıca Ajansın bunlarla ilgili bir liste verdiği belirtilmektedir (Ek-26/ The Times, 6 Şubat 1918).

Bununla birlikte Rusya'nın çekilişinden sonraki durum ile alakalı Türk Milli Ajansı vasıtasıyla iletilen raporlara da yer veren The Times, burada olduğu gibi Türk Ajansından aldığı haberlerde farklı bir üslup kullanmaktadır. Aynı zamanda bu haberler gazetenin iç sayfalarında ve küçük başlıklar halinde verilmektedir. Bu durum The Times'ın herhangi bir insana yapılan işkencelerden ziyade Ermenilere uygulanmış zulümler ile daha çok ilgilendiğini göstermektedir. Bu haberden yaklaşık on gün sonra gazetenin Almanya'dan gelen haberlerin toplandığı köşesi olan

“Through German Eyes” adlı bölümünde ise; Ermenilerin Rusların çöküşü sonrasında Osmanlı sülalesine özellikle de Müslümanlara zulmetmeye başladıkları ifade edilmektedir. Bu durumun hem sınırlarına ulaşan Türk savaş mahkumları tarafından hem de Ermenilerin pençesinden kurtulmayı başaramamış insanların yardım taleplerinin ulaştığı meclis tarafından da doğrulandığı belirtilmektedir (Ek-27/ The Times, 16 Şubat 1918). Ermeni çetelerinin yapmış oldukları bu hareketlere bir dur demek için Rus Kafkas Ordusu Komutanı Korgeneral Odişelitze’ye bildirilse de bir sonuç alınamayınca 3. Ordu Komutanlığı, Başkomutanlığın olurlarını alarak Müslüman halkı daha çok ezdirmemek için ileri harekâta geçilmesi emrini vermiştir. 12 Şubat’ta başlayan bu ileri harekât sonrasında 26 Mart 1918’de savaştan önceki sınıra ulaşan Türk ordusu, 30 Nisan 1918’de 1877-1878 Savaşı öncesindeki sınıra kadar gelmiştir (Sakarya, 1987:97). Bu harekâtın başarıya ulaşmasında Kâzım Karabekir, Halit Bey ve Rüştü Bey başta olmak üzere milis kuvvetlerinin rolü son derece önemli olmuştur (Konukçu, 2002:141).

Sir Mark Sykes ise; Türk ileri harekâtının ilerleyişini İngiltere’ye “gizli” ibaresiyle yazdığı bir raporla bildirmiştir. Türk Hükümeti’nin Şubat 1918’de açıkladığı Ermeni katliamının, Kafkaslardaki İngiliz askerî temsilcileri tarafından doğrulanmadığını ifade eden Sykes, ne olursa olsun bunun 1915 Türk mezalimleriyle kıyaslanamayacağını ifade etmektedir. Bu raporda Türk ileri harekâtının Ermenilerin yaptıkları birkaç olayı bahane ederek daha büyük bir katliama giriştiğinden söz etmekte olan Sykes, raporunda Ermenilerin yapmış olduğu katliam girişimini doğrulamaktadır (Burak, 2004:355). Fakat o günlerdeki The Times gazetesi, Ermenilerin bu katliamlarla ilgili suçsuz olduğunu ifade eden yazılara yer vermektedir. Bu da hiç şüphesiz Amerikan ve İngiliz kamuoyunun Ermeniler üzerindeki tutum değişikliğini engelleme çabasıdır başka bir şey değildir. 15 Şubat’ta Amsterdam’dan alınan bilginin verildiği “Bolşevikler Tarafından İhanet” başlıklı haberde, Lahey’deki Ermeni Muhabere Masası’nın Rusya tarafından işgal edilen eyaletlerdeki Ermenilere atfedilen suçlamaların kesin bir şekilde yalanlandığı bildirilmektedir. Buna göre; Türklerin, görevi düzenli olarak Ermenileri soymak ve katletmek olan Kürt gruplar oluşturduğu ifade edilerek, Muharebe Masası’nın bölgedeki Pan-Türkizm hareketinin İstanbul’da şekillendirilen bir plan dahilinde

çizildiğini ileri sürdüğünden bahsedilmektedir. 14 Şubat tarihli bir başka mesajda ise; Erzincan, Ardasa yolu ile batı bölgesi civarında ve Görele'nin kıyı eyaletlerinden Ermeni gruplarının temizlendiğinin ifade edildiğinden bahsedilmektedir (Ek-28/ The Times, 18 Şubat 1918). Kısa aralıklar ile The Times gazetesinde yerini alan bu haberler birlikte değerlendirildiğinde gazetenin öncelikle Türk ve Alman bakışını sütunlarına taşıdığı daha sonra ise bu haberleri çürütecek uzun bir yazı ile Ermenileri aklama yolunu seçtiği gözlenmektedir.

İngiltere Rusya'da ihtilalle gelen yeni iktidarın ideolojik açıdan Fransa ile kendisine düşman olduğunun ve artık bu ülkenin savaşın ilk yıllarındaki gibi müttefikleri değil korkmaları gereken bir ülke haline geldiğinin farkındaydı. Bolşevik Rusya'nın Kafkaslar üzerinden petrol bölgesine ve Hindistan yoluna inmesine engel olmak amacıyla Ermenileri kullanmayı politikalarını gerçekleştirmede kolay lokma olarak görüyorlardı. Bunun için Ermenilerin meskun olduğu Kafkasya ve Doğu Anadolu'da faaliyetlerini yoğunlaştırdı. Buralara askeri kuvvetler sevk ederek bölgede yaşayan Ermenileri amaçları doğrultusunda kullanmaya başladı (Kocabaş, 1983:113). Ayrıca Amerika savaşa girerken insanlık yasalarını çiğnedikleri gerekçesiyle Almanya ve Avusturya'ya savaş ilan etmesine rağmen Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmemiştir. İngiltere, Anadolu'da Ermenilere katliam yapıldığına dair propaganda yaparsa ABD'nin buna seyirci kalmayacağını düşünüyordu (Özel, 2005:116).

Bunun yanında Amerika, The Times aracılığıyla Ermeniler ile ilgili olayların içerisine çekilmektedir. İngiltere ve farklı bölgelerden çeşitli haberlerin yer aldığı "Imperial and Foreign News Items" adlı bölümde verilen kısa haber bilhassa Amerika'nın ilgisini çekmek adına bazı ibareleri içinde barındırmaktadır. Atina'dan alınan bilgiye dayanılarak Kafkaslar'da Türklerin ilerleyişi ile Hristiyanların toptan katliamının genişlediği; Ermenilerin, Rumların ve hatta Amerikalı misyonerlerin öldürüldüğü ifade edilmektedir (Ek-29/ The Times, 29 Nisan 1918). Buna benzer haberler The Times'ın Amerika'ya yönelik İngiliz diplomasisinin üzerinde durduğu "zavallı Ermenilerin korunması" hususu ile ilgili yaptığı haberlerin ne ilk ne de sonuncusu olmuştur. Çünkü; İngiltere için Birinci Dünya Savaşı'nda kazanılması gereken en önemli devlet ABD idi. Bu devlet savaşta hem Rusya'nın açığını kapatabilir, hem de

harbe yeni gireceğinden yıpranmış İttifak devletlerinin karşısına taze bir güç olarak çıkabilirdi. Bunun için İngiltere, her yolu denemek çabası içerisinde girmiştir. Atlantik'ten geçen haberleşme kablolarını kullanılmaz duruma getirerek Amerika'nın Avrupa ile haberleşmesi yalnızca İngiliz hattına bağlanmıştır. Bunun yanında Osmanlı İmparatorluğuyla haberleşmesine bir tür İngiliz sansürü konmuştur. Dolayısıyla, Türk karşıtı propaganda, Wellington House'daki İngiliz Propaganda Ofisi ve Amerikan misyonerlerinin işbirliği sonucu sağlanmış ve Ermeni ayaklanmaları, Amerikan kiliselerinde "Hristiyan Ermenilerin zalim Müslüman Türklerce katledildikleri" biçiminde ülkenin kamuoyuna yansıtılmıştır. Türk karşıtı İngiliz propaganda malzemeleri The New York Times başta olmak üzere 555 Amerikan gazetesine gönderilmiştir. Savaş yıllarında İngiliz The Times gazetesinin Türklerin "acımasız bir ezici", "vicdansız bir zorba", "gerçek bir barbar" ve "tüm dünyayı yakıp yıkmış" kişiler olduklarına ilişkin yayınladığı bir makale ABD'deki 32.000 kişiye gönderilmiştir (Mazıcı, 2005b:74-75). Bu makalenin basılması için The Times, hükümete en iyi fiyatı veren taraf olmuş ve 100.000 kopya için 40 Pound almıştır (McCarthy, 2001:27). Bu durum The Times'ın vatanseverlik duygularının gelişmişliği ile beraber Türkler açısından olaylara bakış açısını açıkça ortaya koyması bakımından dikkate değerdir.

Bu habere benzer birçok haber The Times gazetesinin manşetlerinde yerini almıştır. Ermeni katliamlarının Osmanlı Devleti'nin yaptığı tek katliam olmadığından bahseden The Times, Sırp'ların da teşkilat kurmakla suçlandığını ve bu yüzden çok büyük gruplar halinde kadın, çocuk, yaşlı demeden Doğu Sırbistan'da zorla evlerinden atılarak Küçük Asya'ya sınır dışı edildiklerinden bahsetmektedir. Bu durumun Abdülhamid tarafından organize edilen Ermeni katliamları ile benzerlik gösterdiği belirtilmektedir (Ek-30/ The Times, 18 Ocak 1918).

Bütün bu bilgilere bakıldığında büyük devletlerin amaçları uğrunda bir piyon gibi oradan oraya savrulan Ermeniler, kendilerine ait bağımsız bir Ermenistan hayali ile yaşıyorlardı. Ermenilerin devlete karşı oluşumlar içerisinde olması Birinci Dünya Savaşı'ndan çok önce kendisini göstermeye başlamıştır. Ayrı bir devlet kurma hedefi içerisinde olan Ermeniler bunu açıktan telaffuz etmiş, bunun için örgütlenmiş, ayrı

bayrak ve marşlar hazırlamış, silahlı kıtalar teşkil edip silah ve mühimmat sağlamışlardır. Bunun yanında diğer devletler ile askeri ve diplomatik ittifaklar kurmuş, terör saldırılarının baş aktörleri olmuşlar, bunu Osmanlı Devleti'nin otoritesinin tanınmadığı her eylemde açıkça ortaya koymuşlardır. Sedat Laçiner'e göre; devlet-vatandaş ilişkisinin özünde karşılıklı sorumluluklar vardır ve bu ilişkinin en önemli bağı sadakattir. Ermeni cemaati içinden bazı kişiler bu sadakati gösterememiş ve devlete karşı örgütlenme yoluna gitmişlerdir (Laçiner, 2004:32). İşte bu sadakatsizliğinin başlamasına neden olan devletlerin başında gelen İngiltere, Kafkasya ve Doğu Anadolu'nun öneminin farkında olarak bölgeye nüfuz etmenin yolunu yörede kendileri için çalışabilecek kuvvetler bulundurmakta görüyordu. Savaşın başında da yanlarında olan Ermeniler, bu iş için adeta biçilmiş kaftandı. Daha savaşın başlamasıyla adamları ile birlikte Ruslara katılan Osmanlı Mebusan Meclisi'nde Erzurum mebusu olan Karakin Pastırmacıyan'ın çok cüretkâr bir tavırla boş vaatlerle yitirilecek zamanın kalmadığını, 50 yıldır milli emelleri adına kararlaştırdıkları siyasi amaçlarının kabul edilmesini istediklerini, aksi takdirde silahlı güçleriyle Rusya'ya yardım edeceklerini bildirmesi durumun vahametini ortaya koyması bakımından önemi haizdir. Ermeniler ile ilgili yaşanacakları savaşın başında ifade eden Karakin Pastırmacıyan'ın bu sözleri 18 Kasım 1918'de Meclis-i Mebusan'da dile getirildiğinde ise bir başka Ermeni mebus D. Barsamyan bu sözleri 'doğal hakkını istemek' olarak değerlendirmiştir. Zaten bu iki mebus yerli Ermenilerin Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkas cephesinde savaşan Türk askerlerini, "biz sizdeniz" diye gaflete düşürüp bir bölüğün tamamına yakınıni öldürmeleri karşısında mutluluklarını gizleyememişlerdir (Özel, 2005:115).

Ermeniler, Birinci Dünya Savaşı'na Hazar Denizi, Karadeniz ve Akdeniz'in çevrelediği "Büyük Ermenistan" hedefine ulaşmak ve bu arada Doğu Anadolu'yu kolonize etmek için girmişlerdi. Fakat savaşın son yılında Osmanlılarla imzaladıkları Batum Antlaşması'nda söz konusu emperyalist amaçlarına ulaşmak bir yana 1914'teki durumlarına kıyasla daha zararlı çıkmışlardır (Öke, 2003:214). Ermenilerin devlet kurma hayali ile yola çıkıp bunun için ne gerekiyorsa yapmaya çalışmaları Müslümanların ve kendilerinin yanında yer almak istemeyen Ermenilerin kanlarının akıtılmasına kadar gitmiştir. Bunu gerçekleştirmek ise bu devletlerden en güçlüsüyle

anlaşarak gerekenleri yapmaktan geçiyordu. Bundan dolayı bölgede çoğunluğu sağlamaları için Müslümanların ldrlmesi gerekliydi. Ermeniler de bu görevi memnuniyetle yerine getirmişlerdir. 1918 yılı Ocak ayından başlayarak Müslümanların yaşadıkları köylere saldırmaya başlayan Ermeniler, önce “silahlarınızı bize teslim ederseniz size asla dokunmayacağız” diyerek söz vermişler, fakat; bu yeminli sözlerine kanan Müslümanların ellerindeki silahları aldıktan sonra köylere saldırmaya, onları öldürmeye, köylerini yakıp yıkmaya, eşyalarını yağmalamaya başlamışlardır (Solmaz, 2001:424-425).

Bunun yanında kendi yaptıkları Ermeni katliamlarını da Müslüman Türklerin zerine atmaktan çekinmemişlerdir. Ermeni çetelerinin faaliyetleri ile ilgili Kâzım Karabekir’in sözleri oldukça anlamlıdır. “Ermeni milletin’in içine çöreklenmiş çeteciler Türkleri kesip yakmakta ve bunların bu cinayetlerini tasvip ile insanlığın gözlerine tersine göstermek için her yanda fikirlerini yayanları da var. Bütün bunlar nedeniyle Ermeni milletin’in tanıdığım suçsuz kimselerine karşı da acımdan kendimi alamıyorum” diyerek çetecilerin yaptıklarının bütün Ermenilere yüklenmemesi düşüncesine sahip olan Türkiye’nin sesi olmuştur (Anadol, 1982:347). Karabekir’in sözlerini doğrularcasına o dönemde yaşananlar ile ilgili raporlar The Times gazetesine Türklerin Ermenileri yok etmesi şeklinde yansıtılmıştır. Ermeni Bilgi Bürosundan alınan raporun verildiği haberde, Ermenistan’ı tekrar işgal etmek için ilerleyen Türk birliklerinin geriye kalan tüm Ermeni nüfusunu yok etmek üzere anlaşmış olduğu bildirilmektedir. Karadeniz’deki Samsun’da ise; erkek, kadın, ocuk, bebek demeden bütün Ermenilerin kılıçtan geçirildiği ve bu vahşetlerin şehir ve köylerde de devam ettiği ifade edilmektedir. 8 Mart tarihli “Ermeni Katliamı Devam Ediyor” başlıklı haberde Paris Ermeni Milli Delegasyonu Başkanı Bogos Nubar Paşa, bütün tarihi boyunca Ermeni milletin’in bugünkü kadar yok olmaya mahkum olmadığını belirtmektedir. Haberin devamında Ermenilerin herhangi bir tehlike hasıl olduğunda Kafkasları diğer kardeşleri ile birlikte koruduğunu, fakat şimdi bu korunağın kendilerinden zorla kopartılmaya çalışıldığını, istilacı Kürt ve Tatar gruplarınca takip edildiklerini ifade etmektedir (E-31/ The Times, 8 Mart 1918).

Türklerin yaptığı iddia edilen Ermeni katliamları ile ilgili haberler The Times'ın özellikle yer verdiği konular arasında yerini almıştır. Bu haberlerin çoğunun kaynağını Ermeni Bilgi Bürosu'nun bizzat kendisi ya da Amsterdam'dan gelen haberlerin bu büro tarafından gazeteye gönderilmesi teşkil etmiştir. 15 Mart'ta Amsterdam'dan gelen habere yer veren The Times yine 8 Mart'taki nüshasında olduğu gibi Lahey'deki Ermeni Bilgi Masası'ndan alınan bilgileri okuyucularına iletmektedir. Türklerin Trabzon'a tekrar girmesinin açık olarak barbarlık hareketlerinin bir göstergesi olduğunu, yakalanan Ermenilerin tarifi imkansız eziyetlere boyun eğdiğini, çocukların soyulduğunu ve bu şekilde denize fırlatıldığını, yaşlı kadın ve erkeklere işkence edildiğini, sakat bırakıldıklarını, bütün genç kadın ve kızların ise Türklere teslim edilmek zorunda bırakıldıklarını bildirmektedir (Ek-32/ The Times, 18 Mart 1918).

Bu haberde olduğu gibi Türklerin Ermenilere yaptığı iddia edilen vahşi hareketlere örnekler veren gazete, bu zulümleri yaşadığını söyleyen kişiler ile ilgili isim vermemiştir. "Ermeni Korkuları" başlıklı haberde İran'dan İngiltere'ye dönen Ermeni rahibi The Rev. M. Dombourajian'ın İran'da kıtlıktan dolayı çok zor şartlara şahit olduğunu, 40.000 kişinin açlık sınırında olduğu Tahran'da günlük 100-200 kişinin öldüğünü söylemektedir. Mr. Dombourajian sözlerinin devamında şunları anlatmıştır: "Bakü'de ve Harput'ta Türklerin elinden Kürtler gibi giyinip kılık değiştirerek bir mucize eseri kurtulan bir aileyle karşılaştım. Günlerce birlikteydik, Harput çevresindeki şehirdeki ve köylerdeki adamları ve erkek çocukları şehir dışına götürüp öldürürlerdi. Türklerle yaşamayı reddeden genç gelinlerin, kasıtlı olarak elbiseleri soyuldu, dövüldü, susuz bırakıldı ve kızgın güneşe maruz bırakıldılar. Euphrates College'in profesörlerinin derileri yüzüldü, vücutlarının dolgun kısımlarından parçalar kesildi. Küçük çocuklar kaynar sular bulunan kazanlara atıldılar ve anneleri de onlar acı çekerken onları seyretmeye zorlandılar. Bazı durumlarda anneler, kaynar suyun içindeki çocuklarıyla yer değiştirmeye zorlandılar. Harput, Muş, Bitlis ve diğer yerlerdeki Alman memurları ve askerleri yapılan bu felaketlerden kendilerini sorumlu tutuyorlar" (Ek-33/ The Times, 22 Ağustos 1918).

Bununla birlikte The Times'ın Türklere atıfta bulunduğu katliamlar kaynaklarda Ermenilerin Türklere yaptıkları ve bundan gururla bahsettikleri olaylardır. Hatta bu katliamların yapılması gerektiği üzerinde duran kişiler arasında Ermenilerin en önemli çete başlarından biri olan General Antranik yer almaktadır. Çünkü Ermenilerin istedikleri sınırlar içerisinde bağımsız bir Ermenistan kurmaları çoğunluğu sağlamalarına bağlıdır. Bunun için de bölgede Müslümanların öldürülerek sayıca üstünlüğün gerçekleştirilmesine çalışılmıştır.

Ermenilerin faaliyetleri daha savaşın başında kendini göstermiş, Kuzey İran-Van Harekâtı'nın sorumlusu General Nazarbekov kumandasında Erivan, Van-Erzincan bölgelerini içine alan bir Ermeni ordusu kurulmuştu. Bu ordu üç tugaydan oluşuyordu. Birinci Tugay 1914-1915 yıllarında Ermeni gönüllüleri ile Osmanlı Devleti'ne karşı savaşan General Antranik'e bağlıdır (Selvi, 2005:22). Bu kişiler Ermeni birliklerinin başında Doğu Anadolu ve Kafkaslarda Müslüman Türklerin ve kendilerine katılmayan Ermenilerin öldürülmesinde baş aktörler olmuşlardır. Üçüncü tugayın başında yer alan Antranik Ermenilerin milli kahramanlarından biri sayılmaktadır. Birinci Dünya Savaşı başlamadan faaliyetlerine başlamış olan Antranik, savaşın başlamasından sonra çalışmalarına hız kazandırmıştır. 1918 yılının Şubat ayında Antranik çete reisi olarak başında bulunduğu birlikle beraber Erzincan'da karşımıza çıkmaktadır. Kâzım Karabekir Paşa, 12 Şubat 1918'de ordu komutanlıklarına gönderdiği şifre telgrafta, Erzincan'a giren Türk birliğinin başında iken gördüklerini anlatmıştır. Bin beş yüze yakın kadın ve çocuğun öldürüldüğünü, altı yüz elli Müslüman'ın çalıştırılmak bahanesiyle şehir dışına çıkarılarak hayatlarına son verildiğini, küçük köylerde ve kasabalarda Ermenilerin bir kulübe bile bırakmadan tahribat yaptığını, öldürülenler arasında süttan kesilmemiş bebeklerin ve doksan yaşında ihtiyarların dahi bulunduğunu ifade etmiştir (Selvi, 2004:93).

Kâzım Karabekir'in ortaya koyduğu bu katliamları gerçekleştiren Ermeni birliklerinin başındaki çete reisi General Antranik'ten başkası değildir. Müslümanların katledilmesinden sorumlu olan kişilerden biri olan Antranik'in Ermeni diasporası için bir kahraman olarak görülmesi hiç de şaşılacak bir durum değildir. 1918 Mart ayına gelindiğinde Rus generali üniformasını giyen Antranik Erzurum'a gelmiş ve burada

Albay Morel'in görevini aldıktan sonra Rus subaylarıyla toplantı yapmış, bölgedeki Ermeni birliklerinin kaçışını engellemeye çalışmış, kılıçla yumrukla cepheye göndermeye uğraşmıştır. İki gün daha şehirde kaldıktan sonra şehrin boşaltılmasına karar vermiştir. Fakat boşaltma işlemi sırasında arkalarında yanan, harap olmuş bir şehir; kadın, çocuk, ihtiyar 8000 ölü bırakarak kaçmışlardır. Ayrıca çekilirken yol üzerindeki bütün köy ve kasabalar yakılmıştır (Selvi, 2003:467).

Ermenilerin Türk halkına yönelik katliamlarının en bariz örneklerinden biri Erzurum'da yaşanmıştır. Ermeni birlikleri yöredeki Pazar yerini tamamen yakmış, savunmasız insanları binalara doldurarak binaları ateşe vermişlerdir. Yine Hasankale'de 3000'nin üzerinde Hasankaleli'yi katletmişlerdir (Kantarıcı, 2003:28).

Kaynaklarda Ermenilerin Türklere yaptığı zulümler yer alırken The Times gazetesine aynı ay içerisinde yansıyan haber durumun propaganda adına nasıl kullanıldığını gözler önüne sermektedir. "Imperial and Foreign News Items" başlıklı köşesinde Karadeniz kıyıları üzerindeki köylerdeki Ermeni ve Yunan nüfusunun üzerindeki eziyetin çok ağır şekilde devam ettiğinden bahseden The Times, bunun düzenli bir yok etme anlamına geldiğini ifade etmektedir (Ek-34/ The Times, 29 Mart 1918). Bu haberde olduğu gibi bir çok yerde The Times'ın vermiş olduğu katliam haberleri ile kaynaklardaki bilgilerin kahramanları yer değiştirmektedir. Dolayısıyla aynı dönemde yaşanan katliam olayını İngiltere, oyuncuların yerini değiştirerek Türklerin Ermeniler üzerinde uyguladığı zulümler, vahşetler olarak vermeyi kendi çıkarlarına uygun bulmuştur.

Antranik'in Müslümanları öldürmek için Erzurum'da çeşitli yollara başvurduğu görülmektedir. Erzurum Rus İkinci Topçu Alayı'nın Harp Ceridesi'ne yer verdiği kitabında Kırzioğlu, Erzurum'da Antranik'in yaptıkları ile ilgili bilgileri gözler önüne sermektedir. Burada Antranik'in Erzurum sokaklarına astırdığı Türkçe beyannamelerden bahsetmektedir. Bu beyannamelerde "öldürülen Müslüman olsun, Ermeni olsun, mutlaka faili bulunup aynı cezaya çarptırılacağı", "Müslümanların hiçbir nesneden korkmayıp, dükkânlarını açarak ticaretleri ile uğraşmaları...." şeklindeki ibarelere yer verilmiştir. Erzurumlu olan Antranik'in

meydanlarda Türkçe nutuklar vererek Erzurumluları evlerinden dışarı çıkmaya teşvik edip yakalanmalarını kolaylaştırmaya amaçladığını ifade eden Kırzioğlu (1999:19), Antranik'in daha önce yaptığı Müslüman ve Ermeni katliamları çerçevesinde bunları söylemektedir. Antranik'in yaptığı alçakça hareketler için Erivan'daki kolordu komutanı Nazarbekof 'un bile çok üzülen beyanda bulunduğunu ifade eden Onbeşinci Kolordu Komutanı Tuğgeneral Kâzım Karabekir, Ermeni komitelerinin uslu durmadığını 4 Temmuz öğleden sonra saat 2'de 200 kadar Ermeni eşkiyasının Eçmiyazin'in güneyindeki Koçerli'deki piyade bölüğüne taarruz ettiklerini fakat karşılık görünce kaçmak zorunda kaldıklarını belirtmektedir (Anadol, 1982:345-347).

İngiltere'de önemli görevlerde bulunmuş Sir Mar Sykes İngiltere'ye gönderdiği raporda Ermenilerin Erzincan'da yaptığı katliamlardan bahsederken olaylara bakış açısını çok net bir şekilde ortaya koymaktadır. Sir Mark Sykes'ın 12 Mart 1918 tarihinde "Türkiye ve Diğer Müslüman ülkeleriyle ilgili Haftalık Rapor" ve "Gizli" ibaresiyle İngiltere İstihbarat Dairesi, Enformasyon Departmanı'na sunduğu bilgiler gerçekten önemli bir belge niteliği taşımaktadır. Sykes bu raporunu altı ana başlık altında toplamıştır. Ermenilerin yaptığı katliamlarla ilgili "Müslümanlara Yönelik Ermeni Mezalimi" başlıklı raporunda Türk kuvvetlerinin, Ermeni cephesine doğru ilerlemekte olduğunu, Ermenilerin ise Rus birliklerinden temin edilen silah ve mühimmatla tam teçhizatla donatılarak, Müslüman halka karşı mezalim gerçekleştirmek için gerilla grupları oluşturduklarını belirtmektedir. Türk hükümetinin Şubat 1918'de açıkladığı Ermeni katliamını, Kafkaslardaki İngiliz askeri temsilcilerinin bu katliamı doğrulamamasına rağmen; Ermenilerin 500'den fazla Müslüman'ı katlettiğinin 21 Şubat 1918 tarihli Tiflis Savaş Dairesi telgrafında belirtildiğini ifade eden Mark Sykes da bu katliamı doğrulamaktadır. Fakat bu raporun devamında Mark Sykes'ın düşünceleri dikkate değerdir. Sykes, Türklerin bu katliamları bahane ederek, Eski-Kafkaslar/Kafkasların ötesindeki Müslüman unsurlar için "kalıcı siyasî teminatlar" talep etmesini bir mazeret olarak gördüğünü belirtmektedir (Burak, 2004:244-245). Ermenilerin yapmış oldukları katliamları gizli ibaresiyle ülkesine gönderen Sykes, Türklerin bunları bahane ederek katliamlara girişmelerini yanlış bulduğunu ifade etmektedir.

İngiltere'nin Birinci Dünya Savaşı içerisindeki en önemli propaganda aracı olması hasebiyle The Times gazetesinin oynadığı rol, kamuoyunu İngiliz Hükümeti yanlısı tutabilmek adına eldeki bilgileri kullanmaya yöneliktir. Ermenilerin Türklere karşı yapmış olduğu katliamlar İngiliz basınının önemli temsilcilerinden biri olarak görülen The Times gazetesinde İngiliz ve dünya kamuoyuna farklı bir açıdan yansıtılmıştır. İngiliz muhabirlerin çektikleri vahşet fotoğrafları Hristiyan Ermenilere yapılan mezalim olarak kullanılmıştır. Çünkü İngiltere'nin amaçları için savaşan Ermeni milletine yurt bulmak ancak Hristiyan din kardeşlerini İngiliz kamuoyunun akıllarından bir an olsun çıkarmamak ile mümkündür. Ermenilere yapıldığı iddia edilen vahşet ile ilgili yazı ve fotoğraflar 1918-1919 yılları içerisinde neredeyse her gün makale ya da haberler vasıtasıyla The Times gazetesinin herhangi bir köşesinden insanlara yansıtılmıştır.

The Times gazetesinin 1918 yılı içerisinde yapıldığını iddia ettiği Ermeni katliamları ile ilgili haberlerinde Türklerin bu işte yalnız olmadıklarını belirtmekle beraber savaşa girişlerinde nasıl müttefikleri oldularsa Ermenilerin yok edilme işinde de Almanların parmağı olduğu ifade edilmektedir. Bununla ilgili İngiltere'de Lordlar Kamarasında yer alan Lord Leverhulme'nin Daily Chronicle gazetesinin temsilcisiyle yaptığı konuşmada söyledikleri dikkate değerdir: “Dövüşmek? Tabiki dövüşmeliyiz. Bundan şüphe eden bir İngiliz var mı? Bu Rus Barışı'ndan sonra Almanlara güvenen var mı, kim onlarla insanlığın geleceği konusunda anlaşmak için bir konferans masasına oturur? Sınırları düşünme. Bölgeleri düşünme. Kadınların, erkeklerin, çocukların geleceğini düşün. Gelecek hakkında Almanlarla anlaşır mısın? Ermeni katliamlarını, Sırp katliamlarını, Belçika katliamlarını, burada, orada, her yerdeki zulümlerinin yanında Barış Konferansı'nı düşün. Şimdi Rusları aldatıp, silahsızlandırarak tuzağa düşürerek yıkımına sebep olan, Alman soysuzlarıyla erkeklerin, kadınların ve çocukların geleceği hakkında anlaşma yapar mısın?” (Ek-35 The Times, 26 Mart 1918) şeklinde çok sert bir açıklama yapmaktadır. Bu ise; savaşın içerisindeki durumun siyasetçiler nezdinde de gazetenin aksettirdikleri çerçevesinde geliştiğini göstermektedir.

15 Nisan tarihli “Alman ve Türk Zorbalıkları” başlıklı yazıda ise Ermeni katliamlarının ve Araplar üzerindeki baskının İstanbul’daki tecrübesiz idealistlerin eseri olduğundan bahsedilmekle beraber Filistin’in doğusu ve Suriye merkezindeki vahşi Bedevilerin bile Türklere nazaran mutsuz Ermeni sürgünlerine nezaketle davrandıkları belirtilmektedir (Ek-36/ The Times, 15 Nisan 1918). Bu haberde ise; Türklerin Bedevilerden bile daha kötü davranışlar sergiledikleri ifade edilmektedir. Almanların zalimliği ile ilgili haberlerin yanı sıra Westminister Başrahibi Piskopos Ryle’in düşüncelerine yer veren The Times, bu konuda İngiliz diplomasisinin bakış açısını da açıkça ortaya koymaktadır. Piskopos Ryle, düşmanlığın sadece savaş alanında ordularla vuruşarak oluşmadığını aynı zamanda karşı tarafın insanların azimlerini, güçlerini kendi vatanlarında, evlerinde kırmak gerektiğini ifade etmektedir. Piskopos ayrıca, Müttefiklerin amacının, dünya milletlerinin Prusya savaşıçılığının egemenliğine bağımlı hale gelmesini engellemek olduğunu söylemektedir. Sözlerinin devamında ise Prusya savaşıçılığının özelliklerinden bahsetmektedir: onların mahkumları öldürme ve hırpalama konusundaki iğrenç bir rekora sahip olmakla, uyardan ticari gemileri mürettebatıyla batırmakla, Ermeni katliamlarıyla, Belçika işkenceleri ile övündüğünü belirtmektedir (Ek-37/ The Times, 14 Temmuz 1918).

8 Ekim’de Londra’dan gönderilen bir mektup da en az Lord Leverhulme’nin röportajı kadar çarpıcıdır. General Korniloff’un siyasi danışmanı olan Vasiliy Zavoiko’nun The Times editörüne yazdığı bu mektupta; savaşın başında Almanya’nın Ermenileri Türklere kurban ettiğinden bahsetmektedir. Mektubun devamında Rusya’nın Almanya tarafından çektiği sıkıntılarının(Rusya’daki Yahudilerin Almanya tarafından Rusya’ya karşı kışkırtılması) giderilmesi için Müttefiklere ve Wilson’a başvurduğunu ifade etmektedir (Ek-38/ The Times, 9 Ekim 1918). Gazetenin editörüne yazılmış bu mektuba yer veren The Times, Ermenilerin Almanya tarafından adeta Türklerin önüne atıldığını iddia etmektedir. Yine Kasım ayında çıkan bir diğer haberde de Kayzer’in Abdülhamid’i ziyaretinden bahsedilmiş, Ermeni katliamlarından Almanların da sorumlu tutulması gerektiği ifade edilerek, eğer kışkırtılmadıysa Almanların da Ermeni katliamlarında işbirliği yaptığı konusunda çok fazla kanıt olduğunu ortaya koyan haberde, Ermeni katliamlarıyla ünlü olan Kayzer’in

İstanbul'da Abdülhamid'e olan ziyaret borcunu gerçekleştirdiği belirtilmektedir (Ek-39/ The Times, 16 Kasım 1918).

16 Kasım tarihli bu habere cevap 23 Kasım'da The Times editörüne Lord Bryce'nin yazısı ile gelmektedir. Bryce yazısında Genova'daki İsveç Komitesinden Ermenilere bağış konusunda önemli bir kişi olan M. Leopold Favre ve Adana'daki Amerikan misyonerlerinden Mr. Chambers tarafından imzalanmış telgrafı vermektedir. Bu telgrafta iki husus üzerinde durulmaktadır. Telgrafta ilk olarak Alman misyonerlerin Türkiye'deki 1915 katliamlarını durdurmaya çalıştıkları ve bu olayın kurbanlarını korumak ve rahatlatmak için ellerinden geleni yapıyor oldukları ifade edilmektedir. İkinci olarak Alman Hükümeti'nin bu misyonerleri dinlemediğini, aynı zamanda Alman halkının bu gerçekleri bilmelerinin engellendiğini belirtmektedir. Alman Hükümeti'nin sadece suç ortağı olarak kalmadığını aynı zamanda bu katliamları onayladığını ortaya koymaktadır. Dört Alman misyonerin hükümetlerine yazdıkları bir mektubun yer aldığını (Ek-40/ The Times, 23 Kasım 1918) iddia eden Bryce Almanların bu katliamlarda parmağı olduğunu söylemektedir.

Ermenilere yapıldığı iddia edilen katliamlar ile ilgili Osmanlı Devleti'nin başında bulunan dönemin padişahı Vahdettin'in sözleri oldukça dikkate değerdir. 4 Temmuz 1918'de tahta çıkan Osmanlı Devleti'nin son padişahı Vahdettin ile The Daily Mail gazetesi muhabiri G. Ward Price, Ermeniler ile ilgili problemlerin had safhaya ulaştığı bir dönemde bir görüşme yapmıştır. 24 Kasım 1918'deki bu görüşmeyi yaklaşık iki hafta sonrasında sayfalarına taşıyan The Times gazetesi, bu mülakattan ilginç noktaları kamuoyuna yansıtmıştır. Price, yazısının başında Padişah Vahdettin'in güçlü ve entelektüel bir karaktere sahip olduğundan bahsetmektedir. Muhabir bir sorusunda Padişaha İngiltere'nin Türklere karşı eskiden var olan dostluğunun birdenbire yok olmadığını, Ermenilerin katledilmesinin İngiltere'nin Türklere bakış açısında değişikliğe neden olduğunu söyleyip bu konuda kendisinin ne düşündüğünü sormuştur. Bu soruya verdiği cevapta Vahdettin, Türklerin Ermenilere karşı uyguladığı tavırları öğrendiğinde çok üzüldüğünü, kendisinin tahta çıkar çıkmaz bu konuda ihmalkâr davrananların cezalandırılması için tahkikat açtırdığını ifade etmiştir (Ek-41/ The Times, 6 Aralık 1918). Padişahın bu sözlerine katılan Sir Amiral

Calthorpe, Sultanın zeka ve karakter sahibi bir insan olduğunu söyleyerek onun Britanya'ya tam bir sempati beslediğini 4 Aralık 1918'de Lord Balfour'a bildirmiştir (Uğurlu, 2005:317). Aralık ayı The Times gazetesi için Türk karşıtı propaganda adına oldukça yoğun geçmiştir. Çünkü bu dönemden sonra Ermenilerin katledilmesi ile ilgili suçluların tutuklanarak cezalandırılması söz konusu olacağından bu konu hakkında kamuoyunun istedikleri şekilde bilgilendirme çalışmalarının tamamlanmasına çalışılmıştır.

1918 Aralık ayında The Times'ın yer verdiği 1916 yılına ait istatistikî bilgi oldukça ilgi çekicidir. Ermeni yurtseveri Khan Zadian tarafından Alman ve Türk istatistiklerine göre 1916'da sınır dışı edilen 1.396.350 Ermeni'den 1.056.550 kişinin katledildiği ifade edilmektedir (Ek-42/ The Times, 7 Aralık 1918). Bu haberde olduğu gibi Aralık ayının son günlerine gelindiğinde The Times'ın sayfalarında 1916'da yazılmış olan Mavi Kitap (Blue Book)'taki üsluba benzer nitelikte bir yazı kaleme alınmıştır. Bu iki haberin Ermeni katliamları ile ilgili yargılama sürecinin gerçekleşeceği dönemin hemen öncesine denk getirilmesini The Times'ın başındaki Lord Northcliffe'in bir başka propaganda başarısı olarak görmek gerekir. "Hayatta Kalanların Dehşetli Tanıklığı" başlığını taşıyan bu yazının 1915-1916 boyunca Türklerin Ermenileri yok etmeleri sırasında izledikleri tarzın İngiliz memurlarca ortaya konmuş şekli olduğu iddia edilmektedir. Yazının devamında Türk katliamlarına maruz kalıp zor şartlar altında kurtulabilmiş kişilerin ifadelerine yer verilmektedir. Harputlu bir Ermeni olan Bayan B.K. ifadesinde; 1916 Haziran ayında Harputlu kadın ve erkeklerden oluşan 18.000 kişiyle beraber olduğunu söylemektedir. Yaşanan eziyetlerden kaçmayı başaran 13 yaşındaki bir erkek çocuğun Çerkezler tarafından kerosinle yakıldığının söylendiğini ifade etmektedir. Verashehr yakınlarına geldiklerinde bütün elbiselerinin soyulduğunu, kendilerine yırtık pırtık paçavralar verildiğini, Ras el Ain'e geldiklerinde kendisi ile beraber 29 kadın ve bir oğlan çocuğunu Halep'e giden bir trene bindirmeleri için Çerkezlere rüşvet verdiklerini söylemektedir. Yine bir başka Ermeni kadın Bayan G.L.'nin ifadesine yer veren The Times, Jandarmalar tarafından 35 çocuğun Kharbur Nehrine atıldıklarının söylendiğini belirtmektedir. Karaya yüzebilenlere ise ağır yükler takıldığını ve geri atıldıklarını, yine aynı tarihlerde Chellache yakınlarında yaklaşık 30 kadının

karınlarının deşilip bağırsaklarının çıkartıldığını duyduklarını söylemektedir. 1916 Eylül'ünde Shedale'de kadın ve çocuklarla birlikte bir vadiye götürüldüğünü ve merdivenlerden aşağı indikten sonra yere çarpıldığını ve vücutların arasında uzanmak zorunda kaldığını söyleyen bir başka şahit ise, ifadesinin devamında bir Arabın kendisini buradan çıkararak nehri geçtikten sonra çadırına taşıdığını ve Çerkezler tarafından tanınmasın diye teninin üzerine o Arap kabilesine ait işaretlerin çizildiğini belirtmektedir. İfadelere devam eden The Times Amasya'dan sınır dışı edilen bir grubun içinde olup hayatta kalmayı başardığını söyleyen bir kişinin şahitliğine yer vermektedir. Bu adı belirtilmemiş kişi ise; 1915 Temmuz'unda kadın, erkek ve çocuklardan oluşan 1000 kişilik bir konvoyun içerisinde Amasya'dan ayrıldığını, 3 hafta sonra Halep'e ulaştıklarını, yol üzerinde 400 kişinin öldürüldüklerini, diğerlerinin intihar ettiklerini sadece kendisinin ve 9 kişinin Halep'e giderken sağ kalabildiğini söylemektedir (Ek-43/ The Times, 23 Aralık 1918).

1918'in son günlerinde 1915-1916 yıllarında yaşandığını iddia ettiği bu ifadelere yer veren The Times, aynen Mavi Kitap'ta olduğu gibi ifadeleri veren kişilerin adlarını vermemiştir. Bu durum ifadelerin inanılrlık özelliğini azaltmaktadır. Aynı zamanda haberin sonunda bu yazının neden kaleme alındığını ifade eden bir cümle oldukça çarpıcıdır: “Bunlar, tatbik edilen Ermeni katliamının usulü olarak aşırı dehşetin örnekleridir. Türkler, şimdi hayatta kalanların geri gönderilme yolu üzerinde engel koyuyorlar”. Haberin sonunda yer alan bu cümle yazının ne maksatla gazetede yer aldığını gözler önüne sermektedir. Amaç; 1918 sonu 1919 başı itibariyle 1915-1916 yıllarında göçe tabi tutulan Ermenilerin geri dönüşü ile ilgili bir yasa çıkaran Osmanlı Hükümeti'nin bu yasadaki iyi niyetini bertaraf etmektir. Ne ilginçtir ki bu yaşandığı söylenen katliam ifadeleri aynen Ermeniler tarafından Türklere yapılan işkence vesikaları ile paralellik göstermektedir.

Katliamlar ile ilgili mesele İngiltere'nin önemle üzerinde durduğu bir olay olmuştur. 1918 yılı içerisinde meydana gelen bu olaylar, Ermenilerin bağımsız bir devlet kurma hayalini gerçekleştirmelerinde bir basamak olarak kullanılmıştır. Ayrıca bu katliamlar ile ilgili İngiltere de payına düşeni Birinci Dünya Savaşı içerisindeki propagandasında kullanacaktır. Ponsonby Falsehood in War-Time adlı eserinde “en can düşmanlarını

bile yeterli derecede delil olmamasından dolayı mahkum etmekten çekinmeyecek şöhrete sahip kişilerin bütün bir milleti akla gelebilecek her türlü vahşilik ve tabii olmayan cinayetlerle suçlamak için öncülük yapmaktan geri durmayacaklarını söylemektedir (Avşar, 2004:173). İngiliz propaganda faaliyetlerinin ruhunu, Ermeni katliamları çerçevesindeki açılımını ortaya koyması bakımından Ponsonby'nin ifadeleri dikkate değerdir. İngiliz propagandasının en önemli noktalarından birini oluşturan “zalim Türklerin Ermeniler üzerinde uyguladığı vahşet”, Birinci Dünya Savaşı boyunca The Times gazetesi aracılığıyla kullanılmış ve dünya kamuoyuna bu şekilde yansıtılmıştır.

1.4. Ermeni Mültecilere Yardımlar

Birinci Dünya Savaşı'nda İngiltere'de başbakanlık ile basın arasında çok yönlü bir ilişki kurulmasına karar verilmiştir. Çünkü savaş sırasında ülkenin çıkarları için toplumun hareketlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla hükümet, kamuoyunu ayakta tutacak ve canlılığını koruyacak bir takım tedbirler almaya başlamıştır. Ona en büyük katkıyı basından başkası sağlayamazdı. 1918 yılında hükümet-basın ilişkisinin en bariz örneklerinden biri The Times başta olmak üzere İngiltere'nin yedi büyük gazetesinin sahibi olan Lord Northcliffe'nin düşman ve propaganda bölümüne hazırlanmış olduğu raporlarla bu kurumu savaşta kamuoyunun nasıl yönlendirileceği ile ilgili çalışan bir kurum haline getirmiş olmasıdır. Bu amaçla kullanılan en başta gelen basın organı günlük gazeteler olmuştur. Bunlar içerisinde de The Times gazetesinin propaganda açısından değeri İngiltere için tartışmasız ilk sırada gelmektedir. Bunun nedeni; hem gazetenin okuyucu kitlesini yüksek gelirli ve daha çok muhafazakar görüşteki kesimin oluşturması hem de o dönemde gazetenin sahibi olan Lord Northcliffe'nin İngiltere'nin düşman ve tarafsız ülkelere karşı propagandasından sorumlu kişilerden biri olmasıdır (Kırkpınar, 2004:29,46).

İngiltere, Türklerin yaptığı iddia ettiği Ermeni katliamlarına The Times gazetesinde ne kadar yer veriyorsa aynı şekilde Türkler tarafından zorla göç ettirilmiş Ermenilerin zor durumda olduklarını söyleyerek The Times aracılığıyla Ermeni mültecilere yardım toplamaya çalışmıştır. Bu sayede hem savaşta kendi yanlarında yer alan Ermenilerin savaş sonrası durumlarını iyileştirmeyi, hem de Birinci Dünya Savaşı'na girme nedeni olarak masum insanları koruma düşüncesini dünyaya göstermeyi amaçlamıştır. Ermeni meselesini kendisine dava olarak seçmiş olan İngiltere, bununla uğraşması için İngiliz Ermeni Komitesi'ni kurmuştur. Bu komitenin başkanı aynı zamanda Lordlar kamarası üyesi olan Aneurin Williams'tır. Ayrıca komitede Viscount Bryce, Gladstone, ve Lord Robert Cecil gibi tanınmış İngiliz siyasetçiler, Londra Piskoposu ve Cantenbury Başpiskoposu gibi din adamları, Profesör G. P. Gooch ve Arnold Toynbee gibi bilim adamları bulunmaktadır (Atnur, 2005:195). Burada çalışanlar içerisinde Viscount Bryce'nin şu sözleri onun düşünceleri çerçevesinde bu komitedekilerin Türklere bakış açısını ortaya koyması bakımından önemlidir. Bryce'e göre "Türk Hükümeti son bin beş yüz yıldır insanlığa bu derecede

etkisi bulunanların en kötüsüdür. Türkler, bir Avrupalı tarihçinin de söylediği gibi ele geçirdikleri yerleri harap eden bir soyguncular çetesinden başka bir şey değildir” (McCarthy, 2001:30). Bu düşüncelere sahip birisi olan Viscount Bryce, Türklerin yaptığı Ermeni katliamlarından sorumlu tutulup gerekli cezanın verilmesi taraftarıdır.

İngiltere, Türklerin yaptığını iddia ettiği Ermeni katliamları ile ilgili ne kadar ilgilendiyse aynı şekilde kamuoyu nezdinde Ermeni kadın ve çocukları sorununu da canlı tutmaya çalışmıştır. İngiliz diplomasisinin buradaki hedefi; dağıtılmış, evsiz, barksız, umutsuz Ermeni ırkına bir devlet kurmaktı ve artık Berlin Antlaşmasından beri itinalı bir şekilde üzerinde durdukları Ermeni davasının sonunu getirmektir. Bunu gerçekleştirmek için önemli noktalardan biri de Ermeni mültecileri meselesinin halledilmesi idi (Atnur, 2005:196). Bunun için çalışanların İngiliz siyasetindeki konumları açısından düşünüldüğünde oldukça etkili kurum ve kişilerin seçilmiş olması bir tesadüf değildir: Lord Bryce, İngiliz Kilisesi ve tabiki The Times gazetesi. Lord Bryce, her zaman olduğu gibi konu ile ilgili konuşmalar yapacak, kilise halkını dini duygularına hitap edecek, The Times gazetesi ise adeta bu sacayağının üçüncü ayağını tamamlarcasına konunun canlı tutulup bu mültecilere yardımların toplanması için gerekli haberleri geciktirmeden okuyucularına iletcekti. Bu şekilde Ermeni mülteciler ile ilgili hazırlıklarını yapan İngiltere, konuyu canlı tutmak adına ne gerekiyorsa yapmaya başlamıştı. Çünkü yıllardan beri süregelen bu davanın kendi istediği mutlu sonla bitmesini istiyordu.

İngiltere’de bu amaçla Ermeni mültecilerin durumlarının düzeltilmesi ile ilgili birçok yardım kuruluşu teşkil edildi. Bunlar arasında en başta gelenler; 1913’te Ermeni bayanlar tarafından kurulan “Londra Ermeni Bayanlar Hayır Kurumu”, 1915’te kurulan ve Lord Bryce’nin ilk başkanlığını üstlendiği ve daha çok Türkiye ile İran’daki Ermenilere tıbbi destek sağlamaya çalışan “Ermeni Kızıl Haç ve Mülteci Fonu” olmuştur. Fakat bunlar içinde en etkili olanı hiç şüphesiz Armenian Refugees(Lord Mayor’s)Fund adı verilen “Ermeni Mültecileri Fonu” dur. Bu kurumun başkanı aynı zamanda İngiliz Ermeni Komitesi’nin de başkanı olan Aneurin Williams’tır. Başkan yardımcılarında Cantenbury ve York Baş Piskoposu, Lord Bryce, Lord Curzon yer almaktadır (Atnur, 2005:209). Ermeni davası içerisinde çalışan isimler dikkatli bir şekilde gözlemlendiğinde üçlü sacayağını oluşturan

kişilerin seçildiği görülmektedir: din adamları, siyasetçiler, gazeteciler. Temmuz ayında The Times'da yerini alan görev değişimi haberi adeta bunu doğrulamaktadır. The Times, Mr. Edmund Bourne'un, orduda rahiplik görevi yapacak olan Rev. C. G. T. Colson'un yerine, Ermeni Mülteciler Fonu'na sekreter olarak atandığı haberine yer vermektedir (Ek-44/ The Times, 16 Temmuz 1918) ki bu durum din adamlarının, Ermeni davası söz konusu olduğunda gerekli idari mekanizmaların önemli mevkilerini doldurduklarını gözler önüne sermektedir. İngiliz siyasetçileri de bu konu ile ilgilenmiş ve her fırsatta meseleyi gündeme taşımaya çalışmışlardır. Mr. Lloyd George'un şehrin fahri hemşeriliğini almak için Manchester'a geldiğini haber veren The Times, şehirdeki özel muhabirinin bunu telgrafla bildirdiğini gazeteye geçmiştir. Belediye Sarayı'nda Suriyeli, Siyonist ve Ermeni temsilciler ile buluşup onların sorularını yanıtlayan Mr. George'nin Ermenilerin özgürlükleri için savaşıyor, amaçlarını gerçekleştirmek için kararlarında tereddüt etmeyen kişiler olduğundan bahsettiğini ifade etmektedir. Zulme, felakete, bilimsel baskılara rağmen Ermenistan'ın dünyadan adalet istediğini belirtmektedir. Mr. Lloyd George'un konuşmasının sonunda Türkiye'nin yönetiminden sorumlu kişilerin sorumlulukları konusunda çok düşüncesiz olduklarını söylemektedir (Ek-45/ The Times, 12 Eylül 1918). Lloyd George Ermeniler ile ilgili zulme uğramış bir milletin yaşadığı sıkıntıların karşılığını alması gerektiğinden bahsederek, Ermenilere yapıldığını iddia ettiği zulümlerin faturasını Türk yönetimine çıkarmaktan geri durmamıştır. Dolayısıyla Ermeni mültecilerin korunması konusu için çalışanlar ile Ermenilerin katledildiğini iddia edenler hep aynı kişiler olmuştur. Yani o dönemin İngiliz siyasetini elinde bulunduran üst düzey yöneticiler bu görevi memnuniyetle üstlenmişlerdir. The Times, bununla ilgili olarak Londra Belediye Başkanı'nın, bölgesindeki Ermeni Mülteci Fonu'nun başkanı olarak, Ermeni ve Asurlu insanları adına görüşmeler yapılmasını önerdiğini ve kiliselerde yardım amaçlı bağışlar toplanmasını rica ettiğini belirtmektedir (Ek-46/ The Times, 11 Ocak 1918). Başkanın bu çağrısına karşılık veren İngiliz halkına teşekkürü de Mayıs ayı içerisinde gazetede yerini almıştır. Londra Belediye Başkanı'nın Ermeni Mültecileri Fonu adına acı çeken Ermenilerin kurtuluşu için İngilizlerin yaptığı para bağışlarına en içten teşekkürlerini sunduğunu (Ek-47/ The Times, 25 Mayıs 1918) ifade eden bu kısa haber dahi The Times tarafından okuyuculara iletilmekte gecikilmemiştir. Buna

benzer konuşmalara, mektuplara, telgraflara, röportajlara, kampanyalara oldukça sık yer veren The Times, bu şekilde konuyu sıcak tutmaya çalışmıştır. Üst düzey yöneticilerin bağışlarına da yer veren The Times, Melbourne Belediye Başkanı Tarafından Ermeni Bağış Fonu'na 750 pound bağışlandığını sayfalarına taşımaktadır (Ek-48/ The Times, 4 Mayıs 1918). Ermeni mültecilere yardım toplamak amacıyla her türlü yol denenmiştir. Bu faaliyetler The Times sayfalarında yerini almıştır. Mülteciler ile ilgili yapılan kampanyalardan birinden bahseden gazete, Ermenilere bağış için Toronto'da düzenlenen Etiket Günü'nden 2.400 pound gelir elde edildiğinden bahsetmektedir (Ek-49/ The Times, 18 Mayıs 1918).

İngiltere'ye göre; Ermeni mülteciler ile ilgili yapılması gereken öncelikli faaliyet, onların Türklerin elinden kurtarılması meselesidir. Bununla yakından ilgilenen The Times gazetesi de mültecilerin çektiği sıkıntılardan bahsederek onların kurtarılmasında görev alanları sayfalarına taşımıştır. Türklerin önemli depolarından biri olan Es-Salt'ta General Allenby'nin birlikleri tarafından çok sayıda materyal ele geçirildiği, aynı zamanda Nisan ayının başlangıcında binlerce Yahudi, Suriyeli ve Ermeni mültecinin bölgeye getirildiğinden bahsedilmektedir (Ek-50/ The Times, 3 Mayıs 1918). Bu mültecilerin durumları ile ilgili haberi yine sayfalarına taşıyan The Times, İngilizler tarafından Es-Salt'ta Suriye'den kurtarılan 1600 Ermeni'nin Nisan'da Kudüs'e varışı hakkında alınan bir haberde Ermeni Yardım Komitesi'nin İngiliz kurtarıcılara hoş bir hürmet nişanesi arz ettiğini ifade etmektedir. Süvari birliklerinin söylediklerine göre hastalar ve çocuklara motorlu arabalarını veren kumandana sahip subaylar ve dizginleri dişleri arasında tutarak ve her kolunda bir çocuk taşıyarak nehri geçen neferlerin mültecilere yardım ettiği haberi verilmektedir (Ek-51/ The Times, 4 Temmuz 1918). Bu iki haber birlikte değerlendirildiğinde The Times'ın üzerine düşen kamuoyunun ilgisini Ermeni mültecilerin durumları üzerinde tutma görevini yerine getirmek adına gereken her şeyi yaptığı görülmektedir.

1918'in Mayıs ayı başında mültecilerin kurtarılmasından bahsederken, Temmuz başında verdiği haberde Ermeni Yardım Komitesi'nin "koruyucu melekleri" İngilizlere gerekli teşekkürü verdiğini ifade etmektedir. Bu şekilde The Times gazetesi mültecilerle ilgili kısa ya da uzun her habere sayfalarında yer vererek savaş içerisinde kendisine verilen görevi layıkıyla yerine getirmiştir. Bununla beraber

Türklerin mültecilerin geri gönderilmesi ile ilgili çıkardığı yasaya sütunlarında yer veren The Times, bu mültecilerin mümkün olduğunca çabuk kurtarılması gerektiğini her fırsatta ifade etmiştir. Bu konu ile ilgili Türk karargahından alınan raporda; Türk Hükümeti'nin barışsever Ermeniler için genel bir af hazırlığı içinde olduğu, Ermeni mültecilerin kendi vatanlarına geri gönderilmelerinin mümkün olduğunca çabuk gerçekleştirileceği ve onlara yardım edileceği ifade edilmektedir (Ek-52/ The Times, 2 Mayıs 1918).

1918 yılının Mayıs ayında gazeteye yansıyan bir haber Ermenilerin kurtarılmasında Arapların rolünü ortaya koymaktadır. “Ermeniler Araplar Tarafından Kurtarıldı” başlıklı yazıda Filistin'deki İngiliz güçleriyle birlikte Hicaz Araplarının işbirliğinin bir sonucu olarak Türkler tarafından Ürdün'ün doğusundaki çöl bölgelerine doğru sınır dışına çıkarılmış olan bir çok kadın, çocuk, erkek Ermeni'nin kurtarıldığı haberi verilmektedir. Ermeni Delegasyonu başkanı olarak Bogos Nubar'ın, Ermenilerin kurtarılmasında gerekli hassasiyeti gösterdiklerinden dolayı Emir Faysal'a gönderdiği teşekkür mesajı oldukça ilgi çekici ifadeleri içerisinde barındırmaktadır. Bu mesajda Bogos Nubar şöyle demiştir: “Soylu Emir Faysal'a- Güney Suriye'deki cesur birliklerinizin çabalarıyla bizim talihsiz vatandaşlarımızı kurtardığınızı henüz öğrendik. Tanrı, ordularımızın ilerlemesini sağlasın ve onları korusun. Sizin sancağımızın altında savaşan soylu Müslümanların centilmence davranışları, Arap ırkının tarihine yeni bir ışık katacak. Dünyadaki her Ermeni bugün Arap hareketinin bir dostudur. Merhametinizin ve davanızdaki adaletinizin övgüleri sesimizin ulaştığı her yerde bilinmelidir” (Ek-47/ The Times, 25 Mayıs 1918).

Bogos Nubar'ın bu ifadeleri aslında İngiliz siyasetine de uygun düşmektedir. Çünkü İngilizler, Birinci Dünya Savaşı'nda Ermenileri nasıl kışkırttırlarsa aynı şekilde Araplara da Osmanlı Devleti'ni arkadan vurmaları için gerekli vaatleri vermişlerdi. The Times'ın iletmiş olduğu bu haber İngiliz-Ermeni-Arap üçlüsünün 1918'deki ilişkiler yumağının düğüm noktalarından birini ortaya koyması bakımından dikkate değerdir. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin nasıl bir kısıkaç altına alındığının da bir göstergesi olmaktadır.

25 Mayıs 1918 tarihli The Times gazetesindeki Bogos Nubar'ın Ermenilerin kurtarılmasında yarar sağlamış Araplar adına Emir Faysal'a gönderdiği teşekkür mesajının bir benzeri Temmuz ayında gazeteye yansımaktadır. Özel Siyonist Heyeti'nin başı olan Dr. Weizmann'a Londra Siyonist Masası'ndan Dr. Sokolow şunları söylemektedir: "Ürdün'ün doğusundaki Arap askerleri tarafından kurtarılan Ermenilerin sayısı ile ilgili yeni haberlerle seviniyoruz. Bu asil hareketi yüksek oranda takdir edeceğiz, ıstıraplarını dindirmeyi memnuniyetle paylaşacağız" (Ek-53/ The Times, 6 Temmuz 1918). The Times'ın yer verdiği bu haberde de Arap askerlerinin Ürdün'deki başarılarının takdir edileceğinden bahsedilmektedir ki bu durum akıllarda soru işareti bırakacak niteliktedir. Buradaki "ıstırapları dindirmek" ifadesi aynen Ermenilere bağımsız bir devlet kurma vaadinde olduğu gibi savaş sırasında Osmanlı Devleti'ni arkadan vurmaları karşısında Araplara da verilmiş bir vaaddir. Yani İngiltere'ye göbek bağı ile bağlı "bağımsız bir devlet".

3 Ekim 1918'e gelindiğinde İngiliz Ermeni Komitesi, savaş sırasında Ermenilerin çektikleri acılardan bahsettikten sonra İngiliz Dışişleri Bakanlığı'ndan bazı isteklerde bulunmuştur. Bu istekler; Van, Bitlis, Erzurum, Sivas, Harput ve Diyarbakır'ı içine alan Vilayet-i Şarkiye ile Kilikya'nın Türklerin elinden alınması ve İngiliz ve Müttefiklerin kontrolünde, hayatta kalan mültecilerin derhal geri döndürülmesi ile beraber Türklerin elinde köle olarak tutulan on binlerce Ermeni kadın ve çocuğun kurtarılması ile ilgiliydi (Atnur, 2005:195-196). Bu konu ile ilgili bir İstanbul telgrafına yer veren The Times, Ermeni mültecilerin yavaş yavaş Kafkasya'ya gönderilmeye karar verildiğinden bahsetmektedir. Bunun için ilk olarak Batum ve Aleksandropol'den geri dönüşlerin kabul edildiğinden söz etmektedir (Ek-54/ The Times, 14 Ağustos 1918).

The Times, Ermeni mültecilerin durumları ile ilgili 1918 yılı boyunca birçok habere sütunlarında yer vermiştir. Bu mültecilerin kurtarılması, gerekli yardımların yapılması ile ilgili konular gazetenin kamuoyunu harekete geçirmek adına kullandığı haberler olarak yerini almıştır. Ermeni Mültecileri Fonu'nun faaliyetleri ile ilgili bilgileri halka taşıyan The Times, bu şekilde en kısa zamanda en fazla miktarda nakitin sağlanması açısından da elinden geleni yapmıştır. 23 Ocak'ta Ermeni Mülteci Fonu Komitesi'nin Tiflis'teki şubelerinden aldığı telgrafta; yiyecek kaynaklarının tükenmesi nedeniyle

mültecilerin durumunun kritik olduğu, eğer Komite aylık 90.000 ruble -günümüz karşılığı 3.000 pound- güvence verirse, 7.000 kişiyi doyurmayı umdukları ifade edilmektedir. Ermeni Mülteci Fonu'nun buna karşılık bu ek sorumluluğu üç aylığına üstlendiğini ve halktan da yardım etmelerinin isteneceğini ortaya koymaktadır (Ek-55/ The Times, 23 Ocak 1918). Buna benzer bir diğer yardım haberi ise 1918 yılının sonlarında gazetede ki yerini almıştır. General Clayton'dan Yabancı Ofisi'ne gelen telgrafta; Homs, Hama ve Halep'teki Ermenilerin durumunun çok ciddi olduğu, bu şehirlerdeki 85.000 Ermeni mültecinin 40.000'inin tamamen aç ve fakir durumda olduğu ifade edilmektedir. Kışın yaklaşmasının ve çevre ülkelerden çok sayıda mültecinin gelecek olmasının durumu kötüleştirdiği, bunun yanında, tahmini olarak aylık 25.000 pound nakit bağışına ve ek olarak da kıyafet ve diğer gereksinimlere ihtiyaç olduğu belirtilmektedir (Ek-56/ The Times, 13 Aralık 1918). Aynı tarihli bir başka haberde ise yine mültecilere gereken yardım miktarından bahsedilmektedir. Yakın Doğu'daki savaşın Ermeni ve Suriyeli hastaları doyurmak için Başkan Wilson'dan bağış yapması için yardım istendiği ortaya konmaktadır. 400.000 öksüzünde içinde bulunduğu 4.000.000 hastanın kış boyunca hayatta kalabilmesi için 6.000.000 pound gerektiği ifade edilmektedir (Ek-57/ The Times, 13 Aralık 1918). Bu şekildeki haberler The Times'ın konuyu revaçta tutma çalışmalarının bir göstergesi olmuştur. Ayrıca dünya kamuoyunun vicdanına seslenmekle beraber yardımsever Amerikalı politikacıların da savaş sonrasında kendi kabuğuna çekilme siyasetini engelleme çabası olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Ermeni Mültecileri Fonu'nun çalışmalarına sıkça yer vermeye çalışan The Times gazetesi, toplanması gereken yardım miktarlarından bahsederek verilecek bir peninin bile bir kişinin hayatını kurtarmakta ne kadar önemli olduğuna dair haberler yapmaktadır. Bu şekilde İngiliz halkının duygularına hitap etmeyi ihmal etmemiştir. Cantenbury Piskoposluğu'nun Westminster Central Hall'de evsiz ve kıtlıkla karşı karşıya kalan Süryani ve Ermeni 80.000 mülteci için yardım toplamak amacıyla bir araya geldikleri haberi verilmektedir. Ayrıca haberin devamında Cantenbury Piskoposu sözlerinde; birkaç seneden beri Türkiye'nin idaresindeki Hristiyanları ortadan kaldırmak için plan yaptığından söz etmektedir. Kimilerine göre 600.000, bir kısmına göre ise bir milyon kişinin bu kötü yönetim altında öldürüldüğünü belirterek,

50.000£ toplanmasının amaçlandığı ve her bir peninin direk olarak onları kurtaracağını söylemektedir. Londra Piskoposu ise bu vahşiliği yapanların cezalandırılması, Türklerin bu dünyada herhangi birisini yönetmesine asla izin verilmemesi gerektiği, yok edilmiş, baskıya maruz kalmış insanlar olan Ermenilere yardım etmelerinin görevleri olduklarını belirtmektedir (Ek-58/ The Times, 5 Aralık 1918). Ermeni Mültecileri Fonu'nun başkan yardımcılığını da üstlenen bu iki piskoposun gerekli yardımın toplanması adına göstermiş oldukları özveri önemi haizdir. İngiltere siyasetinin yılmaz neferleri olarak çalışan bu din adamları halkın dini duygularını harekete geçirmekle görevliydi ve bunu da layıkıyla yerine getirmişlerdi.

Mondros Mütarekesi imzalandıktan sonraki süreçte ise galip devletler Alman ve Avusturya vatandaşı olan herkesin Osmanlı ülkesini terk etmesi ile ilgili isteklerde bulunmuşlardı. Alman misyonerleri de bu kapsam içine dahil edilmişlerdi. Fakat bu misyonerler Amerikalılar gelmeden giderlerse bakımları altında olan kimsesiz kadın ve çocukların durumu ne olacak sorusu ortaya çıkmıştır. Bu kimsesiz kadın ve çocukların büyük bir çoğunluğunu Ermeniler oluşturduğu için bu konu İngiltere'yi ve dolayısıyla The Times gazetesini yakından ilgilendirmiştir. Gazete, körler ve öksüzler için kullanılan Alman hastanelerinin ve sığınaklarının özellikle Ermeni çocuklarının bakımıyla uğraşan bu yerlerin kapanmaya mecbur edildiğinden bahsetmektedir. Bu yüzden bu misyonerlerin gidişinin Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Hristiyan nüfusunda yeni muhtaçların oluşmasına neden olacağından endişe duyulduğu ifade edilmektedir (Ek-39/ The Times, 16 Kasım 1918).

Alman misyonerlerin korumasındaki bu yerlerin kapanması ile ilgili bu haberin sonrasında bu mültecilerin durumları ile ilgili faaliyetlere önem veren Ermeni davasının yılmaz neferi Lord Bryce'nin Genova'daki İsviçre Komitesi'nden M. Leopold Favre ve Mr. Chambers'ın gönderdiği mektubu da içinde barındıran yazısı The Times sütunlarında yerini almıştır. Bu mektupta birçok Ermeni yetiminin ve sınır dışı edilen kadınların son üç yüz yıldır birçok yerde Alman misyonerler tarafından bakıldığına dikkat çekilmektedir. Favre ve Chambers mektuplarının devamında bu yardım faaliyetlerinin sorumluluğunu üstlenecek yeni bir güç bölgeye ulaşmadan bu misyonerlerin çekilmesinden doğacak sıkıntılardan korktuklarını ifade etmektedir.

Bunun için anlaşmalar yapılana kadar bu geri çekilişin ertelenmesi önerisinde bulduklarını belirtmektedirler (Ek-40/ The Times, 23 Kasım 1918). Favre ve Chambers'in bu mektubunu Lordlar Kamarası'nda okuyan Lord Bryce, Alman misyonerlerin Türkiye'de yaptığı çalışmaların ehemmiyetinden bahsetmiş, onların Alman Hükümetine rağmen çok başarılı işler yaptığını ifade etmiştir. Bryce, ayrıca bu düşüncelerini The Times'ın yazı işleri müdürüne de söylemiş, Türkiye'deki Alman hastaneleri ve yetimhanelerinin Alman Hükümeti tarafından Amerikan Hükümeti'ne devredilmesinin zorunluluğundan bahsetmiştir (Atnur, 2005:240-241). Alman misyonerlerin bundan sonraki durumları ile ilgili kesin bir bilgi mevcut olmamasına rağmen bundan sonraki süreçte Amerika'nın Ermeni mültecilerin korunması hususundaki faaliyetleri yer alacaktır. Bu amaçla 1918'de İngilizlerin Kudüs'e girişi ile Alman Yetimhanesi, Amerikan Yardım Ünitesi'ne çevrilmiştir (Atnur, 2005:96). Buna benzer birçok Alman hastane ve yetimhaneleri Amerikan yardım heyetlerinin eline geçmiş, özellikle de Ermeni mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak Amerika'nın yardım çalışmaları içerisinde ilk sırayı almıştır.

İngiltere'nin yürüttüğü Ermeni katliamlarını bütün dünyaya duyurma ve sonrasında gelen Ermeni mültecilere yardım toplama çalışmaları The Times aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çaba Amerikan basınını da içine alarak gelişen bir kampanyaya dönüşmüştür. Bu konu ile ilgili çalışmaların ciddiyeti Lord Robert Cecil'in, 5 Kasım 1918'de Amerikan basını için verilen bir yemekteki "boyun eğilen milletler üzerindeki Türk denetimi kesin bir sonuca ulaşmalıdır" sözüyle açıkça ortaya konmuştur. Yine buna benzer bir ifade Balfour'un Amiral Calthorpe'a gönderdiği mesajda yerini almıştır. Balfour, Calthorpe'a verdiği direktifte Britanya Hükümeti'nin amacını "milyonlarca zavallı insanın gelecekteki mutluluğunu garanti etmek olduğu" şeklinde çok net ifade etmiştir (Uğurlu, 2005:354). Bütün bu ifadeler İngiltere'nin savaşın son yılı çerçevesinde Ermeniler için neler düşündüğünü üst düzey yöneticilerin konuşmaları açısından da gözler önüne sermektedir. Bu bakış açısı The Times gazetesi için Birinci Dünya Savaşı'nda olduğu gibi savaş bitiminde de devam etmiştir.

BÖLÜM 2: EKİM 1918-ARALIK 1919 ARASI DÖNEM

1. Siyasi Gelişmeler

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte hem geçen yıllar boyunca yapılan alt yapı çalışmalarının meyveleri toplanmış, hem de Ermenilerin geri dönüşüyle ilgili Türklerin samimi olmadıkları yalanına dair haberler dünya kamuoyuna yansıtılmıştır. 1919 yılı The Times gazetesi için; Ermenilerin geri dönüşü, İngilizlerin Kafkasya ve çevresinden çekilişleri ve Türklerin Ermeniler üzerinde uyguladıkları baskı ile ilgili haberler açısından oldukça yoğun geçmiştir. Bunun yanında Türklerin savaşın bitmesine rağmen hala Ermenilere zulüm ettiği yalanı söylenmeye devam edilmiştir.

Savaşın sona ermesiyle beraber yenen devletler savaşın suçlusu olarak gördükleri mağlup devletlerden bunun acısını çıkarmaya çalışmışlardır. Bu konuda Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgisini ağır bir şekilde tescilleyecek olan Mondros Mütarekesi için Rauf Bey ve Amiral Calthorpe başkanlıklarındaki iki heyet Mondros'taki Agamemnon zirhlisinde bir araya gelmiştir. 27 Ekim 1918'de başlayan müzakereler 30 Ekim 1918'de mütarekenin imzası ile sona ermiştir. Mütarekede "Çanakkale ve İstanbul Boğazlarının küşadı" ve "istihkâmatın müttefikler tarafından işgali" hakkındaki birinci madde ile "herhangi sevkülceyiş noktasının" işgaline müteallik yedinci madde oldukça sıkıntı verici maddeler olmuştur. Bütün bunların yanında müttefiklere "iğtişâş zuhurunda vilâyat-ı sitteden herhangi bir kısmının işgali" hakkını veren yirmi dördüncü madde ve bu maddenin İngilizce metninde bu vilayetler için "in the six Armenian vilayets" tabirinin (Türkgeldi, 1948:65) kullanılmış olması Osmanlı Devleti'nin sürüklenmiş olduğu girdabı ortaya koyması bakımından oldukça dikkat çekicidir. Aslında mütarekenin imzalanması için Çanakkale cephesinde Türkler tarafından ağır tahribata uğratılmış Agamemnon zirhlisinin seçilmiş olması bile Osmanlı Devleti'nin çok da iyi niyetli mütareke maddeleriyle karşılaşmayacağını bir göstergesidir. Bu mütareke içerdiği maddeler çerçevesinde düşünüldüğünde Osmanlı Devleti'nin felaket günlerinin başlangıcı olmuştur. The Times gazetesi de "Müttefiklerin Kontrolü" başlıklı haber ile bu

mütarekeye sayfalarında yer vermiştir. Burada dördüncü ve yirmi dördüncü maddeler Ermeniler ile ilgili istekleri içermektedir. Buna göre; bütün Müttefik savaş mahkumları, Ermeni politik suçluları ve mahkumlarının İstanbul'da toplanacağı ve koşulsuz müttefiklere teslim edileceği ifade edilmektedir (Ek-59/ The Times, 2 Kasım 1918). 1918 yılının Kasım ayının başlarında bu mütarekenin bütün maddelerini İngilizce metindeki şekliyle okuyucularına ileten The Times gazetesinin üzerinde durduğu dördüncü madde Ermenilerin mütareke ahkamı içerisinde korunmasının ne dereceye vardığının bir göstergesi olmuştur. Bundan sonra mütarekenin içerdiği maddelerin uygulanması safhasına geçilmiştir ki bu durum ihtişamlı Osmanlı Devleti'nin yaşadığı en buhranlı zamanlardan biri olarak tarihe geçmiştir. Osmanlı Devleti içerisinde Mondros Mütarekesi'nden sonraki gelişmeler çok daha sıkıntı verici olmuştur. Türk Kamuoyu o dönemde ateşkes sözleşmesinin 24. maddesinde "karışıklık durumunda" işgal ile tehdit edilen ve üstelik "altı Ermeni vilayeti" olarak kabul edilen bölgenin Osmanlı yönetiminden alınacağını bildirilmiş olması ile ilgilenmekteydi (Uğurlu, 2005:360). İngiltere, Ermenileri kullanarak bölgeyi elde tutma sevdası içerisinde olurken Türk kamuoyu bu vilayetlerin elden çıkmasını engellemek adına çareler aramakla meşguldü. Mondros Mütarekesi'nin imzalanması ile Osmanlı Devleti için emellerini ortaya koyan İtilaf devletleri özellikle de İngiltere, bundan sonraki süreçte Ermenilerin geri dönüşü için bir yasa çıkaran Osmanlı Devleti'ni her fırsatta zor durumda bırakmaya çalışmıştır.

1919 yılının önemli meselelerinden biri de Kafkasya bölgesinde yaşananlardır. Bu süreçte bölgedeki durum Birinci Dünya Savaşı'nda yaşanan karışıklığı aratmayacak niteliktedir. İngiltere'ye göre; Kafkasya'da etnik grupların kışkırtılması gerekliydi ve bunun altında yatan neden ise; yeni kıvılcımlanan Milli Mücadele'nin başarısızlığa uğratılması düşüncesinde yatmaktaydı (Doğanay, 2003:73).

Mütarekenin imzalanmasından sonra sıra uygulanmasına gelmişti. Mondros Mütarekesi hükümleri çerçevesinde Türk ordusunun istila ettiği bölgelerden çekilmesi belirtilmişti. Buna göre; Türklerin bölgeyi İngiliz memurlarına teslim etmesi gerekiyordu. 1919 yılının Ocak ayının başında Kafkasya'daki Türk ordusunun geri çekilişiyle ilgili haberi sayfalarına taşıyan The Times, Türklerin mütareke şartlarına

göre teslim etmesi gereken bölgelerden çekilmeden önce Ermeni popülasyonu üzerinde taarruza devam ettiğini ifade etmektedir. Haberin devamında Türklerin ırk yok etme politikalarına son vermedikleri ve Ermeniler üzerindeki bu hareketlerini pazarlık konusu yapacaklarını itiraf ettikleri iddia edilmektedir (Ek-60/ The Times, 4 Ocak 1919). Türklerin kendi kurtuluşları ile ilgili pazarlık meselesi olarak Ermeniler üzerindeki baskılarını kullanacaklarını ifade eden The Times, savaş boyunca uyguladığı propagandanın bir benzerini savaş sonunda da devam ettirmektedir. Kafkasya'daki durumları okuyucularına ileten The Times, bölgenin istila edilmiş yerlerinden geri çekilen Türk ordusunun, anlaşma şartlarına rağmen Ermeni nüfusu üzerinde vahşet uyguladıklarına dair haberler geldiğini belirtmektedir. Haberin devamında Türklerin açıkça Ermenilere karşı son bir darbe yapacaklarını ve Türk politikasının bu ırkı yok etmek olduğunu söyledikleri iddia edilmektedir. Bunun yanında isimleri verilmeyen şahitlerin 12 yaşın altındaki birçok Ermeni çocuğun Türklerce katledildiğini, Türklerin ulaşamadığı diğerlerinin ise açlıktan ölmeye maruz bırakıldıklarını söyledikleri belirtilmektedir. Ayrıca Türklerin bölgedeki Ermenilerin mallarına el koydukları, taşıyamadıklarını ise yağmurda çürümeye bıraktıkları ve Ermenilerin bunlara dokunmalarını engelledikleri ifade edilmektedir (Ek-61/ The Times, 4 Ocak 1919).

The Times gazetesinde hemen hemen her gün "Ermeni katliamı" yalanı ile ilgili haberler kamuoyuna yansıtılmaya çalışılmıştır. Böylece Türklerin yapmış olduklarını iddia ettikleri Ermeni katliamlarının devam ettiğini gören İngiliz halkında Türk karşıtı propagandanın had safhaya ulaşması sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun için kısa aralıklarla Ermenilere yapılan zulüm ile ilgili haberler The Times gazetesinde yerini almıştır. "Türk Gaddarlığı Sürüyor" başlıklı haberinde resmî bir kaynaktan alındığını söylediği bilgiye yer veren The Times, Türkler üzerinde baskı uygulayarak Türklerin geri çekilmesini sağlamak, Gürcüler ve Ermeniler arasındaki mücadeleye bir son vermek amacıyla Kafkaslara bir İngiliz gücünün gönderildiğini belirtmektedir. İngiliz süvari birliğinin gelmesinden önce Türklerin en kötü gaddarlıkları yaptıkları, bölgeden ayrılmadan önce her şeyi yağmaladıkları ve İngilizler gelince bu vahşetlerin sona erdiği ifade edilmektedir. Sivil düzensizlik içinde yapılan bu gaddarlıkları tespit edip kaydetmesi için bir İngiliz heyetinin Kuzey Kafkaslara gönderildiği haberi

verilmektedir. Haberin devamında ise, 1918 yılının yazında Trancaspia'daki pamuk mahsulünün Almanların eline geçmesini engellemek için gönderilen İngiliz birliğinin, şimdi de sınırın gerisinde kalan nüfusun katledilmesini engellemek amacıyla bölgede tutulmaya devam edildiği belirtilerek bunun bir namus borcu olduğu, ısrarlı yok etmelere karşı İngilizlere güvenen insanların mağdur bırakılmaması gerektiği söylenmektedir (Ek-62/ The Times, 10 Ocak 1919). Kafkasya'daki durum ile yakından ilgilenen İngiltere, bölge ile ilgisini kesmemek için oradaki "Ermenileri Türk zulmünden kurtarmak" maksadıyla İngiliz birliğini göndermekten geri durmamıştır. Bu durum İngiliz siyasetinin tipik bir tezahürü olarak karşımıza çıkmıştır. Asıl amacını bir kılıf ile sakla ve bu kılıf öyle inandırıcı olsun ki kimse asıl amacını anlamasın...

İngiltere, Kafkasya bölgesindeki birliklerini Türklerin gaddarlıkları yüzünden yıpranmış Ermenileri korumak maksadıyla göndermiş, 1919 Ağustos'una kadar bölgede tutmuştur. Ağustos ortalarına gelindiğinde Kafkaslardan İngiliz birliklerinin çekilme haberine yer veren The Times, parlamento muhabirinden aldığı bilgiyi sayfalarına taşımaktadır. Muhabir, İngilizlerin bölgeden çekilişlerinin başladığını söylemekle beraber bundan sonra cinayetlerin başlayacağına, çok sayıda katledilme olayının gerçekleşebileceğinin imkan dahilinde olduğuna kesin gözüyle bakmaktadır. Özellikle de Erivan Ermeni Cumhuriyeti ve Ermeni ırkının yok olma tehlikesi altında olduğundan bahsetmektedir (Ek-63/ The Times, 16 Ağustos 1919). İngiliz basının önemli temsilcilerinden biri sayılan bu gazetenin İngiliz birliklerinin geri çekilmesinin getireceği sıkıntılara yer vermesi şaşırtıcı değildir. Savaş boyunca Türkler ile ilgili yapmış olduğu haberlere bakıldığında savaşın bitimiyle beraber bu üslubun devam ettiği görülmektedir. Nitekim İngilizlerin bölgede; Rusya'ya karşı yıllardır toprak bütünlüğünü korumaya çalıştıkları Osmanlı Devleti yerine bundan sonra amaçları uğruna çalışacaklarına inandıkları din kardeşleri Ermenilerin yer almasını istedikleri açıkça görülmektedir.

16 Ağustos'ta başlayan İngiliz birliklerinin geri çekilmesi ile ilgili haberler The Times'da yerini almaktadır. Bu haberden birkaç gün sonra "Ermenistan'a Karşı Tehlike" başlıklı haberde İngilizlerin kademe kademe geri çekilişinden

bahsedilmektedir. Bu yazıda İngilizler tarafından boşaltmanın Cumartesi gününden başlayarak iki ay içerisinde kademeli olarak gerçekleşeceği ifade edilmektedir. Kafkasya'daki İngiliz birliğinin iki bölük kadar olduğu ve boşaltmanın batıda Bakü'den başlayacağı ortaya konmaktadır (Ek-64/ The Times, 19 Ağustos 1919).

1919 Ocak ayında Kafkaslara gönderilen İngiliz birlikleri 1919 Ağustos ayının ortalarından itibaren geri çekilmeye başlamışlardır. İngilizlerin geri çekilmesi ile ilgili The Times gazetesinin yaptığı haberler çerçevesinde savaş sonunda kendi kabuğuna çekilme siyasetini uygulamak isteyen Amerika'nın konunun içine sürüklenmesine çalışılacak ve yardım istenecektir. Hatta bu işe kilise de karışacak ve Amerika'dan Ermenilerin Kafkasya'daki durumları için İngilizlerin geri çekilmesinin önlenmesini talep edecektir. Bu konu hakkında Kutsal Kilise Konsülü Başkanı Dr. Rendel Haris ve Dr.F.B.Meyer tarafından imzalanmış olan bir telgrafın Başkan Wilson'a gönderildiğini okuyucularına ileten The Times, telgrafta İngiliz birliklerinin geri çekilmesinin Ermeni milletini üzeceğinin ifade edildiğinden bahsetmektedir (Ek-65/ The Times, 20 Ağustos 1919).

Bununla birlikte Amerika'yı Ermeniler ile ilgili her konuya çekmeye çalışan İngiltere, The Times aracılığıyla bu amacını gerçekleştirmeyi başarmıştır. Amerika'nın Doğu Anadolu'da eğitim ve diğer konulardaki çalışmalarını arttırdığı ifade edilmektedir. Bunun nedeni olarak da İngilizlerin Kafkasları boşaltma ihtimali öne sürülmektedir. Haberin sonunda ise; Doğu Anadolu'daki Ermenilerin katliama maruz kalmaması ve Ermeni Devleti'ne bir saldırı olmaması için Kafkasya'nın boşaltılması işleminin kışa kadar ertelendiği ifade edilmektedir. The Times'ın Kafkasya'daki özel muhabirinin ilettiği bir diğer haberde ise İngiliz birliklerinin geri çekilmesinin ertelenmesi hadisesinin askeri nedenleri yanında insani sebepleri de olduğuna işaret edilmektedir. Rusya'nın Batı ülkeleri ile bir anlaşma yapmasına kadar Türklerin bölgeye yaptıkları ataklarına karşı buranın İtilaf devletleri tarafından korunmasının gerekliliğinden bahsedilmektedir. Bunun yanında Enver ve Halil Paşaların Birinci Dünya Savaşı içerisindeki fikirlerinden biri olan Turan planının İran topraklarına Türk yayılmacılığının sağlanılarak Azerbaycan'ın Türkleştirilmesini içerdiği ortaya konmaktadır. Bu durumun göstergelerinden biri olarak Tatarların Bakü'de organize

olmaya başlamalarının da bölgedeki Ermeniler için sorun teşkil edeceği ifade edilmektedir (Ek-66/ The Times, 25 Ağustos 1919). Bu haber şunu göstermektedir ki hiçbir devlet bölgeyi diğerine kaptırmak niyetinde değildir.

Kasım ayına gelindiğinde İngiliz birliklerinin geri çekilmesi ile ilgili Ermenistan Kızıl Haçı ve Mülteci Fonu destekçileri tarafından imzalanan dilekçenin Başbakanı gönderildiğini haber veren The Times, dilekçede halkın güvenliği için Barış Konferansı'na bir güvence verilmeden önce hükümetin Kafkasya'daki İngiliz birliklerinin tamamıyla geri çekilmesi yönündeki niyetlerinin endişe verici olduğunu iletmektedir (Ek-67/ The Times, 4 Kasım 1919). İngiliz birliklerinin Kafkasya'dan geri çekilmesi ile ilgili karar alındıktan sonra dahi bu konunun Ermeniler üzerindeki Türk baskısını arttıracığından endişe edenler, Türklere yapılan mezalimler belgelerle ortaya konmasına rağmen bunu görmezden gelmeyi tercih etmişlerdir. Çünkü Kafkasya ne pahasına olursa olsun Türklere bırakılmayacak kadar önemi haiz bir bölge olma konumu devam ettirmektedir.

Olayların hiç durulmadığı bölgelerden biri olan Kafkaslar, yer altı zenginlikleri nedeniyle dünyadaki bir çok devletin elde etmek istediği bir bölge olarak her zaman önemini korumuştur. The Times gazetesi, Kafkasya ile ilgili bölgeye savaş sırasında göndermiş olduğu muhabirleri vasıtasıyla aldığı bilgileri İngiliz propagandasına göre yorumlayarak okuyucularına aktarmıştır. Ermenilerin Türklere yaptığı mezalimler ile ilgili Osmanlı Genelkurmay Dairesi'nin bölgedeki memurları aracılığıyla ortaya koyduğu belgeler, (Kırzioğlu, 1999:53) İngilizler tarafından göz ardı edilerek kamuoyuna tam tersi bir şekilde Türklerin Ermenilere yaptığı vahşetler olarak lanse edilmektedir. 1919 yılı Ağustos ayında Kafkasya'da yaşananlara bakılırsa Osmanlı Genelkurmay Dairesi'nin gün gün tuttuğu belgeler ile The Times'ın yapmış olduğu haberlerdeki oyuncular yer değiştirmiş gibidir. Çünkü o dönemde The Times, Ermenilere karşı uygulanan zulümlerden isim vermeden ve kaynak göstermeden bahsederken, Osmanlı Genelkurmay'ının tarihleriyle beraber ortaya koyduğu Türklere yapılan Ermeni mezalimlerine objektiflik noktasından bakıldığında fark açıkça görülmektedir. Dolayısıyla The Times'ın bu dönemde Kafkasya ile ilgili ortaya koymuş olduğu bu haberler İstanbul'daki muhabirin bölgeye gitmeden kaleme

aldığı yazılardan ibarettir ki bu muhabirin İstanbul'dan Kafkasya'daki durumu bilmesi çok da mümkün değildir.

Kafkasya'da oldukça karışık ve kanlı olaylar gerçekleşmiştir. Bu dönemde İngiltere, İrlanda ve Hindistan'daki direnişler ile ilgilendiğinden bölgede tam olarak kontrolü sağlayamamış ve hatta bölgeden çekilmek zorunda kalmıştır. Fakat bu çekişme rağmen bölge ile ilgisini kesmemek adına Ermeni ve Gürcüleri boşaltmış olduğu yerleri işgal etmeleri için teşvik etmekten de geri durmamıştır (Doğanay, 2003:71). İşte bölgede gerçekleşen olayların asıl başlatıcısı olarak İngiltere karşımıza çıkmaktadır. İngiltere, bu dönemde propaganda yağmuruna tuttuğu Ermenileri Türk hedeflerine doğru yönlendirmekten geri durmayacaktır. Ermeniler, Mondros Mütarekesi'ni çiğnemediği Anadolu'yu ve Kafkasya'yı teslim almak isteyen İngiltere için önemli bir kozdur. Çünkü bu mütareke asayişini temin etmek adına Müttefiklere müdahale ve dolayısıyla işgal yetkisi vermiştir. Eğer Ermeniler tahrik edilirse bu bölgeyi hiç sıkıntı yaşamadan ele geçirmek kaçınılmazdır. Bu amaçla İngiliz subayları tarafından silah ve cephane sağlanan Ermenilere İngiliz üniforması giydirilmiş ve bu iş için İngilizce bilen Ermenilerin seçilmiş olduğu belgelerle ortaya konmuştur (Öke, 2003:265). Dolayısıyla Ermenilerin Türklere yaptığı mezalimlerin başlatıcısı, teşvikçisi, destekçisi, kışkırtıcısı İngilizlerden başkası değildir. Ne de olsa bu bölge mutlaka İngiliz hakimiyetinde olmalı ve bunu gerçekleştirmek için ne gerekiyorsa yapılmalıdır. Hatta hem Ermenileri Türklerin üzerine göndererek bölgede karışıklık çıkartmak hem de bu durumu tam tersi bir şekilde Türklerin Ermenilere yaptığı zulümler olarak lanse ederek bir taşla iki kuş vurmaya da mümkün olmuştur.

Kafkasya ile ilgili olarak Ermeni komitecilerin Türklere yaptıkları mezalim devam ederken Ermeni ileri gelenleri de siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için 3 Temmuz 1919'da İngiliz Yüksek Komiserliğine bir dilekçe vermişlerdi. İstanbul Ermeni Patriği Zaven Efendi, Rum Patriği ile birlikte giderek Türkiye'de millî savunma bahanesi adı altında Hristiyanlara saldırımları için çeteler ile milislerin teşkilatlandırıldığı, Doğu Hristiyanlarının koruyucusu ve mazlum milletlerin kurtarıcısı olan Müttefiklerin münasip görecekları tedbirleri almaları için temennilerini ortaya koymalarına müsaade edilmesini rica ettiklerini ifade ederek

İtilaf devletlerini işgale teşvik etmeye çalışmışlardır. Fakat bu dilekçede kendilerine “mazlum” diyen Ermeniler hemen ertesi gün Kars, Kağızman, Nahcivan civarlarında Müslümanları katletmekten geri durmamışlardır (Kılıç, 2003:482-483).

Ağustos ayına gelindiğinde ise; Ermeni katliamlarından Türklerin kışkırttığı söylenen Tatarlar sorumlu tutulmuş, buna dair haberler The Times gazetesindeki yerini almıştır. 4 Ağustos'ta İstanbul'dan bildiren The Times muhabiri bir Türk albayı tarafından kumanda edildiği söylenen Tatarların isyanının Julfa ve Sadarak arasındaki bölgenin büyük bir parçasının ele geçirmeleriyle sonuçlandığını ifade etmektedir. Ayrıca haberin devamında Nahcivan'daki Müslümanların katledilmesi hikayesinin doğru olmadığı söylenmektedir (Ek-68/ The Times, 11 Ağustos 1919). Hatta bununla ilgili belgeden çok şahitler üzerinden konuşulmaktadır. Tiflis'ten alınan bir raporu okuyucularına ileten The Times, Nahcivan Tatarlarının Ermenistan Hükümetine karşı ayaklandığını, binlerce Ermeni'nin Erivan'a kaçtıklarını ifade etmektedir (Ek-69/ The Times, 20 Ekim 1919). Tatarlar ile Ermeniler arasında gelişen olaylara kısa kısa yer veren The Times gazetesi Kafkasya'nın Zanghizur bölgesinde Ermeniler ve Tatar askerleri arasında birkaç çarpışmanın meydana geldiğini bildirmektedir (Ek-70/ The Times, 22 Ekim 1919).

Bu haberden çok geçmeden Ermeni Cumhuriyeti'ndeki durumun hala ciddiyetini koruduğunu söyleyen The Times, İstanbul muhabirinin bildirdiğine göre İran'ın kuzey doğu sınırındaki Tatarların baskılarını devam ettirdikleri ve Erivan'a doğru bir teşebbüste bulunmalarının ihtimal dahilinde olduğunu söylediğini ifade etmektedir. Ayrıca Temmuz ayında Nahcivan'da Ermenilere yönelik katliamların Avrupalı şahitler tarafından geçtikleri yerlerde görüldüğü üzerinde durulmaktadır (Ek-71/ The Times, 25 Ekim 1919). Kafkasya'da Tatarların Türk subaylar tarafından kışkırtıldığını söyleyerek Ermeniler için yeni tehlike olarak Tatarlar gösterilmektedir. Belgelerle Nahcivan'daki Türk halkına yapılan mezalimler ortaya konmasına rağmen The Times gazetesi bunun doğru olmadığını söyleyerek bunları yalanlama yolunu seçmiş; fakat yalan olduğunu ispatlama noktasında bir çaba sarf etmemiştir.

Bu dönem içerisinde Ermeniler üzerindeki baskılar ile ilgili Ermenilerin saldırabileceklerine dair Türk yetkililerin çok abartılı davrandıklarını okuyucularına ileten The Times, Ermeni gazetesi Renaissance'ın Mustafa Kemal tarafından kışkırtılan Kürdler ve Tatarların yapacağı tehlikeli bir atağı açıkladığından bahsetmektedir. Trans-Kafkasya'daki Ermeni Cumhuriyeti'nde kısa zaman içerisinde çıkabilecek paniğe karşılık bölgede bulunan Türk yetkililerin Ermeni Devleti'nin saldırı kapasitesine dair abartılı tahminlerde bulunduğunu belirtmektedir (Ek-72/ The Times, 15 Ağustos 1919). Burada Ermenilerin öldürülmesinde Mustafa Kemal'in de parmağı olduğunu söyleyerek Milli Mücadele'nin haklılığını ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Çünkü İngiltere'ye göre Mustafa Kemal ve başında bulunduğu Anadolu hareketi İttihat ve Terakki'nin bir devamıdır ve bunun sona erdirilmesi hem İngiltere'nin Anadolu'daki amaçlarına ulaşması, hem de mevcut sömürgelerini muhafaza etmesi için oldukça önemlidir (Doğanay, 2003:73).

Ermeniler üzerindeki Türk zulmü ile ilgili haberlere yer verilmesi savaş sırasında İngiliz siyasetinin yönlendiricilerinden biri olan ve aynı zamanda The Times gazetesinin sahipliğini üstlenmiş Lord Northcliffe'in işidir. Çünkü o bütün vatanseverlik hislerini kuşanarak İngiltere için kollarını sıvamıştır. Bütün bu amaçlar, İngiltere'nin propagandasını şekillendiren en önemli kişilerden birinin sahip olduğu silahla gerçekleştirilebilirdi. Bu silah The Times gazetesinden başkası değildi.

The Times'ın 1919 yılı içerisinde üzerinde durduğu başta gelen konu; Türklerin yaptığı Ermeni zulümleri ve özellikle de geri dönüş yasasının asıl amacının geride kalan Ermenilerin dönüşünü sağlayıp onların öldürülmesini sağlamak olduğudur. Böylece Ermeni ırkını toptan yok etmek gerçekleştirilebilir. Türklerin böyle bir amaç uğruna geri dönüş yasası çıkardığını söylemekten geri durmayan The Times, bu konudaki haberlere sıklıkla yer vermiştir. Kafkasya'da yaşananlar kadar güneyde Mısır ve çevresindeki olayları da kendi yorumuyla sayfalarına taşımıştır. Mondros Mütarekesi ahkâmınca bu bölgeden de çekilmek zorunda bırakılan Türk ordusu, Kafkasya gibi buraları da Müttefik devletlerin memurlarına teslim etmiştir. Mısır ve Filistin ile ilgili bilgiler de bu dönemde The Times gazetesindeki yerini almıştır. Filistin, Kahire ve Kilikya bölgelerinde mütareke şartlarına göre geri çekilen

Türklerin yenildiklerinin farkına varmamış bir şekilde hareket ettiklerinden bahsedilmektedir. Bölgedeki Türklerin Ermenilere baskıcı ve yok edici eski sistemlerini uygulamaya devam ettikleri ifade edilmektedir (Ek-73/ The Times, 24 Ocak 1919). Bütün bunların yanı sıra Türklerin vahşetlerinin ve bu bölgede yaşayan Ermeniler üzerindeki baskılarının ne dereceye vardığını ortaya koymaya çalışan The Times gazetesi, Türklerin bölgeyi terk etmeden önce hastaneleri bile havaya uçurduğunu iddia etmektedir. 2 Mart tarihinde Kahire'deki The Times muhabiri tarafından iletilen haberde Kudüs'te çok ilginç bir merasim olduğu belirtilmektedir. Türkler tarafından savaş boyunca cephane çöplüğü olarak kullanılan ve daha sonra şehrin boşaltılması sırasında Türklerce havaya uçurulan İngiliz Ophthalmic Hastanesi'nin General Allenby'nin burayı ele geçirmesinden sonra verdiği emirle tekrar inşa edildiği ifade edilmektedir. Bu hastanenin açılışına çeşitli dinlerin reisleri, Ermeniler, İngiliz asıllı Mısırlılar ile birlikte Ermeni Kızıl Haç delegeleri olmak üzere geniş bir katılım olduğu bildirilmektedir (Ek-74/ The Times, 12 Mart 1919).

Mısır'da Türklerin geri çekilirken yaptıkları karışıklıklar, katliamlar olduğunu söyleyen The Times, bu durumu propaganda malzemesi olarak kullanmaktan geri durmamıştır. Türklerin geri çekilişlerinde yaşanan kargaşalardan bahseden The Times gazetesi, Kahire'de Nisan ayında yaşanan olaylar ile ilgili bölgedeki muhabirinden gelen bilgileri kamuoyuna aktarmıştır. Bu haberde Kahire ve İskenderiye'deki kalabalık içerisine yapılan saldırıların hedefi olarak Ermenilerin seçildiği ifade edilmektedir. İskenderiye'de vuku bulan kargaşada 20 ölü ve bundan daha çok yaralının olduğu belirtilmektedir. Kahire'de ise ayaklanmalarda yedisi Ermeni, dördü Rum ahaliden müteşekkil toplam 38 kişinin öldürüldüğü, birçoğu Rum ve Ermeni olan yüz kişinin yaralandığı ortaya konmaktadır (Ek-75/ The Times, 14 Nisan 1919). Bölgede yaşanan olaylar ile ilgili haberler The Times gazetesi vasıtasıyla dünya kamuoyuna Müslümanların Hristiyanlara yaptığı zulümler şeklinde lanse edilmiştir. Gazeteye göre masum Hristiyanları öldüren Müslümanlar bir zalimdir ve bu zulüm karşısında yapılması gereken ne ise derhal yapılmalıdır. Bu haberden iki gün sonra Kahire'deki The Times muhabirininin 13 Nisan tarihli "Ermenilere Saldırıldı Mısırlıların Planlı Çıkışı" başlıklı haberinde bununla ilgili bir gelişmeden bahsedilmektedir. Burada bölgede yaşananların planlı bir hesaplaşma olduğunu

belirten muhabir, elde edilen bilgilere göre saldırganların; Ermeni kolonilerinin sokaklarının detaylı listelerini hazırlamış olduklarını buna kanıt olarak göstermektedir (Ek-76/ The Times, 16 Nisan 1919).

Nisan ayı itibariyle güneyde bunlar yaşanırken bu ayın sonunda The Times’da yerini alan haber İngilizlerin hangi bölgeleri elde etmek istediklerini ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Bir Ermeni raporuna göre; Türk birliklerinin Hristiyanlara yönelik olası bir katliam tehlikesine karşı tedbir olarak Karadeniz’in güney kısmındaki Samsun, Merzifon, Amasya, Tokat ve Sivas’a İngiliz birliklerinin yerleştirildiği haber verilmektedir (Ek-77/ The Times, 30 Nisan 1919). Dolayısıyla bölgedeki Hristiyanları koruma maksadıyla buraları ele geçirme düşüncesinde olan İngiltere, geçmişten beri uyguladığı politikayı tekrar su yüzüne çıkartmıştır. Böylece hiçbir devlete sezdirmeden istediği bölgeleri ele geçirmekle kalmayacak dünyaya ve kendi halkına masum Hristiyanları kurtararak iyilik meleği olarak görünecekti.

Mısır’daki durum ile ilgili 11 Mayıs’ta Kahire’deki muhabir tarafından gönderilen habere yer verilmiştir. Muhabir Mısır’da Ermenilere karşı başlatılan ayaklanma ile ilgili Mısır’daki bir Ermeni kabile reisinden alınan 3 Mayıs tarihli telgrafı Paris’teki Bogos Nubar Paşa vasıtasıyla almış ve The Times gazetesine iletmıştır. Bu telgrafta Kahire’de 13 ölü, 19 yaralı ve mal zayıyatının olduğundan bahsedilmektedir. Kilise okullarının ve neredeyse bütün Ermeni dükkanlarının bu olaylar yüzünden kapalı tutulduğu ifade edilmektedir. Yaklaşık dört bin Ermeni’nin Heliopolis’de kampta yaşadığı ve son dört gündür askeri yetkililerce doyuruldukları belirtilmektedir. Askeri korumalar sayesinde birçok yerde paniğin azaldığı ifade edilirken Ermeni karşıtı söylentilere verilen sözlere rağmen Mısırlılarca devam ettiği bildirilmektedir. Buna karşılık kasıtlı olarak hiçbir Ermeni’nin düşmanca bir tavır içerisinde davranmadığı, bu durumun soruşturma komisyonunca da doğrulandığı ortaya konmaktadır (Ek-78/ The Times, 14 Mayıs 1919).

Ermeniler üzerinde Türklerin baskı uyguladığına dair birçok haber The Times gazetesinin ve dolayısıyla da İngiltere diplomasisinin başvurduğu noktalardan birisi olmuştur. Özellikle de kamuoyunun ilgisini çekmek adına çeşitli insan manzaralarına

dikkat çekilmiş ve bu konuların sıklıkla gazetede yer almasına çalışılmıştır. Temmuz ayında The Times'a yansıyan haber tam da bunu kanıtlar nitelikte bir yazı olarak göze çarpmaktadır. Haberde İngiltere'de doğup daha sonra Osmanlı prensleriyle evlenerek Osmanlı vatandaşı olan İngiliz hanımlardan bahsedilmiştir. Bu kişilerin çok zalimane hareketlere maruz kaldığından dem vurularak bir örnek verilmiştir. Bu habere göre; yazar olarak bilinen Protestan bir Suriyeli ile evli olan Mrs. T.'nin kocasıyla beraber Beyrut'tan Anadolu'ya sınır dışı edildiği, Sivas'a geldiklerinde Jandarma tarafından saldırıya uğradığı, zorla odasına girilip kırbaçlandığı söylenmektedir. Bundan sonra ise aynı şekilde gece yarısı zorla yerlerinden edilen kurbanlarla birlikte işkencelere maruz kaldığı ve bütün bunlara dayanamayarak Tokat'ta hastalanıp öldüğü ifade edilmiştir (Ek-79/ The Times, 5 Temmuz 1919). Savaşın bitimiyle beraber propaganda sona ermemiş tam tersi daha da artmıştır. Çünkü İngiliz siyasetçiler kendi halklarını savaşa sürüklerken vermiş oldukları vaatlerini ve savaşa giriş nedenlerini haklı temeller üzerine inşa etmek zorundaydılar. Bunun da çaresini savaş sırasında dillendirdikleri masum Hristiyanlara yapılan zulümlerin bu kişiler üzerinde bıraktığı izleri ve hala devam ettiğini iddia ettikleri Türk vahşetlerini The Times gazetesi aracılığıyla bütün dünyaya lanse ederek barış anlaşmaları sürecindeki Türk devletini zor durumda bırakmakta bulmuşlardır. Ermenilerin yaşadıkları iddia edilen Türk zulümleri ile ilgili olarak konferans ve öldürülenleri anma merasimlerine dair haberler The Times gazetesinde yayınlanarak kamuoyunun ilgisi bu konuya çekilmeye çalışılmıştır. "Katledilmiş Ermeniler ve Rumlar" başlıklı haberde Rum-Ermeni Komitesi'nin Moskova caddesindeki Rum Kilisesi'nde gelecek Pazar günü öğleden sonra Türk İmparatorluğu içerisinde savaş boyunca katledilmiş ve halen ölmekte olan Rumlar ve Ermeniler için hatırlatıcı bir ayin düzenleyeceği duyurulmaktadır (Ek-80/ The Times, 29 Ocak 1919).

17 Aralık'ta ise kraliyet sosyetesinin katılımıyla Burlington House'da Merkezi Asya Toplumu tarafından bir konferans düzenlendiği haberi verilmektedir. Buradaki konferansçı Ermenilerin Asyalı değil Avrupalı bir toplum kabul edilmesi gerektiğini, Türkler tarafından yapılan katliamların Ermenilerin büyük bir çoğunluğunu yok etmeye yönelik olduğunu ifade etmektedir. Türklerin bu katliamlarıyla azalan Ermenilerin isteklerinin Büyük Güçler tarafından görmezden gelinmesinin toplu

katliama teşvik ile aynı şey olacağını ifade ettiği bildirilmektedir (Ek-81/ The Times, 18 Aralık 1919). Bu iki haber üzerinden düşünüldüğünde İngiliz propagandasının Ermenileri korumak adına her yola başvurduğu ve “barbar” Türklerin zulümleri altında ezilen “masum” Ermenilerin kurtarılması için ne gerekiyorsa yapılması için çalışıldığı görülmektedir. Aynı günkü nüshada yer alan bir mektup bütün bunları açıklar niteliktedir. İngiltere’nin Ermenileri korumacı siyasetlerine rağmen bunun yeterli olmadığı düşüncesinde olan Westminster’daki bir politika öğrencisinin mektubuna yer veren The Times, ismini vermeyen bu öğrencinin “Türkler ve Ermenistan” başlıklı yazısında Lordlar Kamarası’nda Ermenistan’ın konuşulduğunu ifade etmektedir. Lord Curzon’un buradaki konuşmasında Türkler ile ilgili durumun çok kısa bir süre içerisinde halledilmesi gerektiğinden bahsederek, Ermenilerin geleceğinin teminat altına alınmasında gereken önemin gösterilmesi üzerinde durduğunu iletmektedir. Fakat Lord Curzon’un konuşmasının devamında Ermenistan’ın Akdeniz ve Karadeniz’in her ikisi üzerinde de bir çıkışa sahip olması hakkında şüpheleri olduğunu söylemesinin kendisini hayal kırıklığına uğrattığını ifade etmektedir. Ona göre Ermenistan’ın eğer bayındır bir ülke olmasını istiyorlarsa her iki çıkış da sağlanmalıdır (Ek-82/ The Times, 18 Aralık 1919). Ermenilerin istekleri bitmemekte, İngiltere ise bu konuda elinden geleni yapmaktadır. 1919 yılının son günlerinde yayınlanan bu mektup Ermenilerin isteklerinin sınırlarını açıkça gözler önüne sermesi bakımından oldukça dikkat çekicidir.

Bütün bunların yanında The Times gazetesi, Antranik, Sabian gibi Ermeni çete reislerini bir kahraman olarak lanse etmiş, Sabian’ın hayat hikayesini iki sayfalık bir yazı şeklinde okuyucularına sunmuştur. Mezopotamya’da bir askeri müfrezede teğmen olan Sabian’ın hikayesini bir rahipten dinlediğini ifade eden İstanbul’daki The Times muhabiri, Sabian’ın anlatılanlara göre çok vatansever biri olduğunu söylemektedir. Sabian’ın bir İngiliz müfrezesinde çavuş olduğunu belirttikten sonra niye İngiliz müfrezesinde olduğunun cevabını ise Sabian’ın Türkleri öldürebileceği bir iş araması şeklinde vermektedir. Onun 14 Ağustos 1914’te Birinci Dünya Savaşı başladığında İngiltere’de olduğu ve Türkleri öldürmek için orada askere yazıldığını ve bu savaşı Haçlı Seferlerine benzettiğini söylediğini ifade etmektedir. Sabian’ın ölümle birlikte yaşadığını söyleyen muhabir, “mükemmel bir ölüm için yaşamak”

sözünü Sabian'ın Türklere saldırmadan önce söylediğini belirtmektedir. Aslan yürekli Richard ve Gladstone'un onun idolleri olduğundan bahsetmektedir (Ek-83/ The Times, 6 Şubat 1919). “Yiğit Bir Ermeni”, “Vatansever” başlıklarıyla verdiği bu haberde The Times, Ermeniler ile ilgili çelişkiyi ortaya koymaktadır. Sabian isimli Ermeni'nin Birinci Dünya Savaşı'na Türkleri öldürmek gayesiyle İngiliz müfrezesine bir çavuş olarak katıldığını belirtmiştir. Burada planlı zulüm düşüncesinde olanların Türkler değil Ermenilerin olduğu açıkça görülmektedir. Ayrıca Türk düşmanı olarak bilinen Gladstone'u kendisine idol olarak seçen birini The Times gazetesinin bir vatansever olarak lanse etmesi de gazetenin bakış açısındaki subjektifliği ortaya koyması bakımından oldukça dikkate değer bir haber olarak kabul edilebilir.

1919 yılı itibariyle Ermenilere yapıldığı iddia edilen Türk zulümleri The Times gazetesinin üzerinde dikkatle durduğu bir konu olmuştur. Çünkü 18 Ocak 1919'da Paris'te başlayan barış görüşmeleri içerisinde de savaş öncesi Ermenilere vaat edilen toprakların verilmesi için Ermenilerin çok acı çekmiş bir millet olarak gösterilmesi bunu kolaylaştıracaktır. Bunun için savaş boyunca uygulanan taktik savaşın bitimiyle beraber hız kazanmış; hem 1915'de Ermenilerin sınır dışı edilmelerinden dolayı çektikleri sıkıntılar hem de savaşın sona ermesine rağmen devam ettiği söylenen Ermeni zulümlerinin gazete aracılığıyla dünyaya gösterilmesine çalışılmıştır. 1919 Ocak ayının başından itibaren bu konu ile ilgili bir çok haber, telgraf, söyleşi The Times gazetesindeki yerini almıştır. Ne de olsa The Times gazetesi, İngiliz siyasetçilerinin fikirlerinin işlendiği ve bu düşüncelerinde haklı olduklarını halka göstermeye çalıştıkları bir platform olarak hem savaş sırasında hem de savaş sonrasında önemli bir konuma sahiptir. The Times gazetesi 1919 yaz aylarında da İstanbul'daki muhabiri aracılığıyla aldığı bilgilere yer vermeyi sürdürmüştür. Özellikle de İtilaf devletlerinin bir türlü ele geçiremediği İstanbul'un içinde bulunduğu durum ve Anadolu'daki sözde Ermeni katliamları ile alakalı haberler oldukça dikkat çekicidir. “Ermeniler Hala Zulüm Altında” başlıklı haberde 31 Mart'ta İstanbul'daki muhabir tarafından gönderilen yazıya yer verilmektedir. Anadolu içlerinde huzursuzluğun devam ettiğinden bahsedilmektedir. İttihat ve Terakki Partisi'nin taraftarları olan kalabalık subay gruplarının hala çeşitli nedenler bularak katliamdan hayatta kalan Ermenilere (özellikle kadınlara) karşı muhalefet etmekten

geri durmadıklarını söyleyerek bunun sebebinin ise; Ermenilerin mallarının geri verilmesine karşı olmalarından ileri geldiği bildirilmektedir. Ayrıca İttihat ve Terakki temsilcilerinin katliam bölgelerindeki fanatizmi besleyip devam ettirdiklerini söyleyen muhabir, buna örnek olarak da Türklerin Halep'te Ermeniler ve Araplar arasında son zamanlarda olan yeni bir çarpışmayı kışkırtmalarını göstermektedir (Ek-84/ The Times, 14 Nisan 1919).

Bununla birlikte birkaç gün sonra aynı muhabir tarafından gönderilen buna benzer bir haber okuyuculara iletilmektedir. "Toplu Katliam Tehlikesi" başlıklı haberde İstanbul'dan bildirildiğine göre Türkiye'nin iç kısımlarında güvensizlik ve düzensizliğin artış gösterdiği bildirilmektedir. İstanbul'un birkaç mil içlerine kadar gelen eşkıya birliklerinin ülke üzerinde hakimiyet kurdukları, zalimce cinayetler işlediği, yolcuları soyduğu, kulaklarını kestiği ve buna benzer vahşetler uyguladığı ile ilgili haberlerin geldiği ifade edilmektedir. Türkler ve Ermeniler arasındaki sorunların ise giderek had safhaya ulaştığı ve yakın gelecekte ciddi sıkıntıların oluşmasından endişe edildiği belirtilmektedir (Ek-85/ The Times, 19 Nisan 1919).

Bütün bu yaşananların sorumluları olarak İttihat ve Terakki Partisi'ni suçlayan İngilizler bu partinin programının ana ilkeleri içerisinde Hristiyan nüfusun yok edilmesinin yer aldığını iddia etmektedir. Bununla birlikte İttihat ve Terakki Partisi'nin kurucularından Enver Paşa'nın İstanbul'dan kaçışından sonra Trans-Kafkasya'da Tatarlara katıldığının öğrenildiğini söyleyen The Times, onun Ermenilere karşı daha başka entrikalar düşündüğünü ifade etmektedir. Ayrıca Türk Tatarlarının taarruzları ile Ermenilerin çoğunun öldürülmekle karşı karşıya kalmalarından dolayı korkuttukları; fakat bölgedeki Ermenilerin İngiliz kumandasındaki ordudan yardım geleceğini umduklarından bahsetmektedir (Ek-86/ The Times, 10 Nisan 1919). Bu haberden yaklaşık bir ay sonra Through German Eyes adlı bölümde Enver Paşa'nın Tatar askerlerinin başında Ermenilere hücum ettiği haberi verilmektedir (Ek-87/ The Times, 29 Mayıs 1919).

İttihat ve Terakki Partisi'nin bütün bunlara rağmen hala Ermenilerin öldürülmesinde parmağı olduğunun üzerinde duran The Times, partinin kurucularından Enver

Paşa'nın Tatarları kışkırtarak Ermenilere karşı taarruza geçmiş olduğunu söylemektedir. İttihat ve Terakki'nin Ermeniler ile ilgili politikalarını farklı boyutlarla devam ettirdiğini iddia eden The Times, bu partinin programının dahi Ermeni ırkını yok etmeye yönelik maddeler içerdiğini söylemektedir. 13 Mayıs'ta Paris'teki siyaset muhabirinden aldığı bilgilere yer veren The Times, "Türk Politikaları" başlıklı yazıda İttihat ve Terakki komitesinin programında Hristiyanların kovulmalarının yer aldığını söyleyerek savaşın bunu gerçekleştirmenin bir aracı olarak kullanıldığından bahsetmektedir. Sistemik olarak sınır dışı edilmelerin, Yunan ve Ermeni katliamlarının bu programa göre yapılmış hareketler olduğunu öne sürmektedir. Bütün bunların yanında komitenin Hristiyanları katlederek, onların mallarıyla Türklerin zenginleştirilmelerini amaçladığı ifade edilmektedir (Ek-88/ The Times, 14 Mayıs 1919). Dolayısıyla The Times gazetesine göre, Ermenilere yapılan bütün bu vahşetler Osmanlı Devleti'nin savaş içerisinde aldığı kararlardan çok İttihat ve Terakki Partisi'nin planlı ve programlı bir şekilde hazırladığı bir olaydır. Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması bu programın uygulama alanı bulması için gerekli zeminin sağlanmasına yardımcı olmuştur. 1919 yılında gelişen olaylar çerçevesinde Ermenilerin hala Türk zulmü altında sıkıntı çektiğinden bahsederek dünya kamuoyunun ilgisini bu konu üzerinde tutmaya çalışan The Times gazetesi, bu konuda üzerine düşen görevi yerine getirmiş ve İngiliz propagandasının sesi olmuştur.

2.1.1. Paris Barış Konferansı ve Ermeni İstekleri

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra dünyada kalıcı barışı sağlamak ve antlaşmalar sonrasındaki yeni oluşumu ortaya koymak amacıyla Paris'te bir konferans toplanmıştır. Bu konferansa bütün dünyadan delegeler akın etmiş ve isteklerini sıralayarak bunları gerçekleştirmeye çalışmışlardır. O dönemdeki gelişmelerin yönünü Paris'ten gelecek haberler tayin etmiştir. Devlet adamları, diplomatlar ve uzmanlar önceliği Almanya'yla sağlanacak barışa vermişler, ardından Avusturya-Macaristan konusuna dönmüşler ve ancak ondan sonra Osmanlı halklarının ihtiyaçlarını ayrıntılı olarak ele almaya başlamışlardır (Palmer, 2003:248). Sıra Osmanlı Devleti'nin paylaşılması meselesine gelince, Konferans'ın en uzun

soluklu konusu masaya yatırılmıştır. Dünyadaki hemen hemen bütün devlet ve milletlerinin temsilcilerinin katıldığı bu konferansa Ermeniler de katılmıştır. Ermenilerin konferansa katılmasını haber veren The Times, Paris Barış Konferansı'na gidecek olan Ermenilerin Paris'e gitmek üzere İstanbul'da olduğunu bildirmektedir (Ek-89/ The Times, 22 Ocak 1919). Ermenileri temsil etmek için konferansta Türk ve Dünya Ermenileri kolonilerinin temsilciliği sıfatıyla katılan Bogos Nubar Paşa ve Ermeni Cumhuriyeti'nin temsilcisi olarak Avedis Aharonian yer almıştır. Bogos Nubar, Mısır eski Maliye ve Dışişleri Bakanı'nın oğlu ve Mısır Devlet Demiryollarının müdürü Ermeni Ulusal Birliği'nin başkanı olarak Paris Barış Konferansınca resmî olarak tanınan tek temsilci idi. Erivan'dakiler ise Taşnak lideri ve Ermeni Milli Meclisi Reisi Avedis Aharonian'ın riyasetinde katılmayı uygun bulmuşlardı. Bu iki temsilcinin arası pek iyi değildi ve Ermenileri ayrı ayrı temsil etmeyi düşünüyorlardı. Çünkü Aharonian, Ermenistan Cumhuriyeti'nin isteklerini altı Osmanlı vilayeti ile Karadeniz'e bir koridor şeridi şeklinde belirlerken Bogos Nubar Çukurova'ya da gözlerini dikmiş ve kurulacak "Büyük Ermenistan"ın Akdeniz'e bir çıkış kapısının olmasında ısrar etmiştir. Fakat Ermeni kilisesinin başının birleşmeleri ile ilgili bir zorunluluk getirmesi ile iki temsilci kendi aralarındaki husumeti bırakıp Ermeni davası için beraber hareket etmeye karar vermişlerdir (Kırkpınar, 2004:68, Öke, 2003:224). Bunda Ermeni Patriği Zaven Efendi'nin 12 Şubat 1919'da İstanbul'dan önce Paris'te Bogos Nubar Paşa ile görüşmesi ve sonrasında Londra'ya giderek Lord Cecil ve Lord Curzon'a Ermeni Meselesini anlatması etkili olmuştur (Selvi, 2004:173). Bu iki temsilcinin onayıyla ortak Ermeni istekleri oluşturularak Barış Konferansı'na iletmek üzere bir muhtıra verilmiştir. Bu muhtırada Ermeni iddiaları sıralanmıştır. Buna göre;

1- Kafkas Ermeni Cumhuriyeti arazisi ile beraber Kilikya ve yedi ilden kurulmuş olmak üzere bağımsız bir Ermeni hükümetinin kurulmasını, kefil devletlerin delegelerinden teşkil edilecek ve Ermeni komiserleri tarafından yardım görecektir sınır tayin komisyonları, Ermenistan'ın kesin hudutlarını yerlerinde saptamakla görevlendirileceklerdir. Bu komisyonlar, harita üzerinde çizilmiş olan kısımların uygulanmasında hudutta bulunan ülkelerle doğacak anlaşmazlıkları tarafsız olarak çözümlenmek konusunda tam yetkiye sahip bulunacaklardır.

2- Bu şekilde kurulacak olan Ermeni hükümeti, İtilaf devletlerinin ve Amerika'nın ya da katılmasını istediği Milletler Cemiyeti'nin ortak garantisi altında olacaktır.

3- Barış Konferansı tarafından bir geçiş dönemi olarak devletlerden birine, Ermenistan hakkında özel bir manda verilmelidir. Kendisine manda verilecek devletin seçilmesi konusunda şimdi Paris'te toplanmış bulunan ve bütün Ermeni milletini temsil eden Ermeni konferansının görüşü alınmalıdır. Mandanın süresi en çok yirmi yıl olacaktır.

Bununla birlikte muhtırada Barış Konferansı tarafından Ermeni milletinin katliamlar, sürgünler, zorbalıklar, tahripler yüzünden uğradıkları zararlara karşı bir tazminat tesbit olunması gerektiği ifade edilmiştir (Uras, 1976:663-664).

Ermeniler Paris Barış Konferansı'na isteklerinin yerine getirilmesini sağlamak için gelmişlerdir. Fakat Ermeniler adına katılan hiçbir heyetin Paris Konferansı'nda sürekli temsilciliği kabul edilmemiş, sadece Ermeni temsilcilerinin Ermeni toplumu adına isteklerinin açıklanmasına izin verilmiştir (İlter, 1995:106). Bu konu ile ilgili olarak Bogos Nubar Paşa, 27 Ocak 1919 tarihinde The Times editörüne Büyük devletlere Ermenilerin Konferans'taki konumu ile ilgili serzenişte bulunan bir mektup göndermiş, The Times gazetesi de bunu 30 Ocak'ta okuyucularına iletmiştir. Mektubunda Ermenistan isminin Barış Konferansı'na kabul edilen milletler listesinde yer almadığını ifade eden Bogos Nubar Paşa, ıstıraplarının ve hayal kırıklıklarının çok derin olduğunu yazmıştır. Mektubun devamında Müttefiklerin vefasızlığından dem vuran Bogos Nubar, buna karşılık Ermenilerin savaş boyunca Müttefiklerin önlerindeki çizgide savaştıklarını, muharebelerdeki kayıpların yanı sıra sürgün ve katliamlar nedeniyle toplam dört milyon Ermeni nüfusunun 1.500.000'a varan sayıda hayatlarını kaybettiğini ifade etmiştir. Ayrıca savaş boyunca Suriye ve Filistin bölgesinin yanında Kafkaslarda önemli bir güç olarak Müttefik askerleriyle beraber savaştıklarını, Rus orduları ile birleşen 150.000 Ermeni'nin haricinde yaklaşık 50.000 Ermeni gönüllünün Andranik komutası altında Alman-Türk birliğini engelleyerek Mezopotamya'da İngiliz güçlerine yardım ettiğini yazmıştır. Bogos Nubar, mektubunun sonunda bütün bunları neden kaleme alma ihtiyacı hissettiğini "tribüne

sahip olmayan ama sesi her taraftan duyulabilen Milli Delegasyonun başı olarak görevim, bu korkunç savaşta Ermeniler tarafından oynanmış önemli rolü bir defa da The Times sütunlarında belirtmektir” (Ek-90/ The Times, 30 Ocak 1919) diyerek çok net bir şekilde dile getirmiştir.

Ermenilere göre; İtilaf devletleri'nin savaş sırasında verdikleri vaatleri tutma zamanı gelmişti. Ermenileri konferansta destekleyenler arasında Lloyd George, Wilson ve Clemanceau bulunmaktaydı. Konferans başladığında Ermenilere karşı herkesin sempatisi olmasına rağmen konferansın sonlarına doğru Ermeni taleplerinin sınırlar konusundaki abartılı istekleri bazı üyeleri rahatsız etmeye başlayınca sıkıntı verir bir hal almıştı (Kırkpınar, 2004:68). İngiliz siyasetçiler Ermenilerin savunucusu olarak onların isteklerini destekler nitelikte demeçler vermeye özen gösteriyorlardı. “Yunanistan ve Ermenistan İddiaları” başlıklı haberde Barış Konferansı'ndaki Yunan ve Ermeni isteklerinin Trafalgar Meydanı'nda çok yoğun bir katılım eşliğinde ilan edildiği ifade edilmiştir. Londra Yunan Komitesi'nin başkanı M.G.Marchetti'nin konuşmasında halen Türk zulmü altında inleyen iki Hristiyan millet adına İngiliz halkından istekleri olduğunu söylemiştir. Ayrıca Kraliçe Aleksandre, Mr. Venizelos, Lord Bryce ve Lord Gladstone tarafından gönderilen destek mesajları da okunmuştur. Dr. John Clifford ise bütün bu isteklere çözüm olarak Hristiyan bölgelerindeki Türk baskısının son bulması gerektiğini belirterek savaş sırasında ölen 2 milyon Hristiyan yazar için gerekli kişilerin cezalandırılmasını istemiştir (Ek-91/ The Times, 10 Şubat 1919).

Bu haberde olduğu gibi Yunan ve Ermeni liderleri Paris Barış Konferansı'nda Müttefik devletler için savaş boyunca yaptıklarının karşılığını istemişlerdir. Buna benzer birçok toplantı, konferans, miting düzenleyen Rum ve Ermeniler ortak bir şekilde hareket ederek Konferansın gidişatı içerisindeki konumlarını sağlamlaştırmaya ve isteklerini en üst seviyede kabul ettirmeye çalışmışlardır. Zira bu iki millet savaş boyunca Müttefiklerin yanlarında olduklarını ne isterlerse yaptıklarını söyleyip fedakârlık sırasının onlara geldiğini söyleyip duruyorlardı. Bu nedenle ve kendi çıkarları için uygun olduğundan Ermeni isteklerinin savunucusu rolünü oynayanlar ilk başta daha çok İngiliz siyasetçiler olmuştu. Barış Konferansı'nın

başlamısından yaklaşık bir ay sonrasında Lord Bryce, Ermeniler ile ilgili ne yapılacağı sorununun Konferanstan önce ortaya çıktığını söyleyerek onların şu anda rehberliğe ve yardıma ihtiyaçları olduğunu ve bunun da ancak diğerlerinden daha iyi konumda olan bir Güç tarafından verilebileceğini ifade etmiştir (Ek-92/ The Times, 13 Şubat 1919). Bu, Ermenilerin istekleri içerisinde de yer alan belirli bir süre büyük bir Güçün himayesi altında yaşamak manasına gelen manda meselesine işaret etmekteydi.

Paris Barış Konferansı'nda 1919 Şubat ayına gelindiğinde özellikle Yunan ve Ermeni önderler On'lar Konseyinin önüne çıkarak kendi ulusları için Türkiye'nin bazı bölgeleri üzerinde hak iddiasında bulunmuşlar ve dileklerini kısmen veya tümüyle Müttefik devletlerine kabul ettirmişlerdir (Sonyel, 1995:7). Bogos Nubar başkanlığındaki heyet, Paris'te isteklerini elde etmek için ne gerekiyorsa yapıyorlar, Ermeni lobisinin Konferans'taki kulis faaliyetlerini de organize ediyorlardı. Ermeni delegasyonuna göre müstakbel Ermeni Cumhuriyeti 7 Türk vilayetinden oluşacaktı. Van, Bitlis, Diyarbakır, Harput, Sivas, Erzurum, Trabzon'dan başka güneyde Tigrisi, batıda Ordu-Sivas hattı olmak üzere Kilikya ve İskenderun'u da talep etmekteydiler. Fakat adı geçen bu bölgelerde Ermenilerin çoğunlukta olmadığı ortadaydı. Ermeni delegeler bunun sorumluluğunu Türklere yüklüyorlar ve "Savaşta en fazla kaybı olan millet biziz, tahminlerimize göre bir milyon kişiyi kaybettik" diyerek suçu Türklere atıyorlardı. Delegelere göre savaşta her şey Ermenilerin aleyhine olduğundan, barış zamanı her şey lehlerine olmalıydı. (Kırkpınar, 2004:68). Bütün bu isteklere bakıldığında Ermeniler de bunların fazla olduğunun farkındaydılar fakat; Ermenilere göre savaşta Türklerin elinden çıktıkları bunca sıkıntının bir karşılığı olmalıydı, bunları istemek onların en doğal haklarıydı.

24 Şubat 1919'da Türkiye, Rusya, İran, Mısır, Suriye, Avrupa ve Amerika Ermenileri adına kurulan "Ermeni İttihadı Kongresi" Bogos Nubar Paşa'nın başında bulunduğu altı kişilik bir heyeti, Paris Barış Konferansı'nda Ermeni isteklerini savunmakla görevlendirmiştir. Ermenilerin haklarını savunmak amacıyla Konferansa katılan delegeler ile beraber Ermeni lobisi de yoğun bir çalışma temposu içerisine girmiş, isteklerini Wilson, Lloyd George ve Clemanceau'ya kabul ettirebilmek için onları bir

an olsun bile yalnız bırakmayarak Ermeni davasına borçlu olduklarını her fırsatta dile getirmekten geri durmamışlardır (Selvi, 2004:174).

12 Şubat 1919'daki ortak muhtıralarını 26 Şubat 1919'da Müttefiklerin karşısına çıkararak isteklerini sıralayan Aharonian ve Bogos Nubar Paşa, savaş boyunca Ermenilerin Müttefiklere yaptıklarından bahsederek bunun karşılığını istediklerini ifade etmişler ve isteklerini On'lar Konseyi'nin huzurunda tekrarlamışlardır. Buna göre;

a) Van, Bitlis, Diyarbakır, Harput, Sivas, Erzurum, Trabzon,

b) Maraş, Kozan, Cebel-i Bereket, Adana ve Antakya (Kilikya bölgesi),

c) Kafkasya'daki Ermeni Cumhuriyeti'ni içeren arazi(Erivan, Kars ve Gümrü'yü de içine alan bölge).

Ermeni delegelerin bu arazi taleplerinin yanı sıra "19 milyar frank" civarında tazminatın da Türklerden alınmasını öngören bu istekleri, Kazanzadeh'in tabiriyle Ermenilerin kazanamadıkları bir zaferin sarhoşluğu içerisinde olduklarının bir göstergesidir. Ermenilerin bu uçsuz bucaksız istekleri Ermeni parlamentosu içerisindeki sağduyulu Ermeniler tarafından aşırı görülmektedir. Vahan Minakhoryan, Ermeni şovenizminin tehlikeli olmaya başladığını adeta haykırarak söylemiştir (Öke, 2003:225). Ermenilerin Paris Barış Konferansı'na sundukları bu istekler hayal alemindeki birinin isteyebilecekleri olarak adlandırılabilir. Fakat Bogos Nubar Paşa ve Avedis Aharonyan isteklerini Batı'nın özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin eğilimleri çerçevesinde hazırlamaya özen göstermişler, Amerikalıların ancak büyük bir Ermenistan'ın mandaterliğini kabul edeceğini düşünmüşlerdir (Timur, 2001:76).

Konferansın Ermeniler ile ilgili olarak üzerinde durduğu noktalardan biri de Ermeni mandasını üstlenecek Güç'ün kim olacağı idi. Bu konuda The Times'ın 14 Ocak'ta Paris'teki muhabirinin gönderdiği yazı oldukça dikkat çekici noktalara temas

etmektedir. Muhabir, Mr. Wilson'un 12. noktasının Asya probleminin çözümünde rehberlik etmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Ona göre; Asya'da Osmanlı egemenliğı ülkenin iç kısımlarına kadar kısıtlanmalıdır. Yazısının devamında doğudaki Ermeni bölgelerinin, Rus Ermenistan'ı ile birleştirilerek ayrı bir devlet oluşturmasından, bu devletin ya Büyük Güçlerden birinin ya da Milletler Cemiyeti'nin mandası altında olması gerektiğinden bahsetmektedir (Ek-93/ The Times, 15 Ocak 1919). Görüldüğü gibi The Times gazetesi, Ermeni mandası konusuna daha Paris Konferansı toplanmadan önce el atmış ve bu meselenin mutlaka halledilmesi gerektiğı üzerinde durmuştur.

Amerikan misyoner teşkilatı da manda konusunda farklı düşünmüyordu. Bu teşkilat savaş boyunca Ermenilere yardım toplamış bunun yanında Amerika'nın Ortadoğı ile bağlantısını kurmasına yardımcı olmuş bir topluluktu. Bu misyoner teşkilatının Birinci Dünya Savaşı sonlarındaki başkanı James L. Barton, dünya milletlerini üç gruba ayırmaktadır:

- a) başkalarını yönetmeye muktedir olanlar,
- b) kendi kendini yönetenler,
- c) her ikisini de yapmaktan aciz olanlar.

James Barton, birinci gruba Amerikalıları, ikincisine Ermenileri, üçüncüsüne ise Türkleri örnek göstermiştir. Bu düzenlemeye göre; Amerikalıların misyonu azınlıkları baskı altında tutan Türklerin elinden kurtarmaktır (Öke, 2003:232). James Barton, Anadolu'da Amerika'nın misyonerlik faaliyetlerini yürüten bir papaz olmasının yanında Amerikan misyonerlik gruplarının en büyüğü olan Dış Misyonlar için Amerikan Komiserler Kurulu'nun da başkanlığını yürütmektedir. Ayrıca Ermeni ve Süryaniler için Amerikan Yardım Komitesi'nin de başkanlığını üstlenmiştir (McCarthy, 2002:474). Bütün bu vasıfları düşünüldüğünde James Barton'un yapmış olduğu gruplamada Türkler ile ilgili fikirleri hiç de şaşırtıcı değildir.

Ermeni delegasyonu 26 Şubat 1919'da Barış Konferansı'nda isteklerini sıralamaya başladıklarında bu isteklere destek The Times gazetesinden gelmekteydi. Burada Amerika Başkanı'nın Ermeni davasına çekilmeye çalışıldığı açıkça görülmektedir. "Amerika'nın Mesuliyeti" başlıklı haberde Boston'a varışında yaptığı konuşmasında Başkan Wilson'un Barış Konferansı'ndan çok mutlu hatıralarla ayrıldığını söylediği, bazı konulardaki görevlerinin yavaş yavaş ortaya çıkacağını belirttiği ifade edilmektedir. Muhabir aynı günkü The Times gazetesinde "Yeni Devletler" başlıklı yazısında Mr. Wilson'un sorumluluğunu şu cümlelerle açık bir şekilde ortaya koymaktadır: "Ermenistan'ın acılarını hiç düşündünüz mü? Ermeniler acı çektikten sonra paranızı yardım etmek için sel gibi akıttınız. Şimdi onların tekrar acı çekmelerini engellemek için kuvvetinizi oluşturun" (Ek-94/ The Times, 26 Şubat 1919).

İngiltere, Fransa, Ermenistan'ın kurulması hakkında hem fikir olmalarına karşın, böyle bir devlete ihtiyacı olan ekonomik ve askeri yardımda bulunmayı göze almakta çekingen davranıyorlardı. Bu nedenle Müttefik devletler Ermeni davasının sorumluluğunu üstlenmesi için Amerika'nın peşine düştüler (Selvi, 2004:177). Dolayısıyla Müttefik devletler Ermeni davasının savunuculuğunu yapmaktan geri durmuyorlar fakat; iş parasal yardıma gelince bunu gerçekleştirme sorumluluğunu Amerika'nın üzerine atmayı yeğliyorlardı. Her ne kadar savaşı galip bitirseler de ekonomik açıdan sıkıntı içine düşmüşlerdi ve Ermenistan'ın bu konudaki taleplerini karşılayamazlardı.

İngiltere Başbakanı Lloyd George ise, Barış Konferansı'nın 21 Mayıs tarihli oturumunda Ermenilerin Amerika mandası altında yaşamını sürdürmesi üzerinde durmuş, bundan yaklaşık olarak bir ay sonra Konferansa davet edilen Osmanlı Sadrazamı Damat Ferit Paşa konuşmasında Anadolu'nun doğusunda bir Ermeni devletinin kurulmasına muhalefet etmemiş buna karşılık Arap vilayetlerinin Osmanlı'ya bağlı kalmasını sağlamaya çalışmıştır. Açıkçası Türk unsurunun çoğunlukta olduğu bölgelerde Ermenistan devletinin kurulmasına muhalefet edilmemesine rağmen, Arap ülkelerinin İmparatorluk içinde olmasına çalışılmıştır (Gönlübol, Cem Sar, 1997:5). Ermeniler ile ilgili Amerikan mandası üzerindeki

tartışmalar devam ederken The Times gazetesi adeta kendi kendine bu konunun Ermenilerin istediği şekilde Amerika'nın bu işi kabul etmesi şeklinde sonuçlanacağına dair öngörülerini okuyucularına iletmektedir. Paris'teki muhabir manda meselesinde kesin olmamak kaydıyla bir takım kararlar alındığı bildirmektedir. Suriye ile ilgili tartışmaların olduğu fakat bir karara bağlandığı ama Emir Faysal'ın gidişine kadar kesin bir şey söylemenin mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Amerika'nın ise Ermeni mandasını kabul etmek için hazırlanmasının beklendiği, Fransa'nın da Suriye'den manda elde etmesinin beklendiği belirtilmektedir (Ek-95/ The Times, 15 Nisan 1919). Bu konuda Ermenilerin söyledikleri ile The Times'ın yaptığı haberler paralellik göstermektedir. Çünkü The Times gazetesi bu haberi yayınladığı sıralarda Ermeniler, Müttefikler için 300-400 Suriyelinin savaşmasına karşın sadece Filistin'de 5.000 civarında Ermeni'nin Müttefiklerle birlikte savaştığını belirtmişlerdir (Selvi, 2004:175). Dolayısıyla Ermenilerin büyük bir gücün mandasını istemelerinin en doğal hakları olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu konu ile ilgili İstanbul'daki Robert Koleji müdürü C.F.Gates'in 12 Nisan'da Amerikalı Profesör A.Lybyer'e yazdığı yazı oldukça çarpıcı ifadeleri içerisinde barındırmaktadır. Gates, konuşmasında manda konusu ile ilgili görüşlerini ortaya koyduğu bölümde; Barış Konferansı'nın alacağı en akıllıca kararın tüm Türkiye'nin bir yüce devletin yetenekli denetimine yerleştirmek olacağını, koşulların uygun olacağı tarihe kadar Ermenistan veya başka ayrı devletlerin kurulmasını erteleme olduğunu belirtmektedir (Sonyel, 1995:12). Bu görüş Ermeni mandası yerine Türkiye'nin bir devletin mandası altına sokulmasını ortaya atmaktadır. Fakat aynı zamanda Ermeni devletinin kurulmasının da ertelenmesini isteyen bir kısım Amerikalının hislerine tercüman olmaktadır.

Haziran ayının sonlarına doğru Ermeni delegasyonu başkanı Bogos Nubar'ın The Times gazetesi editörüne göndermiş olduğu mektup Amerikanın Ermeni mandaterliğini kabul etmesi gerektiği ile ilgili çok çarpıcı ifadeleri içerisinde barındırmıştır. Barış Konferansı'nda Milletler Birliği'nin garantisi ve manda güçlerinin yardımıyla tam bir Ermenistan Devleti'nin kurulmasına çalışıldığı ve

oradaki bütün güçlerin Amerikan mandasının olması yönünde hemfikir olduğunu belirtmektedir. Ayrıca mektubun devamında Bogos Nubar, Ermenistan'ın yeni politikasının yeterli hale gelene kadar Amerikalı yöneticilerin desteği ve mali yardımıyla ilerlemek olduğunu ifade etmektedir. Mektubun sonunda Ermenilerin savaşta Müttefik devletlerine ne derecede yardım ettiği ve bu güçlerin şimdi birlikte el ele vererek Ermenistan'ın kurulması için çalışması gerektiğinden söz eden Bogos Nubar Paşa, General Antranik'in Paris'e geldiğinden ve gönüllü Ermeni birliklerinin savaş boyunca ne fedakarlıklarda bulunduğundan bahsettiğini ifade etmektedir. Bogos Nubar mektubunun sonuna Amerikanın mutlaka Ermenileri mandası altına alması gerektiğini söyleyerek bu konudaki tartışmaları yersiz bulunduğunu söylemiştir (Ek-96/ The Times, 25 Haziran 1919).

Bundan sonraki süreçte Amerika'nın bu konuda ne yapacağı Ermeni mandasını üstlenmeyi kabul edip etmeyeceği ile ilgili tartışmalar hız kazanacaktır. Bu düşünceler ile ilgili 4 Eylül'de Washington muhabirinden alınan bilgiye göre New York Tribune gazetesinin Savaş Sekreteri Mr. Baker'ın Ermenistan'ın durumu ile ilgili Kongreye bir teklif sunması üzerine Ermenistan'a görevliler göndermekle ilgili tartışmaların başladığını söyleyen The Times muhabiri, Tribune gazetesine göre Ermenistan mandasına karşı büyük bir muhalefet olduğunu bildirmektedir (Ek-97/ The Times, 5 Eylül 1919). The Times'ın Ermenilere olan ilgisini İstanbul muhabiri 6 Eylül 1919 tarihli yazısında ortaya koymuştur. Muhabir, The Times gazetesinin Ermenistan problemi ile Milletler Cemiyeti'nin asıl üyelerinden daha çok ilgilendiğini söylemektedir (Ek-98/ 15 Eylül 1919).

Amerika'nın Ermenileri koruyuculuğu altına alması ile ilgili The Times gazetesi elinden geleni yapmaya çalışmış, bu konuyu gündemde tutmaya yarayacak her türlü habere yer vermiştir. Bu konuda özellikle de Amerikalı siyasetçilerin ilgisi çekilmeye çalışılmıştır. "Birleşik Devletler ve Manda Meselesi" başlıklı haberde Amerikan Senatosu'nun Dış İlişkiler Komitesi'nin alt komisyonundan önce Amerikalı Ermeni temsilciler tarafından ortaya atılan Ermeni meselesinin tekrar ortaya çıktığından bahsedilmektedir. Burada Ermenistan'a birlik gönderilmesi için Senato'ya bir teklif sunulduğu haber verilmektedir (Ek-99/ The Times, 29 Eylül 1919). Mr. Wilson'un ise

Barış Konferansı'ndaki öncelikli amacı Milletler Cemiyeti'nin kurulmasını sağlamaktı. Bu konu ile ilgili tartışmaları sayfalarına taşıyan The Times, 9 Eylül'de Washington'dan bildiren muhabirinin "Mr.Wilson'un Senato İle Kavgası" başlıklı yazısında batılıların Barış Konferansı'nda Balkan meselesini halletmek veya Ermenileri kurtarmaktan çok kendi problemleriyle uğraşmak istediklerini ve onların Mr. Wilson'un dünyanın dört yol ağzında olduğu ve Milletler Cemiyeti haricinde felakete doğru yol alabileceği iddialarına oldukça hayretle baktıklarını ifade etmektedir. Muhabir, Mr. Wilson'un ise Milletler Cemiyeti'nin tamamlanmasına yardımcı olacaksa memnuniyetle ölebileceğini belirttiğini söylemektedir (Ek-100/ The Times, 11 Eylül 1919).

Amerika Başkanı hem Milletler Cemiyeti'ni kurmak hem de Ermenilerin olabilecek isteklerini yerine getirmek için var gücüyle çalışmıştır. Ermeniler ile ilgili karar vermesi için bir takım verilere gereksinim duymuş ve bunun için Türkiye'de Ermeniler ile ilgili bir manda kurulmasının mümkün olup olmadığını araştırmak üzere General J.G.Harbord başkanlığındaki bir heyeti incelemeler yapmak üzere 1 Ağustos 1919'da Türkiye'ye göndermiştir. General Harbord'un Ermenistan ve Trans-Kafkasya'daki görevini yapmak için Paris'ten ayrıldığını haber veren The Times, onun Yeni Ermeni Cumhuriyeti'nin içinde bulunduğu koşullarla ilgili bilgi edinmenin yanı sıra yanında bulunan General McCoy ve General Moseley ile birlikte araştırma yapacaklarını bildirmektedir (Ek-101/ The Times, 14 Ağustos 1919). Aslında General Harbord'un kafası Ermeni Delegasyonu başkanı Bogos Nubar Paşa ile konuştuğundan sonra iyiden iyiye karışmış bir vaziyetteydi. Çünkü Amerika'nın Ermenistan'ı mandası altına alması ile ilgili bilgiler toplayacağı bu gezi öncesinde Harbord, Bogos Nubar'a "Ermenistan'da en son ne zaman bulundunuz?" diye sormuş ve cevap olarak Boos Nubar'ın hiç gitmemiş olduğunu öğrenince Paris Konferansı'nda Ermeniler adına söz sahibi olan bir kimsenin savunuculuğunu yaptığı bölgeyi bir kere dahi görmemiş olması onu oldukça şaşırtmıştı (Yavi, 2003:332). Bu durum General Harbord'un kafasını oldukça meşgul etmiş, gezi bitiminde 24 Ekim 1919'da Paris'e geri dönen Harbord, Mr Wilson'a sunduğu raporunun ikinci kısmında Doğu Anadolu ile ilgili manda konusuna değinmiş ve bu konuda lehte ve aleyhte sebepler ortaya koymuştur.

General Harbord dönüşünde “yola çıkarken gerçekten bir Ermenistan ve katliamlar göreceğimizi sanmıştık” diyerek bölgede hiçbir şekilde Ermeni çoğunluğunun olmadığına tanık olmuştur (Bilgen, 2002:529). Raporunda demografik incelemelere göre öne sürüldüğü gibi bölgede bir Ermeni çoğunluğu olmadığı, araştırmalarda tehcir öncesinde de Ermenilerin azınlıkta oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca Ermenilerin Erzurum ve civarında Müslüman ahaliyi katlettiğine dair bilgileri içeren raporun sonunda bu bölgede mandayı kabul edecek olan devleti büyük problemlerin beklediği ve Amerika Birleşik Devletleri’nin bu mandayı kabul etmemesi ile ilgili gizli tavsiyeler de yer almıştır (Selvi, 2004:179-180). The Times gazetesi, araştırma yapmak üzere General James Guthrie Harbord ve ekibinin bölgeye gidişini çok güzel sözlerle okuyucularına iletmesine karşın 1919 yılının Ekim ayına damgasını vuran Harbord raporu ile ilgili tek bir kelime bile yazmamaktadır. Bu dönemde Amerikan halkını Ermeniler ile ilgili manda konusunda ikna etmek yönündeki konuşmalara yer vermiştir. Ekim ayının son günlerinde bu konuda Lord Bryce, bir konuşmasında Ermenilerin Amerika Birleşik Devletleri tarafından manda olarak kabul edilebileceklerini umduklarını söylemektedir. Bryce’a göre Amerikan halkı bu konuyu dikkatlice muhakeme etmeli fakat; bu meseleyi fazla geciktirmemelidir (Ek-102/ The Times, 30 Ekim 1919).

Bunun yanında bu konuşmalar Amerikan halkının üzerindeki Harbord raporunun getirdiği manda konusundaki olumsuz etkiyi kaldırmaya yöneliktir. Fakat Wilson’un Paris Barış Konferansı’nda Milletler Cemiyeti’nin kurulması ile beraber üzerinde durduğu ikinci mesele olan manda meselesi gittikçe gözden düşen bir konu olmuş 1920 yılı içerisinde de bu konu Amerika için tekrar konuşulmamak üzere reddedilmiştir.

Paris Barış Konferansı’na isteklerinin kabulü için gelen Ermeniler Konferansın başındaki umut verici havayı bitimine doğru değişmiş bulmuşlar ve Milli Mücadele’nin başlamasıyla birlikte Doğu Anadolu’daki emellerini gerçekleştiremeyerek evlerine eli boş dönmüşlerdir. Bundan sonraki süreçte Müttefik devletlerle vatanını kurtarmak için çabalayan Türkler arasındaki mücadele başlayacak ve milli güçlerin zaferi ile sonuçlanacaktır.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda devletler arası ilişkilerin düzene sokulması ve paylaşılan bölgelerdeki statüler ile ilgili konuların görüşüldüğü Paris Barış Konferansı 18 Ocak 1919'da başlamış ve yaklaşık altı aylık bir sürecin sonunda imzalanan protokol ile sona ermiştir. Bunu okuyucularına coşkulu bir şekilde aktaran The Times gazetesi, 30 Haziran'da Kahire'deki muhabirinden konu ile ilgili aldığı bilgileri aktarmıştır. Buna göre; Pazar gününe rastlayan bayramın ilk gününde barışın imzalanmasının duyurulmasıyla Kahire'nin çok neşeli ve canlı bir atmosfere kavuştuğu, evler ve sokaklardaki dükkanların Mısır, Ermenistan ve İtalyan bayraklarının da yer aldığı her milletin bayraklarıyla süslenmiş olduğu ifade edilmektedir (Ek-103/ The Times, 10 Temmuz 1919).

The Times gazetesinin Paris Barış Konferansı'nın sona ermesini bu şekilde aktarmasına karşın, amacı barışı sağlamak olan ve bunun için adına da bu kelimeyi yerleştirmeyi ihmal etmeyen bu konferans beklenenleri karşılamakta başarılı olamamıştır. Bundan sonra yaşananlar bu durumun en tabii göstergelerinden biri olarak kendisini göstermiştir. Dolayısıyla “dünya barışı” için yola çıkan Paris'teki bu konferans, sonrasında adeta öncesini aratır düzeyde karışıklıklar ve sıkıntılar ile bugüne kadar hiç bitmeyecek bir husumetin başlangıç noktasını teşkil edecektir. Dünya üstünde yer alan devletler için Birinci Dünya Savaşı bir ders olmayacak ve kutuplaşmalar gittikçe keskinleşecek ve eskiden yaşanan acılardan ders alınması yerine buna yeni bir dünya savaşının patlak vermesi ile yenileri eklenecektir.

2.2. Geri Dönüş Yasası ve Ermeni Mültecilerin Durumları

Birinci Dünya Savaşı hem kaybeden hem de kazanan devletler için oldukça çetin bir harp olmuş, köklü imparatorlukların sonun getirmişti. Mağlup devletler içerisinde yer alan Osmanlı Devleti için ise hükümlanlığın sonu demektir. Çünkü bundan sonra Osmanlı hükümetleri ve Padişah Vahdettin İtilaf devletlerinin özellikle de İngiltere'nin söylediklerini uygulamaya geçirirlerse, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumu en az hasarla atlatacağı düşüncesindeydiler.

Ermeni meselesi Mondros Mütarekesi'nden sonra farklı bir boyuta taşınmış; bundan sonra savaş sırasında tehçire tabi tutulmuş Ermenilerin zarurî sebepler ortadan kalktığı için geri dönüşlerinin sağlanması ile ilgili çalışmalar yapılması Osmanlı Hükümeti'ni baskı altında tutan İtilaf devletleri tarafından istenmiştir. Zaten Tehçire tabi tutulmuş Ermeniler ile ilgili savaşın bitiminden önce çalışmalara başlanmış, zarurî sebeplerle sevk edilenlerin şartların değişip sevk gerekçesinin ortadan kalkmasıyla tekrar eski yerlerine yerleşmeleri konusu gündeme gelmiştir. Bundan sonraki süreçte Sadrazam Talat Paşa gerekenlerin yapılması için emir vermiş, hatta 1918 yılının ikinci yarısından sonra Ermenilerin dönüş hazırlıklarını arttırdıkları görülmüştür. Bununla birlikte Ermenice yayımlanan Hayrenik gazetesi, 6 Ağustos 1918 tarihli sayısında bu kararın Ermenilerin vatan-ı Osmaniye'ye karşı asırlardır besledikleri sadakatin bir delilini oluşturduğunu, Ermenilerin de bundan sonra vatanın imarına çalışacaklarını ifade etmiştir (Ata, 2005:13-14). Bununla birlikte Ermenilerin geri dönüşü için ilk çalışmaları gerçekleştiren Talat Paşa, savaşın olumsuz şartları içerisinde bununla çok fazla ilgilenememiş ve bu konu ile ilgili somut adımlar Ahmet İzzet Paşa hükümeti zamanında atılmıştır.

Ermenilerin geri dönüşü ile ilgili çalışmalardaki en büyük sıkıntı onların evlerine daha sonra Rus istilası ve Ermeni çetelerinin zulmünden kaçıp Anadolu içlerine sığınan Türk ahalinin ve az da olsa bazı memurların yerleşmiş olmalarıdır (Atnur, 2005:115-116). Nitekim Müslüman muhacirler bu durumdan dolayı paniğe kapılmışlardır. Bunun üzerine Ahmet İzzet Paşa hükümeti bir tebliğ daha yayınlamış

ve hem muhacirlerin yeniden yerleştirilmelerinin hem de Ermenilerin mallarının iade keyfiyetinin sağlanacağı bildirilmiş; hiç kimsenin açıkta bırakılmayacağı ifade edilmiştir (Ata, 2005:19). Ermenilerin geri dönüşü ile ilgili Osmanlı Hükümeti'nin alışmaları Ermeniler arasında memnuniyetle karşılanmıştır. Ermeni Patriği de bunu gösteren nitelikte açıklamalarda bulunmuştur. Fakat Ermeni muhacirlerin iskânına başlandığı sırada bazı kısıtlamalar da getirilmiştir. Diyarbakır, Mamüretül-Aziz, Van, Bitlis ve Erzurum vilayetleriyle Erzincan Mutasarrıflığı içerisinde nakliye açısından imkansızlıkların olması, mesken yokluğu ve iaşe darlığı çekilmesi nedeniyle bu bölgeler geçici olarak iskân sahası dışında tutulmuş, eksikler tamamlanınca buralara muhacirlerin kısımlarını yerleştirilmelerinin sağlanacağı belirtilmiştir. Bunun yanında istila nedeniyle Doğu Anadolu'yu terk eden Türk muhacirler daha bölgeye geri dnmemişlerdir. Eğer Ermeniler hemen bölgeye yerleştirilirse yapılacak bir plebisitte Türklerin azınlık ıkılmaları ihtimali üzerine önce batıdaki Ermenilerin iskânına başlanmış daha sonra ise doğudakilerin dönüşlerine karar verilmiştir. Ayrıca Musul ve Suriye'deki Ermeniler düşmanla işbirliği yaptıklarından geçici olarak sevk ve iskânlarına müsaade edilmemiştir (Atnur, 2005:117). Osmanlı Devleti'nin Türk ve Ermenilerin yerleştirilmeleri hususunda bu kadar hassas olması bile konuya bakış açısını ortaya koymasını bakımından oldukça dikkat çekicidir.

Rum ve Ermenilerin geri dönüşü ile ilgili çalışmaları yürüten kurum Dahiliye Nezareti'nin bünyesindeki Aşayir ve Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesi olmuştur. Bu müdüriyetin yaptığı çalışmalar neticesinde daha önce hükümet programı çerçevesinde vilayet ve mutasarrıflıklara iletilmiş olan emirler birleştirilip genişletilmiştir. Dahiliye Nazırı Avukat Mustafa Arif Bey tarafından 22 Aralık 1918'de Sadarete oradan da 24 Aralık'ta Adliye ve Mezaheb Nezareti'ne iletilen 31 Aralık 1918 tarihli talimatname şu noktaları içermektedir:

1- İsteyenler dönüş imkanından yararlanacak, arzusu dışında kimse sevk edilmeyecek.

2- Sevk edilecek ahalinin yollarda perişanlık çekmemesi ve gittikleri yerlerde mesken ve yiyecek sıkıntısına maruz kalmalarını önlemek amacıyla, eski bölgelerindeki idareciler ile görüşülüp, şartlar sağlandıktan sonra sevke başlanılacak.

3- Bu şartlarda gelecek Rum ve Ermenilere ev ve arazileri teslim edilecek. Ancak bu işlemde önceki kurallar da dikkate alınacak.

4- Yerlerine daha önce muhacir yerleştirilmiş olanların evleri tahliye edilecek,

5- Açıkta kimse kalmaması için geçici olarak birkaç aile bir arada yerleştirilebilecek,

6- Kilise ve mektep gibi binalar, bunların müştemilatı ve gelir getiren emlaki ait olduğu cemaate derhal teslim edilecek

7- Yetim çocuklar, talep olduğu zaman hüviyetleri hakkında dikkatli bir incelemeden sonra velilerine ve cemaatlerine teslim olunacak

8- Din değiştirmiş olanlar anayasaya göre istediklerini yapmakta serbesttir.

9- Din değiştirmiş ve Müslümanlarla evli olan kadınlar eski dinlerine dönebilir. Bu takdirde iki taraf arasındaki nikâh düşer. Eski dinine dönmek istemeyen ve kocasından ayrılmaya razı olmayanlara ait meseleler mahkemeler tarafından çözülecektir.

10- Rum malları sahipleri döndükçe iade edilecek, iki kısma ayrılan Ermeni mallarından maliye ve evkaf namına intikali yapılmamış olanları kirada tutmak gereksizdir, boşaltılıp sahiplerine teslim edilmelidir. Tapu kaydı yapılarak hazineye intikal ettirilenler ise, mal memurlarının muvafakati ile karara bağlanacak. Ayrıca, bu konuda bir kanun hazırlanmaktadır. Mallar iade edilmezse, dönen sahiplerine kira bedelleri ödenerek kanun çıkana kadar beklenecek.

11- Muhacirlere satılan mülklerin sahipleri döndükçe peyderpey bunlara teslim edilecek. Bu konuda 4. madde aynen tatbik edilecek.

12- Eski sahiplerine iade edilecek ev ve dükkân gibi emlak, içerisinde oturmakta olan muhacirler tarafından tamirat ve ilaveler yapılmışsa veya yine sahiplerine iade edilecek arazi ve zeytinliklerde ekim yapılmışsa, iki tarafın da hukuku gözetilerek bir çözüm bulunacak.

13- Rum ve Ermenilerin muhtaç bulunanlarının sevk ve iâşe masrafları Harbiye tahsisatından karşılanacak

14- Şimdiye kadar Rum ve Ermenilerden sevk edilenlerin miktarları, milletleri ayrı ayrı yazılmak şartıyla Nezarete telgrafla iletilecek. Ayrıca her ayın on beşinci ve sonuncu günlerinde olmak üzere on beş gün zarfında nerelere ne kadar Rum ve Ermeni sevk olunduğu daima bildirilecek

15- Osmanlı sınırları dışına çıkıp da geri dönmek isteyen Ermeniler, yeni bir emre kadar kabul edilmeyeceklerdir (Halaçoğlu, 2002:496).

Osmanlı Hükümeti'nin çıkarmış olduğu bu talimatname her şeyin açık bir şekilde ortaya konduğunu göstermektedir. Birinci Dünya Savaşı başlarında tehcire tabi tutulan Rum ve Ermeni muhacirlerin geri dönüşü için gerekli çalışmaları yapan hükümet, savaşın bitimiyle beraber zorunlu sebep ortadan kalkınca 15 maddeden oluşan bu talimatı gereken yerlere göndermiştir. Bu durum Osmanlı Devleti'ni savaş sırasında tehcire tabi tutarak Ermenilerin katledilmesi ile suçlayan The Times gazetesi için yine bir propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır. Çünkü The Times, geri dönüş yasasını da katledilmeyen Ermenilerin geri döndürülerek ortadan kaldırılmaya çalışılması olarak yorumlamıştır. Fakat; geri dönüş yasası dikkatle incelendiğinde böyle bir şeyin söz konusu bile olmadığı ortadadır. Dolayısıyla bu konuda bakmakla görmek arasındaki ince çizgiyi ayırt edemeyen The Times gazetesi, görmek istediklerini kamuoyuna göstermiş, görülmemesi gerekenlerin üzerini örtmeye çalışmıştır.

Ermenilerin geri dönüşlerinde açlık ve can emniyeti sorunu ile karşı karşıya olduklarını ifade eden The Times, Osmanlı Hükümeti'nin geri dönüş kararnamesi çıkarttığını fakat mütarekeden önce ve sonra Dahiliye Nezareti tarafından oluşturulmuş bir komisyon tarafından tehirdaki Ermenilerin arazilerine Trakya ve Makedonya'dan gelen Müslümanların yerleştirildiğini söylemektedir. Vilayetlerdeki Ermenilerin güvenlikleri yok olmadan İngilizlerin bölgeye ulaşmasının şart olduğu üzerinde duran The Times'ın İstanbul muhabiri, çeşitli yerlerde geri dönüş yarasından doğan güçlüklerden bahsetmektedir. Yalova'ya geri dönen Ermenilerin evlerini ve zeytinliklerini istemelerine karşılık Türklerin hasattan önce çıkamayacaklarını söylemeleri yüzünden geçici barınaklarda yaşamak zorunda bırakıldıklarına işaret etmektedir. Sivas'a 10.000, Harput ve Kayseri'ye ise çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu 5.000 kişinin geldiği, erkek nüfusun ise yok edilmiş olduğu ifade edilmektedir. Musul'dan gelen mültecilerin ise İngiliz işgali altındaki Halep ve Adana yolundan değil karlarla kaplı dağlardan zorla yürütüldükleri bildirilmektedir. Ermenilerin geri dönüşlerinin içler acısı manzaraları beraberinde getirdiğini söyleyen muhabir, Mezopotamya çöllerinden kuzeydeki karlarla kaplı dağlarda yalın ayak yürüyerek yarı çıplak, aç, hasta ve gıdasız yollarda perişan olduklarını belirtmektedir. İki Ermeni olan Miss Mary Graffam ve Miss Cushman'ın savaş boyunca Anadolu'da kaldığından söz eden muhabir, onların başta Sivas ve Konya olmak üzere bölgedeki sıkıntıların atlatılmasında önemli çalışmaları olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca 15 Ocak'ta New York'dan ayrılacak olan altı Kızıl Haç biriminin gelmesini beklediğini ve bundan başka yardımların da gönderilmesini umduklarını ifade ederek bunların Mart'tan önce bölgeye ulaşmasının mümkün olmadığını söylemektedir. Her geçen günün mültecilerin hayatları için önem kazandığını ortaya koyan The Times muhabiri yakında kış şartlarının her şeyden yoksun durumda bulunan mültecilerin yaşamlarını daha da zorlaştıracığını bildirmektedir (Ek-104/ The Times, 16 Ocak 1919).

Ermeni muhacirlerin geri dönüşleri sırasında çektikleri sıkıntılardan bahseden The Times gazetesi, bu konuda Osmanlı Devleti'nin ihmalkâr davrandığı üzerinde durmuştur. Bu haberden birkaç gün sonra ise; geri dönen Ermeni muhacirler ile onların evlerine yerleştirilmiş Müslümanlar arasındaki anlaşmazlıklara yer verilmiştir.

İstanbul'daki The Times muhabirinden alınan bilgilere göre; Ermenilerin geri dönüşü oldukça zor şartlar altında gerçekleşmektedir. Bunun nedenlerinden birinin; Türk jandarmalarının Müslümanların işgal ettikleri yerlerde kalmaları ile ilgili onları cesaretlendirmeleri olduğunu söyleyen muhabir, Anadolu'nun büyük bir kısmında hala İttihat ve Terakki Partisi'nin egemen olduğunu, bunun için Müslümanlarca işgal edilen evlerin geri alınmasının tek yolunun mahkemelerden geçtiğini ifade etmektedir. Askerî işgalin bir süre daha mümkün olmadığına işaret ederek bunun için küçük bir sebebin yaratılması gerektiğini belirtmektedir. Üniforması içinde bir İngiliz subayının varlığının hapishanedeki suçluların serbest kalmasına, Müslüman ailelerinin ellerindeki Hristiyan kadınların kurtarılmasına ve bazı adaletsizliklerin olmaması için yeterli olabileceğine işaret etmektedir. Yardımların her hafta gecikmesinin bin ya da daha fazla kişinin ölmesi anlamına geldiğini söyleyerek gecikmeden yardımların ulaştırılması gerektiğinden bahsetmektedir. Ayrıca muhabir, Müslüman mültecilerden Türklerin bağımsız bir Ermenistan kurulmadan önce bütün Ermenileri öldüreceklerinden dolayı övündüklerini duyduğunu söylemektedir (Ek-89/ The Times, 22 Ocak 1919). Bu haber The Times gazetesinin Ermeni muhacirler konusuna dair bakış açısını gözler önüne sermektedir. Osmanlı basınında; hükümetin yardımıyla ya da kendi kendilerine yurtlarına dönen azınlıkların sayısı ilan edilirken The Times, Türklerin Ermenilerin geri dönüşünü nasıl engellemeye çalıştıkları yerlerine Müslümanları yerleştirdikleri hakkında haberler yayıyorlardı (Akşın, 2004:167). Halbuki Osmanlı Hükümeti'nin 18 Aralık 1918 tarihli talimatnamesinde ne Ermeni muhacirlerin ne de onların evlerine ve arazilerine yerleştirilen Müslüman mültecilerin açıkta bırakılmayacağı, bununla birlikte mesken ve arazi sıkıntısı çekilen bölgelere Ermeni muhacirlerin yerleştirilmesinin ertelendiği belirtilmişti.

The Times gazetesinin İstanbul muhabiri ise; bu konuyu farklı bir şekilde ele almıştır. Ayrıca İngiliz üniforması giyen birinin bütün sıkıntıları çözebileceğini ifade etmiştir ki bu durum İngiliz işgali ile ilgili ilk sinyalleri vermektedir. İngiliz işgali için alt yapı çalışmalarının göstergelerinden birini teşkil etmektedir. 6 Şubat'ta General Milne'nin İngiliz Harbiye Nezareti'ne gönderdiği raporda "Ermenilerin dönmelerini temin için hazırlıklı olmamız lazım, onların korunmalarını sağlamak, bir kuvvet gösterisi

olmadan tabiatıyla mümkün olmayacak” (Jaeschke, 1991:44) şeklindeki ifadesinden açıkça anlaşılmaktadır.

The Times’ın İstanbul muhabiri ile General Milne’nin Ermeni mültecilerin korunmasının silahla gerçekleşebileceğine dair görüşlerinin birleşmesi bu konu ile ilgili İngiltere’nin yaklaşımının da bu yönde olduğunu göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Ermeni muhacirlerin durumları ile çıkarları doğrultusunda yakından ilgilenen İngiltere, iskân faaliyetleri konusunda Osmanlı hükümetlerinin ensesinde olmuştur. Hatta İstanbul’daki İngiliz Fevkalade Komiserliği Osmanlı Hükümeti’ne bu konuda nota vermekten geri durmamıştır. Bu notada; savaş sırasında bir çok Ermeni ve Rum’un tehciire tabi tutulmuş olduğunu, bunların iadesini mütareke mucibince Osmanlı Hükümeti’nin üzerine aldığını belirtmiştir. Ayrıca Ziraat Bankası’nın devletten beş milyon lira alacağı olduğunu söyleyerek sermayesi iki milyon lira olan bu bankanın borcunun ödenerek tasfiye edilmesini ve bu yedi milyon lira ile tehcir edilen kişilerin yerlerine yerleştirilmesinin sağlanması üzerinde durulmuştur (Atnur, 2005:121-122).

Bu nota İngiltere’nin konuyla ne kadar ilgilendiğini göstermesi bakımından oldukça çarpıcıdır. Osmanlı Hükümeti ise para sıkıntısı açısından en zor dönemlerini yaşamasına rağmen bütün mesaisini İtilaf devletlerinin özellikle de İngiltere’nin baskısı altında Ermeni ve Rum muhacirlerin geri dönüşü ve yerleştirilmesine harcamıştır. Bu arada The Times gazetesi ise Ermenilerin geri dönüşü ile ilgili en ufak bir haberi dahi kamuoyuna iletmektedir. Said Halim Paşa tarafından sürgün edilen Ermeni kabile reisi Mgr. Zayen’in bir İngiliz savaş gemisiyle Mısır’dan gelerek İstanbul’a geri döndüğü haberini okuyucularına ileten The Times, Müttefik birliklerinin ve Yunan komitesinin de bulunduğu müthiş bir karşılama yapıldığını bildirmektedir (Ek-105/ The Times, 4 Mart 1919).

Osmanlı Hükümeti muhacirlerin sıkıntılarını gidermek için ne gerekiyorsa yapmaya çalışmıştır. 2 Nisan 1919 tarihli Meclis-i Vükela toplantısında Dahiliye Nezareti’nin Ermeni muhacir ve yetimleri menfaatine tertip edilen konserlerden Darül-aceze’ye kesilen yüzde on verginin alınmamasının uygun olacağı kararlaştırılmıştır. Bunun

yanında vergiler konusunda da muafiyetlikler getirilmiştir. İlk olarak 1918 yılı Zeytin Öşrü Vergisi affedilmiş, ikinci olarak dini, ilmi ve hayır müesseseleri ile muhacirler ve onlara ait müesseselerin 1918, 1919, 1920 senelerine ait emlak, arazi ve kazanç vergilerinden muaf tutulmuşlardır. Bunun yanında bölgelere gönderilen Tetkik Heyetleri vasıtasıyla geri dönen muhacirlerin yerleştirilmesinde gereken ihtiyaçların yerinde görülmesi sağlanmıştır. Tetkik Heyetleri açısından dikkat çekici nokta ise; bu heyetlerin içerisinde en az bir yabancı veya azınlık mensubunun bulunmasıdır (Atnur, 2005:126). Bütün bunlar Osmanlı Hükümeti'nin geri dönen Ermenilerin refah ve mutluluğu için ne gerekiyorsa yaptığını göstermesi bakımından dikkate değerdir. Buna karşılık The Times gazetesi, Osmanlı Hükümeti'nin hassasiyetle üzerinde durduğu bu konuyu İngiliz ve dünya kamuoyuna Ermenilerin geri dönüşlerinde çok sıkıntılar çektiği şeklinde lanse etmiştir. Asya'da Türk haremlerinden ayrılan binlerce Hristiyan kadın ve çocuk tarafından bildirilen problemlerin gittikçe büyüdüğü, Ermenilerin yüzlerce çocuğa binlerce kadına kalacak yer ve giyecek bulmasının imkansız olduğu ve bu yüzden onlarla derhal ilgilenilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Ek-106/ The Times, 22 Nisan 1919).

Ermeni mültecilerin durumlarının düzeltilmesi için somut adımlar atılmaya çalışılmış, bu konu ile ilgili yardım çağrıları The Times gazetesindeki yerini almıştır. Lord Bryce, Aneurin Williams gibi Ermeni meselesinin göz önünde bulunmasına çalışan iki önemli siyasetçinin de içinde bulunduğu Ermeni Mülteciler için yardım toplamaya çalışan sekiz kişinin 30 Nisan'da The Times gazetesinin editörüne göndermiş olduğu mektup, geri dönen Ermenilerin ne şartlar altında yaşamaya çalıştığını gözler önüne sererek İngiliz halkından yardım toplamayı amaçlamıştır. Bu mektupta, güneydeki Kilikya ve Suriye'den, kuzeydeki Erivan ve Urumya'dan, batıdaki İzmit ve İstanbul'dan kıtlık, hastalık ve Türk katliamlarından kaçan şanssız ve evsiz kadın ve çocukların kıyafet ihtiyacının had safhaya ulaştığı, silahlı Türk askerlerinin kendi yiyecek sıkıntılarını gidermek için bütün köyleri basarak soydukları belirtilmektedir. Ayrıca Ermeni ve Yunanlıların bazı durumlarda hala katledildikleri, yiyecek maddelerinin hammaddelerin tükenmeye başladığı, binlerce insanın öldüğü ifade edilmektedir. Mektubun devamında kendilerinin amacının ölen ve muhtaç olan, savata çok büyük yaralar almış masum kişilere İngiliz özgürlüğünün çok cömert

yardımlarını beklediklerini söyleyerek, yaşanan felaketler ile ilgili bilgi edinmek isteyenlerin 1916'da İngiliz Mavi Kitap gibi basılmış olan Mr. Morgenthau'nun (bugünlerde İstanbul'da Amerikan büyükelçisi olan) kitabından ulaşabilecekleri belirtilmektedir. Mektubun sonunda yardımların Ermeni Mültecileri Fonu'nun Londra'daki adresine yapılması istenmektedir (Ek-107/ The Times, 2 Mayıs 1919). Bu mektup Ermeni mültecilerine yardım toplamak amaçlı kurulmuş olan Ermeni Mülteciler Fonu'nun önde gelen temsilcileri; Cardinal Francis Bourne, Lord Bryce, Edw. Winton, C. Oxon, Lucy C. F. Cavendish, Alexander Whyte, J. Scott Lidgertt ve Aneurin Williams imzasıyla gönderilmiştir. Bu mektup dünya kamuoyunun konuya ilgisini çekerek gerekli yardımı toplamak amacıyla The Times sayfalarından bütün dünyaya lanse edilmiştir. Bu durum The Times'ın sık sık başvurduğu bir propaganda olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece Ermenilerin çektikleri iddia edilen acılar hatırlatılarak özellikle de İngiliz halkının dikkati bu konunun üzerinde tutulmaya çalışılmış, din faktörü ortaya atılarak gerekenlerin yapılması istenmiştir.

Osmanlı Devleti ise bu dönemde Ermeniler ile ilgili yapılması gerekenleri önem sırasına göre uygulamaya koymaya çalışmıştır. Osmanlı Hükümeti için bu konudaki öncelik Ermenilerin evlerinin boşaltılıp onlara teslim edilmesine verilmiştir. Ermeni çetelerin zulümlerinden kaçan Müslümanlar Anadolu'nun içlerine gelmişler ve Osmanlı Hükümetince tehcire tabi tutulmuş Ermenilerin boş kalan evlerine geçici olarak yerleştirilmişlerdi. Bu konuyu sayfalarına taşıyan The Times, İstanbul'daki muhabirinin bildirdiği haberi okuyucularına iletmektedir. Muhabirin verdiği bilgiye göre; Ermeni mültecilerin ülkelerine dönmeleri için girişimlerde bulunulmasına rağmen Türk yetkililerin Müslümanların Doğu Anadolu'ya göçlerini destekledikleri görülmektedir (Ek-108/ The Times, 22 Temmuz 1919). Halbuki Müslümanların Anadolu'ya göç ettiği dönem 1915 tehciri sonrasında olmuştur. The Times'ın bölgeye halen Müslümanların geldiğini söylediği bu dönemde tehcire tabi tutulmuş Ermenilerin geri dönüşü söz konusudur. Bu haberden bir ay önce Ermeni mültecilerin eski yerlerine döndüklerini haber veren The Times, Ermeni mültecilerin sınır karşısındaki evlerine geçtiklerini, Erzurum ve Van'daki evlerine döndüklerini haber vermektedir (Ek-109/ The Times, 20 Haziran 1919).

Bu iki haber göz önünde tutulduğunda The Times'ın Osmanlı Hükümeti'nin geri dönüş yasasına bakış açısından ileri gelen bir çelişki olduğu görülmektedir. 20 Haziran'da mültecilerin evlerine döndüklerini haber veren The Times gazetesi bundan bir ay sonrasında Ermeni mültecilerin Müslümanların Doğu Anadolu'ya yerleştirilmeleri nedeniyle sıkıntı çektiklerini söylemektedir. Osmanlı Hükümeti'nin çıkarmış olduğu yasada bu konu ile ilgili gerekli çalışmaların yapılacağı kimsenin açıkta bırakılmayacağı belirtilmesine rağmen The Times gazetesi, adeta bölgedeki paniği had safhaya çıkarmak için bu yasaı sayfalarına taşımak yerine bölgede yaşanan sıkıntıları abartılı bir şekilde okuyucularına duyurmayı yeğlemiştir. 5 Temmuz'da İstanbul'daki muhabir tarafından bildirilen habere göre Ermeni gazetesi Jagadamart'ın Besarabya'da sayıları 20.000'i bulan Ermeni nüfusunun Ermenistan'a göç etmeye karar verdiği belirtilmiştir. Erivan'daki Ermenistan Cumhuriyeti'nin son zamanlarda korkunç kıtlık ve hastalıkların pençesinde olduğunu, bunun yanında Türk-Kürt düşmanlığı yüzünden Türk Ermenistan'ına da dönemediklerini ifade etmektedir. Ermenistan'da tarımsal alanın çok kısıtlı olduğu, Amerikan gıda ithalleri ve Ermeni doktorlar tarafından hastalıkların üstesinden gelinmeye çalışıldığı bildirilmektedir (Ek-110/ The Times, 15 Temmuz 1919).

Bütün bunların yanı sıra Osmanlı Devleti'nin bir ihmali varsa o da Müslüman mültecilere olmuştur. Çünkü çoğu zaman Osmanlı Hükümetlerinin Müslüman mültecilere verdiği sözler kâğıt üstünde kalırken, mesaisinin çoğunu Ermeni ve Rum muhacirlere harcamış, gayrimüslimler için 1.150.000 liradan fazla para harcayıp yüzlerce memur tahsis etmiştir. Bu durumu gözlememesi için Tetkik Heyetleri oluşturmuş ve bu heyetler içerisine yabancı veya azınlık mensubu bir kişi de konulmuştur (Atnur, 2005:129). Dolayısıyla Osmanlı Hükümeti Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkması ve çok büyük sıkıntıların içerisine düşmesine rağmen Ermeni ve Rum muhacirlerin geri dönüşü ile yakından ilgilenmiş gerekenleri uygulamaya çalışmıştır. Fakat İngiltere'nin politikalarının sözcüsü olan The Times gazetesi, Osmanlı Hükümeti'nin Ermenilerin geri dönüşü ile ilgili yapmış olduğu çalışmalara yer vermek yerine Ermeni mültecilerin çok sıkıntı çektiğini ve Hükümetin bu konuda hiçbir şey yapmadığını hatta onları ölüme terk ettiğini okuyucularına iletmeyi çıkarlarına uygun bulmuştur.

Bu konu ile ilgili İngiliz siyasetçiler de The Times gazetesinden farklı düşünmemektedirler. “Ermenilere Destek” başlıklı haberde İngiliz siyasetinin ileri gelenlerinin Ermeni davası hakkındaki düşüncelerini açıklamak için 19 Haziran Perşembe günü akşam saat 20:15’te Westminster Merkez Salonu’nda bir toplantı düzenleyeceği bildirilmektedir. Lord Gladstone’un başkanlık edeceği toplantıya ayrıca Lord Bryce, Lord Henry Cavendish Bentick, M. P. Dr. Ronald Burrows ve Dr. Clifford’un katılacağı haber verilmektedir. Konuşmacıların ise; Sir Arthur Crosfield, Sir Edward Denison Ross, Sir Robert Perks, Mr. Aneurin Williams’ın olacağı, girişin ücretsiz olduğu ve rezervasyonların Regent sokaktaki Ermeni Bürosundan ayarlanabileceği bildirilmektedir (Ek-111/ The Times, 7 Haziran 1919). “Ermeni davası”ndan kastedilen Ermenilere yapıldığı iddia edilen katliamlar ve geri dönüş yasası sonrasında Ermenilerin çektiği söylenen sıkıntılardır. Bütün bunlar The Times gazetesinin ve tabiki İngiliz siyasetçilerin ortaya koydukları sözde Ermeni meseleleridir. İngiltere’nin amacı Ermeni meselesinin savunucusu rolünü üstlenerek Doğu Anadolu bölgesini ele geçirmektir.

İngiltere’nin siyaseti çerçevesinde yayın yapan The Times gazetesi her fırsatta Ermenilere bağış yapılması için çağrıda bulunmuş, bu konu ile ilgili The Times editörüne gönderilmiş mektuplara da yer vermeye özen göstermiştir. Ocak ayının başlarında The Times gazetesinin yayınladığı mektup oldukça dikkat çekicidir. Randall Cantuar, Henry James Grosch ve W. B. Selbie imzalı bu mektupta 4 Aralık 1918 Çarşamba günü Westminster Hall’da yaklaşık üç yıl boyunca Türklerin kurbanı olmuş milletler için bir halk mitingi telakki edildiği ve burada İngiliz himayesi için yalvarıldığı ifade edilmiştir. Bu mektubun sonunda ise Hristiyanlığın hizmetindeki İngiliz halkının cömertliğine müracaat ettiklerini söyleyerek yardımların iletilmesi için Ermeni Mültecileri Fonu’nun adres bilgileri verilmiştir (Ek-112/ / The Times, 6 Ocak 1919).

Bu mektup gibi Ermenilere yardım edilmesi ile ilgili daha birçok yardım çağrısı ya da yapılan yardımların duyurulması için önemli bir zemin olarak The Times gazetesinin kullanıldığı görülmektedir. Bununla beraber bağış yapanların isimlerini ve bağış miktarlarını ilan ederek bağış kampanyaları teşvik edilmiştir. Melbourne’daki

Ermenistan'ın Arkadaşları Derneği Ermeni Mülteci Fonu'na 1000 pound verdiler (Ek-113/ The Times, 28 Ocak 1919). Yine Melbourne'den bir yardım haberini 1919 yılının son günlerinde görmekteyiz. "Melbourne'den Hediyeler" başlıklı haberde Melbourne Belediye başkanının Londra Belediye başkanına Ermeni Mülteci Fonu için 2.000 pound ve Belçika öksüzleri için de 483 pound gönderdiği belirtilmektedir. Ayrıca bu hayır kurumlarına Melbourne vatandaşları tarafından ek bağışların devam ettiği haber verilmektedir (Ek-114/ The Times, 15 Aralık 1919).

Geri dönüş yasası ile yerlerine geri dönen Ermenilere bağış yapılmasının onların yaşamaları için çok ehemmiyetli olduğu üzerinde duran The Times, bu konuya hassasiyetle yaklaşmıştır. Halep'teki Amerikan Kızıl Haç bağış çalışmaları ile Antep, Maraş ve Kudüs'ün kuzeyindeki diğer bölgelerin hemen hemen 80.000 poundu bulan kaynaklarla beraber Ermeni ve Suriyeli Bağışı için Amerikan Komitesine teslim edildiği haber verilmektedir (Ek-115/ The Times, 23 Nisan 1919). Temmuz ayında ise Amerikan halkı üzerinde yapılan bağış kampanyalarının başarıya ulaştığının bir göstergesi olarak Amerikalı memurun, Ermenistan'da çok yüksek kontrollerle Amerika'nın bağışını teslim ettiği haber verilmektedir (Ek-116/ The Times, 19 Temmuz 1919). Bunun yanında İngilizler üzerinde yoğun kampanyalar yapan The Times, bunun meyvelerini çok geçmeden toplamış ve Ermeni Mültecileri Fonu adı altındaki bir bağış grubunun İstanbul ve Asya'nın kurak bölgeleri için İngiltere'den ayrıldığı ifade edilmiştir (Ek-117/ The Times, 2 Ekim 1919).

Tehcir sırasında olduğu gibi geri dönüşler esnasında da en çok sıkıntı yaşayanlar kadın ve çocuklar olacağından Osmanlı Hükümeti onlara karşı daha özenli davranmıştır. Tren ve vapur imkanı olmayan yerlerde Ermeni kadın, çocuk ve hastalar araba ile sevk edilmiş, bazı durumlarda ise yol ve iskân şartları bakımından elverişli olmayan bölgelere Ermeni yetim ve kadınlarının sevkleri ertelenmiştir. Bunun yanında Muhacirin Müdüriyetince görevlendirilen heyetler tarafından teftiş edilen bölgelerdeki çocuklar İstanbul'a getirilip, Ermeni hayır kurumlarına teslim edilmiştir. Ermeni çocukları konusu Ermenilerin kendi cemaatlerinin yanı sıra İtilaf devletlerinin büyük ölçüde de İngiliz, Fransız ve Amerikan yardımları ile çözülmeye çalışılmıştır. Çünkü baskı altındaki Osmanlı Hükümeti ancak Ermenilerin geri

dönüşleri, yerleştirilmeleri ve acil ihtiyaçları ile ilgilenmekteydi. Bu dönemde Osmanlı Hükümeti Müslüman çocuklar hakkında bile gereken ilgiyi gösterememiştir (Atnur, 2005:130). Dolayısıyla Ermeni çocukları ile ilgilenmek özellikle de İngiltere ve birçok bölgede Amerika'nın sorumluluğunda kalmıştır. Bu konuda yapılan bağışlar memnuniyetle The Times sayfalarında yerini almıştır. Mr. John D. Rockefeller'ın Ermeni çocuklarını açlıktan ölmekten kurtarmak için 150.000 pound verdiği bildirilmektedir (Ek-118/ The Times, 3 Kasım 1919).

Ermeni temsilciler ise bütün bu bağışlara The Times gazetesine göndermiş oldukları bir mektup ile teşekkür etmiş ve bu bağışların kendileri için ne kadar önemli olduğunu ifade eden cümleler kullanmışlardır. 4 Haziran'da İzmir'den gelen bir teşekkür telgrafı buna en iyi örneklerden biri olmuştur. Ermeni Özgürlük Topluluğu, Ermeni Koruma Bölgesi Memurları Topluluğu adına Zartonk bu mektubunda "Ermeni davasına ve inanç kurbanlarına gösterdiğiniz özen için teşekkür etmek istedik. İnanç kurbanları adalet ve yargı için müthiş mücadele sırasında müttefik askerleri ile birlikte cephe cephe savaşan kişilerdir. Size minnettarlığımızı içten duygularımızla anlatmak isteriz, davamızı destekleyen tüm İngiliz halkına da minnetlerimizi sunarız" (Ek-119/ The Times, 9 Haziran 1919) diyerek bağışta bulunan İngiliz halkına olan minnettarlıklarını ifade etmiştir.

Bütün bunların yanı sıra geri dönen Ermenilerin açlık sınırında olduğu ve derhal yardım gelmezse birçoğunun yaşayamayacağı ve kışın gelmesinin açıkta kalanlar için daha da zor günlerin habercisi olduğu üzerinde duran The Times, bu konu ile ilgili haberlere sıkça yer vererek yardım toplamaya çalışmıştır. "Türkiye'deki Hristiyanlar" "Kıtlık Tehlikesi" başlıkları altında verilen haberde İstanbul'daki muhabirden 13 Kasım'da alınan telgraf verilmiştir. Buna göre; sınır dışı edilmiş birçok Ermeni'nin Türkiye ve Müttefikler arasında yapılan müzakerelerden sonra evlerine döndükleri bildirilmektedir. Mülteciler için yardım temininin en acil problem haline geldiği, Haydarpaşa ve İstanbul'da çok büyük meblağların toplandığı bilinmektedir. Mültecilerin birçoğunun korkularından Diyarbakır ve Harput'tan yavaş yavaş Adana-Antep bölgesine geldikleri, birçoğunun ise Karadeniz limanlarına geldiği belirtilmektedir. Ermenilerin bu korkularının okuyuculara abartılı gelebileceğini ama

onların yaşadıkları korkunç tecrübelerinden sonra suçlanamayacaklarını söyleyen muhabir, yardım noktasında Lord Mayor Fonu'nun iyiye doğru gittiğini ifade etmektedir. Amerikan kaynaklarının giderek azaldığına işaret ederek mültecilerine en iyi şekilde yardım etmeye çalışan Ermeni komitesinin savaş sırasında çok ağır ekonomik kayıplar ve sıkıntılar çektiğini belirtmektedir. Haberin devamında bu kış binlerce kişinin soğuktan ve tifodan kurtulması için yardımın acilen gerekli olduğunu ortaya koyan muhabir, 350.000 pound verilirse sıkıntıların bir süreliğine giderilebileceğini ifade etmektedir (Ek-120/ The Times, 2 Aralık 1919).

1919 yılının son günlerinde İstanbul'daki The Times muhabirinin gönderdiği habere yer verilmiştir. "Açlıktan Ölmek" başlığı altında 18 Aralık'ta İstanbul'dan alınan bilgiye göre; Yunan ve Ermeni reislerinin yüzlerce fakir insanın, sınır dışı edilenlerin ve mültecilerin kışın açlıktan ve hastalıktan ölmelerini engellemek için Müttefik hükümetleri aracılığıyla kaynak arayışına hız katılması gerektiği ile ilgili isteklerde bulunduğu ifade edilmektedir. Bu amaç için yapılmış gönüllü bağışların neredeyse tükenmiş olduğunu belirten muhabir, bu konunun dün gece Yüksek Komisyon Konferansı'nda tartışıldığı ve müttefik hükümetlerinin düşüncesinin olumlu yönde olduğu bildirilmektedir (Ek-121/ The Times, 29 Aralık 1919).

Yunan ve Ermeni reislerinin Müttefikler nezdinde yaptığı kaynak arayışından bahseden The Times muhabiri, bu konu ile ilgili yapılan konferanstan olumlu yanıt alındığına işaret etmesi Ermeni davasının savunucularının bunun peşini hiçbir zaman bırakmayacaklarını açık bir şekilde ortaya koyması bakımından ehemmiyeti haizdir. Mülteciler ile ilgili çalışmalar yapmak üzere bir parti dahi kurmuş olan Ermeniler, bu sayede politik güçlerin ilgisini çekmeyi amaçlamışlardır. Gelecekteki Ermenistan Devleti için Ermenilerin politik ve sosyal organizasyonlarını birleştirmek ve güçlendirmek maksadıyla yeni bir parti kurdukları haber verilmektedir. Açılış toplantısının Paris'te yapıldığı bu partinin çok sayıda hatırı sayılır Ermeni tarafından destek görerek zamanla ulusal ve liberal bir kimlik kazanacağı bildirilmektedir. Bu partinin asıl amacının ise; yeniden yapılanmada ve mültecilere yardım göndermede önemli bir görev üstlenmek olduğuna işaret edilmektedir (Ek-122/ The Times, 12 Temmuz 1919). Dolayısıyla Ermeniler, katliamlar ve mülteciler meselesini hiçbir

zaman unutturmayacaklardır. Bunun için ne gerekiyorsa onu kullanmayı tercih eden Ermenilerin arkasında ise onlar üzerinden amaçlarını gerçekleştirmek isteyen İngiliz siyasetçiler olacaktır.

İngiliz yetkililer her fırsatta Türklere güvenmediklerini gösteren ifadelerle dolu cümleler sarf etmekten geri durmayacaklardır. Mondros Mütarekesi'nde İtilaf devletlerinin temsilcisi olarak yer alan Amiral A. Calthorpe'nin sözleri bunu açıkça ortaya koymaktadır. Calthorpe'ye göre "Türk makamları iyi niyetlerini bildiren resmi teminatlarına rağmen sözde maskeledikleri faal bir obstrüksiyon siyaseti takip etmektedirler...Türk, zavallı tebaası harp zamanında ve hatta ondan evvelki günlerde olduğu gibi, artık ona zulüm ve cefa edemeyecek ölçüde bozguna uğratıldığını anlamasını gerektirecek sert ve merhametsiz bir muameleye henüz tabi tutulmamıştır (Jaeschke, 1991:40) diyerek Türk halkının mağlup olmasına rağmen Ermeni halkının savaş sırasındaki tehcir uygulamaları ile yaşadığı sıkıntıların hiçbirini yaşamadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla Osmanlı Hükümeti Ermenilerin geri dönüşü hususunda ne kadar hassas davranırsa davranırsın İngiliz yetkililer ve kamuoyunu yönlendiren The Times gazetesinin bakış açısını değiştiremeyeceği Amiral Calthorpe'nin bu sözlerinden açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

29 Ekim 1919'da Amerikan yapımı "Auction of Souls" adlı filmin Londra'daki ilk gösterimi Ermeni kızları konusuna, İngilizlerin bakış açısını ortaya koymaktadır. Ermenilere yapıldığını iddia ettiği vahşetler ile ilgili çok sayıda haber yapan The Times gazetesi sahibi olan Lord Northcliffe'nin de direktifleriyle bu konu ile ilgili her olaya, bilgiye yer vermeye özen göstermiştir. Bu dönemde İngiliz siyasetçilerin bu konu hakkındaki Ermenileri koruyucu mesajları okuyuculara iletilmiştir. Türklerin yapmış olduğu söylenen mezalimler hakkında çekilmiş filmlerin The Times tarafından reklamı yapılan filmler olması yanında önde gelen İngiliz siyasetçilerinin konu ile ilgili filmlere ilgisinin olması hiç de şaşırtıcı değildir. "Türk Vahşetleri Filmde" başlıklı yazıda Lord Bryce ve Lord Gladstone'un da katılımıyla Queens Hall'de toplanan geniş bir halk kitlesi ile beraber Ermenilerin çektiği sıkıntıları ve işkenceleri anlatan Auction of Souls adlı filmin özel gösteriminden bahsedilmektedir. Bu filmde Türk vahşetlerinden kaçtığı söylenen Miss Mardiganian'ın başından

geçenlerin anlatıldığı ifade edilmektedir. Filmde zulmedenlerin ellerinden acı çekmiş Ermeni kızların geceleyin askerlerin çadırlarına götürüldüğünden, onların soyularak kamçıldıklarından, daha sonra Türk atlarının arkalarında sürüklendiklerinden, canlı canlı gömüldüklerinden bahsedilerek en son facia olarak da işkence edilmiş bir grup kızın avları için oburca bekleyen akbabalara atıldıkları ile ilgili görüntülere yer verildiğinden bahsedilmektedir. Lord Gladstone'un, filmin çıkışında bu filmin eğlence veya gülmek için olmadığı hatta halka gösterilmesi hususunda sıkıntı yaratacak denli kötü görüntülerin yer aldığını söylediği belirtilmektedir. Auction of Souls adlı bu filmin Amerika'da üretildiğini ve Lord Bryce'in raporundan alıntılara da yer verildiği üzerinde durulmaktadır. Lord Bryce ise konuşmasında Türklerin bazı şehirlerde Ermenilere yaptıkları vahşetleri resmi raporlar ile inkar etmeye uğraştıkları ve bir atölye gibi kullandıkları İstanbul'da bu yalanlarını yaydıkları; fakat Mavi Kitap adlı kitapta Ermenilere yapılan zulümlerin doğrulandığını söylemektedir. Konuşmasının devamında Bryce, Türklerin bu katliamları detaylı bir şekilde uyguladığından dolayı birçok bölgede Ermeni nüfusunun azaltılmış olduğuna işaret etmektedir. (Ek-102/ The Times, 30 Ekim1919).

Üst düzey yöneticilerin katılımı ile oldukça dikkat çeken bu film gösterimi Ermeni meselesi üzerindeki çalışmaların 1919 yılındaki son duraklarından birini oluşturmaktadır. Bu film ile ilgili Lord Gladstone ve Lord Bryce'nin sözleri İngiliz siyasetçilerin meseleye bakış açılarını da gözler önüne sermektedir. Ayrıca filmin gösterim tarihi olarak Mondros Mütarekesi'nin yıldönümünün seçilmiş olması da önemli noktalardan birisi olarak dikkat çekmektedir. Türklerin elinden çok zor şartlarda kurtulmayı başaran bir Ermeni kızının hayat hikayesinden yola çıkılarak o dönemde Ermeni kızların başlarından geçenlerin anlatıldığı bu film ile ilgili Lord Gladstone'un halka gösterimi ile ilgili endişeleri çocuklar konusunda da düşünülmüştür. Bu konuda "Auction of Souls"(Ruhların Açık Arttırması) adlı filmin gösteriminde hiçbir seansa çocukların kabul edilmemesi ve kitap halinde basıldığında da hiçbir resim gösterilmemesi konusunda mal sahipleri ile anlaşma yapıldığı bildirilmektedir (Ek-123/ The Times, 24 Kasım 1919). Bu film, o dönem oldukça ses getirmiş ve Ermeni mültecilerin çektikleri sıkıntıların giderilmesi için yapılan yardımların artması adına önemli bir propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır.

1919 yılı boyunca Osmanlı Devleti'nin geri dönüş yasası çıkarması ile beraber Ermeni mültecilerin yaşadıkları The Times gazetesindeki yerini almış ve İngiltere diplomasisinin bir parçasını teşkil etmiştir. Bu sayede iyilik meleği İngiltere'nin mazlum Ermenileri koruduğu ile ilgili propagandaya devam edilmiştir.

2.3. İttihat ve Terakki Partisi Mensuplarının Tutuklanması ve Yargılanması

2.3.1. İttihat ve Terakki Partisi Mensuplarının Tutuklanması

Osmanlı Devleti'nin yöneticileri Mondros Mütarekesi'ni imzaladıktan sonra İtilaf devletlerinin özellikle de İngiltere'nin isteklerini yerine getirirlerse Birinci Dünya Savaşı'nın mağlubiyetini en az hasarla atlatabileceklerini düşünüyorlardı. Dolayısıyla İngiltere'nin kendilerine verdiği direktifleri yerine getirince, bu devletle eskiden kurmuş olduğu dostluk ilişkilerine benzer bir seviyeyi yakalayabileceğini ummuştur. Bu nedenle üst düzey idareciler, Osmanlı Devletinin savaşa girmesinin, Ermenilerin tehcir uygulaması sırasında sıkıntılar yaşamasının tek suçlusunun İttihat ve Terakki Partisi'nin çalışmaları olduğunu ileri sürmüş ve kendilerini aklamaya çalışmışlardır. Bununla birlikte Ahmet İzzet Paşa Hükümeti 19 Ekim 1918'de parti programını açıklamış; savaş durumunun zorlukları içinde bir yerden başka bir yere taşınan ve göç ettirilen vatandaşların eski yerlerine geri dönmelerine karar verdiklerini, siyasi tutuklular hakkında genel af duyurusunun hazırlık aşamasında olduğunu belirtmiştir (Mazıcı, 2005a:126).

Göç ettirilen Rum ve Ermenilerin geri dönüşü bütün hazırlık çalışmaları ve söylemlerinin son noktası 31 Aralık 1918'de yayınlanan geri dönüş yasasıyla kendisini göstermiştir. Bundan sonra yapılması gereken tek aşama kalmıştır ki o da Ermenilerin tehcir edilmesi hadisesinde sorumluların yakalanıp gerekli cezalara çarptırılmasıdır. Bu konudaki çalışmalar geri dönüş yasası ile ilgili faaliyetlerin yapıldığı dönemde başlamıştır. Zaten İttihat ve Terakki Partisi'ne muhalefetiyle tanınan Hürriyet ve İtilaf Fırkası da bu konuyu desteklemekteydi. Hürriyet ve İtilaf Fırkası, İttihat ve Terakkililerin derhal ve karşılıksız olarak tutuklanmaları ve cezalandırılmaları üzerinde duruyordu (Akşin, 2004:153-154). Adeta İttihat ve Terakki Partisi'ne muhalif olan herkes tehcir ile ilgili Ermenilerin savunucusu kesilmişlerdi. Bu partiye olan muhalif düşüncelerinin ileride daha büyük bir Ermeni meselesinin doğmasına neden olacağını farkında değillerdi. Onlara göre hem ülkenin geleceğini kurtarmak hem de bu partiden kurtulmak için tek yol onların Ermeni

katliamlarından dolayı yargılanıp cezalandırılmasıydı. Bunun için kaydedilen ilk aşama; Ermenilerin tehciri sırasında meydana gelen olayların faillerini tespit etmek amacıyla İstanbul'da kurulan "Tetkik-i Seyyiat Komisyonu" nun 24 Kasım 1918'de çalışmalarına başlamasıdır. Bu komisyon, gerek kendi yetkisini kullanarak ve gerek yapılan şikayetleri dikkate alarak bazı valiler, mutasarrıflar ve memurlar hakkında tahkikat yürütmüştür. Komisyonun yaptığı tahkikat neticesinde yargılanmasına karar verilenler Divan-ı Harb-i Örfî'ye sevk edilecektir. Bu konuda komisyonun lüzum görmesi üzerine 16 Aralık 1918'e kadar tutuklananlar; Sivas eski valisi Muammer Bey, Diyarbakır eski valisi Reşid Bey, Mamüretülaziz eski valisi Sabit Bey, Musul eski valisi Memduh Bey, Divan-ı Muhasebat mümeyyizlerinden Macid Bey ve Boğazlıyan eski Kaymakamı Kemal Bey olmuştur (Bilgi, 1999:73). 16 Aralık'tan sonra hem tutuklananların sayısı artacak hem de yargılama sürecini oluşturan Divan-ı Harp-i Örfîlerin çalışmaları başlayacaktır.

Divan-ı Harb ile ilgili çalışmalarını sürdüren Meclis-i Vükela, 11 Aralık 1918 tarihli kararıyla "tehcir zamanında yapıldığı iddia edilen mezalim ve yolsuzlukları mahallinde incelemek ve şikayet sahipleri ile bizzat temasta bulunmak üzere Adliye ve Dahiliye memurlarından oluşan komisyonlar teşkil edilmesine karar vermiştir. Buna göre heyetlerin gideceği 10 bölge;

- 1- Ankara, Kastamonu vilayetleriyle Bolu sancağı,
- 2- Trabzon vilayeti ile Samsun livası,
- 3- Hüdavendigâr (Bursa), Edirne vilayetleriyle Çatalca sancağı,
- 4- Aydın vilayeti ile Çanakkale, Karesi sancakları,
- 5- Konya vilayeti ile Eskişehir, Karahisar (Afyon), Kütahya sancakları,
- 6- Sivas vilayeti ile Kayseri, Yozgat sancakları,

7- Erzurum, Van, Bitlis vilayetleri,

8- Diyarbakır, Mamuretülaziz vilayetleri,

9- Adana vilayeti ile Maraş sancağı,

10- Urfa, Zor, Antep sancakları (Bilgi, 1999:66) şeklinde belirlenmiştir.

Bundan sonra ise Hükümet üzerine yüklenen sorumluluğu yerine getirmek adına 14 Aralık 1918'de Divân-ı Harb-i Örfî'nin kurulmasını kararlaştırmış ve bu kararda seferberlik sırasında uygulanan tehcir muamelesinden yararlanmak suretiyle, işlenen haksızlık ve tecavüze ait suçlarda dahil olanların, lââyık oldukları kanuni cezaya çarptırılacakları ifade edilmiştir (Ata, 2005:74-75). Bu konu hakkındaki çalışmaların hız kazanmasında Padişah Vahdettin'in Daily Mail Gazetesi muhabiri G.Ward Price ile yaptığı görüşmede söylediği sözler etkili olmuştur. Bu uzun mülakatta Padişah Vahdettin, bazı siyasi komitelerin Ermenilere kötü muamelede bulunmalarından dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirmiş ve suçluların bulunması için gereken soruşturmayı açtıracağına dair teminat vermiştir (Ek-41/ The Times, 6 Aralık 1918).

Bu görüşmeyi yaklaşık iki haftalık gecikmeden sonra sayfalarına taşıyan The Times, Sultan Vahdettin'den övgüyle bahsetmiştir. Sultan Vahdettin, İttihat ve Terakki Partisi ile ilgili suçlamaların üzerine giderek İngilizlerin dostluğunu tekrar kazanmayı düşünmekteydi. İstanbul'daki The Times muhabiri 8 Ocak tarihli yazısında Sultanın Müttefiklerle iyi ilişkiler içerisinde olduğunu ve Ermeni katliamlarının sorumlularının cezalandırılacağına dair söz verdiğini bildirmektedir (Ek-124 / The Times, 24 Ocak 1919).

Bütün bunlar gerçekleşirken yeni kurulan Ahmet İzzet Paşa Hükümeti 2 Kasım 1918'de Talat, Enver ve Cemal Paşaların İstanbul'dan ayrılmaları nedeniyle zor durumda kalmış ve yarı İttihatçı olan İzzet Paşa gerekli önlemleri alamadığı gerekçesiyle suçlandığı için 9 Kasım 1918'de istifa etmiş ve onun yerine kabineyi

Tevfik Paşa kurmuştur (Mazıcı, 2005a:127). Bundan sonraki süreçte 1919 yılının 12 Ocak'ına gelindiğinde kabinede Padişah Vahdettin'in çizgisine yakın kişilerin yer alması amacıyla Tevfik Paşa istifa etmiş ve görev tekrar ona verilmiştir (Akşin, 2004:152). Osmanlı Devleti'ndeki bu durum bir gün sonra The Times gazetesindeki yerini almıştır. Bu haberde Tevfik Paşa'nın kabinenin feshedilmesi için irade-i hümayun aldığı, çok zor şartlar altında görevini icra etmeye çalıştığı ifade edilmiştir (Ek-125/ The Times, 13 Ocak 1919). Aslında Padişah Vahdettin, bu kabine değişikliği ile ilgili düşüncelerini kendisini ziyaret eden bir İngiliz dostuna daha önceden söylemiş, bunun yanında İngilizler kimi isterse cezalandıracağına dair taahhüde bulunmuştur (Ata, 2005:90). The Times gazetesi Tevfik Paşa'nın istifa edip tekrar göreve atanmasını okuyucularına iletmiş gibi ikinci kabinesinde kimlerin yer alacağı ile ilgili aldığı duyumları halka bildirmektedir. Tevfik Paşa'nın Hükümet üyelerinin şüpheli işlere karışması (mal stoklama, karaborsadan satma) ile ilgili basın baskısı sonucu istifa ettiğini, yeni kurulacak kabinede daha çok İttihat ve Terakki Partisi'nin muhaliflerine yer verileceğini bildirmektedir (Ek-124/ The Times, 24 Ocak 1919). Bütün bunlardan Kabine değişikliği sonrasında İttihat ve Terakki Partisi üzerine kara bulutların iyice çökeceği anlaşılmaktadır.

Yeni kurulan kabine ile ilgili haberlere yer veren The Times gazetesi, yeni kurulan Hükümetin Ermeni katliamı ile bağlantılı olarak çok sayıda insanı tutuklamış olduğu ve mahkemelerin belirsiz şartlar altında uzun sürdüğü, suçlu olarak ceza alan kişilerin varlığından bahsedilmektedir. Enver ve İsmail Hakkı Paşaların haklarında mahkemece idam kararı verilmiş fakat firar etmiş olduklarından bunun gerçekleşmediği bildirilmiştir (Ek-125/ The Times, 13 Ocak 1919). Tevfik Paşa'nın yeni kabinesiyle yaptığı ilk iş; Divan-ı Harb-i Örfi'nin faaliyete geçmesine çalışmaktır. Bu konudaki tartışmaların odak noktasını bu mahkemenin yetkileridir. Bu konuda Dahiliye Nazırı Mustafa Arif Bey, bir açıklama yapmış ve bu mahkemenin yargılama biçiminin diğer Divan-ı Harbler gibi olmayacağını söyleyerek; yargılamaların açık olacağını, gizli kapaklı işler yapılmadığını herkesin göreceğini ifade etmiştir. Ayrıca diğer bir farkın ise; yargılanmak için sevk edilenlerin, adlî mahkemelerdeki gibi, avukat bulundurmalarına izin verilmesinin olduğunu belirtmiştir. Bu mahkemenin diğer mahkemelerden tek farkının kararların

teyiz edilememesi ve hükümlerinin kesin olması şeklinde ifade etmiştir (Ata, 2005:76).

16 Aralık 1918'de ilk Divan-ı Harb'in İstanbul'da kurulmasıyla bütün tartışmalar bir kenara bırakılmış, herkes kimlerin ne ile suçlanacağı ve alacakları cezaları izlemeye başlamıştır. Hem Türk hem de dünya basını gözlerini İstanbul'a dikmiş neler olacağını izlemeye koyulmuştur. İstanbul'daki bu ilk Divan-ı Harb'de yer alacaklar ilan edilmiştir. Buna göre mahkemenin başkanlığına emekli Ferik Mahmut Hayret Paşa tayin edilmiştir. Divan-ı Harb üyeleri daha yeni belirlenmiş olmasına rağmen yargılamaya başlamadan mahkeme heyetinden sağlığının bozuk olduğunu ileri süren savcı Nihat Bey ile sorgu hakimi Nazif Bey istifa etmiştir. Onların yerlerine derhal yeni görevliler atanarak bu sorun ortadan kaldırılmıştır (Bilgi, 1999:67, Ata, 2005:77). Divan-ı Harb'in yetkileri kadar olmasa da görevlilerin istifa haberi basında yankı uyandırmış, fakat yerlerine yenilerinin atanması ile tartışmalar sükunet bulmuştur. Bundan sonra İttihat ve Terakki Partisi ile alakası olsun olmasın birçok kişi tutuklanmış, Ermeni katliamları ve Müttefiklerin savaş mahkumlarına kötü muamele ile suçlanmışlardır. Belirlenen kişilerin tutuklanması için adeta bir kovalamaca başlamıştır. Bunun yanı sıra ülkeden kaçmış olan Parti'nin üst düzey yetkililerinin yakalanması konusunda İtilaf devletlerinden ve hatta Ermenilerden bile yardım alınmıştır. Bundan sonra yoğun bir tutuklama silsilesi başlamıştır. Bunları sayfalarına taşıyan The Times gazetesi, neredeyse her gün birkaç tutuklama haberini birden yayınlamıştır. Gazeteler Ermenilerin katliamının aktif bir parçası olmakla suçlanan Diyarbakır eski mebusu Fesmei Bey'in tutuklandığını yazmaktadır (Ek-126/ The Times, 23 Ocak 1919). Bu dönem zarfında Ermeni tehcirinin sorumlularının yakalanması işi ile yakından ilgilenmiş, tutuklananların sayısını, isimlerini, görevlerini okuyucularına iletmiştir. İstanbul'dan bildirildiğine göre 3. Türk Ordusu'na kumanda eden Kamil Mahmud Paşa'nın Rumlar ve Ermenilerin katledilmesiyle suçlanarak tutuklandığı haber verilmektedir (Ek-127/ The Times, 23 Ocak 1919).

Ayrıca konu ile ilgili editöre gönderilmiş olan mektuplara da yer veren The Times, bu sayede İttihat ve Terakki Partisi üyelerine ve özellikle de kurucularına yönelik

propagasını arttırmıştır. 18 Ocak'ta Pede Poena Claudio'nun The Times editörüne gönderdiği mektupta, Talat Paşa'nın 1909-1911'de 15.000 Makedon ve Arnavut'un kamçılanması ve eziyet edilmesinden sorumlu olduğu gibi daha sonra da Ermenileri yok ederek bu konuyu kesip atmayı amaçladığı belirtilmiştir. Mektubun devamında Claudio, "Kızıl Sultan" olarak belirtilen Abdülhamid'in en kötü sefahat alemlerinin bile insan kılığındaki canavar olarak nitelediği Talat Paşa'nın suçlarının gölgesinde kaldığını söylemiştir (Ek-128/ The Times, 21 Ocak 1919). The Times editörüne yazılan bu mektupta asıl vurucu cümle sona saklanmıştır. Pede Claudio bu yazısının sonunda şöyle seslenmiştir: "Kaçmasına izin mi verilecek?". Bu mektup The Times gazetesinde yayınlanan propaganda malzemelerinin bir türüne örnek teşkil etmesi bakımından oldukça önemi haizdir.

Bu dönemde başta İngiliz kamuoyu olmak üzere dünyadaki bütün halkların ilgisi bu yöne çekilerek, Osmanlı Devleti'ni çöküşe sürüklemelerinin yanında bu devlet içinde yaşayan azınlıkların yok edilmesine çalıştığı iddia edilen İttihat ve Terakki Partisi'nin üyelerinin derhal tutuklanıp yargılanması için gerekli alt yapı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. İttihat ve Terakki Partisi üyelerine yönelik tutuklamaların başladığı 1918 yılı sonlarından itibaren bu tarz yaklaşımları olan mektup, makale ve benzeri nitelikteki dokümanlar The Times gazetesindeki yerini almıştır. Osmanlı Devleti'nin bu konuya titizlikle yaklaşmasına rağmen yine de beklenmedik olaylar gerçekleşmiş ve Osmanlı Devleti için oldukça zor bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bunlardan biri Diyarbakır eski valisi Reşid Bey'in Bekirağa Bölüğü'nden kaçmasıdır. Osmanlı Hükümeti, 5 Kasım 1918'de tutuklanmış olan Diyarbakır eski valisi Reşid Bey'in 25 Ocak 1919'da Bekirağa Bölüğü'nden kaçması üzerine çok büyük tepkilere maruz kalmıştır. Muhalif basın bunu kullanarak Hükümeti adeta topa tutmuş, Hürriyet ve İtilaf Partisi'nden bir heyet ise Tevfik Paşa'yı ziyaret ederek Dr. Reşit Paşa'nın kaçmasını protesto etmiştir. Bundan sonra ise adeta bu olayın acısını çıkarırcasına 29 Ocak 1919 gecesi otuz kadar İttihatçı tutuklanmıştır (Akşin, 2004:156-157).

Bütün bu tutuklamalar, The Times gazetesinin de ilgisini çekmiş ve elde ettiği bütün isimleri sayfalarından okuyucularına aktarmıştır. "Birçok Komite Üyesi Tutuklandı"

başlığı altında 31 Ocak'ta İstanbul muhabiri Türk Hükümeti'nin İttihat ve Terakki Partisi'nin ünlü üyelerini tutuklamaya devam ettiğini bildirmektedir. Haberin devamında tutuklamaların sayısının 40 olduğu, bunların arasında Tanin gazetesinin eski editörü, son Millet Meclisi ikinci başkanı Hüseyin Cahid Bey, Edirne valisi Hacı Adil Bey, İttihat ve Terakki Partisi'nin eski Genel Sekreteri Mithat Şükrü, İzmir eski valisi Rahmi Bey, İçişleri Bakanı İsmail Dambulak, polis idaresinin siyasi olaylar eski direktörü Yahudi M. Carasso, eski Tarım Bakanı Kemal, eski Karesi mebusu Hüseyin Ladri, Küçük Talat Paşa, Komite'nin Konya eski sekreteri Ferid, Merkez Komite üyesi Hüsnü, Milli Haber Ajansı müdürü Tosun, İstanbul Askeri Kumandanı Cevad, mebuslardan Cimcoz Bey ve Komitenin yayın organı olan Tanin gazetesinin editörü, Muhiddin bulunmaktadır. Haberin devamında ise muhabir, tutuklulara karşı olan suçlamaların Ermeni katliamları, Yunanlıları yağmalama ve sınır dışı etme ve Müttefik savaş tutuklularına kötü davranma olmak üzere birkaç kategoride sıralandığını söylemektedir. Ayrıca The Times muhabiri, Türk yöneticilerinin Müttefik Yüksek Murahhasları –özellikle de İngilizler- tarafından yapılan baskılara katlanmasının takdire şayan davranışlardan olduğunu belirtmektedir (Ek-129/ The Times, 8 Şubat 1919). Gazete, bu haberde tutuklanan İttihatçıların isimlerini vermek yanında itham edildikleri suçları da sıralamıştır. İstanbul'daki The Times muhabirinin elde ettiği bilgilere göre; bu kişilerin Ermeni katliamlarından, tutuklu mahkumlara karşı kötü davranmaya kadar birçok suç yer almıştır. Amiral Calthorpe, Tefik Paşa Hükümeti'nin yapmış olduğu bu tutuklamaları “çok iyi bir başlangıç” olarak nitelemiştir (Jaeschke, 1991:175).

Bir yandan İttihat ve Terakki Partisi mensuplarının tutuklanmaları ile ilgili haberlere yer verilirken diğer yandan da yargılama sürecinden bahsedilmektedir. 6 Şubat'ta İstanbul'dan alınan bilgiye göre; dün başlayan askeri mahkeme tarafından yapılan duruşmada mahkumların ilk grubunun Ermeni katliamlarını organize etmekle suçlandıkları ifade edilmektedir. Savunma tarafından bu özel mahkemenin yasallığı sorulunca mahkemenin düştüğü ve duruşmaya Cumartesi gününe kadar ara verildiği bildirilmektedir (Ek-130/ The Times, 10 Şubat 1919).

Tutuklamalar bütün hızıyla devam ederken 25 Ocak 1919'da Diyarbakır eski valisi Dr. Reşit Paşa'nın Bekirağa Bölüğü'nden kaçtığı haberi adeta bir bomba etkisi yaratmıştır. Bu konu ile ilgili kimi muhalif çevreler hükümetin parmağı olabileceği söylentisini yaymaya çalışmışlardır. Bunun üzerine İtilaf Devletleri arasında Dr. Reşid'in kaçması hadisesinin uyandırdığı büyük öfkeyi ortadan kaldırmak isteyen Hükümet, bu firarının yakalanmasının prestijlerini düzeltereği düşüncesiyle ortaya ödül bile koymuştur. Dahiliye Nazırı Vekili İzzet Bey, Dr. Reşid Paşa'nın kaçtığı gün; İzmit Mutasarrıflığı'na, Karamürsel, Yalova, Gebze kaymakamlıklarına “gayet müsta'cel” ibaresiyle şifreler göndermiştir. Buna göre; Diyarbakır eski valisi Reşid Bey'in bugün itibariyle firar etmiş olduğu, bu bölgelere doğru deniz yolu ile gideceğinin tahmin edildiğini belirterek, karaya çıktığı anda tutuklanmasını istemiştir. İzzet Bey bununla birlikte, Reşid Bey'i yakalayacak olanların ikramiye ile taltif edileceğini ifade etmiştir. Bu konuda yapılan çok yönlü tahkikat sonucunda İzzet Bey amacına ulaşmış ve Dr. Reşid Bey sıkı takip edildiğini ve yakalanacağını anlayınca Celal Bayar'ın ifadesiyle “hükümetin oyuncağı, düşmanların eğlencesi olmamak için” intihar etmiştir (Ata, 2005:92-93). Diyarbakır eski valisi Reşid Bey'in polis tarafından keşfedilince intihar etmiş olduğu haberi The Times gazetesindeki yerini almıştır. İttihat ve Terakki Partisi ile ilgili son tutuklamaların onun intihar etmesinin nedeni olarak gösterilmektedir. The Times'ın İstanbul muhabirinin 8 Şubat'ta İstanbul'dan bildirdiği bu haberde Reşid Paşa'nın asıl amacının Anadolu'ya kaçmak olduğu fakat Komite liderlerinin tutuklanmasının planlarını bozduğunu ifade etmektedir (Ek-131/ The Times, 14 Şubat 1919). Dr. Reşid Bey'in bu elim sonunu sayfalarına taşıyan The Times gazetesi, zafer kazanmış bir komutan edasıyla Ermeni katliamlarından sorumlu tutulan bu valinin çok daha farklı planlar içerisinde olduğunu söylemiştir.

Bu dönemde İngilizler ise İngiliz savaş tutsaklarına kötü muamele ettiklerini ileri sürdükleri 23 kişilik bir liste vererek, 5 Şubat'ta Osmanlı Hükümeti'nden; 1- Mütarekeye uymayan, 2- Mütarekenin uygulanmasını önleyen, 3- İngiliz komutan ve subaylarına küstahlık yapan, 4- Tutsaklara kötü muamele eden, 5- Türkiye'de ve Kafkasya'da Ermenilere ya da diğer uyruklardan milletlere tecavüzlerde bulunan, 6- mal ve mülkleri yağmalamaya, yıkmaya çalışan, 7- savaş yasa ya da adetlerinin

diğerlerini ihlal edenlerin teslim edilmesini istemişlerdir. Bu kişiler Malta'ya gönderilecektir. Bu konu ile ilgili ilk defa Babiâli'den “hayır” sözü çıkmıştır. İngiliz savaş tutsaklarına kötü muamele edenlerin teslim isteğini “hukuk-u esasiye-i devlete” aykırı bularak mütarekede böyle bir şeyin yeri olmadığı gerekçesiyle reddetmiş, bu kişilerin Osmanlı mahkemelerinde yargılanacağını bildirmiştir (Akşin, 2004:160). Bu cevap İngilizlere her şeyin bir sınırı olduğunun açık bir göstergesi olmuştur. Mondros Mütarekesi'nden sonra Osmanlı hükümetlerinin ve Sultan Vahdettin'in bir dediklerini iki etmemesinden kuvvet alan İngiltere, Osmanlı Devleti'nin cevabı ile kendine gelmiştir.

1919 yılının Mart ayına gelindiğinde Tefvik Paşa'nın istifasından bir gün sonra 4 Mart 1919 tarihinde Damat Ferit Paşa'nın sadareti başlamıştır. Mayıs'ın 15'ine kadar sürecek bu sadareti boyunca üzerinde durduğu en önemli iş; İttihat ve Terakkilileri kovuşturmak ve onları birtakım cezalara çarptırarak hem İtilaf devletlerinin gözüne girmek, hem de İttihat ve Terakki Partisi'ni siyaset sahnesinden silmektir. Türk basınında ise Partiye muhaliflerce çok büyük sevinçle karşılanan Damad Ferid Paşa'nın sadrazamlığı konusu İttihatçıların bir an önce yargılanacağına dair adeta bir umut olmuştur. İttihatçı karşıtı basında yargılamalar hususunda yavaş işlediğine dair bir izlenim vardır. Hatta Hükümetin suçluları ortaya çıkarmak için oluşturduğu Tetkik-i Seyyiât Komisyonları'nın bile cezalandırma sürecini geciktirdiği gözüyle bakılmaktadır (Ata, 2005:101).

Damat Ferit Paşa, sadrazamlığa geldikten sonra İttihatçı avına başlamış ve bu sayede İngilizlere hoş görünmeyi amaçlamıştır. Bu arada The Times gazetesince Ajansın daha önce tutuklanmış olan Hüseyin Cahid ve Hacı Adil Beyler tarafından Ahmed Rıza'ya iletmek üzere bir istek metni yayımladığı haber verilmektedir. Metinde hapsedilmelerinden ve Hükümet tarafından tutuklanmalarından şikayet ettikleri belirtilmektedir (Ek-132/ The Times, 5 Mart 1919). İstanbul'daki The Times muhabiri “Türk Gaddarlığı İçin Adalet” başlıklı 15 Mart tarihli haberinde ise; İstanbul'da 25 komite liderinin tutuklandığını bildirmektedir. Tutuklananlar arasında Kafkasya'daki Türk güçlerinin bazen kumandanlığını yapan Vehip Paşa, 15 eski bakan, müsteşar konumundaki kişiler ve mebuslar bulunduğu belirtilmektedir. Ayrıca

eski Maliye Bakanı olarak iyi bilinen Cavid Bey, onun akrabası olup bugüne kadar ordudaki nüfuzlu komite subaylarından biri olan Rimsi Paşa ve eski Deniz Bakanı Rauf Bey'in ise saklandıkları bildirilmektedir. Hükümetin bugünlerde bu kişileri tutuklamakla ilgili niyetini bildirdiğinden bahseden muhabir, uygulamalarıyla adı çıkmış olan Remzi Paşa'nın uzun süre başkanlığını yaptığı ve 1908'den 1918'e kadar komitenin siyasi bastırma aracı olan Divan-ı Harb'e aykırı olarak mahkumların açık bir şekilde yargılanacağını ve avukattan istifade etmelerine izin verileceğini haber vermektedir. Ayrıca Hükümetin mahkumların yargılanmasını çabuklaştırmayı istediği bildirilmektedir (Ek-133/ The Times, 22 Mart 1919). Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın emriyle birçok eski nazır, subay, mebus, İttihat ve Terakki mensupları tutuklanmıştır. Nitekim Damat Ferit Paşa, New York Herald gazetesinden William Elis'e Mart 1919'da İttihatçılara harp ilan ettiğini, onları sonuna kadar takip edeceğini belirtmiştir (Ata, 2005:128).

Bundan sonraki süreçte İttihatçı liderlerin bir bir yakalanması ile ilgili bilgilere yer veren The Times gazetesi, 4 Nisan'da İstanbul'daki muhabirinden aldığı bilgileri aktarmıştır. Mezopotamya'daki Türk ordusunun eski komutanı Halil Paşa ve Ankara eski genel valisi Avni Bey'in Boğaziçi'nin Asya kıyısındaki bir evde dün basılıp yakalandığını bildirmektedir. Muhabir, iki aydan beri Türk Hükümeti'nin soruşturmasından kaçan Halil Bey'in, Ermeni vahşetiyle suçlandığını, İngiliz Hükümeti tarafından tesliminin istendiğini söylemektedir. Halil Paşa'nın Enver Paşa'nın amcası olduğunu belirten muhabir, Halil Bey'in Kut-el Amara'daki savaşta hapsedilen İngiliz ve Hintlilere kötü muameleden ve onların ölümlerinden sorumlu tutulduğunu ifade etmektedir (Ek-134/ The Times, 14 Nisan 1919). Nisan ayının başlarında gerçekleşen bu tutuklama ile aynı gün değişik illerde valilik yapmış olan Atif Bey ve Cemal Oğuz Bey de gizlendikleri yerlerde bulunarak yakalanmışlardır. Bu tutuklamalar hem hükümetin hem de İngilizlerin verdikleri listeler istikametinde yapılmıştır. Bu konu ile ilgili İngiliz Yüksek Komiser Vekili Webb, 15 Mart-7 Nisan 1919 tarihleri arasında "Ermeni katliamı" yaptıkları gerekçesiyle tutuklanmalarını talep ettikleri 61 kişilik bir liste vermiştir (Ata, 2005:137). Bu tutuklamalar sonrasında artık yargılama sürecine geçilmiş, İttihat ve Terakki Partisi'ne mensup kişilerin mahkemede yargılanarak cezalandırılmasına başlanmıştır.

2.3.2. İttihat ve Terakki Partisi Mensuplarının Yargılanması

Ermeni katliamları ve Müttefiklerin savaş tutsaklarına kötü muamelede bulunmak gerekçesiyle İttihat ve Terakki mensupları hakkında önce tahkikat yapılmış daha sonra suçlu bulunanlar tutuklama emri çıkarılarak tevkif edilmişlerdir. Bundan sonra ise yakalanan kişilerin yargılanma süreci başlamıştır. Bu konudaki ilk duruşma Yozgad ve Boğazlıyan tehcirinin suçlusu olarak Aralık 1918 ortalarında tutuklanan Kemal Bey'in yargılanmasıdır. Kemal Bey tutuklandığı tarihten yargılanmasına başlanan 5 Şubat 1919 tarihine kadar önce Sansaryan Han'ında daha sonra ise Bekirağa Bölüğü'nde tutuklu kalmıştır. Bu süre zarfında zanlısı olarak yargılanacağı suçun ortakları olarak görülen Yozgad Jandarma Kumandanı Tevfik ve Yozgad Evkaf memuru Feyyaz Ali Beyler tutuklanmıştır (Bilgi, 1999:95-96). Yozgad tehciri ile ilgili dava iki safhadan oluşmaktadır. Birinci bölüm Damat Ferit Paşa'nın sadrazam olmasına kadar geçen süre içinde gerçekleşmiş ve bu duruşmaların başkanlığını Mahmut Hayret Paşa yapmıştır. İkinci safhada ise "Fevkalade Divan-ı Harb-i Örfî" dağıtılmış, yerine "Dersaadet Divan-ı Harb-i Örfî" teşkil edilmiştir (Ata, 2005:152).

Sanık ve şahitlerin dinlenmesinden sonra sıra avukatların ve zanlıların savunmasına gelmiştir. Yozgad tehciri hususunda yapılan toplam 18 duruşma sonunda sıra Kemal Bey'in kendisini savunma sözlerine gelince oldukça çarpıcı cümleler söylediği görülmüştür. Kemal Bey hayatı boyunca doğruluktan ayrılmadığını, vicdanına kesinlikle kan lekesi bulaştırmadığını söyleyerek kendisine atfedilen suçlamaların hiçbirisini gerçekleştirmediğini ifade etmiştir (Bilgi, 1999:146-148)

Bütün bu sözlerden, yapılan yargılama sürecinden sonra sıra duruşmaya son noktayı koyacak olan Divân-ı Harb-i Örfî'nin kararına gelmiştir. O dönemdeki gazetelere bakıldığında ilk duruşma olması nedeniyle bu duruşma ile ilgili haberlere yer verildiği görülmektedir. Yozgad tehciri ile ilgili yakalanan ve yargılanan şahıslar ile ilgili karar 8 Nisan 1919 günü verilmiştir. Buna göre; Mustafa Nazım Paşa'nın başkanlığındaki Divân-ı Harb-i Örfî Boğazlıyan Kaymakamı ve Yozgad Mutasarrıf vekili Mehmed Kemal Bey'in ve Yozgad livası Jandarma Kumandanı Binbaşı Mehmed Tevfik Bey'in tehcir eylemini, verilen emirler doğrultusunda yapmadıkları,

şahsî menfaatleri içerisinde Ermenilerin hukuklarına riayet etmedikleri ifade edilmiştir. Ayrıca sanıkların, kötü emellerini gerçekleştirmek maksadıyla tehcir kafilelerinin başına sorumsuz kişileri tayin ettikleri söylenen kararda, sanıkların suçlu olduklarının şahitlerin mahkemede verdikleri ifadelerden anlaşıldığı belirtilmiştir. Mahkeme, Kemal Bey'i idama, ikinci derece suçlu olarak kabul ettiği Tefvik Bey'i ise 15 yıl kürek cezasına çarptırmıştır (Ata, 2005:168-169, Bilgi, 1999:151).

Bu kararın tatbik edilebilmesi için padişahın onayı ve Şeyhülislamın fetvası gerekmektedir. Damat Ferit Paşa bunda hiç vakit kaybetmemiş ve son duruşmanın hemen ertesinde Şeyhülislamdan da fetva çıktıktan sonra Padişah da bu kararı onaylamıştır. 10 Nisan 1919 Perşembe günü akşamı idam edilen Kemal Bey'in cenazesi, tabutu ertesi gün Türk bayrağına sarılmış bir vaziyette büyük katılımlı bir törenle kaldırılmıştır. Bu haberi İngiliz istihbarat yüzbaşı E. La Fontaine 12 Nisan'da raporunda şu şekilde vermiştir: "Ermeni kırım ile tanınan Boğazlıyan ve Yozgad Mutasarrıfı Kemal Bey için görkemli bir cenaze töreni yapıldı. Birçok Jön Türk hazır bulundu. Tören için davetiyeler basıldı. Bütün bunlara Hükümetin seyirci kalması ise affedilemez..."(Bilgi, 1999:165-166).

The Times gazetesi de aynen İngiliz yüzbaşı La Fontaine gibi düşündüğünü Kemal Bey'in defin merasimini sayfalarına taşıdığı kullandığı cümleler ile açıkça göstermiştir. Ermenilerin sınır dışı edilip katledilmeleriyle ilgisi olduğu için ölüm cezasına çarptırılan Kemal Bey'in defninde, tabutun Türk bayrağına sarıldığını ve çok değerli bir yurtsever ölmüşçesine çok kalabalık bir grubun cenazeye eşlik ettiği şeklinde haber vermiştir (Ek-135/ The Times, 19 Nisan 1919). Kemal Bey'in idam edilmesi ile ilgili Amiral Calthorpe Londra'ya "kırım suçuna katılmaktan dolayı bir kimse ilk kez, layık olduğu cezaya çarptırılmıştır, bundan sonra Hükümetin özellikle yüksek düzeydeki suçlular ile ilgili aynı sertliği koruyup korumayacağını bekleyip göreceğiz" şeklinde ifadeler yer verdiği raporu ile bildirmiştir (Şimşir, 1985:76). Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey'in idam hükmünün gerçekleşmesi sonrasında İttihat ve Terakki Partisi'nin üyeleri ile ilgili duruşmalar ve tutuklamalar devam etmiş ama eskisinden biraz da olsa yavaşlamıştır. Ne de olsa Kemal Bey'in ilk şehit kurban

görülmesi, İttihat ve Terakki Komitesi'nin hala devam eden nüfuzunun bir göstergesi olmuştur (Jaeschke, 1991:178).

İngiltere için Kemal Bey'in idamı bir dönüm noktası olmuştur. Küçük bir memur olan Kemal Bey'in idamı üzerine bu kadar gürültü kopunca hükümetin daha yüksek seviyedeki eski yöneticileri cezalandırmaktan çekineceğini düşünmüş olacaklar ki bundan sonra tutuklananlar için Malta'ya sürülmeleri fikri ön plana çıkmıştır. Bu sırada Damat Ferit'ten tutukluların Malta'ya gönderilmesi isteği gelince İngiltere amacına ulaşmıştır. Damat Ferit'in buradaki amacı ise bir taşla iki kuş vurmaktır. İttihat ve Terakkililerin tutukluluğu sağlama alınmış ve mahkumiyet ihtimalleri çoğalmasının yanı sıra bu işi İngilizler yapmış olduğundan kendisi tedhişin başı olmanın doğuracağı eleştiri ve sorumluluktan kurtulmuştur (Akşin, 2004:208).

Bundan sonraki süreçte yakalananların Malta'ya gönderilmesi söz konusu olacaktır. Bununla ilgili haberlere sayfalarında yer veren The Times, "Yeni Ermeni Katliamı Engellendi" başlığı ile verilen haberde İttihat ve Terakki Komitesi'nin hapisle cezalandırılan 46 üyesinin bu sabah bir İngiliz gemisine bindirildiği ifade edilmektedir. Bu üyelerin Türk acentelerinin teşvikiyle yeni bir Ermeni katliamı organize ettikleri için İngiliz askeri yetkilileri tarafından tutuklanan kişiler oldukları belirtilmektedir. Haberin sonunda son zamanlarda tutuklanan Komite liderlerine İngiliz ve Fransız askerlerinin gardiyanlık yaptığı, buldukları bölgenin bildirilmediği fakat; Malta olabileceğinin düşünüldüğü ifade edilmektedir (Ek-136/ The Times, 31 Mayıs 1919). Bu haberden olası bir kaçma eylemini ya da Malta'ya gidişin engellenmemesi adına nereye gidileceği ile ilgili kesin bir bilginin verilmediği anlaşılmaktadır. İngiltere'nin tutuklanan İttihatçıları Malta'ya göndermek istemesinin en önemli nedenlerinden biri; isnat edilen suçların işlendiğine dair kesin deliller ortaya konamamasından dolayı mahkemenin yavaş işlemesi ve İngiltere'nin bu kişilerin cezalandırılacağına dair inançlarını kayb ettikleri bir sürece girilmesidir (Ata, 2005:203-204).

Bundan bir süre sonra Amiral Calthorpe, Hariciye Nezareti'ne yazdığı bir notada; Müttefikler tarafından sonunda kararlaştırıldığı gibi muhakeme edilip cezaları

verilinceye kadar tehlikesizce bir hapishaneye yerleştirilmek üzere 67 kişiyi teslim aldığını bildirmiştir (Jaeschke, 1991:180). Bu konuyu gündeme getiren The Times, Calthorpe'nin bahsettiği bu kişilerin akıbetinin de Malta'ya sürgün edilmek olduğunu ortaya koymuştur. İttihat ve Terakki Komitesi'nin 67 Türk üyesinin Malta'ya sınır dışı edildiği bildirilmektedir. Bu insanların büyük bir kısmının Ermeni katliamları ile beraber savaş mahkumlarına kötü davranmaktan sorumlu tutuldukları ifade edilmektedir (Ek-137/ The Times, 11 Haziran 1919).

İstanbul'daki duruşmalar devam ederken 13 Haziran'da İstanbul'daki muhabirden alınan bilgilere yer veren The Times, özel bir askeri mahkeme tarafından yapılan önceki günkü soruşturmada eski başkanlara ait suçlamaların sona erdiğini, eski Sadrazam Ahmet İzzet Paşa ve Berlin eski büyükelçisi Osman Nizami Paşa ile ilgili yargılayacak kanıt bulunmadığını bildirmektedir. Eski Ekonomi Bakanı Cavid Bey'in şu anda İtalya'da olduğuna inanıldığını ileten muhabir, eski Devlet Bakanı Çürüksulu Mahmud Paşa'ya karşı yapılan suçlamaların ise mahkemenin ertelenmesi nedeniyle soruşturulmasına devam edildiğini söylemektedir. The Times'a göre Mahkeme, eski şeyhülislam Musa Kazım ve Dr. Nazım'ın da içinde olduğu bütün bu kişileri şunlardan dolayı suçlayacaktır:

- 1) İttihat ve Terakki Komitesi olarak gücü gasp edip yasal ve resmi hükümetin yanı sıra, sorumsuz ve yasal olmayan bir hükümet oluşturmak.
- 2) Devletin kurumları üzerinde yasal olmayan bir baskıyla özel yönetim birimleri oluşturmak.
- 3) Uygunsuz şekilde işten çıkarmak ya da devlet kurumlarındaki bütün sınıfların emekli listesini değiştirmek (Ek-138/ The Times, 20 Haziran 1919). Aslında haberde yer alan ve suçlamaların nedeni olarak öne sürülen bu üç madde yakalanan İttihat ve Terakki Partisi üyelerinin hepsi için öne sürülmüş suçlamalardır. şubat 1919'da Kemal Bey'in duruşması ile başlayan yargılamaların ana nedenlerini bu üç madde oluşturmaktadır.

Nisan ayının sonları itibariyle Ermeni kırımıyla suçlanan baş aktörlerin yargılanması süreci başlamıştır. İttihatçı liderlerin 27 Nisan 1919'da başlayan duruşmaları Bekirağa Bölüğü'nde yer alan bir kısmının İngilizlerce Malta'ya sürülmesi nedeniyle bunların evrakları ayrılmış ve geriye kalanlar ile duruşmaya devam edilmiştir. İttihatçıların Divân-ı Harb-i Örfî'deki yargılamalarını okuyucularına ileten The Times, bu kişilerin isimlerini görevleriyle birlikte vererek üst düzey mevkideki bu kişilerin Ermenilerin katledilmesindeki suçlarının çok büyük olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. "Eski Türk Bakanlarının Yargılanması" başlıklı haberde İttihatçı liderlerin Divan-ı Harb'inin dün Adalet Bakanlığı'nın Büyük Salonunda başladığı haber verilmektedir. Eski Sadrazam Said Halim Paşa, eski Dışişleri Bakanı Halil Bey, eski Ankara mebusu Atıf Bey, eski Adalet Bakanı ve Danıştay Başkanı İbrahim Bey, İttihat ve Terakki Partisi'nin merkez üyesi Talat Bey (onu eski Sadrazam Talat'tan ayırmak için soyadı Küçük Talat), Parti'nin eski genel sekreteri Mithat Şükrü, İstanbul eski kumandanı Cevad Bey, üniversite profesörü Ziya Küçük Alp, eski Tarım Bakanı Kemal, eski Milli Eğitim Bakanı Ahmed Şükrü ve İttihat ve Terakki Partisi üyesi Rıza Bey'in de içinde bulunduğu 12 sanığın olduğu belirtilmektedir. Baş suçluların hala kaçak olduklarını fakat onların da ihmal nedeniyle yargılanacakları ifade edilmektedir. Haberin devamında İttihat ve Terakki Partisi'ne karşı üstünden kalkılması güç bir iddianamenin okunduğu; isimler, suçlar, suistimaller ve belgelerle doğruluğu ispat edilmiş çocuk vahşetleri, Enver, Talat, Cemal ve Ermenilerin sürgün ve katliamlarından ağır bir şekilde suçlu gösterilmiş diğer kaçakları da içine alan ayrıntılı bir listenin ortaya konduğu belirtilmektedir. İddianamede Drs. Bahaeddin Şakir ve Nazım ile birlikte Atıf , Rıza, Cevad, Aziz ve hatta kaçak olan Enver, Cemal, Talat'ın ölümle cezalandırılması ve Said Halim Paşa'nın da içinde bulunduğu geriye kalan suçluların bir kısmının hapsedilmekle bir kısmının ise mecburi hizmetle cezalandırıldığı ifade edilmektedir (Ek-139/ The Times, 3 Mayıs 1919).

İttihat ve Terakki Partisi'nin beyin takımının davaları ise Temmuz ayının başında karara bağlanacak ve The Times gazetesi tarafından bütün dünyaya duyurulacaktır. "Enver Ölüme Mahkum Edildi" başlığı altındaki haberde 8 Temmuz'da İstanbul'dan alınan bilgiye göre; Türk Askeri Mahkemesi sonunda İttihat rejiminin baş üyelerinin davasının sona erdiği ve hükümlerinin verildiği bildirilmektedir. Buna göre; Talat,

Enver ve Cemal Paşaların ölüm cezasına, eski Şeyhülislam Musa Kazım Efendi, eski Ekonomi Bakanı Cavid Bey'in ise 15 yıl ağır iş cezasına çarptırıldığı belirtilmektedir. Senato eski başkanı Rıfat Bey ve Postane Telgraf eski Bakanı Hacım Bey'in beraat ettikleri haber verilmektedir. Haberin sonunda Trabzon'daki Ermeni katliamı ile suçlanan memurların davasının devam ettiği bildirilmektedir (Ek-140/ The Times, 14 Temmuz 1919).

Talat Paşa mahkemenin Cemal Paşa hakkındaki idam kararı ile ilgili anılarında şöyle yazmaktadır: “Ermenilerin göç ettirilmesi sırasında Suriye’de bulunan ve dolayısıyla bu konu ile ilgili hiçbir ilgisi olmayan Bahriye Nazırı Cemal Paşa’ya, Suriye bölgesine gönderilen Ermeni göçmenlere iyi davrandığından dolayı birçok kez Ermeni cemaatleri teşekkürlerini bildirmişlerdir. Aynı zamanda Cemal Paşa, Suriye cephesinde komutanlık ederken öne sürülen Boğazlıyan ve Yozgat’taki cinayetlere engel olması mümkün müdür?”. Talat Paşa, Cavid Bey’in ise savaş ilanı yüzünden kabinede oluşan görüş ayrılıkları nedeniyle istifa ettiğini ve Ermeni göçü tamamlandıktan sonra kendisinin ısrarı ile vatana hizmet için kabineye yeniden girdiğini söylemiştir (Kabacalı, 2003:135-136). Bütün bunlar şunu göstermektedir ki İtilaf devletleri ve İttihat ve Terakki Partisi’nin muhaliflerinin baskısıyla kurulan Divân-ı Harb-i Örfî’nin almış olduğu kararlar o günün şartlarında bir suçlu bulma telaşı ile verilmiş hükümlerdir. Zaten bu cezalar uygulandıktan bir süre sonra bazı yöneticilerin göç sırasında görevini kötüye kullanmadıkları, böylece hiçbir insanlık suçu işlemedikleri halde idam edildikleri anlaşılmıştır (Mazıcı, 2005a:130).

The Times gazetesinin Temmuz ayı başlarında yayınlamış olduğu makale aslında yapılan yargılamaların gerekçesini ortaya koymak yanında ortada bir suç varsa bunun bütün bir halka yüklenmemesini açıkça ifade etmesi bakımından oldukça önemi haizdir. “Türkiye Parti Etkisinde”, “Suç ve Tedhiş Siyasetiyle Düzen”, “Kalıntının Mimarları” başlıklarıyla verilen bu haberde The Times muhabiri, Avrupa’nın Türk insanı ile ilgili bir husumeti olmadığını, hatta Türklerden hoşlandığını belirtmektedir. Batı Avrupa ve Amerika’da Türklere karşı kötü düşüncelerin sebebinin ise; Osmanlı Devleti’nin savaşa girmesinde, Ermeni, Rum, Keldani ve Suriyelilerin korkunç bir şekilde katledilmesinde, mahkum olarak ellerine geçen adamlarımızı yüz kızartıcı bir

şekilde hırpalanmasında ve büyük bir miktarda yerli vatandaş olan Müslümanlar arasında isyanların kışkırtılmasında tek suçlu olarak gizli gizli örgütlenen İttihat ve Terakki Komitesi'ni göstermektedir. Onların amacının Osmanlı İmparatorluğu'nun politikasını idare etmek için merhametsiz tedhişçi metodları kullanmak ve çok geniş bir sermayenin tasarrufu ile güçlenmek olduğunu ifade etmektedir. Muhabir haberin devamında, İttihat ve Terakki Partisi'nin hakimiyeti altında acı çekenlerin sadece Hristiyanlar olmadığını, 10 yıl boyunca 3 milyon Müslüman'ın ölümüne de neden olduklarının tahmin edildiğinden bahsetmektedir. Ayrıca İttihat ve Terakki Partisi'nin 1908 yılında kurulduğunu, üyeleri arasında Ermenilerin sürgün emrini imzalayan Şeyhülislam Musa Kazım Efendi'nin de bulunduğunu söyleyerek liderlerinin çoğunun dinsiz ya da Kuran'ı hakir gören kimseler olduğundan, dikkatli bir şekilde incelendiğinde içlerinde birçok Yahudi ve gizli Yahudi'nin (sözde Müslüman) yer aldığından bahsetmektedir. Yazının sonunda bunları yazmasının tek amacı olarak İttihat ve Terakki Partisi'nin Türkiye'yi nasıl harap ettiğini ve bu davranışlarının Müslüman dünyasının nefretini hak ettiğini göstermek olduğunu söylemektedir (Ek-141/ The Times, 3 Temmuz 1919).

The Times muhabirine göre Osmanlı Devleti'nde bütün olan bitenden "parti iktidarı" olarak adlandırdığı İttihat ve Terakki Partisi'nin yönetimi zorla ele alıp hem Hristiyan hem de Müslüman halk üzerinde baskı mekanizması oluşturduğunu ifade etmektedir. Ona göre bu partinin baskıları sadece Hristiyanlara karşı değil Müslümanlar üzerinde de uygulanmıştır. Dolayısıyla bu partiyi, Osmanlı Devleti'nin çöküş sebeplerini hazırlamakla suçlamıştır. Bu dönemde The Times'ın bu şekilde bir serzenişte bulunmasının nedeni kongreler dönemi olarak nitelendirdiğimiz süreçte Mustafa Kemal ve arkadaşlarının eski İttihatçılar olduğunu söylemlerine ekleyerek yeni başlayan mücadeleyi baltalama düşüncesi yatmaktadır.

SONUÇ

Birinci Dünya Savaşı topyekün harplerin başlangıcı olmasının yanı sıra ilklere imza atan bir olay olarak tarihe geçmiştir. 1914-1918 yılları arasındaki dört yıllık süreç içerisinde barındıran bu savaş devletlerarası ilişkilerin de dönüm noktasını teşkil etmiştir. Bütün bunların yanında savaş propagandasının gerçek anlamda ilk olarak kullanıldığı harp olması bakımından da önemi haizdir. Birinci Dünya Savaşı sosyal, ekonomik, siyasî, beşeri bakımlardan oldukça yıpratıcı bir harp olarak dünya tarihindeki yerini almıştır. Bu savaşta yenilenler kadar yenen devletler de zarar görmüşler ve savaşın sonunda galip devletler bu zararlarını savaşın suçlusu olarak gördükleri mağlup devletlere ödetme düşüncesiyle hareket etmişlerdir.

Dünya tarihinin gördüğü bu ilk dünya savaşı, propagandanın gücünü de ortaya koymuştur. İngiltere ve Almanya, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla beraber propagandanın önemi üzerinde hassasiyetle durmuşlar ve savaş boyunca bunu çok iyi kullanmışlardır. Fakat savaşın ortalarından itibaren İngiltere'nin uyguladığı propaganda Almanya'nın önüne geçmiş ve savaşı Müttefikler lehine çeviren önemli bir etken olarak ortaya çıkmıştır. Bunun en iyi örneklerini veren İngiltere, amaçları doğrultusunda her türlü aracı kullanarak istediklerini gerçekleştirmek için çalışmıştır. İngiliz propagandasının başlıca hedefi; dünya kamuoyuna savaşı başlatanın Almanya olduğuna ve kendisinin bu savaşa, haksızlığa uğrayan mağdur insanları korumak gayesiyle girdiğine inandırmaktır. Bu amaçla İngiltere'de bütün ülkelerin zayıf ve güçlü yönleriyle ilgili bilgilerin toplandığı ve bunların propaganda malzemesi olarak kullanıldığı özel bürolar teşkil edilmiştir. En ünlüleri Wellington House ve Crewe House olan bu büroların amacı savaş içerisinde İngiliz politikasının gösterdiği hedef dahilinde ilerleyerek gerekli malzemelerle hem İngiliz kamuoyunu harekete geçirmek hem de savaşa katılmamış devletlerin savaşa İngiltere safında katılmasını sağlamaktır. İngiliz propagandasının özünü teşkil eden bu düşünce doğrultusunda İngiliz siyasetçileri ve onların yandaşı olan basın önemli temsilcisi gazete ve dergiler savaş boyunca olduğu gibi savaşın bitiminde de çalışmalarını sürdürmüşlerdir. İngiltere'nin savaş içerisindeki konumuna ve amaçlarına göre yayınlarına yön veren gazetelerden biri de The Times gazetesi olmuştur. Bu gazete, dönemin saygın basın yayın

organlarından biri olarak ün yapmış ve başta İngiltere ve Amerika olmak üzere dünyanın bir çok ülkesinde hem üst düzeydeki kişilerin hem de halk tabakasının kahvaltılı sofralarına girmeyi başarmıştır. Bu durum gazetenin yapacağı her türlü haberin insanların hayatlarına nüfuz edebileceğinin en önemli göstergelerinden birisi olmuştur.

İngiliz propagandasının şekillenmesinde siyasetçiler kadar bu konu ile ilgili özel olarak oluşturulmuş büroların yayınları ve bununla ilgili yaptıkları faaliyetler de etkili olmuştur. Birinci Dünya Savaşı boyunca İngiltere'nin politikasını yönlendiren kişilerden biri de İngiltere'de The Times başta olmak üzere toplam yedi gazetenin sahibi olan Lord Northcliffe'dir. Propaganda bürolarından biri olan Crewe House'un başına getirilen Northcliffe, toplumun her kesimine hitap eden yayın organlarına sahip olması bakımından 1918-1919 yıllarında oldukça önemli bir konumdadır. İngiltere'nin politikasını yönlendiren kişinin aynı zamanda dönemin önemli gazetelerinden The Times'ın da sahibi olması İngiltere'nin propagandaya ne kadar önem verdiğini ortaya koymaktadır. Birinci Dünya Savaşı'nın son yılı olan 1918 yılı ile savaş sonrası yeni dönemin başlangıç noktasını oluşturan 1919 yılı The Times gazetesinin propagandasını yoğunlaştırdığı dönem olmuştur.

1918-1919 yıllarında The Times gazetesinin en çok üzerinde durduğu ve sayfalarında geniş yer verdiği konu ise Ermeniler ve gelecekteki pozisyonları olmuştur. Aslında Birinci Dünya Savaşı'nın başından itibaren Ermeniler, İngiltere'nin vermiş olduğu vaatler çerçevesinde üzerlerine düşen görevi yapmaya çalışmışlardır. Savaşın son yılında ise Osmanlı Devleti'nin savaştığı cephelerde Müttefik devletlerin ön saflarında Ermenilerin yer alması da İngiltere'nin Ermeniler üzerinde uygulamış olduğu propagandanın bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü İngiltere, Ermenilere eğer kendileri için savaşarlarsa ve Osmanlı Devleti bu savaşı kaybederse istedikleri sınırlar içerisinde bir yurt oluşturma vaadinde bulunmuştu. Dolayısıyla Ermeniler, Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesi ile birlikte kuzeyde Rus birliklerine katılmış, güneyde ise Fransız ve İngiliz birlikleri içerisinde yer almışlar ve yüzyıllardır Osmanlı Devleti'nin kendilerine "millet-i sadıka" ifadesini kullandığını unutarak kendilerine verilen vaatlere kanıp devleti arkadan vurmuşlardır. Birinci Dünya Savaşı içerisinde Ermeniler, Doğu Anadolu bölgesinde çoğunluğu elde

edip devlet kurmayı amaçlamış ve bunun için Müslüman kanı dökmekten geri durmamışlardır. Hatta kendi yanlarında yer almak istemeyen ve Osmanlı Devleti'ne bağlılıklarını devam ettiren Ermenileri dahi öldürmüşlerdir. Bütün bunlar olurken İngiltere'nin Doğu Anadolu politikası çerçevesinde kullandığı piyonlar olarak karşımıza çıkan Ermeniler ile ilgili her türlü haber, yorum, makale ise Londra'daki The Times gazetesi aracılığıyla dünya kamuoyuna lanse edilmiştir. Bu konu ile ilgili The Times gazetesinin yer verdiği yazılara bakıldığında gazetenin Kafkaslar ve Doğu Anadolu'da yaşanan hadiseleri çok farklı bir şekilde okuyucularına iletmiş açıkça görülmektedir. Gazetenin sahibi Lord Northcliffe'nin propagandaya bakış açısı bunun nedenini ortaya koymaktadır. Ona göre; var olmayan olaylar üzerinden yapılan haberler er ya da geç ortaya çıkacaktır. Bu nedenle yapılması gereken; var olan haberleri İngiliz propagandasına göre yorumlamak ve bu şekilde okuyucuya sunmaktır. The Times gazetesinin Ermeniler ile ilgili 1918-1919 yılları içerisinde yapmış olduğu haberlere bakıldığında bilgi yanlışlığından ziyade var olan olayın farklı bir şekilde lanse edilmesinden kaynaklı bir haber anlayışı olduğu göze çarpmaktadır. Yani yaşanan olay ve tarih doğru iken olayın kahramanlarının yerleri değiştirilmiştir. Dolayısıyla gazete, muhabirleri vasıtasıyla elde ettiği haberleri Londra'daki merkezinde İngiliz propagandasına göre şekillendirmiştir. Bu durum kaynaklar ile karşılaştırıldığında ilk etapta haberin yanlış olduğunun ortaya çıkmasını geciktirecek ve hatta engelleyecektir.

Savaşın son yılında gözünü Doğu Anadolu'ya diken İngiliz siyasetçilerin, burayı elde tutmak için bölgede kendileri adına çalışacak bir kuvvete ihtiyaçları vardı. Bu kuvvet Ermenilerden başkası olamazdı. Zaten savaş boyunca İtilaf devletlerine yakın bir siyaset izleyen Ermeniler de bu işbirliğine hazır olarak bekliyorlardı. Dolayısıyla 1914-1918 yılları arasında Ermenilerin yaptıkları Müslüman katliamları da İngilizler ve onların maşa olarak kullandığı The Times gazetesi tarafından göz ardı edilmiş ve 1915-1916 yıllarında Ermenilerin başka bölgelere zorunlu olarak göç ettirilmeleri çerçevesinde yaşananlar, dünya kamuoyunun üzerinde bir propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır.

The Times gazetesi 1918 yılında “mazlum” Ermeniler “barbar” Türkler bakış açısı çerçevesinde zorunlu göçe tabi tutulan Ermenilerin buldukları bölgelerde çektikleri sıkıntılar, göç sırasında yaşadıkları ile ilgili haberler yanında cephelelerde yaşanan İngiliz-Osmanlı çekişmesindeki Ermenilerin fedakarlıkları ve Müttefiklerin savaşı kazanmasındaki önemli rolleri olduğu ile ilgili haber ve yorumlara yer vermiştir. Cephelelerde yaşanan amansız mücadelenin içerisinde yer alan Ermeni çete reisleri ise bir kahraman olarak lanse edilmiştir. Bu kişilerin İngilizlerin menfaatine çalıştığı ve Türklerin elinden mümkün olduğunca fazla toprağı ele geçirmek için ellerinden geleni yaptıklarına dair ne varsa okuyuculara sunulmuştur.

1919 yılı ise savaşın acılarının sarılmaya çalışıldığı bir dönem olması gerekirken mağlup devletler için barış antlaşmaları adına zorlu bir bekleyiş, galip devletler içinse savaş suçlusu olarak gördükleri mağlup devletleri bir de barış yoluyla ezme çabası içerisinde geçmiştir. Bu dönemde Paris’te geniş katılımlı bir konferans düzenlenmiş ve Ermeniler de bu konferansa katılarak isteklerini sıralamışlardır. Ermeni Delegasyonu Başkanı Bogos Nubar, Ermenilerin savaş içerisinde Müttefik devletler için neler yaptığını anlatarak şimdi bunun karşılığının verilmesi zamanının geldiğini ifade etmiştir. Paris’te olup bitenler 1919 yılının ilk altı ayında The Times gazetesini oldukça meşgul etmiş ve gazete bu dönemde Ermeni isteklerinin savunucusu olmuştur. Osmanlı Devleti ise çağrılmadığı bu konferansı yakından izleyerek çağrılmayı beklerken diğer yandan savaş sırasında göçe tabi tuttuğu Ermenilerin geri dönüşü için yasa çıkarmış ve bunu uygulamaya koymuştur. Bu durum The Times gazetesi için yine bir propaganda malzemesi olarak kullanılmış ve bu yasanın kalan Ermenileri öldürme girişimi olarak lanse edilmiştir. Bunun yanında geri dönüş yolundaki Ermeni mültecilerin çok büyük sıkıntılar içinde olduğuna dair haberlere yer vererek, bu mülteciler için acilen para toplanması gerektiğini ifade etmiştir. Paris Barış Konferansı’nda Ermeniler isteklerinin yerine getirilmesini beklerken, The Times gazetesi bu milletin ne kadar sıkıntılı dönemleri atlattığını Müttefiklerin ise Ermenilerin fedakarlıklarının karşılığını verme zamanının geldiğini söylemiştir. Ayrıca Ermenilerin yaşadığı bu sıkıntıların sorumluları ile ilgili gerekenlerin yapılması da istenmiştir. Bunun için Osmanlı Devleti’ni savaşa sürükleyen ve Ermenilerin göç ettirilerek ölüme terk edilmelerinin sorumluları olarak görülen İttihat

ve Terakki Partisi'ne mensup kişilerin tutuklanması ve yargılanması süreci başlamıştır. 1918 Ekim ayından itibaren adeta bir İttihatçı avı başlamıştır. Osmanlı Devleti, Hürriyet ve İtilaf Partisi ve muhalif basın bunu desteklemiştir. Onlara göre barış konferansı sürecindeki dünyaya İttihat ve Terakki Partisi'nin yaptıklarını tasvip etmediklerini gösterirlerse Müttefiklerin gözüne girebileceklerdir. Bu sayede çok ağır olmayan bir antlaşma imzalayarak savaşın olumsuz sonucunu hafif sıyrıklarla atlatmayı düşünmüşlerdir. The Times gazetesi de İttihatçıların yakalanması ile ilgili her türlü haberi sayfalarına taşımış ve onları Ermenilerin yaşadıkları zorlukların müsebbibi olarak lanse etmiştir. Bu dönemde özellikle Tehcir dönemindeki bakanlar ve üst düzey görevlilerin sorumsuzca davrandıklarını belirten The Times, gereken cezaya çarptırılmaları üzerinde durmuştur.

1918-1919 yılları arasında Ermeniler ekseninde gelişen olaylar The Times gazetesinde mutlaka yerini almış ve yalan haber yerine var olan bilgiyi değiştirmeden olayın kahramanları tam tersi bir şekilde lanse edilmiştir. Bu sayede The Times gazetesini okuyan kişilerin Türklerden nefret etmesine neden olunmuş, Ermenilere ise sempati duyulması ve hatta onlara yardım etmesi sağlanmıştır. Osmanlı Devleti ise, Ermenilerin yaşadığı sıkıntıların suçlusu olarak İttihat ve Terakki Partisini gösterip bu işin sorumluluğundan kurtulmayı amaçlamış, partiye olan muhalefet Türk milleti için çok acı sonuçların yaşanmasına neden olmuştur. İttihat ve Terakki Partisi'ne muhalifliği ile tanınan partilerin birleşiminden oluşan Hürriyet ve İtilaf Fırkası ise, Ermenileri koruyarak bu konu ile ilgili suçluların yargılanması gerektiği üzerinde durmuştur. Dolayısıyla bir partiye karşı olan muhalefet bugüne kadar gelen süreçte yaşanan "Ermeni meselesi"nin ortaya çıkmasında önemli noktalardan birini teşkil etmiş, binlerce yıldır değişmeyen "Türk'ü Türk'e kırdırmak" düşüncesinin 20. yüzyıldaki tezahürü olarak kendisini göstermiştir.

Bütün bunlar ışığında 1918-1919 yıllarında İngiltere diplomasisinin sac ayaklarından birini oluşturan The Times gazetesi, üzerine düşen görevi yerine getirmek için elinden geleni yapmış ve bu dönemde Ermeni meselesinin başta gelen savunucularının sesi olmuştur.

KAYNAKÇA

AKÇORA, Ergünöz (2001), “Osmanlı Devleti Dönemi Ermeni İsyamları ve Türk-Ermeni Toplumunu İlişkilerine Etkileri”, **Osmanlı’dan Günümüze Ermeni Sorunu**, editör: Hasan Celal Güzel, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

AKGÜN, Seçil (1985), “Kurtuluş Savaşı Başlangıcında Türk-Ermeni İlişkilerinde ABD’nin Rolü”, **Tarih Boyunca Türklerin Ermeni Toplumunu İle İlişkileri (8-12 Ekim 1984 Erzurum)**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara.

AKŞİN, Sina (2004), **İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele**, c.I, İş Bankası Yayınları, İstanbul.

AKŞİN, Sina (1987), **Jön Türkler ve İttihat ve Terakki**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

ANADOL, Cemal (1982), **Tarihin Işığında Ermeni Dosyası**, Turan Kitabevi, İstanbul.

ATA, Ferudun (2005), **İşgal İstanbul’unda Tehcir Yargulamaları**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

ATNUR, İbrahim Ethem (2005), **Türkiye’de Ermeni Kadınları ve Çocukları Meselesi (1915-1923)**, Babil Yayıncılık, Ankara.

AVŞAR, Servet (2004), **Birinci Dünya Savaşı’nda İngiliz Propagandası**, Kim Yayınları, Ankara.

AVAGYAN, Arsen ve Gaidz F. MİNASSİAN (2005), **Ermeniler ve İttihat ve Terakki**, Aras Yayıncılık, İstanbul.

BAYTOK, Taner (1970), **İngiliz Kaynaklarından Türk Kurtuluş Savaşı**, Ankara.

BAYUR, Yusuf Hikmet (1991), **Türk İnkılâbı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

BERKES, Niyazi (1942), **Propaganda Nedir?**, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara.

BİLGİN, Deniz (2002), “1919 Yılında A.B.D.’nin Yakın Doğu’da Etkin Olma Siyaseti: Ermeni ve Türk Mandaterliği Meselesi”, **Türkler Ansiklopedisi**, c.13, Yani Türkiye Yayınları, Ankara.

BİLGİ, Nejdet (1999), **Ermeni Tehciri ve Boğazlıyan Kaymakamı Mehmed Kemal Bey’in, Yargılanması**, KÖKSAV Yayınları, Ankara.

Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi Kafkas Cephesi Üçüncü Ordu Harekâtı (1993), c.II, Genelkurmay Yayınevi, Ankara.

Birinci Dünya Harbi’nde Türk Harbi Sina-Filistin Cephesi (1986), Genelkurmay Basımevi, Ankara.

BULUT, Sedef (2005), “Paris Barış Konferansı’ndan Büyük Ortadoğu Projesine”, **2023 Dergisi**, Nisan, Sayı 48, Ankara.

BURAK, Durdu Mehmet (2004), **Birinci Dünya Savaşı’nda Türk-İngiliz İlişkileri (1914-1918)**, Babil Yayıncılık, Ankara.

DEMİPOĞLU, Faiz (1985), **Van’da Ermeni Mezalimi (1895-1920)**, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara.

DOĞANAY, Rahmi (2003), “Mütareke Döneminde İngilizlerin Kafkasya’daki Faaliyetleri ve İngiliz Politikası”, **Sekizinci Askerî Tarih Semineri Bildirileri II (Sunulmayan Bildiriler)**, Genelkurmay Basım Evi, Ankara.

EROĞLU, Mecbure (1999), **Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivinden Rusça Belgelere Göre Ermeni Meselesi**, Köksav Yayınları, Ankara.

EVANS, Laurance (2004), **Türkiye'nin Parçalanması ve ABD Politikası(1914-1924)**, Örgün Yayınevi, İstanbul.

FROMKIN, David (1989), **Barışa Son Veren Barış**, Çev: Mehmet Harmancı, Sabah Kitapları, İstanbul.

GİRİTLİ, Yasemin (1990), **The Times'ın 200 Yılı (1785-1985)**, basılmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÖNLÜBOL, Mehmet (1997), Cem Sar, **Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası (1919-1938)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

GÖYÜNÇ, Nejat (2005), **Türkler ve Ermeniler**, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

GRAVES, P. Philip (1999), **İngilizler ve Türkler Osmanlı'dan Günümüze Türk-İngiliz İlişkileri (1789-1939)**, Çev: Yılmaz Tezkan, 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara.

GÜNERİ, Münir (1967), **Psikolojik Harbin Önemi ve Yönetimi**, K.K.K. Askerî Basımevi, İstanbul.

GÜRÜN, Kâmuran (2005), **Ermeni Dosyası**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

GÜRÜN, Kâmuran (1986), **Savaşın Dünya ve Türkiye**, Bilgi Yayınevi, İstanbul.

GÜRÜN, Kâmuran (1985), "Dünya Devletleri Politikalarında Ermeni Meselesi", **Tarih Boyunca Türklerin Ermeni Toplumu İle İlişkileri (8-12 Ekim 1984 Erzurum)**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara.

HOVANNISIAN, Richard G. (1971), **The Republic of Armenian**, c.I, Berkeley, Los Angeles, London.

İLTER, Erdal (1995), **Türkiye’da Sosyalist Ermeniler ve Silahlanma Faaliyetleri(1890-1923)**, Turan Yayıncılık, İstanbul.

JAESCHKE, Gotthard (1991), **Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri**, Çev:Cemal Köprülü, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

KABACALI, Alpay (2003), **Talat Paşa’nın Anıları**, İş Bankası Yayınları, İstanbul.

KANTARCI, Şenol (2003), “Tarihî Boyutuyla Ermeni Sorunu”, **Eğitim Dergisi**, Nisan, Sayı 38, Ankara.

KAYA, Önder (2004), **Tanzimat’tan Lozan’a Azınlıklar**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.

KILIÇ, Selami (1999), “Unutulmuş Barış:Brets-Litovsk-Mart 1918-Yankıları Türk ve Dünya Tarihindeki Önemi”, **Osmanlı**, c.II, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

KILIÇ, Selda (2003), “1919 Yılı Kars ve Civarında Ermeni Olayları (Arşiv Belgelerine Göre)”, **Sekizinci Askerî Tarih Semineri Bildirileri I**, Genelkurmay Basım Evi, Ankara.

KIRKPINAR, Kenan (2004), **Ulusal Kurtuluş Savaşı Dönemi İngiltere ve Türkiye (1919-1922)**, Phoenix Yayınları, Ankara.

KIRZIOĞLU, M. Fahrettin (1999), **Kars İli ve Çevresinde Ermeni Mezalimi (1918-1920)**, Köksav Yayınları, Ankara.

KOCABAŞ, Süleyman (1983), **Ermeni Meselesi Nedir Ne Değildir?**, Bayrak Yayınları, İstanbul.

KODAL, Tahir (2000), “Osmanlı-İngiliz İlişkilerine Genel Bir Bakış(1553-1919)”, **Kök Araştırmalar Osmanlı Özel sayısı**, Ankara.

KONUKÇU, Enver (2002), “Türlere Uygulanan Kırımlar ve Toplu Mezarlar”, **Osmanlı'nın Son Döneminde Ermeniler**, editör:Türkkaya Ataöv, Ankara.

KURAT, Akdes Nimet (1990), **Türkiye ve Rusya 1798-1919**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

KURAT, Yuluğ Tekin (1985), “Doğu Anadolu'da Ermeni Sorunu (1900-1920)”, **Tarih Boyunca Türklerin Ermeni Toplumunu İle İlişkileri (8-12 Ekim 1984 Erzurum)**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara.

LAÇİNER, Sedat (2004), **Türk-Ermeni İlişkileri**, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

MARAŞLIYAN, Levon (2000), **Ermeni Sorunu ve Türk-Amerikan İlişkileri 1919-1923**, Çev:Şen Süer, Belge Yayınları, İstanbul.

MAZICI Nurşen (2005a), **Uluslararası Rekabette Ermeni Sorununun Kökeni 1876-1920**, Pozitif yayınları, İstanbul.

MAZICI, Nurşen (2005b), **ABD'nin Güney Kafkasya Politikası Olarak Ermenistan Sorunu 1919-1921**, Pozitif Yayınları, İstanbul.

McCARTHY, Justin (2002), “İngiliz Propagandası, Wellington Evi ve Türkler”, **Türkler**, c.13, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

McCARTHY, Justin (2001), “I. Dünya Savaşı’nda İngiliz Propagandası ve Bryce Raporu”, **Osmanlı’dan Günümüze Ermeni Sorunu**, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

MUTLU, Mustafa (2003), **Vietnam’dan Körfez’e Savaşlarda Kamuoyu Oluşumu**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul.

ÖKE, Mim Kemal (2003), **Yüzyılın Kan Davası Ermeni Sorunu**, İrfan Yayınları, İstanbul.

ÖZDEMİR, Hikmet, Ç. Kemal, Ö. Turan, R. Çalık, Y. Halaçoğlu (2004), **Ermeniler:Sürgün ve Göç**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

ÖZEL, Sabahattin (2005), **Millet-i Sadıka Ermeniler**, Tasam Yayınları, İstanbul.

PALMER, Alan (2003), **Son Üç Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu(Bir Çöküşün Tarihi)**, İş Bankası Yayınları, İstanbul.

PARMAKSIZOĞLU, İsmet (1981), **Ermeni Komitelerin İhtilal Hareketleri ve Besledikleri Emeller**, Ankara.

RENOUVIN, Pierre (2004), **Birinci Dünya Savaşı ve Türkiye 1914-1918**, Örgün Yayınevi, İstanbul.

SAKARYA, İhsan (1987), “Ermenilerin Tutum ve Eylemleri (1914-1920)”, **Güncel Konular**, Genelkurmay Basımevi, Ankara.

SELVİ, Haluk (2005), “Birinci Dünya Savaşı Sırasında Doğu Anadolu’da Ermeni Politikaları”, **2023 Dergisi**, Nisan, Sayı 48, Atılım Yayınları, Ankara.

SELVİ, Haluk (2004), **Birinci Dünya Savaşı'ndan Lozan'a Ermeni Sorunu**, Sakarya.

SELVİ, Haluk (2003), "Anadolu'dan Kafkasya'ya Bir Ermeni Çete Reisi:Antranik Ozanyan", **Sekizinci Askerî Tarih Semineri Bildirileri I (24-26 Ekim 2001)**", Genelkurmay Basımevi, Ankara.

SOLMAZ Gürsoy (2001), "Doğu'da Ermeni Zulmü Gören Vatandaşlarımızın İfadeleri", **Osmanlı'dan Günümüze Ermeni Sorunu**, editör: Hasan Celal Güzel, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

SONYEL, Salâhi R.(1995), **Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin Türkiye'deki Eylemleri**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

SONYEL, Salahi (1994), "Birinci Dünya Savaşı Günlerinde Türk-Ermeni İlişkileri ve İngiliz Propagandası", **Belleten**, Ağustos(LVIII), Sayı 202, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

SONYEL, Salahi (1987), **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika**, c.I, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

ŞAHİN, Enis (2005), **Diplomasi ve Sınır (Gümrü Görüşmeleri ve Protokolleri-1918)**, Yeditepe Yayınları, İstanbul.

ŞAHİN, Enis (2002), **Türkiye ve Maverâ-yı Kafkasya İlişkileri İçerisinde Trabzon ve Batum Konferansları ve Antlaşmaları (1917-1918)**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

ŞENTÜRK, Mücteba (1991), **Türk-İngiliz Siyasi İlişkileri Açısından Ermeni Meselesi (1890-1900)**, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Tarih Bölümü, İstanbul.

ŞİMŞİR, Bilal (2005), **Ermeni Meselesi 1774-2005**, Bilgi Yayınevi, Ankara.

ŞİMŞİR, Bilal (1985), **Malta Sürgünleri**, Bilgi Yayınevi, Ankara.

TİMUR, Taner (2001), **1915 ve Sonrası Türkler ve Ermeniler**, İmge Kitabevi, Ankara.

TÜRKGELDİ, Ali (1948), **Mondros ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi**, Ankara.

UĞURLU, Nurer (2005), **İngiliz Devlet Arşivi Gizli Belgeleri Türkiye'nin Parçalanması ve İngiliz Politikası(1900-1920)**, Örgün Yayınevi, İstanbul.

ULUBELEN; Erol (1982), **İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye**, Çağdaş Yayınları, İstanbul.

URAL, Gültekin (1998), **Tarihin Işığında Ermeni Dosyası**, Kamer Yayınları, İstanbul.

URAS, Esat (1976), **Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi**, Belge Yayınları, İstanbul.

YAVI, Ersal (2003), **1856-1923 Emperyalizm Kıskaçında Türkler Ermeniler Kürtler**, Yazıcı Yayınevi, İzmir.

YAVUZ, Cemalettin (2001), "Ermenilerin Arkasında Hep Birileri Mi Olacak?", **Kök Araştırmaları**, cilt III, Sayı 1(Bahar), Ankara.

YETİSGİN, Memet (2000), **How 'The Times' of London covered and interpreted Russian expansion into Central Asia in the second half of the nineteenth century (England)**, Unpublished Ph.D. Dissertation, Texas Tech University.

YILMAZ, Mustafa (2002), **İngiliz Basımı ve Atatürk'ün Türkiyesi**, Phoenix Yayınevi, Ankara.

ZEIDNER, F. Robert (2005), **The Tricolor Over the Taurus:the French in Clicia and vicinity 1918-1922**, Turkish Historical Society, Ankara.

EKLER

Ek-1

The Times, Feb 23, 1918; pg. 7; Issue 41721; col D

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1918, The Times

TURKISH RECONQUEST OF ARMENIA.

A 50-MILE ADVANCE.

TURKISH report, Feb. 21:—

Our cavalry detachments yesterday evening entered Baiburt (Armenia) after having driven off the bands concentrated there.—*Reuter*.

♦♦ Baiburt is 50 miles behind the former Russian front. The Russian withdrawal in Armenia has been rapid, resembling a flight, and no attempt has been made to fight the Turks, save by the "bands," possibly armed Armenians, which are mentioned from time to time in the Turkish reports. The Turks at Baiburt are now on the Erzurum road and about 60 miles from that key fortress of Armenia.

SPANISH-AMERICAN TRADE AGREEMENT.

WASHINGTON, Feb. 22.—Mr. Willard, the American Ambassador at Madrid, has advised the State Department that he has signed on behalf of the United States Government an economic agreement with Spain whereby the United States will receive certain materials from Spain in return for cotton, oil, &c.—*Reuter*.

Ek-2

The Times, Apr 08, 1918; pg. 7; Issue 41758; col A

The Advance East Of The Jordan. Crossing Mountain Barriers., Many German Prisoners. (FROM W. T. MASSEY.)

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

THE ADVANCE EAST OF THE JORDAN.

CROSSING MOUNTAIN BARRIERS.

MANY GERMAN PRISONERS.

(FROM W. T. MASSEY.)

PALESTINE, MARCH 31.

General Allenby's Army forced the Turks from Es Salt, east of the Jordan, drove them down the mountain road towards the Hedjaz Railway, and before their foot-weary infantry could get any rest Anzac cavalry and the Imperial Camel Corps made them fight at Amman and blew up bridges and culverts on the Hedjaz Railway north and south of Amman.

I cannot speak too highly of our troops operating east of the Jordan. They have had to manoeuvre in most difficult country, rendered almost impassable by rain, unprecedentedly heavy at this time of the year. The one track called a metalled road is a mass of deep, sticky mud, and was left for the infantry and transport. The cavalry went over mountains so steep that even goat and sheep tracks were rare, and nearly all the way the troopers had to dismount and pull their horses and mules behind them. Gallant, cheery fellows, hard as iron, and with nerves of tempered steel, they made a remarkable raid. Having got to the Hedjaz Railway, their engineers made the most of their opportunities to destroy important portions, while the troopers engaged the reinforced garrison of Amman.

Nothing has whetted the military appetite of

Nothing has whetted the military appetite of our men so much as the knowledge that German troops are in front of them. We have taken many prisoners belonging to the 703rd German Infantry Regiment, and have killed not a few. The troops who passed up the glorious flower-strewn gorge to Es Salt and those who made the long difficult ascent over the stony mountain sides have delivered the Turk a much heavier blow than is indicated by the capture of over 700 prisoners. The remark of a Londoner, "We ran them off their legs up the hills," gives in summary an accurate idea of how we captured Es Salt.

The Turks had no idea of what they had to meet. We crossed the Jordan on the 21st, but up to the night of the 23rd the Turks had only seen one cavalry regiment and two battalions of infantry. The enemy held strong positions at El Haud, Shunet Nimrin, and Tell el Musta across the road to Es Salt. When dawn broke the enemy might have seen the troops in wonderful array moving to battle, the Londoners having crossed the flooded river with many cavalry on their flanks.

The enemy left their fastnesses and made off up the mountain road as hard as they could. The Turkish rearguard at Nimrin suffered severely. The infantry turned Lewis guns on a battery and captured it. Only at one place did the enemy offer much resistance. They held a pass where there is a road bridge over the Wadi Abaid, but were driven from it during the night. Then, with rain falling heavily and the hills wrapped in fog, we halted just before Es Salt, which we entered on Wednesday morning [March 27]. So precipitate was the Turkish retreat that the enemy could not destroy his ammunition dumps. Another gun was taken here, also about 20 German lorries.

Some Australian Light Horse and New Zealand Mounted Rifles were working east while the infantry were penetrating the clouds near Es Salt; the garrison of which town moved towards the railway. The pursuing cavalry and camelry made slow progress over the winding tracks. Towards the end of the journey the country was so terribly rough that some of the cavalry had to leave their horses three miles behind them. The Turks entrenched at Amman were thoroughly hammered, and the station with made-up trains in it was shelled. The enemy were reinforced in considerable numbers both from north and south.

considerable numbers both from north and south, but while we made strong holding attacks on Amman, daring demolition parties moved out on either flank and blew up a two-arch bridge north of and several culverts south of Amman, and one section of the line five miles long was destroyed.

The weather is against us again. Two nights ago cavalry were fighting in rain and mist so thick that the men could hardly see their comrades next to them.

TURKISH INVASION OF TRANSCAUCASIA.

ARDAHAN CAPTURED.

TURKISH report:—

CAUCASUS FRONT.—Our troops continued their forward march on a wide front. As the result of violent fighting they have occupied the locality of Erdishash [? Arjish], on the northern shore of Lake Van, and carried by assault strong advanced positions and fortified points west of Sarikamish.

We have occupied Ardahan, and 34 mortars and a quantity of munitions have fallen into our hands. On the shore of the Black Sea our troops have crossed the ancient frontier in the direction of Batum.—*Reuter.* (21)

. After the signature of the Brest treaty the autonomous Government of the Caucasus declined to recognize the authority of the Bolsheviks to dispose of their territory. Separate peace negotiations which were opened failed, and the Armenians and Georgians formed a large army for the defence of the country.

Sarikamish, the scene of a famous Russian victory in the early stages of the war, is on the road to Kars, the great fortress of the Caucasus. Ardahan is a chief town of this region, and Batum is a port about 20 miles from the frontier. At Ardahan the Turks are 45 miles beyond the frontier.

Ek-3

The Times, Feb 21, 1918; pg. 6; Issue 41719; col A

Advance On Jericho. Great Invasion Of Russia., The Poles And Kholm., French Success In Lorraine.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

ADVANCE ON JERICHO.

GREAT INVASION OF RUSSIA.

THE POLES AND KHOLM.

FRENCH SUCCESS IN LORRAINE.

The War : 4th Year : 202nd Day.

British troops in Palestine attacked on a front of 15 miles east of Jerusalem on Tuesday morning. By evening all objectives had been secured to an average depth of two miles. Fuller details of this battle, the greatest operation in Palestine since the defeat of the Turkish attempt to retake Jerusalem in December, have not yet been received. Our forces are now about eight miles from Jericho.

Russian troops are now fast evacuating Turkish Armenia. Turkish forces have reached Platana, on the Black Sea coast, eight miles west of Trebizond. Armed bands, presumably Armenians, are resisting the advance.

Over 400 prisoners have been taken in a French raid on a large scale in Lorraine.

Near Arleux, east of the Vimy Ridge, the Germans completely failed in a raid against our lines on Tuesday night, and a number were killed or taken prisoners. Later in the night a German raid near Armentières was repulsed.

In four days' fighting our airmen have destroyed 48 German aeroplanes and have driven down 50 more out of control. On Tuesday the German losses were 12 destroyed and one driven down. Two more raids into Germany have been carried out, one on Thionville and one on Pirmasens.

A full account is given, compiled from survivors' narratives, of the German destroyer raid into the English Channel on the night of February 14-15. The attacking force consisted of 10 at least of the fastest German destroyers.

Losses by submarine of British merchant ships remain heavy. Last week 12 vessels over 1,600 tons were reported sunk, against 13 reported in the previous week. Three smaller vessels were sunk, compared with six.

Casualties to 40 officers, including 24 of the Royal Navy, are officially reported to-day, and, in addition, we announce unofficially the death of 10 officers. The War Office has also issued lists of 380 losses in the ranks.

Ek-4

The Times, Mar 12, 1918; pg. 6; Issue 41735; col E

Allenby's New Success. A Night Advance In The Hills., Nearly Two Miles Gained.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

ALLENBY'S NEW SUCCESS.

A NIGHT ADVANCE IN THE HILLS.

NEARLY TWO MILES GAINED.

The War Office issued the following announcement last night concerning the operations in Palestine :—

During the night of March 9 and the following day the northward advance of our troops astride the Jerusalem-Nablus [Shechem] road was continued through most precipitous and difficult country and in the face of obstinate resistance, the enemy employing numerous machine-guns from concealed positions.

Progress was made to a depth of about 3,000 yards on a front of 12 miles, the high ridges overlooking the north bank of the Wadi el Jib [immediately west of the road] being secured, and three counter-attacks launched against the important section of these ridges between Sheikh Saleh and Burj el Lisaneh (east of the road) being repulsed.

Further east our new line north of the Wadi Auja [Jordan Valley] has been consolidated.

Throughout March 10 our aeroplanes co-operated by engaging enemy troops and transport with machine-gun fire and bombs at various points on the Nablus road.

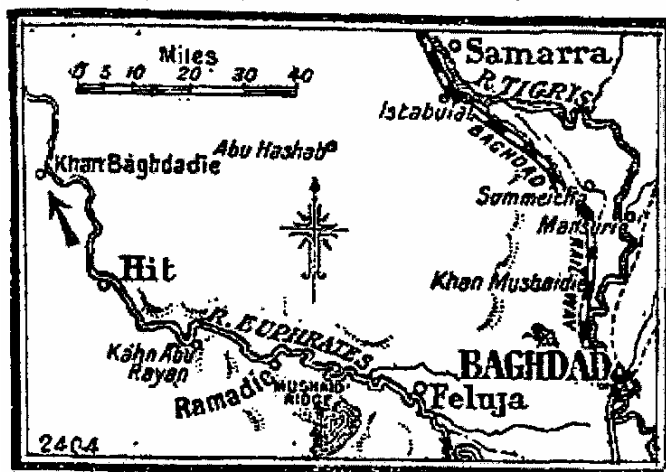
Operations continue.

TURKS' FLIGHT FROM HIT.

RETREAT HARASSED BY LOW-FLYING AIRMEN.

The War Office make the following announcement about the campaign in Mesopotamia:—

The Turkish garrison of Hit has continued its retirement, and now occupies Khan Baghdadi, on the Euphrates, 22 miles above Hit.

During their retreat the Turks were attacked by our aeroplanes with bombs and machine-gun fire at heights varying from 2,500ft. to under 100ft., and heavy casualties were inflicted on them.

TURKS NEARING ERZRUM.

TURKISH report, March 10:—

Our troops who are advancing towards Erzurum were attacked west of Il Ididshe [? Illja, 10 miles west of Erzurum] by Armenian bands, but these attacks were easily repulsed with considerable loss to the assailants.

Ek-5

The Times, Mar 15, 1918; pg. 8; Issue 41738; col A

Recapture Of Erzurum. More Big Air Fighting., Hospital Ship Attacked., Lichnowsky's Defence.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

RECAPTURE OF ERZRUM.

MORE BIG AIR
FIGHTING.

LICHNOWSKY'S DEFENCE.

HOSPITAL SHIP
ATTACKED.

The War : 4th Year : 224th Day.

Erzurum, the great Caucasian fortress won by the Army of the Grand Duke Nicholas two years ago, has been recaptured by the Turks. Though, forsaken by the Russians, it was sternly defended by Armenians. It was eventually carried by the Turks on Monday night.

Austro-Hungarian troops have joined the German forces in the occupation of Odessa. The German troops came through Rumania.

The Times, Mar 15, 1918; pg. 8; Issue 41738; col C

Turks Retake Erzurum. City Set On Fire.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

TURKS RETAKE ERZRUM.

CITY SET ON FIRE.

TURKISH report, March 12 :—

Before Erzurum the Armenians offered somewhat serious resistance to our troops. After our attack had been carried forward yesterday as far as the wire entanglements of a fortified position, the obstacles were overwhelmed during the night in a brilliant attack and the enemy troops were driven back.

Our troops entered Erzurum and are now occupied in extinguishing the fires caused by the Armenians.—*Admiralty, per Wireless Press.*

The Times, Apr 05, 1918; pg. 5; Issue 41756; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

Five priests were shot by the German authorities at Antwerp on March 18.

M. Clemenceau:—"The battle is not yet finished. It will be a hard struggle, but we are prepared."

An increase in the size of all ships to be built has been ordered by the United States Shipping Board.

Matinees at all theatres, music-halls, and cinematograph halls in Paris are forbidden until further notice.

The Grand Duke Michael, who was exiled to Perm and imprisoned by the local council, has now been released.

Moscow messages state that German troops are marching on Kharkoff from Poltava and from the north-west.

"Allied airmen carried out successful bombing raids, notably on Berat [Albania]."—French Eastern *communiqué*.

At Poltava the Germans are reported to have seized about 50,000 tons of grain, which they are busily exporting.

Senhor Bettencourt Rodrigues, and not Senhor Chagas as was stated yesterday in this column, is the Portuguese Minister in Paris.

Leaders of the Portuguese Democratic, Evolutionist, and Unionist parties have resolved to abstain from voting in the political elections on April 28.

Proposals made by the Spanish Commissioner of Supply for restrictions of supplies of grain, flour, and coal have received the approval of the Spanish Government.

The Bolsheviks have ordered that the demobilization of all the Russian Armies which took part in the war with Germany should be absolutely finished by April 12.

Early yesterday morning the night watchman at the offices of the Committee of Public Information in Washington was found dead with a bullet hole through his head.

Germany has declined to accede to the proposal of the Dutch Government to continue the supply of coal to Holland pending negotiations for a new

Queen Wilhelmina and Princess Juliana, who arrived at Amsterdam yesterday, were greeted by frequent shouts of "Bread!" and "We are hungry!" from men and women in the crowds.

Erzurum, the great fortress of north-eastern Asia Minor, has, according to the Armenian Bureau in Petrograd, been recaptured by the Armenian Corps. It was taken by the Turks less than a month ago.

A Jew named Leopold Hilsner, who was sentenced to 18 years' imprisonment for complicity in a "ritual murder," has just been released by the Austrian Emperor's amnesty on the occasion of the recent birth of a new Archduke.

Vorwärts reports that a Dortmund munition factory inspector, named Seidel, has been sentenced to four years' penal servitude and five years' loss of civil rights for attempted high treason by allowing the manufacture of faulty shells.

General Bloch von Blottnitz, commander of the 18th German Infantry Division, is reported by the *Weser Zeitung* to have been killed by a shell while directing an attack on March 21 from a hill near Hargicourt (north of St. Quentin).

Proceedings are to be taken by the Portuguese Government against Dr. Bernardino Machado, the ex-President, on a charge of making insulting aspersions against the present President of the Republic and the Ministers, and of inciting to rebellion.

A loan of \$200,000,000 [£40,000,000] has been made to Great Britain by the United States. This brings the total amount lent by the United States to this country to \$2,720,000,000 [£544,000,000], and to all the Allies to \$5,161,000,000 [£1,032,200,000].

Mr. Pearce, Australian Minister of Defence, has telegraphed to General Birdwood, Commander of the Australian Expeditionary Forces, expressing "Australia's confidence in her splendid sons who are now worthily upholding her glorious traditions."

Mr. Walter Long, replying to the Prime Minister of New Zealand's assurance of support in the present crisis, said that while the gallantry of the Dominion soldiers had been abundantly proved, this fresh evidence of her determination was cordially welcomed.

On Wednesday the United States Senate passed the Bill authorizing the third Liberty Loan, the amount of which, as already announced, is \$3,000,000,000 [£600,000,000]. The campaign for the loan, which begins to-morrow, will continue till May 4.

A Berlin telegram in the *Rheinisch-Westfälische Zeitung* takes much trouble to refute the rumour, which it says is circulating in Western Germany, that Albert has been recaptured by the Allies, and that the Crown Prince's army has lost 40,000 men in prisoners.

To Field-Marshal Sir Douglas Haig:—"Irish disabled soldiers and sailors, at the Soldiers' and Sailors' Help Society, 30, Molesworth-street, Dublin, send to their gallant comrades in France their admiration for the splendid fight they are putting up, and wish

Ek-8

The Times, Apr 18, 1918; pg. 6; Issue 41767; col A

French In The Battle. Great Fight For Ypres Hills., Germans Repulsed., Withdrawal In "The Salient.", The War: 4th Year: 258th Day.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

FRENCH IN THE BATTLE.

GREAT FIGHT FOR YPRES HILLS.

GERMANS REPULSED.

WITHDRAWAL IN "THE SALIENT."

The War : 4th Year : 258th Day.

French troops are now taking part in the great battles on the low hills to the south of Ypres. Fighting here yesterday was of great intensity, and the battle line swayed considerably. At the close of the day there was little change in the territorial positions of the two armies.

Our positions on Tuesday night had been considerably improved, for we had retaken Meteren and Wytschaete and had smashed up, with heavy losses, a German massed attack north of Bailleul. We were, however, com-

pelled to give up the two villages in face of continued attacks.

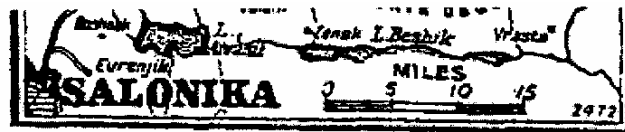
The German front of attack was extended yesterday morning from the Forest of Nieppe to Wytschaete, but at the close of the day every onslaught had been repulsed.

In consequence of the enemy's progress on the Lys front our troops east of Ypres have been withdrawn to a new line. The withdrawal was carried out without interference from the Germans. The British reports have not yet defined the new line, but those from German Headquarters speak of the occupation of Passchendaele, Becelaere, Gheluvelt, Poelcappelle, and Langemarck.

Between Arras and Albert the parties of Germans who entered our trenches opposite Boyelles on Tuesday have been driven out. Hostile artillery fire has increased south of the Somme.

The British report of the action in the Struma Valley on April 16 shows that Greek troops did well, and reconquered several villages ceded

to the Bulgarians under the old régime. To the north of the Greeks British troops gained two villages to the south-west of Demir Hissar.

Batum has been captured by the Turks. By the Brest treaty the future of the chief port of the Caucasus together with the regions of Kars and Ardahan, was to be decided on the principle of "self-determination." Armenians and Georgians, however, defended their country against the invading Turks. A Turkish official report says that the losses of the defenders of Batum were heavy.

General Northey's column from Lake Nyasa and General Edwards's column from Port Amelia, on the coast of Portuguese East Africa, have been heavily engaged with the main German forces in the north-east of the colony. The Germans had severe losses, and are in retreat to the south-west.

Baron Burian has been appointed Austro-Hungarian Foreign Minister in place of Count Czernin.

Bolo was executed yesterday morning.

Losses of British vessels from submarines, reported last week, showed an increase on those of the previous week, when the figures were far below the average. Eleven vessels over 1,600 tons were sunk, compared with four, and four vessels of lesser tonnage, compared with two.

Statistics showing the operation of the blockade on imports into Scandinavia and Holland during 1916 and 1917 have been published in a White Paper. Generally there was a substantial reduction of imports last year.

The Times, Apr 20, 1918; pg. 5; Issue 41769; col C

The Turkish Check On The Jordan. Disastrous Attempt On The Bridgehead. (FROM W. T. MASSEY.)

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

THE TURKISH CHECK ON THE JORDAN.

DISASTROUS ATTEMPT ON THE BRIDGEHEAD.

(FROM W. T. MASSEY.)

PALESTINE, APRIL 13.

After the cavalry raid on the Hedjaz Railway and the destruction of sections of the line north and south of Amman, our forces returned west of the Jordan, bringing several thousands of Armenian and Copt refugees from the villages passed through in order to save them from further bitter oppression by the Turks.

The troops we had east of the Jordan were Australian Light Horse, who were left to defend the bridgehead at El Ghoraniyeh. A considerable body of Turks was known to have moved south through the pass from Es Salt, and to have assembled about Shunet Nimrin and the road north of the hill of El Haud. The enemy planned a scheme to drive us over the Jordan and destroy the bridge. This manœuvre wholly failed, and the Turks suffered overwhelming casualties. The percentage of killed to the total force engaged was exceedingly high.

The battle began at 4 on Thursday morning by the enemy shelling Musallabeh, in the foothills about nine miles north of Jericho. The place was held by the Imperial Camel Corps, who were also holding the line of the Wadi Anja and the strong points north thereof. The gunfire on the Camel Corps was heavy. For two hours an average of 40 shells a minute was fired at them before the attack developed. This was quickly checked, our artillery and machine-guns

inflicting considerable losses on the enemy, who were 2,000 strong.

Meanwhile another Turkish force moved over the broken ground from the hills east of the Jordan along two routes towards El Ghoraniyeh. The Australian Light Horse dug in on the low mounds and mud cliffs which make a peculiar formation on the east bank. The Jordan lends itself well to defence, and the Australians were behind wire entanglements and had machine-gun posts and strong artillery support. West [? east] of the river the Turks, in greatly superior numbers, got no nearer than 300 yards of the wire when they were stopped by a withering fire and held up for the whole day. They could neither advance nor retire.

Another brigade of Light Horse crossed farther south and tried to envelop the attackers, who, however, threw out machine-gun detachments to protect their flanks, the nature of the country assisting them greatly. Late in the day the enemy artillery opposite El Ghoraniyeh was silenced by our heavies.

As soon as it was dark the Turks began to retire, leaving large burying parties working till dawn. In front of our wire many graves are visible, and there are probably more in the nullahs. At daylight yesterday 367 Turkish and German dead were counted in front of the Light Horse defending the bridgehead. We captured two officers and 81 men and took more prisoners than we had casualties. As the enemy also suffered heavily at Musallabeh, the attempt to destroy the Jordan crossing was a disaster for them.

The Times, Oct 04, 1918; pg. 8; Issue 41912; col E
Armenians And Baku. War Services To The Allies.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

ARMENIANS AND BAKU.

WAR SERVICES TO THE ALLIES.

In reply to Lord Bryce, who was concerned by the reflections cast upon the Armenians by the official announcements on the surrender of Baku, Lord Robert Cecil, on behalf of Mr. Balfour, writes that the Baku Armenians were not only an isolated remnant, but, no doubt, their task was made impossible from the outset by the disorganization which prevailed, and had thrown open to the Turks the Trans-Caucasian Railway leading to the gates of the city. Whatever may have happened at Baku, the responsibility cannot be laid at the door of the Armenian people.

The National Armenian Delegation have given many proofs of their devotion to the cause of the Allies. After the breakdown of the Russian Army at the end of last year the Armenian forces took over the Caucasian front, and for five months delayed the advance of the Turks, thus rendering an important service to the British Army in Mesopotamia. Great Britain and her Allies understand the cruel necessity which forced the Armenians to suspend hostilities, and look forward to the time, perhaps not far distant, when Allied victories may reverse their undeserved misfortunes.

Lord Robert Cecil adds that Armenian soldiers are to be found serving alike in the British, French, and American Armies, and they have borne their part in General Allenby's great victory in Palestine. The policy of the Allies towards Armenia remains unaltered.

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1918, The Times

ARMENIAN DETACHMENT WITH ALLENBY.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

PARIS, Oct. 9.

Boghios Nubar Pasha, President of the Armenian National Delegation, has received a telegram from General Allenby saying:—
“I am proud of the fact that your compatriots have taken an active part in the fighting and have shared our victory.”

BULGARIANS GRATIFIED WITH ARMISTICE.

AMSTERDAM, Oct. 8.—General satisfaction prevails in Sofia and the provinces at the cessation of hostilities, says the Sofia representative of the Transocean Company, according to a Berlin telegram. A French colonel attached to the American Legation and seven other French officers have been staying at the Hôtel de Bulgarie since Friday.

The correspondent learns that MM. Moloff, Madjaroff, and Danailoff will remain in the Cabinet. MM. Stambuliski and Ghcnadieff have been staying in the building of the American Legation for the last five days.—*Reuter.*

EX-KING FERDINAND.

AMSTERDAM, Oct. 8.—A telegram from Coburg reports the arrival there by special train of the ex-King Ferdinand of Bulgaria, accompanied by Prince Cyril and a numerous suite. The ex-King intends to take up his permanent residence in Coburg.—*Reuter.*

M. VENIZELOS ON BULGAR CAPITULATION.

SALONIKA, Oct. 8.—Addressing a number of journalists at Salonika on the subject of the capitulation of Bulgaria, M. Venizelos, the Greek Prime Minister, made the following statement:—

“Bulgaria in capitulating has only followed the course clearly indicated to her by elementary self.”

The Times, Aug 02, 1918; pg. 7; Issue 41858; col F

War Situation To-Day. The Marne Retreat., Use Of German Reserves.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

WAR SITUATION TO-DAY.

THE MARNE RETREAT.

USE OF GERMAN RESERVES.

The following survey of military events and prospects is contributed by a well-informed correspondent :—

Of the military events of this year, one of the most important has been the German defeat between Soissons and Château-Thierry and their consequent retreat from the Marne. The enemy began this general retirement between the Ourcq and the Aisne on a front of 25 miles. It was not unexpected, and the Allies took up the pursuit vigorously. The enemy carried out a very skilful retreat, and did not lose any great number of guns, but his loss in material and ammunition was very heavy. The quantity of bridging material he left behind shows that preparations had been made for crossing the Marne in great force and debouching towards Paris.

On July 27 and 28 the German retirement was fairly rapid. On the 29th resistance stiffened and counter-attacks began, the heaviest being struck south of Sergy against the Americans. On the 30th the Allies made no progress, and the Germans retook the station of Fère-en-Tardencis. On the following day the enemy fell back from the pocket in the

BASED ON VIMJIVOSTOK HAS made good progress westward along the railway. The Bolshevists in the Far East have been unsuccessful in mobilizing German and Austrian prisoners, and, in addition, the population is hostile. The situation farther west is not very favourable. Colonel Semenoff, with his 2,000 men, has been compelled to retire south of the Manchurian frontier, and the frontier is now patrolled by Chinese troops.

CAUCASUS AND BALKANS.

In the Caucasus the situation is rather anxious. There is great friction there between the Germans and the Turks. The Germans are trying to dissuade the Turks from taking Baku, with its oil wells, and the shipping on the Caspian, but it is pretty clear that the Turks will shortly attack Baku, which is defended by Armenians and Bolshevists. Every possible measure is being taken to deal with the situation.

By their offensive in Albania French and Italian forces straightened their line from the middle to the western shore of Lake Ochrida to the mouth of the Semeni River. Two days ago, however, the Austrians undertook an attack on the Italian line and forced it back about five miles. The line now runs three miles north of Berat. A large Greek army is now taking the field at Salonika and will soon be joined by other Greek troops. Their organization reflects great credit on M. Venizelos and the patriotism of the Greek nation. The moral of the army is excellent, and the men, who number about 150,000, have reached a high standard of training.

There is evidence of growing disorganization and discontent in Bulgaria, chiefly owing to the German requisitions of supplies, hostility to the Turks, and war-weariness. There is evidence of a mutinous spirit in the Bulgarian army, especially when the troops are asked to take the offensive. Recently troops refused to take part in an attack near Monastir.

To return to the Western front, the Germans have there at present 201 divisions. Recently the number was 204, but two divisions have been disbanded, and one is now in the East.

The Times, Aug 09, 1918; pg. 6; Issue 41864; col B

Pushing On From Archangel. Bolshevist Force Defeated.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

PUSHING ON FROM ARCHANGEL.

BOLSHEVIST FORCE DEFEATED.

The War Office made the following announcement last night:—

After landing at Archangel, detachments of the Allied Forces were pushed forward south of the town along the Vologda railway.

The opposing force, supported by Germans, offered some resistance at Isarkagorka (five miles south of Archangel), but were driven back, and retired towards Obozerskaya (70 miles south of Archangel).

Some German war material was captured by the Allied Forces.

* The occupation of Archangel, effected, as already announced, on the 2nd inst., met with practically no opposition, and followed a rising by the population against the Bolshevist régime. There were no casualties among the Allied Forces, who were assisted by the White Guards. The Bolshevists retired to the southern bank of Dvina, but on August 4 they were, mainly as the result of shell fire, driven out of their positions. The opposing forces numbered about 8,000, of whom some 1,500 were armed Maximists, 400 Letts, 900 seamen, and 5,000 workmen. The Allies captured large quantities of stores and guns, including two heavy batteries.

The German forces north of the Gulf of Finland have recently been reinforced, and now amount to 50,000 men, in addition to Finnish troops. There has been some skirmishing around the Murman Railway near Kandalaksha,

at the south-western point of the Kola Peninsula and 100 miles south of Kola.

With regard to the rest of Russia, it is understood that the Bolsheviks are trying to overwhelm the Czecho-Slovaks before Allied aid can reach them. The Bolshevik Government is reported to have come to an agreement with Berlin by which the Germans will not advance beyond their present line between the Gulf of Finland and the Black Sea. The Bolsheviks have, therefore, withdrawn the whole of their forces in front of this line, and are concentrating them against the Czecho-Slovaks on the Volga front.

In Western Siberia the situation is different, considerable Russian forces have joined the Czecho-Slovaks, and many of them are well-trained troops. A good many Cossacks have also joined the Czecho-Slovaks along the Orenburg-Tashkent Railway. Peasantry, too, have supported them in great numbers in their own localities.

In the Caucasus, Baku is still in possession of the Armenians. A Turkish attack on August 1 is believed to have been repulsed. The Turks, who are in no great strength, called upon the Armenians to surrender, a demand which the Armenians refused. However, it cannot be expected that Baku will hold out long.

Along the Trans-Caspian Railway there is widespread revolt against Bolshevik rule. Turcomans, Bokharans, and Cossacks are all united against it. In addition to these large forces, it is very possible that the Caspian fleet is friendly to the Allies.

The Times, Sep 20, 1918; pg. 6; Issue 41900; col C

British Leave Baku. Defection Of The Armenians., Heavy Fighting With Turks.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

BRITISH LEAVE BAKU.

DEFECTION OF THE ARMENIANS.

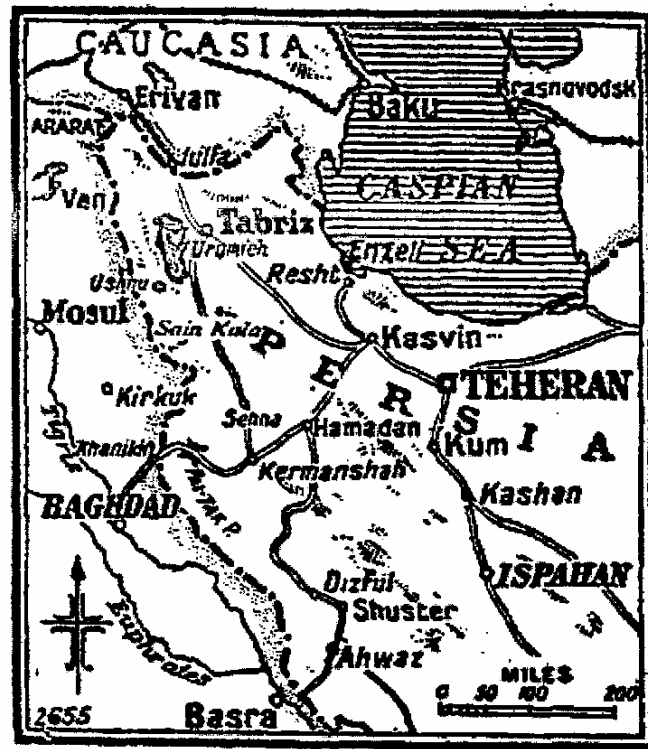
HEAVY FIGHTING WITH TURKS.

The British force sent from Persia across the Caspian Sea to Baku has been withdrawn owing to the defection of the local Armenian population, at whose urgent request it was sent. During the period of five or six weeks that it has been at Baku it has seen a good deal of heavy fighting, the Turks having made determined attempts to take the town. Owing to the feebleness of the local support its position became a perilous one, and the news that it has been able to effect its retreat has removed a feeling of considerable anxiety which prevailed among those who were aware of the circumstances.

The history of the expedition begins with the overthrow of the Bolsheviks at Baku on the night of July 25. A new Government was set up, and sent a request for British aid, asking for the dispatch of Staff officers, instructors, and troops immediately. This aid was dispatched across the Caspian from Enzeli, whither the Baku Government had sent transports for their embarkation. In the nature of things, however, it could only be a small force. General Marshall's long line of communications, extend-

British line of communications, extending from the Caspian across Persia into the Mesopotamian plain and down the Tigris to Basra, was over 1,000 miles in length, and the force that he was able to send to Baku was only intended to provide a stiffening for the defence. The local troops at Baku numbered about 7,500 Armenians and 3,000 Russians. Moreover, there was always a danger arising from the fact that the shipping on the Caspian was not under our control, and Baku is 200 miles from Enzeli. Loyal co-operation by the Russians controlling the shipping was necessary, and it appears at first to have been withheld by the newly formed Central Caspian Government, who appeared to think that no further effort was required after the arrival of the small British detachment.

The Armenian troops also very soon proved unreliable, for on August 17 they refused to fight and dispersed to their homes, causing the failure of a local attack organized against a Turkish enveloping movement north of Baku.

On August 26 a determined Turkish attack was beaten off by men of the North Staffords and Worcesters, who had, however, to give ground.

though fighting gallantly, and a second attack on another sector was also repulsed.

ARMENIANS SAVED BY BRITISH.

By the end of August it was realized that the cooperation of the local Government and forces would not be sufficiently effective to justify the retention of our small detachment in Baku in the face of the numbers which the enemy would be able to collect with his superior communications, and on September 1 definite orders were issued for the evacuation of the British troops. But on the same day the Turks again attacked, and our Allies again failed to cooperate, with the result that the Royal Warwickshire Regiment had to cover the Armenian and Russian retirement, and it is feared that they lost heavily.

On September 2 the Russian General Bitcharakoff occupied Petrovsk, on the shores of the Caspian, 200 miles to the north, and promised to send reinforcements to Baku. Ships were sent from Baku to bring them. The first small detachment of Bitcharakoff's troops actually arrived at Baku on September 9. The comparative inactivity of the enemy and this promise of reinforcements, while temporarily giving us breathing space, tended to improve the moral of our Allies, strengthening their wish to hold on to Baku, and induced the fleet, which was still in Russian hands, to refuse permission for a British evacuation. In the meanwhile the Armenians were negotiating to hand over the town to the enemy, which caused the fleet to train their guns on the Armenian quarter.

On September 14 the Turks made a determined attack in force, and after a fight lasting 16 hours, the brunt of which was borne by the British, our troops evacuated Baku. The Russians, who had by now become disgusted with the dilatory and unreliable behaviour of the Armenians, were on September 10 contemplating deposing the Government and assuming control of affairs in conjunction with the British. As General Dunsterville reports that he has evacuated his force, they presumably placed the necessary shipping at his disposal when they realized that further resistance was profitless.

The Turks have recently advanced 100 miles from Tabriz as far as Jemalabad, and our detachment which was watching them on this road has retired.

The Times, Sep 20, 1918; pg. 7; Issue 41900; col F

The Victory In France. Baku-A Withdrawal (*By Our Correspondent on War.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

THE VICTORY IN FRANCE.

BAKU—A WITHDRAWAL

(By Our Correspondent on War.)

The chronology of events on the Western front is not easy to piece together, and gratifying as the substance of Sir Douglas Haig's dispatches is, they leave something to be desired in lucidity.

The key to the facts would seem to be that a British and a German attack were going on at the same time. The German attack was on the Cambrai sector north of Gouzeaucourt, the British attack on the St. Quentin sector to the south, and the two overlapped between Gauche Wood and Lempire. The German attack opened on Tuesday night by a success at Moeuvres, where they thrust us back to the western end of the village. (Moeuvres is on this side of the Canal du Nord.) This attack was meant to be the prelude of a strong attack on the Cambrai sector, and was supported with a great weight of artillery. Early the next morning (Wednesday) came the British attack farther down the line south of Gouzeaucourt. The German plans of attack were thrown into confusion. Should they go on with their plan of attack on the Cambrai sector, or divert the troops to resist the British attack farther south? They do not seem to have recovered from their confusion till mid-day, when they decided to go on with their

day, when they decided to go on with their original plan. Towards five o'clock they delivered a violent attack on the section of the line north of Trescault, thinking that this was the best defence against our attack towards St. Quentin. The diversion of troops in the morning from the Cambrai offensive seems to have had the effect of holding up the left of our attack. At any rate, our left, after capturing Gauche Wood, near Gouzeaucourt, seems to have lost it again; and it did not again recover it until late in the afternoon.

There seems also to have been very heavy fighting towards Epéhy, and Lempire, south-east of that place, has been twice reported captured by us. Clearly, unless the earlier report of the capture was inaccurate (as is quite possible), it must have been captured early on Wednesday morning, lost again, and recaptured again on Wednesday afternoon. But whatever temporary success the enemy may have won on this middle section of the battle-front, his attack to the north went completely to pieces. It reached our lines north of Mœuvres, but the infantry that effected a lodgment was immediately counter-attacked and cut to pieces or taken prisoners. Meanwhile, our centre, held up temporarily by the enemy's counter-attacks, continued its advance far into the night.

THE EVACUATION OF BAKU.

The evacuation of Baku by the British contingents who had reached there is a disappointment, the more so as the blame for it is thrown on the Armenian forces. It was recognized from the first that our chances of holding this very important place depended entirely on the cordial cooperation of the local troops, which most unfortunately does not seem to have been secured. The Armenians have been very sorely tried both by massacre and by the enemy's political cajolery, and until more is known of the facts they should not be judged harshly. The country Armenian is a capital fighter, as he showed early in the war at Sarikamish; and the Russian generals had the highest opinion of his military quality. The town Armenians, like the town Arab, are less promising material. In time they might have been made into a serviceable army; but there was no time for training. We cannot afford to lose any of our friends in the East; and it is desirable that the case of the Armenians should not be prejudiced by what happened at Baku.

In time they might have been made into a serviceable army; but there was no time for training. We cannot afford to lose any of our friends in the East; and it is desirable that the case of the Armenians should not be prejudiced by what happened at Baku.

Ek-16

The Times, Sep 27, 1918; pg. 8; Issue 41906; col B

The Armenians At Baku. ANEURIN WILLIAMS.

Category: Letters to the Editor

Full Text: Copyright 1918, The Times

THE ARMENIANS AT BAKU.

TO THE EDITOR OF THE TIMES.

Sir,—May I thank you for the word of caution spoken this morning, by your military critic, and join him in asking the public to withhold their judgment on the alleged misbehaviour of the Armenians at Baku until full information is before us? It is strange that these men who held Baku for the Allies for two or three months before the handful of British troops arrived should be charged with then deserting the cause, even though they were in all probability little better than a mob of undrilled men. Beyond all question many thousands of Armenians have fought heroically against the Turks all through this war, and they almost alone withstood the Turks in Asia Minor after the Russian armies were withdrawn. In any case, we should not blame a whole race for the fault of a few, but even as to those few I submit there is great need of more light.

Yours faithfully,

ANEURIN WILLIAMS,

Chairman British Armenian Committee.

House of Commons, Sept. 20.

The offices of the Consulate General of the Argentine Republic have been removed to 121, Oxford-street, London, W.1 (telephone, Museum 3319).

The Times, Jan 07, 1918; pg. 6; Issue 41680; col C

Trotsky Going To Brest. Hopes Of Negotiating On Neutral Ground., German Designs.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

TROTSKY GOING TO BREST.

HOPES OF NEGOTIATING ON NEUTRAL GROUND.

GERMAN DESIGNS.

AMSTERDAM, Jan. 5.—According to a Berlin telegram, the Under-Secretary for Foreign Affairs, Baron von dem Bussche, announced at to-day's sitting of the Main Committee of the Reichstag that the following telegram had been received from Petrograd yesterday evening:—

The transfer of the negotiations to neutral territory corresponds with the stage which the negotiations have reached. In view of the arrival of your delegations at the former place of negotiation our delegation, together with the People's Commissioner for Foreign Affairs, Trotsky, is leaving to-morrow for Brest-Litovsk in the conviction that an understanding regarding the transfer of the negotiations to neutral ground will give rise to no difficulties.—*Heuler.*

* * * The text of the passage in the Imperial Chancellor's speech before the Reichstag Main Committee on Friday, in which he explained why the German Government declined to transfer the negotiations to neutral ground, is given as follows in a Berlin Wireless message received on Saturday:—

On several occasions recently during the proceedings at Brest-Litovsk the Russian Government has made known a wish that the negotiations should be transferred to a neutral place, possibly Stockholm,

TURKEY'S TERMS TO RUSSIA.

DEMOBILIZATION AND DISARMAMENT.

PETROGRAD, JAN. 5.—The Turkish peace conditions include

The restoration of the *ante-bellum* frontiers ;

The withdrawal of Russian troops from those frontiers in six or eight weeks, leaving frontier guards not exceeding one division to every 150 kilometres [about 100 miles] ;

Demobilization of the Russian forces and their transfer to the interior of the country ;

Disarmament and disbandment of the Armenian units ;

Demobilization of the Black Sea Fleet and the removal of mines ;

The withdrawal of troops from Persia ; and

Annulment of treaties defining spheres of influence in Persia.

Turkey meanwhile would remain armed in view of her resistance against the Allies of Russia.—*Reuter*.

THE CONSTITUENT ASSEMBLY.

(FROM OUR CORRESPONDENT.)

PETROGRAD, JAN. 6.

The Government has issued a decree summoning the Constituent Assembly to meet on the 18th inst.

It has also been decided that an All-Russia Peasants' Conference shall meet on the 23th, and an All-Russia gathering of Workmen's and Soldiers' Delegates. These two organizations will give a vast majority to the Extremists, and will form a standing menace to the Constituent Assembly unless it follows the road marked out by confirming the Government's decrees.

PETROGRAD, JAN. 6.—The latest returns to the Constituent Assembly show that the Social-Revolutionaries have 248 seats and the Maximalists 150 out of a total of 477.—*Reuter*.

The Times, Jan 10, 1918; pg. 8; Issue 41683; col C

President Wilson's Message. Response Of British Labour.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

PRESIDENT WILSON'S MESSAGE.

RESPONSE OF BRITISH LABOUR.

A joint meeting of the Parliamentary Committee of the Trade Union Congress, the Executive of the Labour Party, and the Cooperative Parliamentary Representation Committee yesterday afternoon issued the following statement:—

"We warmly welcome President Wilson's authoritative declaration of Allied war aims. Within the last few days the whole international situation has been transformed, first by the speech of the Prime Minister to the Conference of Trade Congress delegates, and secondly by the great pronouncement of President Wilson. The moral quality and breadth of vision exhibited in the latter's address to Congress are particularly evident in the declaration that the peace negotiations, when they begin, must be absolutely open and that they shall involve or sanction no secret understanding of any kind. This is the only kind of diplomacy that the democracies of the world can tolerate. Humanity has had to pay dearly for the secret covenants entered into by Governments, and we rejoice that Mr. Wilson has so decisively proclaimed the democratic doctrine of open diplomacy. The leaders of revolutionary Russia, as Mr. Wilson recognizes, have initiated new methods of diplomacy, the results of which are apparent not only in the knowledge we have of the negotiations at Brest-Litovsk, but in Mr. Wilson's frank approval of the claim that the Russian representatives have acted wisely and justly in insisting upon the conference being held with open doors and with the whole world as audience.

"British Labour will also welcome very heartily Mr. Wilson's expression of sympathy with Russia's agonized effort to achieve full freedom. He has responded, as we believed he would, to Russia's appeal for countenance and support by

ALLIED LABOUR AND WAR AIMS.

PROPOSED CONFERENCE IN LONDON.

The Parliamentary Committee of the Trades Union Congress and the National Executive of the Labour Party met in London yesterday under the chairmanship of Mr. J. W. Ogden. Correspondence from the Dutch-Scandinavian Committee at Stockholm, the French Socialist Party, the Socialist Party of Belgium, the Jewish, ~~American~~ and Hungarian Socialists, the New South Wales Labour Party, the Finnish Socialist Party, and the Portuguese Legation was considered. It was decided to recommend the Labour and Socialist parties of the Allied countries, including America, to convene a further conference for the consideration of Allied war aims. It was suggested that the conference should open in London on Wednesday, February 20.

The following organizations will be invited to attend:—The American Federation of Labour, the French Socialist Party, together with the Confédération Générale du Travail, the Belgian Socialist Party, the Italian Socialist Party, the Canadian Trades Union Congress, and, if possible, representatives from Russia, South Africa, ~~Denmark~~ ~~Sweden~~ ~~Norway~~ ~~Finland~~ ~~Portugal~~ ~~Spain~~ ~~Italy~~ ~~France~~ ~~Belgium~~ ~~Canada~~ ~~U.S.A.~~ ~~U.S.S.R.~~ ~~South Africa~~ ~~Denmark~~ ~~Sweden~~ ~~Norway~~ ~~Finland~~ ~~Portugal~~ ~~Spain~~ ~~Italy~~ ~~France~~ ~~Belgium~~ ~~Canada~~ ~~U.S.A.~~ ~~U.S.S.R.~~ ~~South Africa~~

... .. representatives from Russia, South Africa, Portugal, Greece, Rumania, Serbia, Australia, and New Zealand. In the event of some of the delegates from overseas being unable to attend messages will be invited. The committee suggest that the Chairman of the British Trades Union Congress, Mr. J. W. Ogden, should preside on the opening day of the inter-Allied conference, that the French Socialist Party nominate a chairman for the second day, and that for the third day the American Federation of Labour be invited to appoint a chairman. Should circumstances dictate more prompt action the secretaries of the two committees, Mr. Bowerman and Mr. Henderson, have been empowered, if necessary, to convoke an emergency meeting to consider further action.

As a number of fraternal delegates from the Allied and neutral countries are expected to be present at the annual conference of the Labour Party at Nottingham on January 23 to 25, a special evening session of the conference has been arranged to enable the whole of the fraternal delegates to place their views before the conference.

Ek-19

The Times, Jan 14, 1918; pg. 8; Issue 41686; col A

New Peace Meetings. Murder Of Russian Admirals., Destroyer Lost In Snowstorm., More Pay For Officers., The War: 4th Year: 164th Day.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

NEW PEACE MEETINGS.

MURDER OF RUSSIAN ADMIRALS.

DESTROYER LOST IN SNOWSTORM.

MORE PAY FOR OFFICERS.

The War : 4th Year : 164th Day.

Peace negotiations are to continue at Brest-Litovsk. M. Trotsky in a long speech, the report of which comes through Berlin, answered the arguments of von Kühlmann and Czernin/against removal to Stockholm or other neutral centre, but finally acquiesced in their demands. /He reasoned that a rupture

their intentions. He reasoned that a rupture of negotiations on technical grounds would make it more difficult for the working masses of the Central Powers to understand the causes of the dispute, and would help the annexationists.

It was the duty of Russia, he concluded, notwithstanding the extraordinary attitude of the representatives of the Central Powers, to make a fresh effort to establish clearly whether immediate peace was possible without violence to the Poles, Lithuanians, Letts, Esthonians, Armenians, and other nationalities, to whom the Russian Revolution assured the right of free development.

Both sides have agreed to the separate representation of the Ukraine at the conference.

News has come from Odessa of the butchery at Sebastopol by Bolshevist sailors of 60 officers of the Black Sea Fleet. Among the murdered officers were four admirals. Most of those killed were members of the committee who held an inquiry in 1912 into a sailors' revolutionary movement. The town of Kilia, at the mouth of the Danube, has been sacked by Bolshevists and the people have fled.

No infantry work beyond raids is reported from the British front. One British raid, east of Loos, was successful ; four German raids, three near Lens and one east of Monchy, were repulsed.

Ek-20

The Times, Jan 17, 1918; pg. 5; Issue 41689; col B

Russian Propaganda In Germany. Trotsky's Passage Of Arms At Brest., Gen. Hoffmann Silenced.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

RUSSIAN PROPAGANDA IN GERMANY.

TROTSKY'S PASSAGE OF ARMS AT BREST.

GEN. HOFFMANN SILENCED.

PETROGRAD, Jan. 15.—It is officially stated that the reports emanating from the German semi-official Wolff Bureau Agency regarding the progress of the peace *pourparlers* alter the real sense of the negotiations. Herr von Kühlmann declares that the German Government reserves to itself the right to intercept all communications which might excite the popular masses in Germany.

In the course of the negotiations at Brest-Litovsk last Saturday M. Trotsky, in reply to General Hoffmann's protest against the circulation of Russian propaganda in Germany, after pointing out that German newspapers had free access into Russia, whatever their views, added:—

"Nevertheless, we do not find it possible to demand a restriction upon even that part of the German Press which supports the views of General Hoffmann. There is no doubt that the support which our reactionary circles are receiving from certain declarations by German official circles is doing much to continue civil war in our country, at the head of which are adherents of the old *régime*. Nevertheless, we do not find it possible to connect this question with the conditions of the armistice or with the peace negotiations. I may also remark that, just as General Hoffmann represents here not only the Government of Berlin, but, as far as I know, also those of Dresden and Munich, we also represent not only Petrograd and Moscow, but other towns"

General Hoffmann answered:—

"I should like to correct the last sentence of the previous speaker. I represent no Government. I

previous speaker. I represent no Government. I represent the German Army. As to the other points of the statement just made by the president of the Russian delegation, I must again affirm that I have not been understood by him. I am not speaking of the Press, because, without doubt, neither we nor the Russian delegation can have an influence on what the Press says. My protest is directed against the official Government statements and the declarations bearing the signature of Commander-in-Chief Krielenko. I presume that the president of the Russian delegation cannot show me an appeal of the same character bearing the signature of the Commander-in-Chief of the German front or of the Secretary of State, Herr von Kühlmann."

M. Trotsky replied :—

"I must regret that I am unable, as General Hoffmann has said, to understand his point of view. This is to be explained, in my opinion, by the profound difference between our points of view, a difference, I am obliged to admit, which has been recognized during the war by the German judicial authorities, and a record of this act may be found in the proceedings of the Courts at Leipzig and Stuttgart. In any case, I must clearly state that neither the stipulations of the armistice nor anything else can affect the liberty of opinion or propaganda of citizens of the Russian Republic."

During a conference between the German, Austrian, and Russian delegates at the Foreign Office, the Russian representatives asked for the abolition of all privileges granted to Russian officer prisoners in German and Austrian camps. Officers and men, they declare, should be on exactly the same footing. It is stated that the demand took the Germans and Austrians aback, and a final answer has not been given.

Turkish and Bulgarian delegations have arrived in Petrograd in order to discuss the exchange of prisoners and kindred questions.—*Reuter*.

BOLSHEVIST CHARTER TO ARMENIA.

CONDITIONAL INDEPENDENCE

PETROGRAD, Jan. 15.—A decree, signed by Lenin and his colleagues, has been issued to the people of Turkish Armenia declaring the right of the Armenians in Russia and Turkey to complete independence and to decide their own destiny, and stating that a series of preliminary guarantees are absolutely necessary for a free referendum of the Armenian people. The necessary guarantees are defined as follows :—

"(1) The immediate withdrawal of troops from the limits of Turkish Armenia, and the immediate

organization of a militia of the Armenian people, in order to assure personal security and the property of inhabitants of Turkish Armenia.

"(2) The repatriation without hindrance of Armenian emigrants scattered in different countries to Turkish Armenia.

"(3) The repatriation without hindrance within Turkish Armenia of Armenians transplanted by force during war time by the Turkish authorities in the interior of Turkey. The Council of People's Commissioners at the peace *pourparlers* with the Turks insisted on this condition.

"(4) The organization of a temporal Government of the people of Turkish Armenia in the form of a Council of Deputies of the Armenian people elected according to democratic principles.

"(5) The Commissioner for Caucasian affairs, Stephan Naumian, is to come to the assistance of the inhabitants of Turkish Armenia for the realization of points (1) and (3), and to undertake the organization of a mixed commission to decide the date and the means of removing the troops now in Turkish Armenia.

"The geographical frontiers of Turkish Armenia must be fixed by democratic representatives elected by the Armenian people, with the consent of democratic representatives elected in neighbouring countries and of the Commissioner for Caucasian affairs."—*Reuter*.

BOLSHEVISTS AND MR. WILSON.

PETROGRAD, Jan. 15.—President Wilson's Message is regarded in working-class circles and among the peasants' delegates as an expression of the friendly intentions of American diplomacy towards the Soviet Government. But the latter's organ *Pravda* declares that Russian democracy entertains no illusions regarding the true character of the internationalism of Mr. Wilson who, it says, is the servant of American imperialism, which under him employs against the proletariat all the means of repression at the disposal of the imperialism of all countries.

"Russian democracy," it adds, "perceives that the friendship of President Wilson is dictated by the international interests of American imperialism, which fears the strengthening of British and Japanese imperialism. Democracy also realizes that President Wilson's declaration will not prevent American diplomacy from coming in case of need secretly to the support of counter-revolution in Russia."

In any case it regards President Wilson's statement as a moral victory for the Soviet Government and the triumph of the Russian Revolution.—*Reuter*.

The Times, Jun 19, 1918; pg. 5; Issue 41820; col A

Turks Copy German Example. Stealing Territory In Caucasia., Georgian Appeal To Berlin. (FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.)

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

TURKS COPY GERMAN EXAMPLE.

STEALING TERRITORY IN CAUCASIA.

GEORGIAN APPEAL TO BERLIN.

(FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.)

THE HAGUE, JUNE 17.

A Georgian Socialist accompanying the diplomatic delegation from Tiflis to Berlin informed the *Vorwärts* that after the signature of the Brest-Litovsk Treaty the Turks proposed negotiations to the provisional Transcaucasian Government. The Brest-Litovsk Treaty was not less of a surprise for the Caucasus than for the rest of the world so far as the cession of Caucasian territory was concerned. The Caucasians protested against this, and negotiations should have led to agreement between the parties immediately affected.

Trebizond, which lies behind the former Russian front, was proposed and accepted as the place of negotiation. While the delegation was there the Caucasians soon learned that the Turks were advancing on Trebizond and were already behind the Russian front. The Caucasians did their utmost to defend their territory, but unsuccessfully. The Turks demanded that the Caucasians should constitute themselves a State independent of Russia and recognize the Brest Treaty. The Trebizond peace delegation returned with these proposals to Tiflis and advocated their acceptance. The Bolsheviks did not condescend to answer, and the Diet

accepted the conditions, declaring Transcaucasian independence on April 27. The Brest Treaty was acknowledged, and, on the Turks' proposal, new negotiations in Batum for the final establishment of peace conditions were fixed.

While the negotiations were proceeding in Batum the Turkish advance continued, and the whole of the Russo-Armenian and Tartar territory in the south-east was occupied. The Transcaucasian Parliament thereby became a fiction, and the Georgians, who alone had their territory still free, proceeded to proclaim their independence, which was done on May 25. The negotiations in Batum were interrupted in view of the new situation, and the Georgian delegation had come to Berlin with the object of obtaining recognition of its independence and of seeking the German Empire's support for an assurance of the integrity of the new Republic. The Tartars were still, as always, desirous of separating themselves from Russia, and were inclined to remain with Turkey. The Armenians greet the foundation of an independent Georgian Republic as the only Christian State in the Caucasus which would give them some backing in case of need.

The Georgian Socialist added that peace had been signed between the Turks and the Georgians, according to which, over and above the Brest Treaty, the Akhalkalaki district in the Tiflis Government had been ceded to the Turks.

* * * A map of Caucasia appears in the following page.

The Times, Jun 29, 1918; pg. 5; Issue 41829; col E

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1918, The Times

**" GIPSY " SMITH'S AMERICAN
TOUR.**

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

WASHINGTON, JUNE 28.

" Gipsy " Smith has just completed a most successful speaking tour of the United States, in which he was accompanied by Mr. W. Gordon Sprigg, of the British Y.M.C.A. headquarters staff. The tour embraced a number of the more important States and cities of this country, and its main purpose was to place before the American public some of the leading facts illustrating the spirit of the fighting forces of the Allied Armies in order to enable them the better to understand the war situation generally from the British point of view. " Gipsy " Smith also rendered material aid in obtaining subscriptions to the third Liberty Loan and for the Red Cross, to the extent of many hundreds of thousands of dollars.

THE CROWN PRINCE OLAV.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CHRISTIANIA, JUNE 27.

The Crown Prince Olav finished yesterday his " Middle School examination," for boys and girls of the average age of 15 or 16. (Prince Olav is not yet 15.) He was tested in Norwegian, English, German, and mathematics (written as well as oral tests), and in all-round subjects orally only. The subjects also included longhand drawing and gymnastics. The Prince obtained the mark " Very satisfactory."

Rector Raeder, Headmaster of Christiania Cathedral School, who examined the Prince in history and geography, told a correspondent that he was especially pleased with the Royal pupil's knowledge of history, Norwegian as well as general world history, in ancient and modern times.

ALLIED RAID ON DURAZZO.

ROME, June 27.—The Chief of the Naval General Staff has issued the following *communiqué* :—
The roadstead and military works at Durazzo were

The roadstead and military works at Durazzo were bombarded during the day yesterday with visible results by a squadron of British aeroplanes and a squadron of seaplanes belonging to the (Italian) Royal Navy. The enemy machines which rose to fight were compelled to withdraw and did not succeed in preventing the action of the Allied squadrons, all of whose machines returned undamaged to their bases.—*Reuter.*

THE IRISH BISHOPS.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

ROME, JUNE 27.

Commenting on Mr. Lloyd George's words regarding the attitude of "the Church" in Ireland, the Vatican organ *Osservatore Romano* writes:—"It is evident that these words of the English Prime Minister refer exclusively to the attitude of the Irish clergy."

MR. HERTZOG'S ADVICE.

JOHANNESBURG, June 25.—Mr. Hertzog, speaking at Carolina, after reiterating his warning against violence, declared that all the Nationalists were seeking for could, and would, be achieved by constitutional means alone.

South Africa, he said, had had quite enough of armed protests and unarmed rebellions. Nothing was to be feared from the Free State. He hoped that the Transvaal was imbued with the same spirit.—*Reuter.*

SCANDINAVIAN HARMONY.

COPENHAGEN, June 26.—An official *communiqué* dealing with the meetings of Scandinavian Ministers from June 26 to 28 says that "perfect agreement" reigned as to the preservation of friendly and intimate relations between the three countries and the continuation of the policy of strict neutrality.

One question discussed was the collaboration of neutral States to safeguard their common interests at the end of the war and afterwards.—*Exchange Telegraph Company.*

ARMENIAN INDEPENDENCE.

AMSTERDAM, June 27.—According to a Kieff telegram to the *Lakalanziger*, Caucasian Armenia has declared its independence. M. C. H. Katcharnuni has been appointed Premier, and M. A. Shatisian Foreign Minister. An Armenian deputation has arrived in Constantinople.—*Reuter.*

The Times, Jun 28, 1918; pg. 6; Issue 41828; col E

Masters Of Germany. Socialists' Indictment Of Militarism. (*FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

MASTERS OF GERMANY.

SOCIALISTS' INDICTMENT OF MILITARISM.

(FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.)

THE HAGUE, JUNE 27.

Herr Haase, Independent Socialist, speaking in the Reichstag on Tuesday, said:—

This House has to-day witnessed a scene such as has never before been enacted within its walls. Herr von Kühlmann has obediently agreed to his execution and obediently allowed the halter to be placed round his neck. He has in no degree known how to die beautifully. The Chancellor has repudiated no word of Count Westarp's exorbitant speech. This speech of Count Westarp's is a concrete expression of the conditions of the power of our Imperial Government. We see now with amazing clearness that the military autocracy, for which Count Hertling and Herr von Kühlmann are but the fig leaves, rules over us solely and alone. (Loud laughter.) The man who really governs—namely, General von Ludendorff—should be placed in the Chancellor's chair. The annexations must be completed, the conflict with England must be fought out to annihilation—that is Count Westarp's gospel. The conflict must be fought out, even though the German people go down in the process. (Storms of dissent on the Right.) Herr von Kühlmann should have looked through all the Pan-German literature if he thinks that no intelligent man in Germany thinks of world dominion. As he will now have leisure to occupy himself with it outside office, I am ready to place the material at his disposal. . . . Herr Stresemann also has spoken of our victory. How often have we heard this prophecy? Herr Helfferich and Admiral Capelle told us in Committee in 1917 that America could not enter the war, and that her military significance was equal to nil. To-day 700,000 Americans stand on French soil, and one hears no more of U-boat booty resulting from the hunt after American transport ships.

We can only, therefore, regard with the deepest distrust Count Westarp's and Herr Stresemann's announcements. Herr von Kühlmann's speech of yesterday has been completely smashed down by the Chancellor's . . .

the Chancellor's to-day. Have the plans concerning Longwy and Briey and the frontier adjustments in the Vosges been given up? We have no ground to assume that the Imperial Government has unconditionally rejected them. No word has been uttered concerning Belgium. The attack was not to be justified, not even by Herr von Bethmann Hollweg's proclaimed right of necessity. The declaration of the Council of Flanders is an imposture (*Machwerk*). Every intelligent Fleming turns away from it with contempt. (Great disturbance, and cries of "Shame!") This fact cannot be abolished by any cry of shame. The peace resolution was stillborn on July 19, 1917. (Laughter.) It has not lived. The Centre and the Progressives have openly declared their abandonment of it. Has the Government done everything to win confidence in its respectability and chivalry from its adversaries? Russian prisoners of war are still treated as hostile foreigners, despite the Brest Treaty.

What has happened to atone for the unheard of act of violence committed against the Ukraine Rada and thereby against the conventions of the Brest-Litovsk Peace Treaty? Soul-stirring appeals for help for the Armenians against the brutal violence of the Turks, who are striving for their complete extinction, passed unheeded; the victims are counted by hundreds of thousands, and then one has had the sad courage to re-deliver the districts of Batum, Kars, and Ardahan to the Turks. The Turks have not only to discontinue their onward march into the Caucasus, they have to leave the Caucasus altogether. In Livonia and Esthonia German "police power," which wished to create order there, dwells as in a conquered country and treats the people with the worst arbitrariness. Conditions which absolutely cry to Heaven prevail in Riga. Boys 10 years old are condemned to severe punishment by imprisonment because they distributed proclamations. Prisoners in prisons are tortured in a manner recalling the worst period of the Tsars.

German military power has everywhere acted as the cut-throat of the Russian Revolution, as the suppressor of freedom. In Finland the White Terror has raged furiously against the working population, and nothing pains us more than the fact that German workers have contributed thereto. Herr Svinhufvud has received his earned wage; he is decorated with the Iron Cross; perhaps he has sought out in Berlin also an aspirant to the Finnish throne, if the resolution to introduce monarchy in Finland, which has been forced through by him, is indeed to be realized. Germans have oppressed the Ukraine people with a Government of frightful reaction in the Hetman Skoropadski. What is desired respecting Baku? The Georgians declare that Baku does not belong to Georgia. Is it desired to shut off the Soviet Republic from its sources of help? Is it desired to shut it off from the White as from the Black Sea? Is it desired to throttle it economically? We do not believe in miracles. If things go on according to the will of our military autocracy, Germany will be ruined if the masses of the people do not comprehend at length that they themselves must take the business in hand.

The Times, Oct 15, 1918; pg. 5; Issue 41921; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

The Ufa Government has left Ufa for Ekaterinburg.

President Poincaré left Paris on Saturday for the front.

Prince Lvoff arrived at Tsuruga, Japan, on October 4.

A conference of ruling Princes will open at Delhi early next month.

According to the *Telegraph* the German Minister at The Hague left for Berlin on Friday.

It is reported from Helsingfors that the Finnish Social Democrat, M. Tanner, has been arrested.

"Spanish influenza" is raging in Breslau, Hanover, Vienna, Oldenburg, Silesia, Hamburg, and Berlin.

Sir Charles Elliot, British High Commissioner and Plenipotentiary in Siberia, arrived at Ekaterinburg on October 3.

It is stated by the *Handelsblad* that the German Naval Attaché in Holland, Captain von Müller, has been recalled.

The freedom of the city of Prague is to be conferred on the Czech Deputies, MM. Stanek, Klafac, and Habermann.

A telegram from San Juan de Puerto Rico states that 150 persons were killed in the earthquake in the island on Friday.

The Soviet Government has decided to melt down all church bells and monuments for war purposes, says the *Vossische Zeitung*.

A Sofia dispatch announces that General Oukoff, commanding the 2nd Bulgarian Army, has been appointed Chief of the General Staff.

In the army under General Mishitch, that recently won a victory in Macedonia, there were 5,000 Yugoslavs, volunteers from the United States.

It is stated by the *Telegraph* that a telegram has been received from the *Kommandantur* at Brussels that refugees are not coming to Holland.

order to get relations on a working basis before the end of the war. He has promised shortly to visit Jamaica.

A large quantity of Siberian and Persian furs was seized on Saturday in the coal boxes of the German steamer *Industria*, by the Swedish customs authorities at Oxelösund harbour. The first mate confessed that he had attempted to smuggle the furs to Germany.

In reply to a telegram from the President of the National Armenian Delegation in Paris, Baron Sonnino, Italian Minister for Foreign Affairs, has replied that Italy "will exert herself to the utmost to safeguard the interests of Armenia" in any armistice made with Turkey.

Judge MacLennan, who was appointed by the Canadian Government to make the investigation, completely exonerates the military officers at St. Johns, Quebec, from charges of perjury committed during the General Election, which were made by Mr. Archambault in Parliament.

King Victor Emmanuel to President Wilson:—
"In celebrating the anniversary of the day on which Christopher Columbus opened out to European civilization the free ways of the West, the Italian nation addresses to the people of the United States and to their illustrious chief a tribute of admiration."

Mr. Crothers, Canadian Minister of Labour, announces the intention to hold an investigation into the cost of a number of the necessities of life, including shoes and textiles. It is suggested that a permanent Commission should be appointed to investigate and fix the prices of many of the staples of life.

Our Jamaica Correspondent telegraphs that the local authorities have rejected claims by the Chinese for nearly £30,000 as the result of looting in their shops during anti-foreign riots in the central districts. The matter has been referred to London, where the Chinese Ambassador is conferring with the Foreign Office.

In reply to urgent representations from British Columbia for increases in allowances to the dependents of soldiers, General Mewburn, Minister of Militia, has agreed to suggest to the Canadian Government that separation allowances to the dependents of non-commissioned officers and men should be increased by £1 monthly.

At a dinner given on Sunday in Madrid in honour of three leading Spanish journalists, to protest against the severity of the censorship, one of the speakers said: "The country of Abraham Lincoln, and the France of 1789, are to-day triumphant. Spain must follow these two countries when a League of Nations is discussed and established."

The Times, Apr 19, 1918; pg. 3; Issue 41768; col B
Lord Bryce On Armenia. The Bolshevist Betrayal.

Category: News
Full Text: Copyright 1918, The Times

LORD BRYCE ON ARMENIA.

THE BOLSHEVIST BETRAYAL.

Lord Bryce presided yesterday at King's College, Strand, at a lecture by Mr. E. A. Brayley Hodgetts on Russian Armenia.

Mr. HODGETTS, who is the author of "Round about Armenia," said that in all the vicissitudes through which Armenia had passed the people had been courageous and industrious. They came of a stock with an older culture and finer traditions than those of Prussia, and with a nobler religion than the lip service of the Hohenzollerns. Germany, in conceiving a plan of world domination, felt that as a nation the Armenians must be wiped out, and she had allowed or instigated Turkish atrocities.

LORD BRYCE remarked that after the Russian revolution the Bolshevist Government committed two acts which excited our great regret and severe condemnation. They abandoned the front toward Turkey, and took no steps to secure that the Armenians and Georgians should be in a position to defend themselves against the brutal Turks. The other offence of the Bolshevists was to make a treaty with Germany by which they surrendered territory which was taken from Turkey in the war of 1877, in absolute contradiction of the principle of nationality which the Bolshevists professed and of their claim of the right of peoples to determine their government. The Georgians and Armenians were a valiant people; there were no better fighters in the world. When he was in Paris he heard that there was an Armenian corps attached to a French force, which was frequently engaged in the most dangerous work. The names of many of the men ended with the letters "ian," and on one occasion, when volunteers were invited for a particularly desperate undertaking, there was a cry, "Where are the 'ians'?" They were found ready. At present we earnestly hoped that it might be possible to send relief to the Armenians, although the difficulties were very great, for their ultimate deliverance.

The Times, Feb 06, 1918; pg. 5; Issue 41706; col E

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1918, The Times

CANADIAN COAL-SAVING MEASURES.

OTTAWA, Feb. 4.—On the recommendation of the Fuel Controller, Mr. McGrath, an Order in Council has been passed ordering all manufactories, including munition works, but excepting those producing food, to suspend work for the three days February 9, 10, and 11. Theatres and other places of amusement are ordered to be closed every Monday from February 18 to March 25 inclusive. This Order covers the provinces of Ontario and Quebec east of Fort William to Rivière du Loup.

Mr. Rowell, President of the Privy Council, has announced that the Government has no intention, in spite of pressure, of changing the Order prohibiting the importation of liquors.—*Reuter*.

REASSURING BULGARIA.

AMSTERDAM, Feb. 4.—The *North-German Gazette* attempts to allay Bulgarian soreness at the omission of all reference to Bulgaria's war aims in the Imperial Chancellor's recent speech. A Berlin telegram reports that the paper says:—

"The speech was primarily a reply to President Wilson's Message, and as Bulgaria is not at war with the United States she was not mentioned in the Message. Herr von Kühlmann on January 26 gave renewed expression to the unshakable will of the Government and people of Germany immovably to adhere to the treaty agreements with Bulgaria, whence it follows that it is incorrect to deduce from Count Hertling's speech that Germany's interest in Bulgaria's future fate has declined."—*Reuter*.

FIGHTING MALARIA IN BENGAL.

CALCUTTA, Jan. 29 (delayed).—In announcing today new drainage projects of several hundred square miles in the fever-stricken districts of Bengal, Lord Ronaldshay, Governor of Bengal, said that the grim tragedy of malaria was causing annually 350,000

deaths and 200,000,000 days of sickness in this Presidency alone.

The present schemes, he added, were mainly anti-malarial, but they were also expected to increase the crops. One of these schemes had already been completed, and was now yielding an annual profit of more than a hundredfold.—*Reuter.*

TURKISH "HUMOUR."

AMSTERDAM, Feb. 5.—The Turkish Agency MUII issues a communication which argues that the Russians on the Caucasian front are violating the stipulations of the armistice by withdrawing their troops from the line of demarcation into the interior of Russia, while the Armenians remain behind to persecute the Turks.

The Agency gives a list of acts of cruelty alleged to have been committed by the Armenians.—*Reuter.*

The Times, Feb 16, 1918; pg. 5; Issue 41715; col G

Through German Eyes. Turks And Armenia., A New Move.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

Through German Eyes.

TURKS AND ARMENIA.

A NEW MOVE.

There have been various indications recently of the growth of a Turkish movement, which, under cover of an apparent reasonableness concerning Mesopotamia and Palestine, would concentrate openly on the permanent retention of Armenia. Such exploitation of the Russian collapse would doubtless be based, in the familiar Teutonic fashion, upon a "self-determination" of the non-Armenian population.

Already there are signs of Turkish or German action. The *Vorwärts* displays, with an absence of comment which is even more eloquent than the entire suppression of the *communiqué* by other German newspapers, a long semi-official *communiqué* from Constantinople, which was issued on February 4. It bears a close family resemblance to the Turkish pronouncements which have usually preceded Armenian massacres, but the argument is more ingenious than usual, as indeed the circumstances require. It violently attacks the Bolshevists on the ground that they have broken the terms of the Russo-Turkish armistice by allowing troops of the Caucasus Armies to melt away into the interior of Russia. It proceeds:—

Making use of this commencement of the evacuation of the occupied territories by the Russian troops, the native Armenians and the Armenians of the

the native Armenians and the Armenians who belonged to the Russian units have taken flight, carrying their arms with them, with the intention of remaining behind in the occupied territories. They are beginning to persecute the inhabitants of Ottoman descent, and especially the Musulman element. Those facts have been definitely confirmed by Turkish prisoners of war who have been able to reach our lines, and also by those of the native population who have succeeded in escaping from the claws of the Armenians. They have also been confirmed by a deputation which has been sent to us with a request for help from the population, which has not yet been able to escape from the Armenian persecutions and is still exposed to all its terrors.

The *communiqué* goes on to declare that representations to the Russian military authorities have been unavailing, and the Turks have also, it seems, been regaled with a list of the "significant atrocities" which have been perpetrated by the terrible Armenians.

No Air Raid Alarms at Night.

The *Frankfurter Zeitung* announces that the Frankfurt authorities have definitely decided that no alarms should be given in the event of air raids at night; it seems that the present rule is that there shall be no alarm between 11.30 p.m. and 5 a.m.

It was argued at a conference between the military and municipal authorities that alarms, if they are given at all, must be given as soon as an enemy airman comes within about 60 miles of the town, even if it is not known what direction he is going to take. It was said that this would lead to constant uneasiness, which would involve many dangers, especially the danger of lights being lit near uncovered windows. It was also urged that the flight to refuges may lead to accidents in the dark, and that it is much better for invalids and small children to be at home. All these views were pressed by the military authorities, and were finally accepted by the municipal authorities, especially as Freiburg, Trier, and Saarbrücken, which were described as "specially menaced by night raids," have abandoned their former practice of giving alarms at night.

The Times, Feb 18, 1918; pg. 5; Issue 41716; col C

New Chapter Of Armenian Massacres. Betrayal By The Bolshevists.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

NEW CHAPTER OF ARMENIAN MASSACRES.

BETRAYAL BY THE BOLSHEVISTS.

AMSTERDAM, Feb. 15.—The Armenian Correspondence Bureau at The Hague issues an emphatic denial of the accusations brought against Armenians in the provinces occupied by Russia by the semi-official news agency of Constantinople.

It says that Turkish agitators have found their way into Russian Armenia and have formed Kurdish bands, which continuously murder and rob peaceable Armenians. The Bureau asserts that the agitators, in accordance with a plan hatched in Constantinople, aim at the creation of a pan-Turkish movement.

FEBRUARY 16.—A Constantinople telegram received via Vienna, dated to-day, claims that the resistance of the armed bands in Armenia has been broken in the Kurdish villages of Peristeki, Egrak, and Yalnizbagh, to the west of Erzinjan, in Erzinjan itself as well as in the north.

Another message, dated February 14, states that Erzinjan, and also the road to Ardasa, the regions to the west, and the coastal village of Goerele have been cleared of Armenian bands.—*Reuter*.

. The above telegrams amply confirm the statements in our column "Through German Eyes" on Saturday that a new move was on foot which, beginning with massacres of Armenians, aims at the permanent retention of Armenia by the Turks. It is to be noted that the places mentioned—Erzinjan, Yalnizbagh, and Ardasa—are nominally in Russian occupation, though apparently either the Turks themselves or their fierce allies the Kurds enjoy complete liberty to pursue their massacre of the unfortunate and unwarlike Armenians. The latter have always looked to Russia as their protectors against the bloodthirsty feuds of the Turks, but Trotsky, at the last parley at Brest-Litovsk, said Russia would withdraw her troops from Turkish territory, as she is already withdrawing them from Persia. Apparently this evacuation has already begun, and the Armenians have been left to their fate.

A delayed Tokyo message says that the House of Representatives passed the Budget on Wednesday. Representatives passed the Budget on Wednesday, the Government accepting the amendments of the Seiyukai Party curtailing the estimates of the revenue by 2,050,000 yen [about £205,000].

The Times, Apr 29, 1918; pg. 7; Issue 41776; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

A shipping combination has been formed in Genoa to build a large number of cement cargo boats.

Over 6,000 women will be employed in taking the registration of the population of Ontario for war purposes.

A motion doubling the penalties for infraction of the liquor laws has been passed by the Nova Scotia Legislature.

Investigation has revealed no evidence that incendiarism was the cause of the recent fires in manufacturing plants in Toronto.

Our Lisbon Correspondent states that a Decree has been published there establishing the payment of duties in gold from May 1.

Colonel King, Dr. Lavery, and the other members of the British Mission studying French pyrotechnical workshops have arrived at Toulon.

Conferences on food questions will shortly be held in Berlin between representatives of Germany, Austria-Hungary, Rumania, and Turkey.

D'Arragon, a French racing cyclist, was killed yesterday afternoon by a fall while being paced by a motor-cycle at the Vélodrome d'Hiver, Paris.

General Pershing last Friday reported 49 casualties in the American Expeditionary Force, making the total number of casualties in the force in France to date 4,027.

A petition signed by 83,000 Melbourne citizens against Sinn Fein and other disloyal demonstrations was presented to the House of Representatives on Wednesday.

Mr. Barwell has been appointed Attorney-General and Minister of Industry in the South Australian Cabinet, and Mr. Anstey Minister of Lands and Agriculture.

Representatives of France and Germany have signed an agreement at Berne relating to war prisoners and the condition of the population of the invaded regions.

Seventeen Belgian fishermen, says an Exchange message from The Hague, have been arrested at Ostend on a charge of helping British warships through the German minefield off the Belgian coast or assisting them in some other way.

A credit has been granted by the United States to Belgium of \$3,250,000 (£650,000). This makes the total amount lent by the United States to Belgium over \$107,000,000 (£21,400,000), and to all the Allies \$5,288,850,000 (£1,067,770,000).

Reliable information has reached Athens to the effect that the Turks advancing in the Caucasus are compassing the wholesale massacre of the Christians, and are killing indiscriminately Armenians, Greeks, and even the American missionaries.

At the request of the Austrian Government, and with the Pope's sanction, the Nuncio has opened a disciplinary inquiry into the case of the Prince Archbishop of Laibach, who is accused of placing himself at the head of the Southern Slav movement.

Herr von Kühlmann and Baron Burian were to have left Vienna for Bukarest on Saturday night. A Vienna telegram reports that as Herr von Kühlmann "had not completely recovered from his indisposition, he was unable to accept the Emperor's invitation to luncheon."

German-Bohemian deputies of the Austrian Reichsrath have asked Dr. Seidler that the German-Bohemian border regions may be included in the food supply domain of the adjoining part of Germany in order to solve the constantly increasing food difficulties.

Claimants to certain oil lands in California reserved by the United States for naval uses have been informed that, unless a Bill be agreed upon within a fortnight authorizing the immediate production of oil, the Fuel Administrator will recommend that the lands be commandeered.

Sir Robert Borden has gone to New York to meet Sir W. T. White, Canadian Finance Minister, and, it is presumed, to discuss the question of Canadian credit in the United States. It is understood that part of the British credit in the United States will probably be transferred to Canada.

No solution of the Hungarian Cabinet crisis has been reached. Count Serenyi has given up the task, as he could not meet the demand of the Socialist parties under Count Karolyi in regard to the Electoral Reform Bill. It is stated that Dr. Wekerle may again be asked to form a Ministry.

As a result of the Emperor Charles's peace moves, the German parties in the two Houses of the Reichsrath have adopted resolutions insisting that the foreign policies of the Monarchy shall be based on the firm foundation of an alliance with Germany, and conducted by a responsible Foreign Minister.

The Nova Scotia Legislature has passed a measure incorporating the Halifax Relief Commission and giving the body extensive powers over the £4,000,000 it has to expend. The Commission will have independent civic control in town-planning schemes and the rehabilitation of the devastated district.

The Times, Jan 18, 1918; pg. 5; Issue 41690; col C

Starvation And Murder As A Policy. Austro-Bulgarian Methods In Serbia.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

STARVATION AND MURDER AS A POLICY.

AUSTRO-BULGARIAN METHODS IN SERBIA.

The Serbian Legation in London has issued through the Press Bureau a long memorandum presented by the Serbian Parliamentary Deputy, Mr. T. Katslerovitch, and the General Secretary of the Labour Party, Mr. Dushan Popovitch, to the International Socialistic Bureau in Stockholm, describing in detail the savage policy pursued by the Germans, Austro-Hungarians, and Bulgarians towards the Serbians. The writers have been eyewitnesses for two years of the events which they record.

The military authorities have organized a special system to deprive the peasants of the last grain of their crops. All, absolutely all, in the literal sense of the word, is now being exported. Swift and extensive help is necessary, both in money and in food. The whole country is in a state of political and social slavery. All private printing establishments have been closed, after having been pillaged. In the villages the gendarmes possess unlimited powers. In Belgrade a lieutenant named Widmann has power of life and death over the inhabitants. Arrests of perfectly innocent citizens and their condemnation to imprisonment and even to death are among the ordinary daily occurrences. This year a schoolmaster and 35 peasants of the village of Ramatja and the district of Gruza were shot or hanged and 250 men and women put in prison, because some quite unusable weapons and a few old shot guns had been found in the village. The 150,000 Serbian citizens interned by the Austro-Hungarians does not include an equal number of Serbian prisoners of war in Austria-Hungary. About 30 per cent. of those interned have already died.

The writers of the memorandum add :—

We protest with our last energy against this criminal policy of Austria-Hungary. We demand that an end shall be put to these massacres of

that an end shall be put to these massacres of thousands of harmless citizens. We appeal to the civilized world to raise its voice against these unheard-of crimes and to request the Austro-Hungarian Government to release our fellow countrymen and send them back to their homes.

The Bulgarian Administration is described as far worse in every respect than the Austro-Hungarian :—

The Serbs are condemned to a state of slavery such as they endured 200 years ago under the Turks. Such Serbs as the Bulgarians did not succeed in murdering in Serbia itself have been transported in great numbers to Asia Minor. Entire families from Eastern Serbia—women, children and old men—have been torn by force from their homes and deported to Asia Minor. These deportations are nothing but wholesale massacres of Serbs, similar to the Armenian massacres organized by Abdul Hamid.

The revolt last March in the southern and eastern parts of Serbia was the work of Serbian soldiers and Komitadjis who had succeeded in eluding the authorities; yet it was the innocent population which was held responsible. About 20,000 people were executed, of whom not more than 3,000 had really taken part in the revolt. Almost the entire male population of Nish—about 4,000 men—was deported. One part was taken to Pirot by rail; the rest had to go on foot. They have never come back.

The Times, Mar 08, 1918; pg. 5; Issue 41732; col F

All Males Put To The Sword. Massacre Of Armenians Proceeding

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

ALL MALES PUT TO THE SWORD.

MASSACRE OF ARMENIANS PROCEEDING.

All reports received by the Armenian Information Bureau indicate that the handing over of the Trans-Caucasian districts will lead to further massacres of Armenians and their final extermination. The Turkish troops who are advancing to reoccupy Armenia are engaged in destroying all the remaining Armenian population.

At Samsun, on the Black Sea, every Armenian male—man, boy, or baby—has been put to the sword, while similar atrocities are being perpetrated in town and village.

Boghos Nubar Pasha, president of the Armenian National Delegation in Paris, declares that the Armenian nation throughout its whole history has never been so near complete annihilation as it is today. Armenians hitherto have always found shelter and protection with their brothers of the Caucasus when danger threatened them. Now that supreme refuge is torn from them, and, left to themselves, they are bound to be outnumbered and crushed by the Turks, followed by hordes of Kurds and Tartars.

Boghos Pasha points out, too, that the Turks are not likely to stop at the frontiers assigned to them, but with the aid of the Musulman population may be expected to fight a way through the Caucasus to Turkestan, thus preparing a Germano-Turanian march towards the Chinese border, Persia, and Afghanistan.

The Times, Mar 18, 1918; pg. 7; Issue 41740; col E

Turks' Booty At Erzurum. More Armenian Atrocities.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

TURKS' BOOTY AT ERZRUM.

MORE ARMENIAN ATROCITIES.

TURKISH reports :—

MARCH 14.—At Trebizond 82 guns of various calibres fell into our hands. At Erzurum 32 guns have been counted up to the present and at Mamakhatun 18 mine-throwers.

An attack on the 11th instant by an Armenian column consisting of 2,600 infantry, with six machine-guns and 240 cavalry against our troops at Akhlat [north-western corner of Lake Van] and Komresh [south-west of Akhlat], was repulsed with great loss.—*Reuter*.

MARCH 15.—So far as could be ascertained up to the present 168 guns were captured in Erzurum. Furthermore we captured a number of mine-throwers, machine-guns, and quantities of ammunition.—*Admiralty, per Wireless Press*.

AMSTERDAM, March 16.—The Armenian Correspondence Bureau at The Hague declares that the Turkish re-entry into Trebizond has been marked by fresh acts of savagery. Thousands of Russian stragglers captured by the Turkish cavalry have been shot, drowned, or burned.

The Armenians who have been captured have been submitted to indescribable tortures, children have been put into sacks and thrown into the sea, old women and men have been crucified and mutilated, and all the young women and girls have been handed over to the Turks.—*Reuter*.

The Times, Aug 22, 1918; pg. 5; Issue 41875; col C

Armenian Horrors.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

ARMENIAN HORRORS.

The Rev. M. Dombourajian, an Armenian clergyman, who has reached England from Persia, after undergoing great privations, states that the conditions in Persia were shocking, owing to famine. A hundred to 200 persons were dying daily in Teheran, where 40,000 people are at the point of starvation.

"At Baku," said Mr. Dombourajian, "I met the members of my family, who had escaped almost by a miracle from the Turks at Kharput, disguised as Kurds. For days together, they said, Armenian men and boys from the towns and villages round Kharput were marched out into the open country and murdered. Bands of Armenians were driven out to trenches dug for the purpose and buried alive. Young brides who refused to live with the Turks were deliberately stripped of their clothing, beaten, kept without water, and exposed in the broiling sun. Professors of the Euphrates College were skinned, and pieces of flesh were cut off their bodies. Little children were thrown into cauldrons of boiling water and their mothers were forced to witness their sufferings. In some cases mothers were compelled themselves to place their living children in the boiling water. Along the roads my sister and her family saw hands, feet, and heads strewn by the wayside. German officers and soldiers in Kharput, Mush, Bitlis, and other places, were themselves often responsible for the horrors committed."—*Reuter*.

The Times, Mar 29, 1918; pg. 3; Issue 41750; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

General Bayoff has been appointed Commander of the Moscow district.

Members of the Romanoff family living in Moscow have been ordered to register.

A "Tank" week is being arranged in connexion with the Australian War Loan.

No comments have appeared in the Bolshevik Press on the German advance on the Western front.

It is estimated that the total assets owned by Australians is £14,000,000,000, an average of £350 per person.

Upwards of 50 Church Army recreation huts at the front have been overwhelmed in the German advance.

Paris newspapers announce the death of Baron Gourgaud, the grandson of General Gourgaud, the companion of Napoleon.

A large contingent of English war-brides have arrived in Melbourne, where they were given an enthusiastic reception.

M. Tchitcherin, Russian Commissioner for Foreign Affairs, is ill, and M. Karakhan has been appointed temporary Commissioner.

Organized Labour in Canada is strongly opposing the demand of the Great War Veterans for an industrial conscription of aliens.

A Bulgarian report of March 26 says that "east of the Vardar one of our patrols took some British prisoners, one of whom was an officer."

During the past week Portuguese troops repulsed a few raids, inflicting considerable loss on the enemy. Several prisoners were captured.

An order has been issued by the German Governor-General in occupied Belgium prohibiting the re-stuffing of mattresses, cushions, &c., with hay or straw of any kind.

The persecution of the Greek and Armenian comu-

The persecution of the Greek and Armenian population in the villages along the coasts of the Black Sea is proceeding on a scale which will mean regular extermination.

King Victor Emmanuel has telegraphed to King George congratulating him on the indomitable courage of the British troops and avowing his faith in ultimate victory.

An American steamship, Paulsboro, fought a German submarine for an hour. The U-boat disappeared, but its ultimate fate is unknown. Six days before the same vessel fought another submarine.

On Tuesday afternoon, after playing in the Pincio Gardens in Rome before an enthusiastic crowd, the Scottish Pipe Bands were entertained by the Committee of the Patriotic League of Britons Overseas.

It is reported from Maastricht by the *Courrier de la Meuse* that the chaplain and two Sisters of Mercy of the St. Elizabeth Hospital at Antwerp were executed in the courtyard of the St. George's barracks.

Demonstrations have taken place at various central halls in Vienna on account of increasing poverty and the inadequate provisioning of the capital in meat and bread.

Western Canadian newspapers are strongly urging the removal of duties on implements necessary for farm production, and are demanding that the minimum price for the 1919 wheat crop should be fixed now.

Mr. F. Anstey, a Labour member of the Australian House of Representatives, has sailed for England as a seaman to visit his invalid mother. It is believed that he also intends to go to Russia to learn the conditions there.

According to the *Vossische Zeitung*, the commissioner of the Proskuroff district, in the Ukraine, has telegraphed to the Central Rada that the peasants are resisting the export of corn to Austria with hand-grenades and machine-guns.

To the Russian protest against the occupation of Odessa by Germano-Ukrainian troops after the conclusion of the peace treaty, the German Government has replied:—"Odessa forms part of the Ukrainian Republic, and not of Russia."

Mme. Gurko, the wife of the Russian general, has died as the result of a wound caused by a bomb dropped from a German aeroplane on a hospital on the French front, in which Mme. Gurko was nursing the wounded. She was 54 years of age.

M. de Strandtman, First Secretary to the Russian Embassy in Rome, has refused to accept promotion at the hands of the Bolshevist Government, and has joined the Serbian Army as a volunteer on the Macedonian front, with the rank of captain.

The Times, Mar 26, 1918; pg. 4; Issue 41747; col G

"Fight On." Lord Leverhulme's Faith In English Ideals.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

"FIGHT ON."

LORD LEVERHULME'S FAITH IN ENGLISH IDEALS.

Lord Leverhulme, in conversation with a representative of the *Daily Chronicle*, which reproduced his remarks in its issue of yesterday, declared that for the Anglo-Saxon race to knuckle down to the German would be an eternal disgrace.

After discussing the possibility that the war might last from three to five years, Lord Leverhulme said:—

"I can contemplate anything rather than the knuckling down of the Anglo-Saxon race to the German. That would be eternal disgrace. We should never survive it. It would be our ruin.

"My opinion is that finance will never stop us. I don't care how big our debt may be, we can shoulder it. . . . But I am a little suspicious about bankers. Of course, it's only a guess, I don't know, but I can't help thinking a banker must have been talking to Lord Lansdowne before he wrote those letters. Bankers are as timid as rabbits. I have noticed that all my life. No sooner does a man fall ill than they fly to their ledgers, thinking he's going to die, to see how much he owes them. They are almost all like that—extraordinarily timid. It's very curious, but they seldom have the courage which is essential to enterprise of any magnitude. But finance won't stop us.

". . . Our debt after finishing off the Napoleonic menace was eight hundred millions. It is calculated that our national wealth now is tenfold what it was then. I say it is a hundredfold. Think of the discoveries which have been made since Waterloo. We mine for coal at an infinitely greater depth. Our modern mining for all minerals is a revolution. Then think of the revolution, equally great, in chemistry, transport, agriculture, marketing—in fact, everything. Then think of the present extent of the British

Then think of the present extent of the British Empire. Tenfold ! I say the national wealth, at the very least, is a hundredfold greater than it was in Napoleon's day. We shall shoulder our debt.

Has the Russian smash affected the ideals with which England went to war ? Has it modified my opinion as regards German character ? The answer is clear. That so-called peace emphasizes everything for which England went to war, and puts into flaming italics, if there are such things, everything in German character that is a menace to the happiness of mankind. Never before did I see so vividly how essential it is to defeat Germany. And never before did I feel so sharply in my very bones that to bow to Germany, to accept Germany's will, would mean our eternal disgrace. Fight on ? Of course we must fight on. Is there an Englishman who doubts it ? Is there an Englishman, after this Russian peace, who would trust the Germans, who could bring himself to sit at a conference table with them arranging the future of mankind ? Don't think of frontiers. Don't think of territory. Think of it as the future of men, women, and children. Would you arrange that future with the Germans of Brest ? Never mind about Armenian massacres, Serbian massacres, Belgian massacres, U-boat atrocities here, there, and everywhere ; don't think of those things, but think simply of the Peace Treaty of Brest. Would you negotiate the future of men, women, and children with the German scoundrels who trapped the deluded and disarmed Russians to their ruin ?

The Times, Apr 15, 1918; pg. 7; Issue 41764; col A

The Moslems Of Jerusalem. Welcoming The British., Arab Hopes. (FROM A CORRESPONDENT IN JERUSALEM.).

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

THE MOSLEMS OF JERUSALEM.

WELCOMING THE BRITISH.

ARAB HOPES.

(FROM A CORRESPONDENT IN JERUSALEM.)

After "Mecca the Blessed" and "Medina the Resplendent" Jerusalem is third among the Holy Cities of Islam. Its great mosque, which is next to the dome of the Rock, namely, Masjid el Aksa, or "the further mosque," derives its name from the traditional night journey of Mahomet, to which allusion is made in the 17th chapter of the Koran, and which is accepted by the great majority of Moslems as one of the miracles proving the divine mission of the founder of their faith. "One prayer at Jerusalem," said Mahomet, "is better than a thousand elsewhere." And Islam has not forgotten the saying. Many a Moslem pilgrim to-day visits Jerusalem on return from the great pilgrimage to the Hedjaz, and legend has fixed the sites of many wonders within the sacred enclosure—the footprints of the Prophet; the fountain where one of Omar's companions found the leaf that never faded, for it had come from Paradise; the jasper slab that Moslems say covers Solomon's tomb. The banners of the Prophet and of the Caliph Omar are preserved within the dome or rock, and some of the most ancient copies of the Koran now extant are to be seen there. And within these sites hallowed in Moslem eyes by the Prophet and his companions the Moslem pilgrim may see the memorials of the great

pugnum may see the memorials of the great sovereigns of Islam: the Ommayads, the Abbasids, the knightly Saladin, Caliph Abd-el-Malik, and the great Abbasid Mamun; the Mameluke sovereigns Malik-al-Muazzam, Kilau, and Kait Bey. All have left their memorials in Jerusalem to this day. Even Selim the Grim, the Ottoman who left ruins and blasted fields.

It was the recent memory of the policy of Selim the Grim which has been pursued steadily by his successors that caused the Moslems of Jerusalem to regard the Allies as deliverers, to welcome our troops, and cooperate with our provisional administration. Following the good example of the Mahomedan population, the villagers have abstained from all action calculated to assist the enemy. Their shrines are guarded by Indian Moslem troops, who are obviously proud of the honour, and whose soldierly bearing has much impressed their co-religionists. Moslem Arabs, who are largely employed in the Administration, compose the majority of the police and gendarmes.

GERMAN AND TURKISH OUTRAGES.

And not only have the excellent behaviour of our troops and the policy of our administration done much to allay any anxiety which enemy propaganda may have left as to our intentions, but other agencies have been at work in our favour. The Moslems of Jerusalem, like all really religious people, are not bigoted. Fanaticism they leave to the pig-eating, brandy-drinking young Turk. Having long been in contact with Europeans and Americans, being well educated, often travelled, and knowing our record in Cyprus, Egypt, and India, they are the last people to listen to the preachments of a Holy War made in Germany and brought about by the Jacobin Clubs of Stambul. Performances such as those of the German Baron von Perfall, who when stationed at Bethlehem in command of the Motor Lorry Column, with headquarters at the French Carmelite Convent, converted the grotto of Our Lady of Lourdes into a latrine, tore up the books of the Convent library, destroyed the trees and vines belonging to the Convent, even pulling up the roots, did not impress them as proofs of German *Kultur*.

The ~~Armenian~~ massacres and the oppression of the Arabs disgusted them with the "Lib-

... the Arabs disgusted them with the "Liberalism" of the "inexperienced idealists" of Constantinople. Even the wilder Beduins of Eastern Palestine and Central Syria treated the unhappy Armenian exiles with kindness in comparison with the Turks.

The leaders of the Moslem community in Jerusalem did not approve of the insensate policy of the Committee of Union and Progress. Many of them suffered for their opinions. Thus the Husseini family, to which the present Mufti and Mayor of Jerusalem belong, although descended from Sayid Hussein, one of the companions of the Prophet, and connected with the Sherifian aristocracy of Mecca, was specially marked for punishment by the Turks. The Mufti of Gaza, the head of one of the branches of the family, was executed. Others, including men who worthily maintained the reputation of the ancient house for public spirit and enlightenment, were exiled with their families to Anatolia.

Further, the successful campaign undertaken by King Hussein of the Hedjaz had a profound effect on Moslem opinion in Jerusalem. The knowledge that a prince enjoying a high reputation for political sagacity and religious orthodoxy in the Arab world and of the lineage of the Prophet had dared both to protest against the political oppression and subversive religious innovations of the Turks, in the name of the Arab race, and to uphold this protest by force of arms on the side of the Entente Powers filled them with hope and enthusiasm. The leading Arabs in Jerusalem, far from regretting the past, seek profit in the opportunities of the present and look forward to development in the future which will show the world that the spirit which manifested itself in the great civilizations of Damascus, Baghdad, and Cordova has not yet died. It is their hope that the Arab race, now that it has awakened from the strangling nightmare of four centuries of Turkish misrule, will one day become self-respecting and respected by the world, and that it will prove that Islam must not be judged as a spiritual force by its perversion among the corruptions of Constantinople or the ignorance of Anatolia.

The Times, Jun 14, 1918; pg. 3; Issue 41816; col B
Spirit Of The Nation. Fleet-Street Memorial Service.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

SPIRIT OF THE NATION.

FLEET-STREET MEMORIAL SERVICE.

The Lord Mayor, the Sheriffs, Lord Burnham, and Alderman Sir W. P. Treloar attended last evening a memorial service at St. Bride's Church, Fleet-street, for those connected with advertising in London who have fallen in the war.

BISHOP RYLE (Dean of Westminster), in an address, said the object of the foe was not merely to smash armies in the field of battle, but to break the spirit of the Allied peoples in their respective countries and in their individual homes. Their aim and purpose was to make the nations of the world subject to a domination at the head of which Prussian militarism should vaunt itself with its hideous record of prisoners murdered and ill-used, of merchant ships and their crews sunk without warning, of Armenian massacres, of tortured Belgians—in a word, of inhumanity harnessed to the chariot of a ruthless military autocracy. God forbid that the spirit of our people should give way. The spirit of our brothers at the front should animate us at home. How did our spirit sustain the load of insistent grave anxieties and the shock of unceasing personal griefs? Did it turn for comfort to the false gods of sensual excitement and political intrigue? Did it imagine that disorderly Bolshevism was any remedy for the ills of heartless Kaiserism? Did it catch at any unsubstantial rumour of personal slander in order to make scapegoats of the men who bore the chief burden of responsibility, or did it succumb to a condition of self-centred apathy and unchristian depression and lift up hands of abject surrender in sheer weariness of war?

The Dead March in *Saul* was played, and "The Last Post" was sounded by buglers of the Grenadier Guards. ARCHDEACON HOLMES read the lesson, and prayers were said by the VICAR (the Rev. A. Taylor).

The Times, Oct 09, 1918; pg. 8; Issue 41916; col E

Remember Russia. Her Sufferings And Future. *VASILY ZAVOIKO.*

Category: Letters to the Editor

Full Text: Copyright 1918, The Times

REMEMBER RUSSIA.

HER SUFFERINGS AND FUTURE.

TO THE EDITOR OF THE TIMES.

Sir,—After four years of war, Germany has waved the white flag. From all the countries and peoples that have been involved by her in this world-struggle comes a vigorous response, calling her to account for her misdeeds. My country alone, Russia, once great and mighty, remains silent.

I appeal to the Allies and to President Wilson to do her the justice to remember that the victories won over Germany are associated in no small measure with the sacrifices borne by Russia during the early months of the Great War. Let them remember that the Russian Army continued to fight and to hold a vast number of the enemy's troops on the Eastern front for three long years, despite mismanagement and treachery at home, never wavering under the most disheartening conditions. Insidious propaganda, organized by the Germans with the connivance of traitors, during the old *régime* and during the so-called Revolution, was able to accomplish what German military science could never have done—to destroy the Russian Army.

Let the Allies remember that three centuries ago, according to the Russian chroniclers, "Russia was lost, her territories were laid waste by the foe, her people dying of hunger and disease, her towns deserted, and the remnants of her population in hiding in the swamps and forests," and that suddenly, at the call of Prince Pzcharsky and the appeal of the merchant Minin, resounding in what was then the Far East of Russia, in the city of Nizhni

AND THE LOSS OF RUSSIA, ALL THE CITY OF NIZHNI Novgorod, Russia arose once more, powerful and mighty:

I have not the faintest doubt that soon Russia will once more arise, regenerated and free. There is no Russia to-day; there will be a Russia to-morrow!

Let Germany exult over my prostrate country, let her rule for a time over Ukraina or exert authority through her Bolshevist agents over Great Russia; the hour of reckoning is at hand.

For over two centuries, since the days of Peter the Great, the German influence in Russia has been all-powerful, but never did it attain such strength as during the reign of Nicholas II. and the epoch of Kerensky and his successor Lenin. Russia's downfall has been the inevitable and logical consequence of the past—a great atonement for past mistakes and offences.

The history of Russia has reached a turning point. Never were the circumstances so favourable for extirpating this alien influence root and branch as they are at present. Let the Allies duly appreciate them. The Germans are fully alive to the importance of the moment.

Germany is talking of peace, but what has she done in Russia? (1) In the territories occupied by her all the equipment and machinery of mills and factories have been removed to Germany; (2) in Petrograd, Moscow, and other places outside the zone of occupation she has bought up from the workmen of the nationalized factories all the most important machinery, and this also she has exported to Germany; (3) within the occupied zone large tracts of land have been expropriated for the use of German colonists, in other parts, and particularly in the larger cities, houses and real estate have been bought up by Germans; (4) huge quantities of gold have been drained out of Russia into Germany with the connivance of the Bolshevists, ostensibly in accordance with the Brest-Litovsk Treaty; (5) something like two million Russian prisoners of war have been detained in Germany, in violation of that so-called treaty, as hewers of wood and drawers of water—the virtual slaves of Germany; and (6) just as in the early days of the war she sacrificed the Armenians to the Turks, so in Russia she is inciting the ignorant masses

... AN ATTEMPT IS BEING MADE TO INDUCE THE IGNORANT MASSES
to seek revenge for their misfortunes upon the
Jews.

Under cover of peace overtures and loud phrases about "self-determination" Germany is preparing to strengthen her grip upon agonized Russia: for her it is essential that Russia should not figure at the Peace Conference; she wants to arrange matters in such a way that Russia shall awake to find herself fast bound to the German yoke. That will be the starting point for another and still more dreadful world war.

Let the Allies fully realize this incipient peril; let them help Russia to become free and independent. It will be only a just and merited recompense for Russia's sacrifices and a strong assurance for the future peaceful development of mankind. A free Russia will never take the side of Germany; her people have suffered too much from German domination. A peace concluded by the Allies without Russia will be no peace, but merely a preparation for another world war.

I am, Sir, yours obediently,
VASILY ZAVOIKO, Political Assistant
to General Korniloff.
London, Oct. 8.

The Times, Nov 16, 1918; pg. 6; Issue 41949; col C

German Ferment Subsiding. Troops Return Home., Promises To Labour. (FROM OUR OWN CORRESPONDENT.).

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

GERMAN FERMENT SUBSIDING.

TROOPS RETURN HOME.

PROMISES TO LABOUR.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

STOCKHOLM, Nov. 14.

Press telegrams from Berlin describe the situation as quieting down. The state of siege is suppressed, the Censorship abolished, and newspapers of all complexions are appearing freely, although in very small editions owing to the scarcity of paper. Some anxiety is caused by the beginning of the demobilization.

A large number of soldiers are streaming back from the front, and the greatest efforts are being made to dispose of them by giving them temporary aid and facilitating their return to their homes. A rumour that Hindenburg meant to leave the Army and join the Kaiser in Holland has caused some uneasiness lest the demobilization should be precipitated, causing a rush of disorderly troops hurrying back from the front, but an agreement has been arrived at between the Army Command and the Provisional Government, and Hindenburg's reception of the revolutionary delegates and his offers of co-operation have calmed these alarms. The carrying on of the Government is greatly facilitated by the fact that all the State functionaries remain at their posts and continue their functions under the Cabinet of the united Socialists.

A proclamation signed by the six Ministers as representatives of the People's Council, in which an amnesty is granted to all those condemned for political offences, the labour insurances suspended during the war

assurances suspended during the war are restored, and an eight-hours day with guarantees against unemployment is promised as from January 1 next, has had a tranquillizing effect on the labouring classes. The assurance of facilities for supplies has also calmed the general anxiety.

According to the *Vorwärts*, the election of a Constituent Assembly by universal suffrage of men and women is to take place soon.

“MAGNANIMOUS AMERICA.”

MORE GERMAN APPEALS.

The following news from Berlin has been transmitted through the wireless stations of the German Government:—

To Secretary of State Lansing, Washington.

The German Government and the German people have gratefully taken cognizance of the fact that the President of the United States of America is ready to consider favourably the sending of food to Germany. But the distress is urgent.

The acceptance of the oppressive armistice conditions, especially the necessity for supplying from scanty provisions the armies which are streaming back, the cessation of navigation in the North Sea and the Baltic by the continuance of the blockade, and the imperilling of our provisions by the disturbed conditions in the East—all this makes the situation in our country daily more unbearable. The peril of anarchism can only be avoided by the most speedy help.

I believe, therefore, that I shall not be appealing in vain to the humanitarian feelings of the President if I ask you to submit to him the request that, in order to save the German people from perishing by starvation and anarchy, he will, as quickly as possible, send to The Hague, or to some other place, plenipotentiaries who would discuss with plenipotentiaries of the German people details as to how the magnanimous help of America could save in time our Fatherland from the worst.

Perhaps the matter could be put in the tried hands of Mr. Hoover, who has rendered such great services in Belgium.

(Signed) SOLF, Secretary of State for Foreign Affairs.

Another Berlin wireless message runs:—
To the Secretary of State, Mr. Lansing.

TO THE SECRETARY OF STATE, MR. LANSING,
Washington.

According to the 19th Article of the Anglo-Turkish armistice, all civilians of German nationality should leave the Ottoman Empire immediately.

The literal fulfilment of this clause, which must cause severe hardship, especially to the poor people, must appear unreasonable after the conclusion of a universal armistice.

The German hospitals and asylums for the blind and orphans, the latter of which principally take care of Armenian children, would be compelled to close, thereby causing new sufferings to the Christian populations of the Ottoman Empire.

The German Government requests that the President shall intervene in favour of these German civilians being permitted to remain in Turkey.

(Signed) SOLF.

Berlin, November 15.

—Admiralty, per Wireless Press.

* This solicitude on the part of Germany for Armenian orphan children is, to say the least, a trifle impudent, seeing that there is ample evidence for the belief that Germany connived at, if she did not instigate, the massacre of Armenians. It is notorious that the Kaiser on the morrow of the massacre of Armenians in Constantinople paid a visit to Abdul Hamid.

MR. HOOVER COMING.

WASHINGTON, Nov. 15.—Mr. Hoover, the Food Controller, will sail for Europe on Saturday by the Olympic to study the problem of feeding the peoples of Northern France, Belgium, the Central Empires, and the Near East. Mr. Hurley, chairman of the Shipping Board, will accompany Mr. Hoover.

BERLIN RED GUARDS.

(FROM OUR CORRESPONDENT.)

COPENHAGEN, Nov. 14.

The Workers' and Soldiers' Council of Berlin have decided to dissolve the Red Guards, and ordered them to give up their arms. The formation of middle-class committees has begun.

The Times, Nov 23, 1918; pg. 5; Issue 41955; col C

The Position In Armenia. BRYCE..

Category: Letters to the Editor

Full Text: Copyright 1918, The Times

THE POSITION IN ARMENIA.

TO THE EDITOR OF THE TIMES.

Sir,—Referring to a statement in your issue of November 16 that a request has been made by the German Government to the United States Government that some German hospitals and asylums in Asiatic Turkey which are caring for orphans, principally Armenian children, should not be forthwith closed, I desire to state that on November 13 I received the following telegram from the Swiss Committee in Geneva for Armenian Relief, signed by M. Leopold Favre, a highly respected citizen of Geneva, and by Mr. Chambers, lately an American missionary at Adana :—

We beg to call your attention to the fact that many Armenian orphans and deported women have during the past three years been devotedly cared for by German missionaries in several places. We fear it would cause terrible distress if such missionaries should be compelled to withdraw before a new relief force could arrive and take over the work. We would express the hope that some delay might be granted until arrangements could be made.

I read this telegram in the House of Lords on November 13 in putting a question to H.M. Government regarding the urgent need which exists for sending in Allied troops to protect the Christian population of Armenia and Cilicia in the present disorderly condition of these countries, and I then stated two facts which ought to be generally known :—

1. That German missionaries in Asiatic Turkey did their utmost to stop the massacres of 1915 and to save and relieve the victims, appealing in the strongest terms to the German Government to interpose and require the Turks to desist from these appalling massacres, which were disgracing Germany.

2. That the then German Government not only refused to listen to this appeal, but did all it could to prevent it from becoming known

all it could to prevent it from becoming known in Germany and to prevent the awful realities from coming to the knowledge of the German people. It is beyond all question that the German Government not only connived at (as your paragraph states) but tacitly approved of the massacres. See upon this subject the British Blue-book published by the Foreign Office, "The Treatment of the Armenians in the Ottoman Empire," No. 31 of 1916, in which there are printed a letter from four German missionaries to their Government and various pieces of evidence from German sources as to the facts.

I am faithfully yours,
Forest Row, Sussex. BRYCE.

The Times, Dec 06, 1918; pg. 7; Issue 41966; col C

Sultan On Turkey's Plunge. "The Nation Innocent." (FROM G. WARD PRICE.)

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

SULTAN ON TURKEY'S PLUNGE.

"THE NATION INNOCENT."

(FROM G. WARD PRICE.)

CONSTANTINOPLE, Nov. 24.

The new Sultan of Turkey is a very different man from his two brothers who were on the Throne before him. The character of Abdul Hamid is well remembered. His successor, Mehmed Reshid, was an amiable but ineffective invalid, helpless in the despotic grip of the Committee of Union and Progress. But the youngest of the three Royal brothers, Sultan Mehmed Vahid-ed-Din, by whom I was received in audience to-day, is of another personality, and one that conveys an impression of strong character and considerable intellectual force.

The Sultan was in a small sitting-room of the Yildiz Kiosk. My first question was about the way in which Turkey came to take part in the war against us.

The participation of Turkey in the war (his Majesty replied) came about by what amounted to an accident. If we had taken seriously into consideration our political situation, our geographical position, and our national interests it would have been clear that this step was utterly unwise. Unfortunately the lack of foresight of the Government of the country at the time led us on, and has brought us to calamity. If I myself had been upon the Throne this sad occurrence would never have happened.

"The old feeling of friendliness that had existed in England towards the Turks did not immediately die out," I said, "when the war began. But the massacres of Armenians profoundly changed the sentiments of Englishmen towards Turkey."

"It was with great sorrow that I learnt of the treatment which certain political committees in Turkey instigated against the Armenians," replied the Sultan. "Such misdeeds and the mutual slaughter that occurred between sons of the same fatherland have broken my heart. As soon as I came to the Throne I ordered an enquiry to be made.

came to the Throne I ordered an inquiry to be made, so that the fomenters of these troubles might be punished with the greatest severity. Various factors prevented my command being promptly carried out. But now this matter is being thoroughly gone into and followed up."

"And the other matter which has caused great indignation in England is the maltreatment of our prisoners in Turkey," I said.

"Of that I have heard nothing," was the answer. "But I will immediately order inquiry to be made about it. If the complaints are based on shortage of food it must be remembered that our own soldiers, too, suffered greatly from lack of nourishment and were half starved owing to the insufficient communications of the country. I inherited from my father, the Sultan Abdul Medjid, the ally of England in the Crimean War, a strong feeling of affection and admiration for the English nation. Now that I am on the Throne I shall consequently do my best to renew and strengthen the old friendly relations between my country and Great Britain. I venture to hope that our noble nation will reciprocate these feelings towards my people—of whom, remember," added the Sultan emphatically, "the great majority are entirely innocent of what has been done. The mass of the Turkish nation feels as I say towards England, or even more strongly. I ask you, as a man of honour, to declare to the people of England that the greater part of my nation has had no share in the misdeeds that are attributed to it, and that it is only a limited number of persons who are responsible for them. These words come from my heart."

The Times, Dec 07, 1918; pg. 7; Issue 41967; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

**IMPERIAL AND FOREIGN
NEWS ITEMS.**

It is reported that the Peruvian Cabinet has resigned.

At Samoa 6,000 deaths have occurred through the outbreak of influenza.

France has denounced the trade conventions made in 1907 and 1909 with Canada.

It is hoped to transfer 10,000 men from Canadian war factories to lumber camps.

General Frits von Below, one of the German commanders on the Western front, is dead.

Members of the German People's Party have agreed to amalgamate with the Democratic Party.

Fire at the aerodrome of Villacoublay has destroyed four large hangars and seven aeroplanes.

It is now practically certain that Argentina's contribution to Our Day Fund will reach \$200,000.

A cargo of 20,000 boxes of British Columbia apples has been shipped for Australia on the liner Makura.

An Italian decree releases all persons deported from Northern Epirus, who may now return to their homes.

A public health bureau, associated with a national laboratory, is to be organized by the Canadian Government.

Dr. Tudela, the Peruvian ex-Premier and Minister for Foreign Affairs, has been appointed Minister at Washington.

A Berlin telegram says that 846 German university professors have demanded the immediate summoning of a National Assembly.

President Wilson has cabled to M. Max, Burgomaster of Brussels, cordially congratulating him on the liberation of Brussels and Belgium.

The West German Players' Union has issued a prohibition to all the Associated Football Unions against playing football with the troops of occupation.

Mr. Baker, U.S. Secretary of War, expects that savings approaching \$2,400,000,000 will be made from the \$4,856,200,000 thus far appropriated by the War Department.

A regulation under the Military Service Act making permits necessary to enable Canadian males between 18 and 45 to travel outside the Dominion has been

is and is to travel outside the Dominion has been rescinded.

Socialist delegates and members of the General Confederation of Labour in France have decided to present President Wilson with an address on behalf of the people of Paris.

Governor Whitman, of Albany, New York, has called upon Americans throughout the country to observe to-day as "Britain's Day" by a display of flags and other patriotic action.

Sir James Longheed, of the Canadian Ministry says that it is conceded by the whole world that Canada's system of providing for and rehabilitating her wounded soldiers is the most successful yet devised.

Up to and including the first fortnight in September, the Canadian Pacific coast shipyards delivered their first million tons of completed new vessels, thus leading the Atlantic yards by 376,300 deadweight tons.

German and Turkish statistics are stated by the Armenian patriot Khan Zadian to show that in 1916 the number of Armenians who had been deported amounted to 1,396,350, of whom 1,056,550 were massacred.

A Berlin telegram says the disarming of Mackensen's Army has begun. The soldiers will be given leave to cross the frontier. They are selling a part of their equipment, such as horses and motor-cars, very cheaply.

Australian Repatriation Department returns show that of 78,544 discharged men provision had to be made for \$8,334. Regarding 52,536 killed or died, 34,588 applications for assistance from dependents were dealt with.

Mr. T. W. McGarry, Provincial Treasurer for Ontario, announces that picture theatres showing war films of deeds by the American Army, while ignoring the part played by the British and Canadian forces, will be censored.

In the interests of women returning to Canada from England, and particularly to tide them over the period when they may be without money, an offer by the Red Cross to handle the demobilization has been accepted.

Thirty-six of the generals who took part in the war were at one time cadets of the Royal Military College of Canada. One holds the rank of lieutenant-general, eight are major-generals, and 27 are brigadier-generals.

According to the *Kölnische Volkszeitung*, about 150 aeroplanes assembled near Stuttgart to be handed over in accordance with the armistice conditions were so damaged by the local Soldiers' Council while being taken to pieces that almost all were rendered useless.

The Times, Dec 23, 1918; pg. 8; Issue 41980; col F
Armenian Horrors. Terrible Evidence Of Survivors.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

ARMENIAN HORRORS.

TERRIBLE EVIDENCE OF SURVIVORS.

The following statements concerning the manner in which during 1915-1916 the Turks endeavoured to exterminate the Armenians have been officially tested by British officers, each witness being subjected to close cross-examination.

The first statement is made by Miss B— K—, an Armenian from Kharput.

I started with 12,000 people, both sexes, from Kharput in June, 1916. At Kanti Dero 5,000 men were removed; at Jurbab 2,000 men and 2,000 invalid women were removed; we left these people and soon after saw smoke. A boy of 13, who escaped, said they had all been burnt with kerosins by the Cherkess. Near Verashehr we were stripped of all clothes and given rags; later three women hid gold in their mouths. At Ras el Ain I and 29 women and one boy bribed Cherkess to put us on a train to Aleppo. I saw gold-stopped teeth torn from a woman's mouth on the road.

Another Armenian woman, Miss G— L—, deposed as follows:—

I saw 35 children thrown into the River Kharbur by gendarmes. Those who swam ashore were weighted and thrown back. September, 1916. About the same date, near Chellache, I saw about 30 women disembowelled. At the same place, half a mile from my tent, I saw smoke rising from a place where I know over 1,000 women and children were encamped. Two children who escaped told me the rest were being burnt.

Mr. K—, of Urfa, testified:—

An Armenian woman told me (August, 1917) that a number of children and people were put in a cave near Nisibin. I went there and found a cave of unknown depth. I went in some 100 yards; it was full of children's bones. I can identify the place.

Another witness made the following statement:—

September, 1916, at Shedale, I was taken into a wadi with women and children. We were beaten down with sticks. I was knocked down and lay among the bodies. A Baggara Arab came afterwards and drew me out: he swam across the river with me and carried me to his tent, two days' journey away, where I lived as an Arab and was tattooed with tribal marks lest the Cherkess should find me. After two years I went to Nisibin with some women who went to sell wheat.

A survivor of a party deported from Amasia deposed:—

I left Amasia in a convoy of 1,000 men, women, and children in July, 1915. I arrived at Aleppo three months later. On the way a great number of them were removed with their arms tied behind their backs, including my brother. Many others, about 400, were killed on the way, others committed suicide, and I with only nine others survived the journey to Aleppo.

The following statement is by an Armenian, Mr. H.—, of Aintab:—

I left Sheddiah with a convoy 2,500 strong in September, 1916. We were stripped of all clothes and driven naked for three hours. We were finally driven into enclosure and surrounded by Cherkess gendarmes, where every one was massacred in turn. I was stunned. I recovered to find myself covered with dead. I and another man escaped.

These are examples of much evidence as to the manner in which the massacre of the Armenians was carried out. The Turks are now putting every obstacle in the way of the repatriation of the survivors.

The Times, Jul 16, 1918; pg. 3; Issue 41843; col F

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1918, The Times

FRENCH CHAIR AT CAMBRIDGE.

Mr. Balfour has promised to speak at a meeting to be held shortly at the Mansion House to support a scheme for the foundation and endowment of a Professorship of French in the University of Cambridge.

News in Brief.

Lewisham Council propose to set up a municipal piggery.

There were 126 deaths from influenza in Birmingham last week.

Two thousand miners have been thrown out of work at Risca (Mon.) owing to an underground fire.

Mr. T. H. Kekewich, Recorder of Tiverton, has had only two prisoners before him since the beginning of the war.

Mr. Edward Parker, vergier of St. Lawrence Jewry, Church, Gresham-street, has just celebrated his 90th birthday.

On several of the Derbyshire moorlands the peat resources are being developed, in view of the drastic economy that will be necessary in the use of coal.

Mr. Thomas A. Armstrong, general manager of the Sligo, Leitrim, and Northern Counties Railway Company, was drowned in upper Lough Erne on Sunday evening.

At the annual meeting of the Football League, held in Manchester yesterday, it was decided to continue the game as last season, with the same grouping of clubs.

Sir Joseph Larmor, M.P. for the University of Cambridge, has been awarded the Poncelet Prize for the mathematical sciences this year by the French Academy of Sciences.

Mr. Edmund Bourne has been appointed secretary of the Armenian Refugees (Lord Mayor's) Fund, in place of the Rev. C. G. T. Colson, who has taken up a chaplaincy in the Army.

Mr. Thomas Peerless, Littlebrook Manor, Dartford, states that he began harvesting on Tuesday last week, when he cut rye which was quite ripe, and adds that winter oats will be ready this week.

The Rev. George Hooper, president of the National Free Church Council, will spend the first week in August with the Grand Fleet, and will conduct services among Free Churchmen in the Navy.

The Times, Sep 12, 1918; pg. 8; Issue 41893; col B

Mr. Lloyd George In Manchester. A Popular Welcome. *Our Special Correspondent in Manchester.*

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

MR. LLOYD GEORGE IN MANCHESTER.

A POPULAR WELCOME.

Our Special Correspondent in Manchester telegraphed last night:—

The Prime Minister came to Manchester this evening to receive the freedom of the city of his birth. The keenest interest has been aroused among all classes in Manchester by his visit, and the heartiness of the cheering which greeted him at the station, in the streets and at the City Hall, where he is the guest of the Lord Mayor (Sir Alexander Porter), was a fine tribute to his hold on the affection of the people. Hundreds ofmunition girls in overalls paraded on the arrival platform, and as the train came in they cheered with all their might. Many of them carried flags and waved them before Mr. Lloyd George.

The Lord Mayor was waiting to welcome the Prime Minister on behalf of the city and when he drove through the heart of Manchester in an open carriage the city gave him its own welcome in its own vociferous way. At the Town Hall Mr. Lloyd George received addresses of greeting from representatives of the Syrian, Armenian, and Zionist communities in Manchester, and he replied shortly to each.

The PRIME MINISTER, replying to the Armenian address, said:—The spirit of confidence which breathes through your words is a striking demonstration of the unconquerable resolve of your stricken nation. The cry of Armenia is both piteous and compelling, but that which gives her the greatest claim to the unqualified support of those who are fighting for the liberties of mankind is that her sons never falter in their determination to achieve their purpose. In spite of persecution and disaster, and of ruthless and scientific repression, Armenia still claims justice from the world and disdains to crave for mercy from her oppressors. I ask you to believe that those responsible for the government of this country are not unmindful of their responsibilities to your martyred race.

To the Syrian address, Mr. LLOYD GEORGE replied: I am deeply conscious of the fervent love of country and righteous pride of race which inspires you. It is the hope and desire of his Majesty's Government that the Arabic-speaking peoples who have suffered

that the Arabic-speaking peoples who have suffered under Turkish rule should once more enjoy that liberty which will enable them to rebuild the edifice of civilization and prosperity which six centuries of Ottoman tyranny and misrule have brought to ruin and desolation. Our loyal Ally, your revered leader, the King Hussein, has by his constancy and courage not only gained the esteem and affection of those whom he labours to deliver, but the good will of all who have the cause of oppressed peoples at heart. I thank you for your address, which I regard as a fresh and striking testimony of that fraternal and cooperative spirit which binds together the nations which have achieved liberty and the peoples who are struggling to gain their freedom.

To the Zionist deputation Mr. LLOYD GEORGE said:—The aspirations which you share with multitudes of your race scattered throughout the world found a national response in the minds of those responsible for the government of this country because they are in permanent accord with the sentiments of the people of Great Britain. I have to-day had the honour of receiving addresses from the representatives of three elements most intimately concerned in the establishment of a rule of order and justice in an area which has hitherto been the prey of tyranny and outrage. The fulfilment of the historic hopes and aspirations to which you refer in your address is, I believe, an essential corollary to the necessary enfranchisement of the oppressed peoples of the Near East.

The Newcastle City Council yesterday adopted unanimously a resolution to confer the honorary freedom of the city upon Mr. Lloyd George in recognition of his services to the nation during the year. The Lord Mayor stated that the Prime Minister would visit the city in the first or, at the latest, the second week of October.

The Times, Jan 11, 1918; pg. 3; Issue 41684; col A

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1918, The Times

BONUS FOR VEHICLE WORKERS.

As the result of negotiations between the National Transport Workers' Federation and representatives of employers, Sir George Askwith has fixed a national flat-rate war bonus of £1 for all carters, carmen, and mechanical motor-drivers. In many cases the bonus has already been given, and some workmen have received more. It is hoped to secure a similar bonus for tramway workers.

ARMENIAN REFUGEES.

The Lord Mayor of London, as president of the Armenian Refugees Fund, suggests that intercession might be made in the churches on behalf of the Armenian and Assyrian peoples in their dire extremity, and appeals for help either through collection in the churches or by direct gift to Lieutenant-Colonel Gregory, hon. treasurer of the fund, 96, Victoria-street, S.W.1.

THE THAW GENERAL.

There were only two degrees of frost at Hampton Court yesterday, compared with 19 on Wednesday morning. Scores of water pipes have burst in the neighbourhood with the coming of the thaw. From many country districts yesterday a complete break up of the frost was reported, and skating had been stopped.

The Times, May 25, 1918; pg. 6; Issue 41799; col C

Turk Defeat Near Medina. Jordan Post Raided By British.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

TURK DEFEAT NEAR MEDINA.

JORDAN POST RAIDED BY BRITISH.

The War Office made last night the following announcement about the operations in Palestine and the Hedjaz:—

Since May 17 there have been no operations of importance on the main front. On the night of May 22 an enemy post on the right bank of the Jordan, two miles upstream of Umm Esh Shert [which is seven miles above the Ghoraniyeh bridge], was raided successfully, a number of the enemy being killed and prisoners taken.

On May 23 three enemy aeroplanes were brought down by our machines, two falling in the vicinity of Nablus [Shechem] and one near Latrun [within the British lines].

On May 17 Arab troops again raided the Turkish post on the Hedjaz railway at Wadi Jerdun (15 miles north of Maan), which had been reoccupied by the enemy on May 14. Fourteen prisoners were taken.

In the Southern Hedjaz the Arab operations have been continued with success. On May 11 the Turkish defences south of Bowat (30 miles north-west of Medina) were attacked, 20 Turks killed, 24 prisoners taken, and demolitions effected on the line. At a later date an important convoy of 300 camels attempting to enter Medina from the east was captured. On May 13 another Arab force destroyed a large section of railway track in the vicinity of Mudarij (125 miles north-west of Medina).

ARMENIANS SAVED BY ARABS.

"PARTNERS IN WEAL AND WOE"

As a result of the cooperation of the Arabs of the Hedjaz with the British

of the Hedjaz with the British forces in Palestine, a number of Armenians, men, women, and children, who had been deported by the Turks to the desert areas east of the Jordan, have been rescued.

On the receipt of this news telegrams of thanks were sent to the Emir Feisal, the Commander of the Northern Meccan Army and a son of the King of the Hedjaz. Boghos Nubar Pasha and the Armenian Delegation sent the following message:—

To the noble-born Emir Feisal.—We have just learned of the rescue of our unfortunate fellow-countrymen through the efforts of your gallant troops in Southern Syria. May God bless and prosper the progress of your arms. The chivalrous act of the noble Moslems who fight under your banners adds fresh lustre to the annals of the Arab race. Every Armenian throughout the world is to-day an ally of the Arab movement; the praises of your clemency and the justice of your cause shall be known wherever we can make our voices heard.

The Lord Mayor of London, on behalf of the Armenian Refugees' Fund, expressed "the deepest thanks of British subscribers for the gallant rescue of the suffering Armenians." The Friends of Armenia also congratulated the Emir "on his splendid rescue of suffering Armenians."

To these telegrams the King of the Hedjaz sent the following reply:—

Your kind message to Feisal, of which I have heard, is a proof of good will and affection. We pray God to make us worthy of your kind thoughts. Feisal in assisting the oppressed has only performed one of the first duties of our religion and of Arabs' faith. I say with confidence and pride that the Armenian race and other races in similar plight are regarded by us as partners in our fortunes in weal and woe. We ask God before everything to give us strength to enable us to do them helpful service by which to prove to the world the true feelings of Islam, whose watchword is freedom. May God preserve you in health and bring your desires to a successful attainment by His help and favour.

The Times, May 04, 1918; pg. 5; Issue 41781; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

Abdul Aziz, the former Sultan of Morocco, has left Nice after a prolonged stay.

The Shah of Persia has bought \$100,000 [£20,000] worth of United States Liberty Bonds.

Subscriptions to the new Turkish Internal Loan amounted on the first day to £T.2,200,000.

The Canadian Labour leaders will probably invite Mr. Arthur Henderson to come to Canada.

The death is announced of Prince Camporeale, Prince Billov's brother-in-law, at the age of 66.

A further sum of £750 has been remitted by the Lord Mayor of Melbourne to the Armenian Relief Fund.

The Toronto Street Railway Company has decided to employ women as conductors and drivers at the same wages as men.

A German aeroplane, flying over Swiss territory, was forced to land near Basel by the fire from the Swiss frontier posts.

Sir Robert Borden has intimated to the Quebec Board of Trade that the Federal Bankruptcy Bill will not be passed this session.

According to the *Amsterdam Telegraaf*, the German destruction of Dutch shipping has hitherto caused the death of 700 Dutch seamen.

A fire has destroyed a large portion of the power plant of the Great Lakes Power Company at Sault Ste. Marie, Ontario, with a loss of £3,000.

Yesterday's French Macedonian report stated that near Gradesnitza a Serbian detachment penetrated into the Bulgarian trenches and brought back prisoners.

All commodities in Turkey are being sold at exorbitant prices. The average price of meat is 6s. a lb. The value of landed property has increased three and four fold.

A Dutch minesweeper, *Frans Naerebout*, struck a mine off the island of Terschelling, and sank. Five persons were killed, five are missing, and nine are reported as saved.

Hakil Bey, chairman of the Turkish delegation conducting peace negotiations with Transcaucasia, and Djemal Pasha, Minister of Marine, have left Constantinople for Batum.

stantinople for Batum.

General Henry, one of the French army commanders in the Balkans, reviewing the first Hellenic Infantry Regiment, congratulated the commander of the division on the admirable bearing of his men.

A French steamer, *Provence*, was torpedoed in Spanish territorial waters off Cape Palamos on April 13. The vessel succeeded in reaching the port of Palamos, where she went aground in shallow water.

According to the *Neue Zürcher Zeitung*, Polish newspapers state that many Serbian legionaries have been taken from internment camps in Hungary and sent to the Italian front and incorporated in the Austrian Armies there.

Our Lisbon Correspondent states that Sir Lancelot Carnegie, British Minister in Lisbon, and Lady Carnegie entertained the diplomatic representatives and the members of the Allied Military Missions at the Legation on Wednesday.

Under the direction of the Women's Institutes, the first medical clinic for school-children was held in Peel County, Ontario, on Thursday, with 12 operations on children for infected tonsils and adenoids. In all 60 children will be operated on in the county.

General Malaterre, at a banquet given at the Aéro Club in Paris in honour of the French airmen who have escaped from Germany:—"French aviation, having won definite supremacy, will henceforth play an efficacious strategic rôle in the war, and should even lead us to the left bank of the Rhine."

In thanking Major Perkins, the Commissioner of the American Red Cross, for his gift of 10,000,000f. [£400,000], the President of the General Committee of the French Red Cross said:—"Your generous gift will have an echo throughout our country, and will render still closer the traditional friendship which again unites the two nations in their effort and fraternal sacrifices for the triumph of the best of causes."

According to the Copenhagen journal *Politiken*, a company to promote an aerial service between Russia and England has already been formed with a capital of 1,000,000 kroner [about £55,500]. The route from London to Petrograd via Copenhagen would be about 250 miles shorter than via Norway and Sweden. Sufficient machines, it is stated, are assured; the only remaining thing to be acquired is the concession.

The Times, May 18, 1918; pg. 5; Issue 41793; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

The ex-Tsar of Russia attains his 50th birthday tomorrow.

Tag Day in Toronto for the Armenian relief realized £2,400.

There are now only 5,700,000 pigs in Germany, compared with 13,000,000 a year ago.

Resnati, an Italian military airman in the United States, has been killed in an aeroplane fall.

It is denied by the Bulgarian Minister of War that Bulgarian troops are being employed on the Western front.

Lord Reading and Mr. Elihu Root received the degree of Doctor of Laws of Toronto University yesterday.

M. Painlevé has been appointed President of the French Parliamentary Aviation Group, in succession to the late M. Millevoye.

Owing to failure of autumn wheat, the Ontario Government hopes that 10,000 additional acres will be devoted to sugar beets.

A party of 151 British prisoners of war, including 55 officers, arrived on Thursday evening at Scheveningen from Germany for internment.

Sir Thomas White's health is greatly improved, and he has left Toronto for Ottawa to resume his duties as Canadian Minister of Finance.

It is announced from Königsberg that German trade with Libau, Russia, has recommenced with the arrival of the first Finnish steamer, *Astrea*, in Libau harbour.

A surplus of £33,000 revenue over expenditure for the year is reported by the Colony of Sierra Leone, and the shipping exports of palm kernels constitute a "record."

An epidemic of spotted typhus is again raging throughout Austria, 247 cases being officially reported in Galicia and Bukovina, 50 in other Austrian Crown lands, and 14 in Vienna itself.

A correspondent of the *Cologne Gazette* who recently visited Ostend, says that the dead bodies of the crew of the *Vindictive*, including the captain, were buried with military honours.

were buried with military honours.

A train filled with soldiers on leave was in collision on Thursday with a goods train at the station of Raphèle, near Arles, in the South of France. Eight persons were killed and 22 injured.

An action has been begun by the Manitoba Government against the Strathcona estate for £2,554, which it is alleged is owing for succession duties. The real estate in Manitoba is valued at £494,168.

Dr. Alexis Carrel, the American surgeon, whose ambulance at Compiègne was recently destroyed by German bombing planes, has been created a Commander of the Legion of Honour in recognition of his services.

M. Tchitcherin, Moscow Commissioner for Foreign Affairs, has requested the French Government to recall its Ambassador, M. Noulens, on the ground that the latter "contributes to the weakening of relations between France and Russia."

Notice of expropriation has been served upon St. Andrew's College, a boys' school in Toronto, in order that it may be used as a military hospital. The property covers an extent of 26 acres, and its value is estimated at £100,000. £200,000 will be spent upon buildings.

Fifty-eight more concrete ships will be ordered by the United States Shipping Board at a cost of \$42,000,000 [£2,400,000] as soon as the sites of the Government shipyards have been chosen. Many will be tank ships of 7,500 tons each, of which there is a scarcity for coastwise trade.

Hospital ships arrived on Wednesday at Rotterdam from Boston (Lines.) bringing 37 German officers and 432 non-commissioned officers and men for internment in Holland, as well as some 40 civilians, a few disabled men, and some members of the medical service who are bound for Germany.

Mr. Bell, Minister of Telephones in the Saskatchewan Government, has retired to become chairman of the Saskatchewan Local Government Board. Mr. Bell is succeeded in the Cabinet by Mr. W. E. Knowles, formerly member for Moose Jaw in the Dominion House of Commons. He takes the portfolio of Provincial Secretary.

A society, under the name of the Anglo-Albanian Society, has been formed in London consisting of "friends of the Albanian people, who, while sympathizing with the aspirations of all Balkan people for freedom and the right of self-development, have as their main object the maintenance of the rights and welfare of Albania."

The Times, May 03, 1918; pg. 6; Issue 41780; col C

Farther East Of Jordan. German Prisoners Taken., Guns Abandoned By British.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

FARTHER EAST OF JORDAN.

GERMAN PRISONERS TAKEN.

GUNS ABANDONED BY BRITISH.

The War Office made the following announcement last night concerning the operations in Palestine:—

Early on the morning of May 1 our operations east of the Jordan were resumed. Whilst our infantry moved to the attack of the enemy in the foothills south and south-west of Es Salt Australian mounted troops entered that village, capturing 33 German and 317 Turkish prisoners.

In the course of these operations a mounted brigade, detached to watch the crossings of the Jordan at Jisr ed Damieh [16 miles north of the crossing by the bridge on the Jericho road], was attacked by a superior enemy force, which had passed the river during the night, and compelled to fall back. The Horse Artillery batteries supporting this brigade, in most difficult and broken country, were obliged to abandon nine guns, which could not be extricated, though the detachments and horses were safely withdrawn.

The necessary support for the detached brigade was immediately forthcoming, and operations are proceeding.

West of the Jordan local enemy attacks at several points were repulsed during the night of

were repaired during the night of April 30 and the morning of May 1.

** Es Salt is 15 miles north-east of the crossing of the Jordan at El Ghoraniyeh—the spot where the road eastward from Jericho was carried over the river by a new concrete bridge. From Ghoraniyeh, the road climbs through narrow defiles from 1,200ft. below sea level to 2,900ft. above sea level at Es Salt. Thence the road goes south-east through the mountains of Ammon to the Hedjaz Railway. Es Salt was an important depôt of the Turks, and a good deal of material was captured there by General Allenby's troops on their first occupation of the place on March 25. When they retired, at the beginning of April, they brought away some thousands of Jewish, Syrian, and Armenian refugees. Amman, the nearest station on the Hedjaz Railway, is 15 miles distant from Es Salt.

Jisr ed Damieh is the next crossing place of the Jordan above Ghoraniyeh, from which in a straight line it is distant 16 miles. It is just below the confluence of the Jabbok (or Zekra) with the Jordan. Here a Roman road from Shechem crosses the main stream and is continued, as a mountain track, to Es Salt.

TURKISH REPORT.

TURKISH report, May 1:—

PALESTINE FRONT.—Fresh engagements have developed in the valley of the Jordan and to the east of the river.

On April 30, early in the day, the British attempted with strong forces of infantry and cavalry to pierce our front to the east of the Jordan, but without success. The advance of enemy cavalry was likewise immediately checked by our energetic counter-measures.—*Reuter.*

The Times, Jun 04, 1918; pg. 5; Issue 41807; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

**IMPERIAL AND FOREIGN
NEWS ITEMS.**

Western Australia's death-rate for last year was 9 per 1,000, which is claimed to be a world's record.

Queensland's raw sugar for 1918 and 1919 has been bought by the Commonwealth Government at \$21 per ton.

Senhor Xavier Esteves, Portuguese Minister of Finance, has been temporarily replaced by the Minister of Commerce.

The discovery of scheelite at Percyville, Queensland, covers nearly two square miles, with other likely country in the vicinity.

Mr. Edward Solomon, of Melbourne, has purchased the Sorrento Hotel and presented it to the State Government as a home for returned nurses.

A reactionary lieutenant in the Greek Army has been condemned to four years' imprisonment for christening children to whom he gave the name of the Kaiser.

The Queensland Parliament has reassembled quietly; but the Cabinet's programme promises a considerable extension of contentious Socialistic experiments.

Baron Prinz von Buchau, the commander of a Baden division, fell in action shortly before that division reached the Marne, while riding forward towards his troops.

Prominent people in Melbourne and Sydney are appearing in amateur film plays, and then paying large prices to witness the films on the screen. The proceeds go to the Red Cross.

A communication has been received by the Government that as late as May 17 all British subjects in Odessa, which is under German domination, were safe, and all British property unmolested.

On Sunday last the French Association football season closed with a match between British and French players in aid of various charities. The French beat their opponents by three goals to one.

It has been decided by the Commandant of Bromberg, Prussia, to disband the local corps of Polish Boy Scouts on the ground of their danger to the State owing to alleged plotting by them against

...to urging to urged plotting by them against Prussia.

In reply to a telegram, expressing confidence in, and admiration for, the British Army, from the Milan Committee for the Mutilated Invalids and Wounded in the War, Sir Douglas Haig has sent a cordial message of thanks.

An agitation in favour of action by the Australian Government against treating is growing in every State. There is every probability that the Cabinet will yield to the pressure in order to protect soldiers from mistaken hospitality.

"Prussia must be made to understand that hitherto she has been the curse of Germany," was a loudly cheered remark by the Socialist Deputy, Herr Auer, at a meeting held at Munich to celebrate the centenary of the Bavarian Constitution.

An appeal by the Austrian Social Democratic Conference is published by the *Arbeiter Zeitung*, declaring that the present moment is inopportune for strikes. Workers are therefore urged to refrain from mass strikes, and are warned against overrating their strength.

The report of the Australian Labour Party Conference avoids the man-power problem, but urges the workers to frame a post-war policy with sweeping demands upon capital. The Labour split has spread to Perth, where the Moderates are creating a new party.

Canadian railways have asked the permission of the Inter-State Commerce Commission to raise the rates on Canadian lines within the United States to the level provided by Mr. McAdoo, Director-General of Railways, under the recent rate increases on United States railways.

On the second anniversary of the declaration of independence by the Sherif of Mecca, the Arab Governor of Jeddah gave a reception at Government House to the British, French, and Italian diplomatists and their staffs, the leading Arab Government officials, and the chief European and Arab civilians.

Baron Anezzanos, the new Italian Minister at Athens, speaking on Sunday on the anniversary of the Italian Constitution, said that he expressed the feeling of the Italian people when he greeted Greece with all the cordiality inspired by the ancient bonds which had always linked the two peoples together.

A demand, which originated from the Swiss Socialist Party, asking for the introduction into the Swiss Constitution of the principle of a direct Federal tax upon incomes above 5,000f. [£200], and upon fortunes of over 20,000f. [£800], was submitted on Sunday to a referendum, and was rejected by a majority of 40,000 votes.

The insurrectionary movement at Aidin, Smyrna, continues to spread. Essad Pasha has returned from Smyrna without achieving anything. In the vilayet of Konia, Asia Minor, an entire regiment refused to go to the Palestine front, seized their artillery, and took refuge in the mountains between Sparta and Adalia. The troops sent against them were annihilated.

In a report concerning the arrival in Jerusalem in

In a report concerning the arrival in Jerusalem in April of 1,600 Armenians rescued by the British at Es Salt, Syria, the Armenian Relief Committee pays a warm tribute to the British rescuers. The cavalry, it says, helped the refugees when crossing the rivers by carrying a child in each arm and holding the reins between their teeth, and the officers, including the commander, gave up their motor-cars to the children and invalids.

The Times, May 02, 1918; pg. 5; Issue 41779; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

M. Tontcheff, the Bulgarian Finance Minister, has left for Bukarest.

Sir Abe Bailey has offered his services in the field, and the War Office has accepted his offer.

Mr. Kyle, the American engineer who was captured by Manchurian bandits, has been released.

The Bill prolonging the life of the Italian Parliament for a year has been unanimously passed by the Senate.

Athens newspapers refer in enthusiastic terms to the exploit of the British Navy at Zeebrugge and Ostend.

In a personal message to our Toronto Correspondent Mr. Stefansson, the explorer, reports that his health has greatly improved.

After conferring with the northern generals at Hankow, the Chinese Prime Minister is proceeding to Nanking to meet the Governor of Kiangsu.

It is officially announced that a merchant ship has been in collision with the French submarine *Prairial*, and that the latter sank. Some of the crew were saved.

One hundred and seven British prisoners of war, including 17 severely wounded and two mental cases, have arrived at Rotterdam from Germany *en route* for England.

Seventy per cent. of the wheat acreage has been seeded in Saskatchewan. In comparison with last year the seeding is three weeks ahead. There is no scarcity of labour.

The Bishop of Tasmania has sent a message to Sir Douglas Haig expressing, on behalf of the Anglican Synod, deep gratitude to the Armies fighting in defence of the Empire, of liberty, and freedom.

At a meeting of trade unionists and University representatives at Toronto, it was decided to establish a workers' educational association there. Half the cost of the classes will be borne by the University.

Zanzibar has presented to the Imperial Government a sum of £20,000 as a contribution towards the cost of the war. Sums of £10,000, £20,000, and £30,000 were presented by the Protectorate in 1915, 1916, and

were presented by the Protectorate in 1915, 1916, and 1917 respectively.

As the German-Swiss economic negotiations have not yet terminated, the German delegation at Berne has agreed that the German-Swiss Convention, which should have expired on April 30, should be prolonged until May 15.

A new Rhine bridge near Engers is to be called the Crown Prince Wilhelm Bridge. The bridge near Rudesheim is to be called after Marshal von Hindenburg, and the bridge near Remagen after General von Ludendorff.

Orders for 1,025 passenger and freight locomotives have been placed by the United States Railroad Administration with the American Locomotive Works and Baldwin's. The order represents an aggregate cost of \$12,000,000.

Postal communication between Moscow and Kursk, which had been cut off after the occupation of Kursk by German troops, has now been resumed. On the other hand, communication with Voronezh and Rostoff is now interrupted.

A Budapest telegram to the *Cologne Gazette* states that the Hungarian House of Magnates has passed a resolution, by 105 votes to five, in favour of a solution of the suffrage question by understanding, in order to avoid a general election.

In the elections of Danish Landsting electors yesterday there were returned 1,399 supporters of the Government, Radicals and Socialists, and 1,577 opposition Conservative and Liberal candidates. The electors meet next week in order to elect 54 members of the Landsting.

"From competent Turkish quarters," the *Berliner Tageblatt* reports that "the Turkish Government is preparing a general amnesty for all peaceful Armenians. Their repatriation will take place as speedily as possible, and those without means will receive assistance."

It is announced by the Boston Textile Alliance that the British Government, being desirous of supporting the United States' policy of stabilizing wool prices, has agreed to surrender the woollens which were to have been offered at public auction. No further auctions will be held.

A visit is shortly to be made by the Emperor of Austria, with his entire military staff, and Baron Burian and his diplomatic staff, to the German Emperor at General Headquarters, with the object, it is believed, of settling definitely the future of the Ukraine and of the Balkans.

Dr. Chakravarty has been sentenced at San Francisco to 30 days' imprisonment and a fine of \$5,000 [\$1,000] for violating United States neutrality by attempting to foment a revolution in India. Fourteen other Hindus received sentences ranging from 60 days' to 22 months' imprisonment.

The Times, Jun 06, 1918; pg. 5; Issue 41809; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

Cases of smallpox are reported from many parts of Livonia and Esthonia, and general vaccination has been ordered.

Reservists of the 1900 to 1917 classes in Western Greece and 15 classes of telegraphists have been called to the Greek colours.

All the members of the Serbian Government with the exception of M. Yovanovitch have left for Salonika in order to attend to current business.

Sixty aliens have been arrested at Toronto by the military police, and required to produce evidence whether they are entitled to exemption from military service.

Dr. J. D. Reid, Canadian Minister of Railways, has formally opened the Trent Valley Canal, which completes the waterway from Lake Ontario to Lake Simcoe.

In celebration of the King's birthday, the British Consul-General at Zurich entertained the leading members of the British colony at dinner on Monday evening.

In an aerial fight with British aeroplanes on the Trentino front the Austrian airman Banfield was seriously wounded, and was removed in a dying condition to the hospital at Trieste.

Dr. C. K. Clarke, medical superintendent of the Toronto General Hospital, has resigned to become chief executive officer of the newly formed National Dental and Hygiene Association.

M. Clemenceau to M. Venizelos :—" I am happy that the opportunity has been afforded me of congratulating you on the brilliant success obtained by the Greek troops on the Macedonian front."

After a two-days' debate on the Address, the Danish Lower House yesterday passed a vote of confidence in the Zable Cabinet by 70 votes (Radicals and Socialists) against 62 (Left and Conservatives).

The Dowager Queen Olga of Greece arrived at Zurich on Monday. The Zurich newspapers state that ex-King Constantine is quite convalescent, but Reuter's Agency learns that his condition remains

Reuter's Agency learns that his condition remains extremely serious.

It is stated by the *Temps* that, when landing at Amberieu, France, two aeroplanes, the one commanded by Sergeant Pilot Instructor Gaillaux and the other by the Certified Pilot Hutin, accompanied by a pupil, collided, and the three men were killed.

A resolution has been passed by the United States Shipping Board forbidding the transfer to a foreign flag of any American vessel of more than 100 tons, but foreign interests are permitted to contract with American yards for the construction of sailing craft not larger than 1,000 tons.

Dr. Sokolow, of the London Zionist Bureau, to Dr. Weizmann, the head of the Zionist Mission now in Palestine :—" We rejoice at the news that a number of Armenians have been rescued by Arab troops east of the Jordan. We highly appreciate this noble act. Doubtless the Commission will gladly share in relieving their distress."

In the Domremy region on Tuesday a British aeroplane was brought down by a " Spad " machine carrying the French cockade. The close range and the elevation at which this happened, says the *Petit Parisien*, make it impossible to doubt that it was a case of a German airman using unaltered the emblems of a captured machine.

At a banquet presided over by Sir Maurice de Bunsen which was given at Buenos Aires on Monday by the British colony to commemorate the King's birthday, M. Jullemier, the retiring French Minister to Argentina, delivered an eloquent address eulogizing the determination and heroism of the British Army, to which, he declared, victory would in great measure be due.

The Times, Aug 14, 1918; pg. 5; Issue 41868; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

The *Frankfurter Zeitung* reports that Major-General Liebrecht has been placed on half pay.

An agreement between Holland and Germany in connexion with traffic with Scandinavia was signed yesterday.

Germany, says the *North-German Gazette*, will protest against the Chinese Prize Law as being a violation of the Declaration of London on sea warfare.

According to the *Rheinisch-Westfälische Zeitung*, the airman Lieutenant Loewenhardt has been killed. It is claimed that he has 53 victories to his credit.

Marshal Foch has sent his warmest thanks to the Lord Mayor of London for his recent message of congratulation on his promotion as Marshal of France.

According to the *Amsterdam Telegraaf*, the German Landsturm detachments doing patrol service in the northern part of East Flanders have been sent to Russia.

Amedée Picyard, a defaulter under the Canadian Military Service Act, was shot by the military police at Winslow, Quebec, and has died in a military hospital there.

Our Special Correspondent at The Hague telegraphs:—"A Dutch correspondent informs me that the bread ration in Cologne has been reduced to 140 grammes [a little under 5oz.] daily."

According to the *Cologne Gazette*, representatives of the Governments of the Ukraine and the Don region signed a treaty on August 7 by which Rostoff, Taganrog, and the surrounding districts fall to the Don Republic.

It is stated by the *Cologne Gazette* that the Rumanian Cabinet Council has decided to expel M. Kartamjcheff, the former Russian Consul at Galatz, and the Russian delegate to the International Danube Commission.

Insurance claims paid on the lives of Toronto soldiers this year amount to £130,490. Claims in the course of settlement amount to £53,800. The total number of lives of Toronto soldiers covered by insurance is 43,963.

insurance is 43,355.

To Sir Douglas Haig from General Allenby:—
"The Army in Palestine is delighted at your great success, and sends congratulations to you all." Sir Douglas Haig has sent his heartiest thanks to General Allenby for his message.

Our Sydney Correspondent telegraphs:—The news of the Allied victories caused an unprecedented week-end on the Sydney Exchange. Saturday morning's business was over £1,000,000. There were very heavy dealings in wheat certificates.

A Constantinople telegram reports that, as the result of the steps taken by the Armenian deputation, it has been decided gradually to send Armenian refugees back to the Caucasus. At present only those from the districts of Batum and Alexandropol will be allowed to return.

The general management of the Swiss Federal Railways has submitted to the Council of Administration a scheme for the introduction of electric traction. It is proposed that the programme shall be completed in 30 years in three sections, at a total cost of from \$120,000,000 to \$160,000,000.

The Canadian Naval Department has heard from Mr. Stefansson that his lieutenant, Mr. Storkerson, who started northward across the ice at the head of a party about the end of last March, has penetrated 75 miles beyond the point reached by previous explorers. The party is reported to be returning.

In their report the Board of Arbitration appointed to consider grievances of Toronto civic employees gives an increase of 4s. per week from July 1 above the war bonus of 8s. per week granted by the Council from April 1, and declares that all permanent employees are entitled to sick pay and to vacations.

Our Special Correspondent at The Hague states that between 10 and 12 noon on Friday airmen bombed Cologne-Nippes. The Municipality's sheds containing carts for street cleansing purposes were half demolished. Many carts were burnt and horses killed. Two men were removed to hospital suffering from fright.

Signor Tittoni, in his presidential speech to the Provincial Council of Rome, said that the two deciding factors of the war seemed to him the advent of America and the breaking up of Austria-Hungary. Austria's position was now really tragic. Through the opposition of Germany she had been unable to settle the Polish problem, and through the opposition of Hungary that of the Slavs. It was now too late, as both the Poles and the Slavs see that their sole hope of independence lies in the triumph of the Allies.

Ek-55

The Times, Jan 23, 1918; pg. 5; Issue 41694; col A

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1918, The Times

**PLIGHT OF ARMENIAN
REFUGEES.**

The Committee of the Armenian Refugees (Lord Mayor's) Fund (96, Victoria-street, Westminster) have received from their agent in Tiflis a telegram stating that, owing to the failure of the food supply, the position of the refugees is critical. He hoped to feed 7,000 if the committee could guarantee monthly 90,000 roubles—about £3,000 at the present rate of exchange. The Lord Mayor's Committee have undertaken this additional responsibility for three months, and appeals to the public to help them with funds. The allowances formerly given to the refugees by the Russian Government have either been stopped or very much reduced.

The Times, Dec 13, 1918; pg. 7; Issue 41972; col F
Armenia's Claims. An Indemnity From The Enemy.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

ARMENIA'S CLAIMS.

AN INDEMNITY FROM THE ENEMY.

An Armenian Military Mission has arrived in England, having travelled from Armenia via Archangel. Its object is to establish communication with the Armenians scattered all over England and other Allied countries, to explain to the Allied Governments the real situation in Armenia, and to ask assistance from those Governments to organize a new Armenian Army for the reconstruction of Armenia.

Armenia wishes to have a voice in the Peace Conference. She will make known her great sufferings and her enormous losses in men (no less than 1,500,000), and she will look for her just share of the general indemnity which will be imposed on the enemy.—*Reuter*.

A telegram received at the Foreign Office from General Clayton states that the Armenian situation at Homs, Hama, and Aleppo is serious. Forty thousand of the 85,000 Armenian refugees in these centres are totally destitute. The position is aggravated by the approach of winter and the further arrival of large numbers of refugees from the surrounding country. It is estimated that a monthly cash contribution of £25,000, in addition to clothes and necessaries, is required.

The Times, Dec 13, 1918; pg. 7; Issue 41972; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

It is announced that the Royal North-West Mounted Police will be re-established in Manitoba.

Japanese delegates have left Yokohama for San Francisco, on their way to attend the Peace Conference.

Yesterday, at Copenhagen, the second Scandinavian aeronautic congress was opened, and will conclude to-day.

A resolution in favour of proportional representation by 40 votes to 23 has been passed by the New South Wales Legislative Assembly.

M. Rentis, Greek Chargé d'Affaires at Stockholm has been appointed a member of the Greek delegation to attend the Peace Conference.

It is announced that the net result of the issue of French National Defence Bonds during the month of November amounted to £87,920,000.

Mobs have plundered and wrecked numerous shops at Aussig, Bohemia. Machine-guns and rifles were freely used, and there were many casualties.

It is reported from Berlin that the Royal revenues for December were paid to all the Princes and other Royal persons who have remained in Germany.

Mr. Watt, Acting Federal Prime Minister, has conveyed to the Hon. Donald Mackinnon, Director of Recruiting, the Cabinet's appreciation of his work.

It is announced from Washington that by an explosion of coal dust on board the U.S. cruiser Brooklyn, at Yokohama, six men were killed and 30 injured.

Surgeon-General Sir Neville Howse, V.C., is returning to England to supervise the medical arrangements in connexion with the demobilization of the Commonwealth troops.

Government supervision of the steel industry in the United States and the fixing of prices will end on December 31, the Government retaining only the embargo on exports.

On December 5 the Swiss Federal Council informed President Wilson that they would be happy if, in the course of his stay in Europe, he would honour Switzerland with a visit.

Committees to prepare for the transition from the German to the Danish legal system and to work in

German to the Danish legal system and to work in connexion with the reunion of North Schleswig with Denmark have been formed.

Wool exported from the Australian Commonwealth for the month of September totalled as follows:— Greasy, 26,746,397lb., value, £1,740,480; scoured, 1,448,435lb., value, £201,439.

Announcement has been made at New York of the organization of a National Committee for the restoration of the University of Louvain. Among the members are Mr. Taft and Mr. Roosevelt.

A Helsingfors telegram says that, as a result of General Maunerheim's negotiations in London and Paris, there are good prospects of a favourable solution of political questions affecting Finland.

Signor Chiesa, Italian Commissioner for Air Services, and Signor Gallenga, Under-Secretary of Propaganda, have resigned, as the need for their Departments ceased with the signing of the armistice.

King Christian of Denmark on Tuesday visited Sandholm Camp, where English war prisoners are interned, including several men belonging to the Buffs, of which regiment he is honorary colonel.

On Tuesday last the German submarines U.S.57, U.S.108, U.C.S.58, and U.B.S.126 arrived at Cherbourg from England, and the U.S.139 next day. A band played the National Anthems of the Allies.

The Rev. Owen Watkins, Chaplain-in-Chief to the British troops on the Italian front, has been received in private audience by the Pope, who thanked him on behalf of the Army for his humanitarian efforts.

A resolution to appoint a committee to assess the cost of Jamaica's part in the war and to claim payment from the enemy, through the proper channels, has been introduced into the Jamaican Legislature.

Mr. McAdoo has recommended to the Chairman of the U.S. Senate and House of Representatives Committees on Inter-State Commerce a continuance of the Government's control of railroads until January 1, 1924.

All the South American countries have been asked to join in the suggestion by the United States to Chile and Peru, that the interests of Pan-American unity demand an amicable settlement of the Tacna Arica controversy.

A proclamation from President Wilson calls for contributions to help to feed Armenian and Syrian sufferers from the war in the Near East; \$6,000,000 is necessary to keep alive during winter 4,000,000 sufferers, including 400,000 orphans.

An expedition of six experts, with aeroplanes and motor cycles, will leave Sydney on January 14 for a survey of the trans-Australian route to Port Darwin in the Northern Territory, whence it is proposed that there should be connexion to the Eastern Archipelago, India, and Egypt.

The Times, Dec 05, 1918; pg. 16; Issue 41965; col B

Martyred Armenia And Assyria.

Category: News

Full Text: Copyright 1918, The Times

MARTYRED ARMENIA AND ASSYRIA.

The Archbishop of Canterbury presided at a public meeting at the Central Hall, Westminster, last night, on behalf of the fund to make provision for the wants of Assyrian and Armenian refugees, some 80,000 of whom, it is computed, are homeless and starving.

The ARCHBISHOP of CANTERBURY said that for years before the war Turkey pursued a deliberate plan of extermination of Christians under her rule. During the war matters had reached a point almost incredible in its horrors. Altogether 600,000—some said a million—persons had been done to death under a system of horrible misrule. We had an obligation to see that our Assyrian fellow Christians who had survived but were in a state of utter destitution and distress were relieved to a large extent by the supplies which we could send. The sum to be aimed at was £50,000. Every penny would go directly to relief.

The BISHOP of LONDON declared, amid cheers, that the people who committed these atrocities should be found out and punished. Never again should the Turk be allowed to rule one single soul in this world. The Armenians were a most deserving, oppressed, and persecuted people, and it was our duty to stand by them.

The Archbishop of Athens, Mgr. Grosch, and Mr. Athelstan Riley also spoke.

Seventeen Belgian fishermen, says an Exchange message from The Hague, have been arrested at Ostend on a charge of helping British warships through the German minefield off the Belgian coast or assisting them in some other way.

A credit has been granted by the United States to Belgium of \$3,250,000 (£650,000). This makes the total amount lent by the United States to Belgium over \$107,000,000 (£21,400,000), and to all the Allies \$5,288,850,000 (£1,057,770,000).

Reliable information has reached Athens to the effect that the Turks advancing in the Caucasus are compassing the wholesale massacre of the Christians, and are killing indiscriminately Armenians, Greeks, and even the American missionaries.

At the request of the Austrian Government, and with the Pope's sanction, the Nuncio has opened a disciplinary inquiry into the case of the Prince Archbishop of Laibach, who is accused of placing himself at the head of the Southern Slav movement.

Herr von Kühlmann and Baron Burian were to have left Vienna for Bukarest on Saturday night. A Vienna telegram reports that as Herr von Kühlmann "had not completely recovered from his indisposition, he was unable to accept the Emperor's invitation to luncheon."

German-Bohemian deputies of the Austrian Reichsrath have asked Dr. Seidler that the German-Bohemian border regions may be included in the food supply domain of the adjoining part of Germany in order to solve the constantly increasing food difficulties.

Claimants to certain oil lands in California reserved by the United States for naval uses have been informed that, unless a Bill be agreed upon within a fortnight authorizing the immediate production of oil, the Fuel Administrator will recommend that the lands be commandeered.

Sir Robert Borden has gone to New York to meet Sir W. T. White, Canadian Finance Minister, and, it is presumed, to discuss the question of Canadian credit in the United States. It is understood that part of the British credit in the United States will probably be transferred to Canada.

No solution of the Hungarian Cabinet crisis has been reached. Count Serenyi has given up the task, as he could not meet the demand of the Socialist parties under Count Karolyi in regard to the Electoral Reform Bill. It is stated that Dr. Wekerle may again be asked to form a Ministry.

As a result of the Emperor Charles's peace moves, the German parties in the two Houses of the Reichsrath have adopted resolutions insisting that the foreign policies of the Monarchy shall be based on the firm foundation of an alliance with Germany, and conducted by a responsible Foreign Minister.

The Nova Scotia Legislature has passed a measure incorporating the Halifax Relief Commission and giving the body extensive powers over the £4,000,000 it has to expend. The Commission will have inde-

pendent civic control in town-planning schemes and the rehabilitation of the devastated district.

The Times, Nov 02, 1918; pg. 7; Issue 41937; col C
Terms To Turkey. Text Of Armistice., Allies' Control.

Category: News
Full Text: Copyright 1918, The Times

**TERMS TO
TURKEY.**

TEXT OF ARMISTICE.

ALLIES' CONTROL.

We are officially informed that the text of the conditions of the armistice with Turkey, as settled, is:—

1. Opening of Dardanelles and Bosphorus and access to the Black Sea. Allied occupation of Dardanelles and Bosphorus forts.

2. Positions of all minefields, torpedo-tubes, and other obstructions in Turkish waters to be indicated, and assistance given to sweep or remove them as may be required.

3. All available information as to mines in the Black Sea to be communicated.

4. All Allied prisoners of war and Armenian interned persons and prisoners to be collected in Constantinople and handed over unconditionally to the Allies.

5. Immediate demobilization of the Turkish Army, except for such troops as are required for the surveillance of the frontiers and for the maintenance of internal order. Number of effectives and their disposition to be determined later by the Allies after consultation with the Turkish Government.

6. Surrender of all war vessels in Turkish waters, or in waters occupied by Turkey. These ships to be interned at such Turkish port or

4.
Erm
1st
file

ports as may be directed, except such small vessels as are required for police or similar purposes in Turkish territorial waters.

7. The Allies to have the right to occupy any strategic points in the event of any situation arising which threatens the security of the Allies.

8. Free use by Allied ships of all ports and anchorages now in Turkish occupation and denial of their use by enemy. Similar conditions to apply to Turkish mercantile shipping in Turkish waters for purposes of trade and demobilization of the Army.

9. Use of all ship repair facilities at all Turkish ports and arsenals.

10. Allied occupation of the Taurus tunnel system.

11. Immediate withdrawal of Turkish troops from North-west Persia to behind the pre-war frontier has already been ordered, and will be carried out. Part of Transcaucasia has already been ordered to be evacuated by Turkish troops, the remainder to be evacuated if required by the Allies after they have studied the situation there.

12. Wireless telegraph and cable stations to be controlled by the Allies, Turkish Government messages excepted.

13. Prohibition to destroy any naval, military, or commercial material.

14. Facilities to be given for the purchase of coal, oil-fuel, and naval material from Turkish sources, after the requirements of the country have been met. None of the above material to be exported.

15. Allied Control Officers to be placed on all railways, including such portions of the Transcaucasian railways now under Turkish control, which must be placed at the free and complete disposal of the Allied authorities, due consideration being given to the needs of the population. This clause to include Allied occupation of Batum. Turkey will raise no objection to the occupation of Baku by the Allies.

16. The surrender of all garrisons in the Hedjaz, Asir, Yemen, Syria, and Mesopotamia to the nearest Allied Commander and the withdrawal of troops from Cilicia, except those necessary to maintain order, as will be determined under Clause 6.

17. The surrender of all Turkish officers in

17. The surrender of all Turkish officers in Tripolitania and Cyrenaica to the nearest Italian garrison. Turkey guarantees to stop supplies and communication with these officers if they do not obey the order to surrender.

18. The surrender of all ports occupied in Tripolitania and Cyrenaica, including Misurata, to the nearest Allied garrison.

19. All Germans and Austrians, naval, military, and civilian, to be evacuated within one month from Turkish dominions. Those in remote districts as soon after as may be possible.

20. Compliance with such orders as may be conveyed for the disposal of the equipment, arms, and ammunition, including transport of that portion of the Turkish Army which is demobilized under Clause 5.

21. An Allied representative to be attached to the Turkish Ministry of Supplies in order to safeguard Allied interests. This representative to be furnished with all necessary for this purpose.

22. Turkish prisoners to be kept at the disposal of the Allied Powers. The release of Turkish civilian prisoners and prisoners over military age to be considered.

23. Obligation on the part of Turkey to cease all relations with the Central Powers.

24. In case of disorder in the six Armenian vilayets the Allies reserve to themselves the right to occupy any part of them.

25. Hostilities between the Allies and Turkey shall cease from noon, local time, on Thursday, October 31, 1918.

TO GENERALS ALLENBY AND MARSHALL.

THANKS OF KING AND WAR CABINET.

The following telegram has been sent by the King to General Sir E. H. H. Allenby:—

I wish to express my admiration for the spirit and endurance of the troops under your command, who regardless of fatigue and hardships have so pressed the retreating Turkish columns as to overcome all resistance. Their efforts have been deservedly rewarded by the complete surrender of the Turkish forces. This is a glorious and memorable achievement, and on behalf of your grateful fellow-countrymen I thank you and all ranks of the Egyptian Expeditionary Force.

The Times, Jan 04, 1919; pg. 6; Issue 41989; col A

Naval Work In Baltic. British Squadron To Be Withdrawn., "Missing" Soldiers., More Armenian Massacres.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

NAVAL WORK IN BALTIC.

BRITISH SQUADRON TO BE WITHDRAWN.

"MISSING" SOLDIERS.

MORE ARMENIAN MASSACRES.

The British squadron operating in the Gulf of Finland in support of the Esthonian Government against the invading Bolsheviks will shortly have to be withdrawn, or the vessels will be frozen in. The small forces which have been landed on the coast will also be withdrawn.

At the time of the armistice about 170 submarines were being built in the German dockyards, and work on a number of these is being continued. The total number sunk during the war was 202, and 14 were destroyed by the enemy's own action.

The Baden, the newest German battleship, will arrive at a British port a few days hence. She is being surrendered under the terms of the

is being surrendered under the terms of the armistice.

Admiral Scheer, Chief of the German Naval Staff, has resigned at his own wish. He was in command of the German Fleet at the Battle of Jutland.

Bolshevist forces have reached Vilna, and it is probable that they will seize the city as the Germans leave. The countryside is in flames at many points west of Vilna, where isolated houses and farms have been attacked.

M. Paderewski has arrived in Warsaw. During the fighting on his arrival at Posen five shots were fired into his room from the streets.

Reports from Berlin say that events in Posen are assuming a more threatening character. Several conflicts between Poles and German soldiers have taken place in the province.

Severe fighting has taken place between Czechs and Hungarians at Pressburg and Marchegg.

Evidence has been received that the Turkish Army, in withdrawing from the invaded territories in the Caucasus, has continued, in spite of the terms of the armistice, to commit the grossest outrages on the Armenian population. The Turks have openly acknowledged that the intention is to deal a final blow at the Armenians and to consummate the Turkish policy of exterminating the race.

An official statement has been issued setting out the steps which have been taken and are being taken to trace the men posted as "missing." When all possible methods of inquiry have been exhausted, there may, unfortunately, still be considerable numbers of men whose fate will never be known. The conditions of modern warfare make this inevitable.

On December 29 the estimated number of British prisoners still in Germany was 24,000. Since the armistice 6,814 officers, 126,729 other ranks, and 4,483 civilians have been repatriated.

President and Mrs. Wilson arrived in Rome yes-

The Times, Jan 04, 1919; pg. 5; Issue 41989; col E
Tortured Armenians. Turkish Atrocities Continued.

Category: News
Full Text: Copyright 1919, The Times

TORTURED ARMENIANS.

TURKISH ATROCITIES CONTINUED.

Evidence has been received that the Turkish Army, in withdrawing from the invaded territories in the Caucasus, had continued, in spite of the terms of the armistice, to commit the grossest outrages on the Armenian population; in fact individual Turks have openly acknowledged that the intention is to deal a final blow at the Armenians, and to consummate the Turkish policy of exterminating that unfortunate race.

A report has been received from an eye-witness who has seen lately numbers of Armenian children under 12 years of age who have been outraged by the Turks, while it is not uncommon to find Armenians who had been beaten until they were unable to stand. At one place he found the corpses of over 60 women and children, and he witnessed Turkish troops inflicting the most abominable tortures upon the living. Those whom the Turks could not lay hands on are intended to die of starvation and exposure, and with this object in view the Turkish Army has endeavoured to carry away all available wheat, clothing, and household goods. Homes have been wrecked, and the inhabitants by thousands driven from their districts.

The grain which the Turks could not remove through lack of transport has been allowed to rot in the rain, and the starving Armenians have been prevented from touching it under penalty of death.

SALONIKA, Dec. 29.—The Turkish journal *Sabah*, of Constantinople, publishes a letter from the ex-Prefect of Kharput, Nazim Bey, which discloses the fact that one of the measures adopted by order of the Ottoman Government for the extermination of the Greeks and Armenians of Asia Minor consisted in throwing them into the Black Sea, where they drowned. Nazim Bey adds that he was dismissed by Talaat Bey for having dared to send a telegram asking for a cessation of these outrages.—*Reuter*.

The Times, Jan 10, 1919; pg. 8; Issue 41994; col B

British Force Sent To The Caucasus. Turkish Atrocities Put Down.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

BRITISH FORCE SENT TO THE CAUCASUS.

TURKISH ATROCITIES PUT DOWN.

We learn from an authoritative source that a British force has been sent to the Caucasus. Two reasons are given. First, to bring pressure on the Turks and compel the evacuation of the country by their armies, and to stop the fighting between the Georgians, Armenians, and other different nationalities which was started on the withdrawal of the Turks. As a result of our arrival, the civil strife which would doubtless have ensued in the Caucasus has been forestalled and comparative quiet reigns. There is no doubt that but for this measure we should have had trouble with the Turks.

At present the evacuation is being carried out with all possible speed, and it would have been completed by now but for a serious accident on the Batum-Elizabethpol Railway, which delayed traffic for some days. The Turks, before the arrival of our troops, committed the worst atrocities, burning and pillaging everything as they left; since the arrival of the British these excesses have ceased. A British Mission has been sent to North Caucasus to assist the constituted authorities in putting down civil disorder.

The second reason for our presence in this territory is the necessity of keeping open communication across the Caspian with General Malleson's forces in Transcaspia. The latter have been drawing their supplies from the south, by way of Herat, and have only been able to get such reinforcements from General Marshall in Mesopotamia as could be dispatched and supplied by the very inferior Baghdad-Hamadan-Enzeli road, a road which was before the armistice always liable to be cut by any advance of the Turks from the Tabriz area.

Since the naval battle on the Caspian of December 8, when two of our ships beat off the attack of three Bolshevik vessels from Astrakhan, the enemy have evinced no intention of disputing our command of that sea, and General Marshall has been able to

of that sea, and General Marshall has been able to push across supplies and reinforcements to General Malleson by way of Baku and Krasnovodsk, on the eastern shores of the Caspian. The situation in Transcaspia has now become much easier, and the Government, which a month ago seemed in a precarious condition, has now quite recovered its position and seems much more stable and secure.

The British force, which was originally sent to Transcaspia in the early summer of 1918 to prevent the cotton crop from falling into the hands of the Germans, has been kept there for the purpose of saving the population in rear of our lines from massacre and spoliation—in which we have been completely successful; but we are bound in honour to hold our position there for the present, and not expose the people who have trusted in us to instant destruction.

FIGHTING FOR FRONTIERS.

(FROM A SPECIAL CORRESPONDENT.)

BAGHDAD, JAN. 1.

Since December 10 three battles have taken place between Armenian and Georgian troops—on the boundary of the Akbalkalaki district, at Ekaterinenfeld, in the Borchalin district, and at the station of Sadakhlo. All the battles ended in the complete defeat of the Armenians, the Georgians taking many prisoners and guns.

The latest news is that the Georgians are making an advance and have caused the Armenians to fall back to Allavardi. Armoured cars and prisoners, including Russian officers, were taken.

The conflict is on the boundary question, the idea being that whatever territory is held at the time of the Peace Conference will remain to the occupiers.

The Times, Aug 16, 1919; pg. 11; Issue 42180; col F

Armenia Faced With Massacre. No Substitute For British Troops. (*BY OUR PARLIAMENTARY CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

ARMENIA FACED WITH MASSACRE.

NO SUBSTITUTE FOR BRITISH TROOPS.

(*BY OUR PARLIAMENTARY CORRESPONDENT.*)

Mr. T. P. O'Connor and Mr. Aneurin Williams have issued the following statement for the British-Armenia Committee:—

To-day, the withdrawal of the British troops from the Caucasus has begun. In consequence, serious bloodshed in that region is certain, and extensive massacres only too probable. In particular, the Armenian Republic of Erivan and the remainder of the Armenian race are in danger of destruction.

The position arises thus. British troops were in possession in the Caucasus on the date of the Armistice, and have remained in possession ever since. It is stated that, as long ago as March, the Peace Conference and the Great Powers concerned were informed that the British troops must shortly be withdrawn. The date was fixed at first for June 1, and afterwards for the middle of August. Meanwhile, it was hoped that America would accept a mandate for that region, and for Turkish Armenia.

It was publicly announced some weeks ago that British troops would be withdrawn and Italian troops would take their place. After the recent change of Ministry in Italy, the Italian Government decided not to send troops, and early this week it was announced that the British troops would begin to be withdrawn at the end of this week, and that no other Power would take their place. It is admitted that terrible bloodshed must ensue, many people (knowing that the Young Turks have organized extensively, and are inciting the Tartars and Kurds and other Mahomedans, throughout the Caucasus and Asia Minor) fear that the withdrawal of the British troops will be the sign for a widespread explosion.

The defence made for the British withdrawal is that we cannot go on spending so much money and keeping so many British troops abroad; but surely public notice of this particular withdrawal and

public notice of this particular withdrawal and of the fact that the Italians would not, as previously announced, take our place, and of the position certain to arise, ought to have been given to the British and American public weeks before an actual withdrawal took place. Those publics will not be content that the more peaceful elements in the Caucasus should be exterminated. Indeed, a fierce uprising of public opinion is certain against any Government that has any responsibility for such a result.

The only way out would seem to be the immediate sharing of the burden between Great Britain and the United States. If the United States cannot at once send any troops, it can at any rate undertake to bear for a definite time the expense of maintaining Indian and other troops under British officers. In the absence of such arrangements, a complete withdrawal of the British forces, and of all civilized control in the regions in question, is certain.

According to Portuguese newspapers, the Minister for the Colonies has received a report from Mozambique of the arrival in the colony of some 50 British missionaries, none of whom speak Portuguese.

Ek-64

The Times, Aug 19, 1919; pg. 9; Issue 42182; col B

The Danger To Armenia. British Withdrawal To Be Gradual.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

THE DANGER TO ARMENIA.

BRITISH WITHDRAWAL TO BE GRADUAL.

The apprehensions of an imminent massacre of Armenians are, it is understood, not shared in official quarters, though the dangerous position in which they would be placed by a sudden withdrawal of British troops is fully realized. The evacuation will be very gradual, extending over two months, beginning from last Saturday. The full strength of the force is about two divisions. It will be some time before even the first of the withdrawn men will be entirely out of touch with Armenia, as the evacuation will begin from the west, the last place of importance to be left being Baku, on the Caspian.

As a matter of fact, very few of the British troops are in Armenia. Most of them are in Georgia; we have never had more than a few outposts actually in Armenia, and these are engaged in guarding property and lines of communication. No doubt their presence has given a sense of security to an area where feeling among the different sections of the populace has always run dangerously high, but the chief restraint on lawless elements has been the knowledge of the proximity of the large British force in other parts of Transcaucasia.

Undoubtedly its withdrawal will diminish security and efforts are consequently being made to secure the effective policing of the country by arrangement among the Allied Powers.

The Times, Aug 20, 1919; pg. 9; Issue 42183; col G

Imperial and Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

Imperial and Foreign News Items.

Whaling corporations in Canada propose to utilize seaplanes in their industry.

This morning the German Imperial President is to take his oath to the Constitution.

Certain metalworkers of Liège have gone on strike for an eight-hour day and a minimum wage.

Twelve young men of Toronto have formed an association of different trades, whereby, in their spare time, all are to build houses for each other.

Danish journalists and the British journalists who are now visiting Denmark have sent a telegram of greeting to Queen Alexandra, describing her as "the dearest link between the two kindred nations."

Owing to the Austrian authorities being unable to guarantee necessary coal, the "Orient" express from Paris, still under military control, has ceased to run for the present.

A Commission of Spanish agricultural and mining experts is to proceed to Paris and London, with a view to making purchases of French and British surplus war material.

Herr Noske, in a speech at Weimar on Monday, said Germany now has some 400,000 soldiers, including all those in Courland, Lithuania, and all the frontier protection troops.

Mrs. Cathleen Vanderbilt, of New York (married in 1903), has, according to a Central News telegram, filed a petition for divorce from her husband, Mr. Reginald Claypoole Vanderbilt, alleging desertion.

A report from Vienna states that the German population of the Eisenburg (Vasvar) district of Hungary are declaring their desire for union with German-Austria by mass meetings and demonstrations.

A message from Helsingfors states that the Finnish State Bank, in addition to the loan obtained in London, is negotiating for a loan of 29,000,000 kronor (nominally £1,611,111) to be raised in Sweden—

Ek-66

The Times, Aug 25, 1919; pg. 9; Issue 42187; col E

Nury Pasha's Escape. Two British Soldiers Murdered., Fear Of Armenian Massacre.
(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.).

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

NURY PASHA'S ESCAPE.

TWO BRITISH SOLDIERS MURDERED.

FEAR OF ARMENIAN MASSACRE.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, Aug. 20 (delayed).

It is now known here that Nury Pasha's rescuers murdered two British soldiers who were escorting him while he was taking air and exercise in a suburb of Batum. The officers in charge of the party were not killed.

As regards Halil Pasha, it may be asked why the Turkish authorities did not take proper steps to guard the uncle of Enver and Nury more carefully. One of his gaolers was a former motor-car driver of Enver himself. It is difficult to resist the conclusion that our policy in these matters, whether inspired from London or Versailles, has not been sufficiently firm.

Meanwhile, with two able relatives of Enver at large, both of whom know Transcaucasia and the Eastern Province well, with Mustapha Kemal still active, and Enver very possibly lurking in Transcaucasia, the alarm of the Armenian Republic and the Armenian community in Turkey is very comprehensible. Nor is it surprising that the American officers in charge of the relief of Transcaucasia, American educationists, and others interested in the improvement of the conditions of Eastern Turkey, are much concerned as to the future, and sometimes betray a certain soreness that our evacuation of Transcaucasia has not yet been postponed until the arrival of winter in the Armenian upland to

the arrival of winter in the Armenian upland to prevent it from being a signal for attack on the Armenian State and possibly massacres of Armenians in Eastern Anatolia.

HUMANITARIAN CONSIDERATIONS.

There are certainly good military reasons for our departure, but equally good military and humanitarian reasons for its postponement. It is possible without being excessively Armenophil to believe that the Armenians of the six vilayets whom the Anglo-Turkish Cyprus Convention of 1878 fails to protect, and those of what was Russian territory, have some right to live and be protected by the Entente against Turkish attack before Turkey has made peace with the Western Powers. I say "Turkish" advisedly, since any attack, which seems, unfortunately, very possible, will be led and organized by Turkish officers.

Again, the Turanian programme, dear to Enver and Halil and to their school, involves an extension of Turkish influence, perhaps Turkish rule over much Persian territory, and the further Turkification of pro-Turk Azerbaijan. Such developments are unlikely to assist our association with the Persian Government in its task of reorganization. The officers who are reported to be leading the Tatar movement at Nakhichevan to-day are believed to have organized it from Persian territory at Maku, unhindered by the powerless Persian authorities.

Yet again information, mainly from American sources, indicates that both Georgia and Azerbaijan are becoming increasingly hostile to Denikin under the influence of Bolshevists and Turanian propaganda, and our evacuation of Bakue and Tiflis may well result in hostilities between these States and South Russia.

the war, and by the time of the Armistice had become advocates of direct action. From their past record it is permissible to suppose that they remain strong partisans of the more extreme claims of Turkish nationalism, such as the recognition of majorities made by massacre.

Lenin is not the only agitator well supplied with funds for propaganda. Those at the disposal of the Committee of Union and Progress in Switzerland run into several millions. The deduction "if Lenin's money, why not Enver's?" is obvious.

It is well that British Labour should realize that if our evacuation of Transcaucasia may lead to difficulties for its *bête noire*, General Denikin, it might cause much more trouble to the unhappy Persians, and would almost certainly bring about the virtual destruction of the remnant of Armenia in the interests of the Turco-Kurd movement, inspired, financed, and led by the murderers and the profiteers of the Committee of Union and Progress.

THE MANDATE FOR TURKEY.

AMERICAN COMMISSION'S VIEWS.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, AUG. 21 (delayed).

The American Commission for mandates in Turkey left to-day for Paris, having completed its report on Syria. The Commission regards the principal problems of the Turkish settlement, such as the question of the Dardanelles, as being more international than those of Syria, and has therefore devoted less time to them, since they can only be solved by agreement between a number of interested nations.

With regard to the Armenian question and that of a mandate for Turkey the Commissioners have not found any very clear expression of opinion on the part of the different Turkish parties. These indeed seem rather unwilling to make any concessions respecting Armenia, while it is evident that many Turks are still decidedly inclined to fear that a mandate for Turkey will involve its virtual annexation to the mandatory Power. The American Commissioners are strongly of opinion that the Powers should do their utmost to avoid a solution leaving anything like a sense of intolerable grievance behind.

The Times, Nov 04, 1919; pg. 11; Issue 42248; col G

Imperial and Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

Imperial and Foreign News Items.

Serbia has abolished the political censorship.

A Royal Dutch Aviation Company has been established at The Hague.

An American aerial squadron is to visit Brazil at the beginning of next year.

Wreaths will be placed on the graves of our dead in Germany on Saturday next.

An additional fresh-water reservoir is to be built at Gibraltar at a cost of £50,000.

Paris is short of salt. Restaurants and private households are obliged to go without.

Australia has prohibited the importation of many articles, except under Government licence.

France has authorized the wearing of the Inter-Allied War Medal by soldiers, sailors, and nurses.

A direct New York-Shanghai line, via the Panama Canal, is announced by the Dollar Steamship Company.

Letts are organizing at Riga a campaign to relieve the distress among the women and children of Lettland.

Owing to the lack of small change, the racing associations of France propose to use metal counters for change.

War bonuses totalling £494,000 are included in a Bill which passed the New Zealand Parliament on Friday.

Between September 25 and October 25, 436 burglars and thieves were arrested and imprisoned in Hanover.

In view of the shortage of coal, Paris will use mazout, a by-product from the distillation of petroleum.

Citizens of Jamaica and British Guiana have telegraphed to the Secretary of State for the Colonies deprecating the proposal to cede the West Indies and British Guiana to the United States in liquidation of war debt. Lord Milner has replied that the Government has no such intention.

A petition signed by supporters of the Armenian Red Cross and Refugee Fund has been forwarded to the Prime Minister expressing concern at the intention of the Government to withdraw British troops from the Caucasus before any other provision has been made by the Peace Conference for the safety of the population there.

The Times, Aug 11, 1919; pg. 9; Issue 42175; col C

Armenia's Internal Enemies. A Tartar Rising. (FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

ARMENIA'S INTERNAL ENEMIES.

A TARTAR RISING. (FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, AUG. 4.

A rising of Tartars, said to be commanded by a Turkish colonel, resulted in the occupation of the greater part, if not all, of the area between Julfa (on the former Russo-Persian frontier) and Sadarak (to the north-west) by insurgents. The Armenian Republic was recently given permission to occupy this area, if it could arrive at an understanding with the Tartar majority of the population. The forces sent were insufficient, and, as was to be expected in Transcaucasia, an understanding proved impossible, although the Turkish story of the massacre of Moslems at Nakhitchevan, in the same district, appears to be untrue, and indeed there is reason to fear massacres of the Armenian minority by the successful Tartars.

It is doubtful whether the Armenian Government will attempt to reoccupy the area. It lacks munitions, and the Moslem element which forms part of the population of the Kars district, which is now administered by the Armenians, is giving trouble in anticipation of the British evacuation of Transcaucasia. The Turks have been accused of having fomented outbreaks in this area also. The Armenian Republic is therefore unlikely to risk war on two fronts. The British and American relief officers in the Nakhitchevan area have escaped to Tabriz. The movement has caused considerable excitement on the Turkish side of the border.

Turkish parties are still discussing their reply to the American Commission on the question of the mandate. At present the majority of representatives are in favour of replying that they will not oppose the formation of an Armenian State outside the present borders of Turkey, but that they reject any concession at the expense of the Turkish Empire. It is still hoped that they may be induced to adopt a less uncompromising attitude. The situation in the provinces, however, is not such as to encourage the partisans of a conciliatory policy.

The Times, Oct 20, 1919; pg. 11; Issue 42235; col G

Imperial and Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

Imperial and Foreign News Items.

Berlin's population is provisionally placed at 1,897,864.

M. Franck, Belgian Minister for the Colonies, has left Paris for England.

Xanthi, which has been awarded to Greece, has been occupied by Greek troops.

December 13 has been definitely fixed for the Australian Commonwealth elections.

Magnificent rains have fallen in the Riverina and Wagga districts of New South Wales.

Father Lewis Slattery has been appointed Assistant-General of the Carmelite Order in Ireland.

Hans Berg, captain of the raider *Möwe*, has returned to Germany from captivity in the United States.

Field-Marshal Lord Allenby sailed from Marseilles yesterday for Port Said in the *Kaisar-i-Hind*.

M. Paderewski, the Polish Premier, accompanied by Mme. Paderewski, has left Paris for Warsaw.

Mr. F. Henriksson, Councillor of Legation, has left London to take up a post in the Swedish Foreign Office.

It is persistently rumoured in Sydney that nine more Federal ships have been sold to Norwegian buyers in London.

A Moscow wireless message states that the second group of Bolshevik journalists will begin their course in November in Moscow.

A party of British engineers belonging to the Federated Gas Industries who are to visit the battle-fields has arrived in Paris.

From the date of its departure from Portugal to its return the cost of the upkeep of the Portuguese Army amounted to £28,000,000.

M. Armand Lavergne, the Nationalist leader, has finally decided not to be a candidate for Quebec East, Sir Wilfrid Laurier's old seat.

Twenty millions of marks (£1,000,000) in gold from the Reichsbank have been dispatched to England by the Belgian National Bank.

Eight million only having been subscribed to the account of the New Zealand 10 million loan, the balance will be obtained compulsorily.

Professor Dr. C. Horachek, who until recently was the Czecho-Slovak Minister of Finance, has resigned on account of illness. He is succeeded by M. K. Sonntag.

In a speech at Bendigo, Mr. Ryan, the Queensland Premier, condemned Australian mandates for the Pacific, and advocated a policy of internationalization.

Sir J. Rennell Rodd, who, with Lady Rodd and his family, is coming to London, will, after his arrival, proceed to Egypt as a member of Lord Milner's Mission.

A report from Tiflis states that the Nakhitchevan Tartars have risen against the Armenian Government. Thousands of Armenians are said to be fleeing to Erivan.

A Bill authorizing a French company to construct a railway 190 miles across the Argentine territory of Formosa will shortly be discussed by the Chamber of Deputies.

A Bill has been introduced into the Uruguayan Congress authorizing the Government to give a dowry of £40 to all Uruguayan women between the ages of 20 and 25 years.

Mr. Orchard, the Nationalist, instead of retiring, has changed his mind and challenged Mr. Ryan, the Queensland Premier, to contest Nepean, instead of taking West Sydney.

M. Charles Benoist has been appointed French Minister to Holland in succession to M. Henri Allizé, who will take charge temporarily of the French Embassy at Vienna.

Several motor vehicles have arrived at Frankfurt loaded with textile goods and other articles from Paris, thus opening the first direct traffic relations since the war between the two cities.

Conservative shopkeeping interests in Australia are combining to oppose the referendum hoping thereby to render abortive Mr. Hughes's profiteering scheme of which they are extremely fearful.

Subscriptions to the Commonwealth Victory Loan total only £21,500,000. The banks have agreed to subscribe the balance of £3,500,000 so that compulsion will be unnecessary.—*Reuter*.

Canadian police officers have reached Fredericton (New Brunswick) with Werner Horn, extradited from the United States on a charge of blowing up a bridge at Ste. Croix, on the Canadian Pacific Railway, in 1915.

M. Moulens, French Minister of Agriculture, has promised to re-establish commercial freedom in cereals, particularly in regard to wheat, on the ground that such a course is to the best advantage for agriculture.

During the period from January 1 to October 1, 1919, the excess of deposits in French savings banks over withdrawals from them amounted to 750,251,431f. (£30,010,057), which total constitutes a "record."

The Times, Oct 22, 1919; pg. 11; Issue 42237; col G

Imperial and Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

Imperial and Foreign News Items.

M. Clemenceau yesterday received the Emir Feisal.
Prince-August Wilhelm has arrived at Amerongen.

Brussels tramway strikers have decided to return to work to-day.

Mr. A. H. Ashbolt is the new Tasmanian Agent-General in London.

All the public services at Santos, Brazil, have been paralysed by a general strike.

Designs are invited for a memorial to the residents of British Guiana who fell during the war.

Mr. Adrian Knox, K.C., of Sydney, has been appointed Chief Justice of the Commonwealth.

M. Milos Kobr has been appointed Chargé d'Affaires of the Republic of Czecho-Slovakia in Paris.

Hopeful reports have been received on the copper find discovered recently in West Australia.

Admiral de Bon, Commander-in-Chief of the French Mediterranean Fleet, is on a tour of inspection.

Six hundred and seventy interned German civilians—the first batch—left France on Monday.

Brazilian coalmines are to be developed with a view to producing enough coal for the country's requirements.

Reuter states that the British Delegation to the International Labour Conference has arrived at Ottawa.

Serbian troops to the number of 840, the last to leave Murmansk for home, arrived at Havre on Monday.

Lenoir, who lies under sentence of death, has, through his lawyer, addressed an appeal for mercy to M. Poincaré.

Severe fighting has recommenced in the region of Zanghizur, in the Caucasus, between the Armenians and Tartar troops.

Ek-71

The Times, Oct 25, 1919; pg. 11; Issue 42240; col E

Unruly Caucasus. Trouble Fomented By The Turks. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

UNRULY CAUCASUS.

TROUBLE FOMENTED BY THE TURKS.

(*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

CONSTANTINOPLE, Oct. 18 (delayed).

The situation in Transcaucasia remains most unsatisfactory. The outbreak of the Caucasian hill tribes against General Denikin may be connected with the extensive military preparations on the part of the Azerbaijan Government which are reported by recent arrivals from Baku. The situation in the Armenian Republic is still very grave. The Tartars of the Araxes Valley [northern boundary of Persia], who, it is notorious, are led and trained by Turkish officers, are continuing their pressure, and may at any time make a push towards Erivan, and the Georgian "Menshevik" Government is believed to be maintaining its cynical policy of placing an embargo on the importation of any war material through its territories into the Armenian State.

European eye-witnesses of the massacre at Nakhitchevan in July last place the number of Armenians who perished at 3,000, and state that several Turkish officers in uniform appeared in the town during its progress.

The Times, Aug 15, 1919; pg. 12; Issue 42179; col A

Kut Prisoners. Accused Turkish General Escapes. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

KUT PRISONERS.

ACCUSED TURKISH GENERAL ESCAPES.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE. AUG. 11 (delayed).

The escape from the military prison of General Halil Pasha, the captor of Kut and its garrison under General Townshend in the spring of 1916, was effected in spite of the fact that the three Entente High Commissioners had recently requested the Porte to exercise more vigilance in the custody of political prisoners. Halil was accompanied in his escape by Kutchuk Talaat, a prominent member of the Committee of Union and Progress, and also by the chief warder and officer commanding the guard. The news of the escape does not appear to have reached the Chief of Police for 24 hours, and was further delayed in its communication to the Allied authorities.

Halil's escape is particularly regrettable, since in addition to the accusation of responsibility for massacres and deportations, he is considered to have been largely responsible, in his capacity as Commander of the Sixth Turkish Army, for the terrible sufferings of the British and Indian prisoners of war captured in Mesopotamia. He is the uncle of Enver Pasha. It seems a pity that he did not accompany the other prominent Committee leaders to Malta. It is to be hoped that the custody of such persons will henceforth be transferred to the Entente military authorities.

The incident appears to have strengthened the opinion held in certain European and Turkish circles, though it is unsupported by any conclusive evidence, that the present Cabinet, despite its "non-party" character, has Unionist sympathies. Its latest circular to the provincial authorities does not seem likely to produce any immediate effect. The revolted General Mustafa Kemal Pasha and Rauf Bey remain at liberty.

The Armenian newspaper *Renaissance* expresses the fear that a dangerous attack by Kurds and Tartars, supported by Turkish sympathisers instigated by Mustafa Kemal, will shortly be launched on the Armenian Republic in Transcaucasia. It certainly appears that the Turkish authorities in the eastern provinces, who are always prone to panic, have formed a very exaggerated estimate of the offensive capacity of the Armenian State.

* * Halil Pasha was arrested in April last. After evading capture for two months he was surprised in a house on the Asiatic side of the Bosphorus. It was then stated that his surrender was demanded by the British Government because he was believed to be responsible for the cruel ill-treatment of our Kut prisoners.

The Times, Jan 24, 1919; pg. 7; Issue 42006; col E

Where British Troops Are Serving. From Sunny Italy To The Arctic.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

WHERE BRITISH TROOPS ARE SERVING.

FROM SUNNY ITALY TO THE ARCTIC.

The following details of the distribution of British troops in the recent theatres of war, with the reasons for their dispatch and present retention there, which are authoritative, will be read with interest. The facts in regard to the Western front are generally so well known that it is not necessary to recapitulate them.

In the Italian theatre there are now three divisions, which originally formed part of the force sent in November, 1917, to assist the Italians after the disaster of Caporetto. This force is now being reduced by process of demobilization, and probably only a fraction of it will be retained on this front, after general demobilization, to form part of the Allied Army of Occupation in Austria in accordance with the wish of the Allied Commander-in-Chief. One battalion (York and Lancaster) has been sent to Fiume by the Italian High Command, and one battalion of the Honourable Artillery Company to Northern Tirol.

Three divisions, all somewhat reduced in strength owing to drafting having ceased since the armistice, are in the Balkans. One of these divisions is in the Dobrudja, where it is garrisoning the zone between the Bulgarians and the Rumanians. Another division is in Turkey, in the vicinity of Constantinople and the Dardanelles, and the third is in the Salonika area. A battalion of the Essex Regiment from this area has been sent to Scutari, in Northern Albania, as part of the Allied Army of Occupation there. Troops from the Balkan force have been sent to Transcaucasia in order to ensure fulfilment by the Turks of the armistice terms and keep open communication with our forces in Transcaucasia, where there

munication with our forces in Transcaspia, where there are Warwickshire Infantry in addition to other troops, mostly Indian.

The troops in Transcaucasia will probably be required for some months. Those in Transcaspia, though relatively weak in numbers, have done excellent work in maintaining law and order and general well-being over a large extent of country, and in protecting peaceful inhabitants from the Turkestan Bolshevists and a large number of German and Austrian prisoners, who are still in ignorance of the defeat of the Central Powers. One of these prisoners, recently captured, said that they had been told that 30,000 British troops had been sunk by German submarines in the Caspian.

EGYPT AND PALESTINE.

Our forces in Egypt, Palestine, &c., were originally sent there for the protection of Egypt and the Suez Canal, and also to cooperate with the Army in Mesopotamia in attacking the enemy's lines of communication to the East. Since the surrender of the Turks, certain forces have been and are still required to keep order locally and see that the terms of the armistice are carried out. In Cilicia the Turks have been showing a somewhat truculent spirit. They do not appear to realize that they have been defeated, and are inclined to carry on their old system of oppression and exterminating Armenians. It is hoped, however, that in the immediate future the troops in this theatre will be reduced by about one-half, but the question is entirely one of shipping facilities. At present there are three divisions at Alexandria waiting to be shipped, and one at Cairo. In Palestine, Syria, and Cilicia there are now three divisions, largely of Indian composition, and four mounted divisions, of which two are Indian (with a proportion of British cavalry) and two Australasian, which are about to be repatriated.

In Mesopotamia we had, at the close of hostilities, five divisions of infantry and three cavalry brigades, of which one division was British. The reasons for their presence in that theatre are now a matter of ancient history. Now that the campaign against the Turks is over, it is still necessary to keep troops in the country, for the local inhabitants, if left to themselves, without even what measure of control existed under the Turkish *régime*, would at once commence fighting, and the benefits of civilization introduced during the war would be lost.

In no other theatre have such benefits accrued from the war. Basra has been made into a port with every modern facility, the navigation of the rivers has been improved, hundreds of miles of railway have been constructed, Baghdad has been transformed into a prosperous city under our rule, and improvements in irrigation, in addition to the increase in security, have enormously increased agricultural production. An Army of Occupation will be required for some time to come, but this will be largely Indian in composition. It is proposed to withdraw a considerable portion of the British troops before the coming hot weather and it

British troops before the coming hot weather, and it is hoped that this plan may be carried out, but again the question is one of shipping facilities.

THE NEAR EAST AND INDIA.

NORTH PERSIA.—Of the forces originally under the G.O.C. Mesopotamia, a portion has been employed for some time in North Persia and on the western side of the Caspian. Of these, a total of about a brigade has now passed under the control of G.O.C. of our forces in the Near East.

SIBERIA.—Here there are only two British battalions, Middlesex and Hampshire (mostly at Omsk), besides Staff and officers for training Russian forces. There is, in addition, a Canadian mixed brigade, of which the majority are at Vladivostok, while some are still *en route* from Canada.

As regards **NORTH RUSSIA**, there have been no changes in the strength recently. The retention of our forces there will depend on the policy decided on in Paris, but in any case it will be impossible to withdraw them before the summer. Our forces in the Murmansk area contain troops of the Yorkshire, Sussex, and London Regiments, and Royal Scots, Liverpools, and Durhams are in the vicinity of Archangel.

In addition to the forces in these theatres, we have a British garrison in India amounting to from 60,000 to 70,000, in which there are a few regular units. Most of them are due for relief, but, owing to the limited shipping facilities and the necessity for giving the British troops in Mesopotamia priority, it is improbable that more than some 20,000 will be brought here before the hot weather commences. There are also a certain number of British troops in the various garrisons of defended ports, amounting to, in all, five garrison and one Territorial battalions of infantry, 24 companies of Garrison Artillery, and 11 companies of Garrison Engineers, with administrative details in each case. These will be relieved in due course either by drafts or complete units of the *post-bellum* Army. In the meantime, they are being reduced to the absolute minimum consistent with the carrying out of essential duties.

The Times, Mar 12, 1919; pg. 9; Issue 42046; col C

A Ceremony In Jerusalem. Destroyed Hospital Rebuilt. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

A CEREMONY IN JERUSALEM.

DESTROYED HOSPITAL REBUILT.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CAIRO, MARCH 2 (delayed).

There was an interesting ceremony this week at Jerusalem, when General Allenby formally reopened the British Ophthalmic Hospital of the Order of St. John, which the Turks used as an ammunition dump during the war and blew up before their evacuation of the city, and which, since the British occupation, has been rebuilt by the Order:

The large and representative gathering included Brigadier-General Storrs, Bishop MacInnes, the Orthodox Patriarch, the Mayor of Jerusalem, the leading members of the Jewish, Armenian, and other communities, the Mufti, delegates of the American Red Cross and the Zionist Medical Unit, and numerous prominent Anglo-Egyptians.

Sir Courtauld Thomson read a telegram of good wishes from the Grand Prior of the Order, the Duke of Connaught. General Allenby declared the hospital open, and decorated General Storrs and Colonel Garner, Director-General of the Egyptian Public Health Department, with the ribbon of a Knight of Grace of the Order. General Allenby subsequently visited the chapel, called the Chapel of St. John Underground, which is the original crypt, dating from the time of Justinian, and which still exists under the more modern Greek Church of St. John.

The Times, Apr 14, 1919; pg. 11; Issue 42074; col E

Wild Scenes At Cairo. British And Indians Killed., Nationalists Sail For Europe. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

WILD SCENES AT CAIRO.

BRITISH AND INDIANS KILLED.

NATIONALISTS SAIL FOR EUROPE.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CAIRO, APRIL 8 (Delayed).

General Allenby's proclamation announcing the release of Zaghul and the three other Pashas has been received with delirious joy by Egyptians, crowds of whom in gala dress were careering through the city all day yesterday, waving flags and branches cut from the street trees, shouting "Long live Zaghul," "Long live Egypt for the Egyptians," "Vive l'Indépendance," and so on.

The Sultan was acclaimed at his Palace, and there were demonstrations outside Zaghul's house and the Consulates, while Rushbi Pasha, who happened to pass, was stopped and embraced by excited effendis.

With characteristic inconsequence the masses immediately jumped to the conclusion that the decision to release Zaghul was due to European intervention, and that the demands for independence would now be accorded. As regards the ruling class, it is yet too early to say what construction will be put upon the decision.

NEW CABINET WELCOMED.

The successful formation of the Cabinet is welcomed by the British community and the more moderate Egyptians, and is regarded as materially strengthening the Government's position, for it is agreed that the absence of a Cabinet was a weak factor in the situation.

APRIL 11.—Availing themselves of General Allenby's Proclamation, the members of Zaghlul's Committee left this morning for Europe. They will call at Malta, where they will pick up Zaghlul and the three other Pashas. All are going as private individuals, not as delegates. There was an enormous gathering within and without the station, but everything passed off in an orderly manner. Several members of the "Red" Nationalist Party have also received permission to go to Europe, and leave next week.

Rushdi Pasha, in an interview in the local Press, calls on the native Government officials to resume work and thus facilitate his task, but to-day there is again stagnation in the Government offices.

Rushdi's Ministry is warmly received by the vernacular Press, and appeals have been made to the people in the mosques to abstain from murderous acts, and particularly against Armenians, who have been the object of aggression on the part of the mob in Cairo and Alexandria.

Riots occurred yesterday at Alexandria, and the troops had to fire, killing 20 and wounding many.

In the last two days' riots in Cairo there have been 38 killed, of whom seven were Armenians and four Greeks, and 100 wounded, of whom many are Armenians and Greeks. Last night further attacks upon British soldiers were reported. There was a certain amount of promiscuous looting in the Muski district.

In addition to the casualties to British soldiers already reported five more have been murdered, of whom two were unarmed Indians. Cairo is quiet to-day.

The Times, Apr 16, 1919; pg. 11; Issue 42076; col B

Armenians Attacked. Egyptians' Organized Outbreak. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

ARMENIANS ATTACKED.

EGYPTIANS' ORGANIZED OUTBREAK.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CAIRO, APRIL 13 (delayed).

In reference to the incidents where Armenians and subsequently Greeks have been killed and wounded, there is now every reason to believe that these attacks were organized and premeditated. The information available shows that the extremists were prepared with detailed street lists of members of the Armenian colony, and where attacks were made on domiciles it was by virtue of these lists.

One of the motives assigned currently for the sudden decision to cease the attacks and for the subsequent *rapprochement* between this community and the Egyptians, which was owing to the initiative of the latter, is the sudden realization that America is much interested in the future of the Armenians, and a continuation of this violent procedure might prejudice the mission of the Zaghulites, whilst the peculiar circumstances of the direct attack upon Armenians and Greeks appear to give considerable colour to the theory which has been gaining ground that the pan-Egyptian movement has some neo-Turanian foundation and motive power.

The Times, Apr 30, 1919; pg. 11; Issue 42087; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

Work has now been resumed in all the Essen mines.

New York Merchants' Association guarantees every soldier a job.

Paris tailors have decided to strike for a 44-hour week with full pay.

May Day Socialist demonstrations in Prague are to be anti-Bolshevist.

Señor Federico Vidiella, the Uruguayan Minister, has left Montevideo for London.

A fire at Yokohama has destroyed 2,000 houses, including part of the business quarter.

Seven hundred and twenty Germans expelled from China arrived at Rotterdam on Saturday.

Prince Aimone, second son of the Duke of Aosta, has left for Batum with an Italian Mission.

Canadian postal employees have obtained Government sanction for the 44-hour week principle.

Representatives of 42 nationalities marched in New York's Victory Loan demonstrations on Monday.

Navigation has opened on the Volga, according to a Bolshevik wireless telegram yesterday from Moscow.

Portugal has appointed a delegation of 10 members to attend the Inter-Parliamentary Conference at Brussels.

As a precaution against possible massacres of Christians by Turks, British troops, according to an Armenian report, have occupied Samsun, on the southern shore of the Black Sea, and also Marzivan, Amasia, Tokat, and Sivas, in the hinterland.

Lutheran and Roman Catholic missionary societies in Germany are bombarding their Foreign Office with telegrams expressing the hope that the Peace Treaty will assure to German missionaries the "right of unhindered activity" in German protectorates and oversea possessions of all nations.

The Times, May 14, 1919; pg. 11; Issue 42099; col E

Egypt And Peace Terms. Cold Douche To The Extremists. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

EGYPT AND PEACE TERMS.

COLD DOUCHE TO THE EXTREMISTS.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CAIRO, MAY 11.

The Peace Terms have undoubtedly made a deep impression in native circles. The Moderates realized that Germany was beaten, but the full extent of the Allied victory has only been brought home to them by the publication of the terms.

The extremists are much depressed, especially at the international recognition of the British Protectorate, and are trying all they can to discredit the news, as they recognize that only by so doing can they maintain their control over the rank and file.

Their chief contention is that these are only the Allied terms, and it still remains for Germany to accept and the Parliaments to ratify them. Their great point now is that, even if such acceptance and ratification are forthcoming, the conditions regarding Egypt are impossible of application unless Egyptians are consulted and give their consent. It is on the latter lines that they are now carrying on their campaign.

ARMENIAN VICTIMS IN EGYPT.

The following telegram, referring to the attacks on Armenians during the riots in Egypt, has been received by Boghos Pasha Nubar, in Paris, from the Armenian Patriarch at Cairo. It is dated May 3:—

Our victims, Cairo, 18 killed, wounded 19; damage to property considerable. Church schools and nearly all Armenian shops still shut. About 4,000 Armenians, sheltered in camp at Heliopolis, have for the last four days been fed by military authorities.

In Alexandria and provinces damage to property only. Thanks to military protection panic diminished everywhere but anti-Armenian rumours continue among lower classes despite promises and appeals by Egyptian notables.

We have categorically derided the accusations spread, intentionally no Armenian having committed any hostile act, a fact which we asked to have confirmed by mixed commission of inquiry.

The Times, Jul 05, 1919; pg. 11; Issue 42144; col A

Turkish Cruelty To British. Baghdad Colony's Sufferings., Women Ill-Treated. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

TURKISH CRUELTY TO BRITISH.

BAGHDAD COLONY'S SUFFERINGS.

WOMEN ILL-TREATED.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, JUNE 30.

The ill-treatment by the Turks, not only of British prisoners of war but of British civilians, the wholesale spoliation of British property, and such incidents as the wanton and vile desecration of the tomb of Sir Nicholas O'Connor, late Ambassador to the Porte, who lies buried at Haidar-Pasha, have had a cumulatively bad effect, and many years must elapse before the majority of the British residents in Turkey can meet the Turks on the old footing of friendship and neighbourliness.

The community which endured the longest sufferings was a part of the British Baghdad colony. In December, 1914, most of the men of the colony were deported to Aleppo by Djemal Pasha, who, whether he had a soft spot in his usually bloodthirsty heart for the British of Baghdad, or whether he merely wished to annoy the Germans, allowed them to leave the country by sea in February, 1915, without exacting any parole. Some of them returned to Mesopotamia, where they did civil work for the British Expeditionary Force and the Admini-

British Expeditionary Force and the Administration, but did not do military work, lest this should prejudice the position of their families at Baghdad.

After the Battle of Ctesiphon the women and children, with a few elder men who had remained, were deported to Mosul. Their deportation, which was made as uncomfortable as possible for them, was the work of Max Hesse, the German Consul-General at Baghdad, who was as offensive to them as Baron von der Goltz was civil. At Mosul the whole party, numbering with Armenian and Chaldean servants 36, were crammed into a house for which they paid six months' rent in advance. They had not been long there when the Turks turned them out without reimbursing them, and put them into an equally small house, where they were kept for months as close prisoners.

BRITISH WIVES OF OTTOMAN SUBJECTS.

British-born women who had become Ottoman subjects by marriage with Ottoman Christians were sometimes cruelly treated. The daughter of a British resident who had married an Armenian was violated by a Turkish officer who was lately under trial. Mrs. T., the wife of a Syrian Protestant, an accomplished and refined woman known to the writer, was deported with her husband to Anatolia from Beirut. At Sivas she was attacked by a gendarme, who broke into her bedroom and flogged her, after which she was forced to march with the convoy of deported persons through the town in her night dress. She died of ill-treatment and privation at Tokat.

The Times, Jan 29, 1919; pg. 11; Issue 42010; col B

Deaths

Category: Deaths

Full Text: Copyright 1919, The Times

MEMORIAL SERVICES.

WAR PRISONERS.

A memorial service, arranged by the Central Committee for the Care of War Prisoners, was held at Brompton Parish Church yesterday for prisoners of war who died in the hands of the enemy. Among those attending were many prominent workers for war prisoners.

FOUNDLING HOSPITAL.

A memorial service for the old boys of the Foundling Hospital who have fallen in the war will be held in the Chapel of the Foundling Hospital on Sunday morning, February 2, at 11.

MASSACRED ARMENIANS AND GREEKS.

The Greco-Armenian Committee have arranged a memorial service at the Greek Church, Moscow-road, next Sunday, at noon, "for the Armenians and Greeks massacred and done to death during the war in the Turkish Empire."

The Times, Dec 18, 1919; pg. 9; Issue 42286; col B

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

THE MODEL WHITLEY COUNCIL.

At the preliminary joint conference of the Ministry of Labour Departmental Whitley Council, held at 8, Richmond-terrace, S.W.1, Sir David Shackleton welcomed the representatives of the staff and said he had no doubt that, in view of the experience of the Ministry in setting up such Councils, their Departmental Council would prove to be a model which other departments might well imitate.

Mr. J. T. Cummings, on behalf of the Staff Associations, assured the chairman that the members on that side had set their minds to the task of making the Council a model Council. The joint secretaries are:—Official side, Major W. H. Lowe Watson, St. Ermin's, S.W.1; staff side, Mr. A. J. Whitehead, Employment Department, Queen Anne's-chambers, S.W.1.

ARMENIA FOR ARMENIANS.

At the rooms of the Royal Society, Burlington House, yesterday, a lecture arranged by the Central Asian Society was delivered by Mr. M. Funduklian on "Armenia." The lecturer said the Armenians were Europeans, and not Asiatics. The massacres by the Turks were intended to destroy the Armenian majority in the States occupied by them, and so give Turkey an excuse for refusing to grant an Armenian Administration to these States. That majority had now been destroyed, but if the Powers were to accept that as an excuse for not creating an Armenian State, it would be the same thing as encouraging wholesale murder as a legitimate means of obtaining a political end.

Ek-82

The Times, Dec 18, 1919; pg. 12; Issue 42286; col A

War Graves. Protests In The Commons., Officialdom And Sentiment., Common-Sense Finance. (*By a Student of Politics.*)

Category: Politics and Parliament

Full Text: Copyright 1919, The Times

WAR GRAVES.

PROTESTS IN THE COMMONS.

OFFICIALDOM AND SENTIMENT.

COMMON-SENSE FINANCE.

(By a Student of Politics.)

WESTMINSTER, WEDNESDAY.

The Commons to-day talked Appropriation Bill, which means that they talked about anything they liked, and the Lords had a long list of subjects on the paper which, if they had discussed them properly, would have kept them debating all night—as great a blow to their respectability as it would be for a bank manager to be seen going home with the milk.

THE TURKS AND ARMENIA.

Out of a very long day's programme in the Lords one selects the statement of the Lord Chancellor on the Public Trustee's Department and the debate on Armenia. There is, it appeared from the statement of the Lord Chancellor, no intention of changing the policy that has hitherto governed the Department of the Public Trustee. It is, however, intended now, as it was from the first, that the Department should pay its way, and with this object the fees are to be increased to redress an adverse balance on the working of some £150,000 a year.

Armenian interests are well represented in English public life, and the advocacy by the Archbishop of Canterbury of the claims of these people on our sympathy, living as they do on the exposed outworks of Christianity, does honour to the Church. Lord Curzon replied hopefully, and perhaps the most hopeful thing that he said was that he expected the Turkish problem to be settled within not many months, perhaps not many weeks. If, as now seems likely, the Turks retain some show of political authority (under the League) in Europe, and the reality of power in the highlands of Asia Minor, it may work out for the future good of the Armenians and prevent them from being bruised between the hammer and the anvil as in the past. But one was disappointed to hear Lord Curzon's doubt about the possibility of giving the future Armenia an outlet both on the Black Sea and the Mediterranean. A country so exposed to attack needs both outlets if it is to have a chance of a prosperous existence.

The Times, Feb 06, 1919; pg. 7; Issue 42017; col A

A Redoubtable Armenian. Fighting The Turk. (*FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

A REDOUBTABLE ARMENIAN.

FIGHTING THE TURK.

(FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE.

In the ebb and tide of movement in the East one meets some odd cross-currents. I was northward bound and held up a day waiting for a convoy at Itea. Like many others, I was tempted to climb the steep at Delphi and visit the shrine of the Pythian oracle. Here, under the shining rocks, the same Phaedriades that struck awe in the heart of pilgrims, I had news of the Armenian, Sabian. A subaltern who had been his platoon commander in Mesopotamia emerged from the dark tunnel, where one burrows under the plinth of the shrine, just as I was entering. I hailed him, as I knew his battalion. So we sat and chatted and forgot the pale-eyed priest in his prophetic cell.

I was bound for Armenia, and had been thinking of Sabian that very morning in the dark olive grove under Parnassus. He was the first man in the battalion I asked for; and I was surprised to hear that he was still with the regiment, or had been when the subaltern left it. In Mesopotamia, where his personality is well known, I had heard and seen a great deal of Sabian, and it occurred to me that he was the type of man that the New Armenia wanted. In the first place he is the most obstinate patriot I have met; then, as regards courage, I gathered from his colonel that he was as indifferent to danger as any man in his battalion. He won his D.C.M. at Felahiyeh on the night of April 5, 1916 leading a bombing attack and saved it.

1916, leading a bombing attack, and earned it a dozen times since. A very bloodthirsty fellow where the Turk is concerned. I remember my impression of him when he was first pointed out to me a day or two after Felahiyeh, a very broad-shouldered muscular man, a dark intelligent face, Roman nose, eyes like jet-beads, with an electric light behind them, and a face worth watching in repose.

BRITISH SERGEANT.

One asked how the Armenian Sabian came to be a sergeant in a British line regiment in Mesopotamia. The answer was very simple. Sabian made it his business to be where he had the best chance of killing Turks. He fought on the Bulgarian side all through the first Balkan War. He was in England in August, 1914, when war broke out, and enlisted at once. He was in France with the machine-gun detachment of his regiment soon after Mons. Then when Turkey came in he suffered great agony of spirit through being in the wrong theatre of the war. He spoke Turkish fluently, and what was more, he had been a mining engineer in Gallipoli, and knew the ground where we were fighting. There was strong reason in this for his transfer to the Eastern front—apart from his inward conviction, due to circumstances in his family history not divulged, that he was born to be the scourge and destroyer of Turks.

Sabian comes from well-to-do parents, and was born somewhere in the neighbourhood of Lake Van. He belongs to a family of silk merchants. At an early age he was sent to school in England near Bristol. Though still a young man he has followed many trades in three Continents. In Calcutta he managed a racing stable, and horses and mines kept him busy, and satisfied his thirst for adventure, while he awaited his predestined mission as an avenger of his people. There is a mistaken idea abroad that the Armenian, because he allows himself to be massacred, is without pluck. This superficial prejudiced view of him comes from travellers who derive their impressions from the cringing Levantine, the Port Said photographer, the touts and dragomans of Constantinople and Smyrna. Of the Armenian peasantry they know nothing. The massacres by the Kurds excite at the best a kind of impatient pity, which would be more generous if it were realized that the victims are forbidden to retaliate.

the victims are forbidden arms, whereas the assailants are armed by Government and incited to murder and pillage. Murder is the service, pillage the reward. One must imagine the Irish question settled by the standards of the Stone Age to have an intelligent appreciation of the position the Armenian has held under the Turk.

To the British officer in Mesopotamia who pictured the Armenians as unresisting hordes slain like sheep, Sabian was a revelation; and I do not think any of us who knew him ever thought of his race quite in the same way as we did before we made his acquaintance. Everything the subaltern told me about him at Delphi confirmed what I had heard from his colonel on the spot. The man was such a single-minded patriot, so temperate in all his personal habits and wants, yet a wild fantastic dreamer where his country was concerned. He was always nursing some extravagant scheme against the Turk. One day it would be to make our crossing by a tunnel under the Tigris; another, he would have a gigantic scheme for a mine; or he would ask to be allowed to go through in disguise to Baghdad to blow up the arsenal; and he would be always plaguing his platoon officer to bring him up to the general with one or other of his explosive designs. Sabian lived in very neighbourly relations with death. "It is as wonderful to die as to live," was one of his sayings as he lay on his stomach in front of a Turkish trench before the last lap of the assault. But it was his coolness and resource as a scout for which he was best known in the brigade. During the three months' fighting on the Hai and in the Dahra bend he was on patrol nearly every night, and this for Sabian meant crawling along the Turks' parapet; listening to the talk in their dugouts and bringing back a report of everything he had heard.

AND PATRIOT.

Sabian was a good talker. He spoke slowly, without gestures, and gave one the impression of reserve force. When you asked him a question, he would pause, look at you straight, and roll out his answer in a sentence or a phrase very much to the point. But on Armenia he was almost voluble. He had read a good deal and liked to talk about, "the history of the world." He had studied it as he had studied everything else, solely for the light it reflected on Armenia or rather in the light of the story

Armenia, or rather, in the light of the glory Armenia lent it. When he launched on any other subject it was amusing to note with what subtlety he would work Armenia in. His country and its people were associated in his mind with everything great, in the spiritual sense, in the past. Our campaign against the Turk, of course, recalled how the Armenians helped the Crusaders against Saladin. Richard Cœur-de-Lion was his hero, and it followed naturally that the page who played outside his prison was an Armenian. Gladstone was another of his idols. You would think he had campaigned with one, and conversed with the other. He had a wonderful imagination and visualized everything, and he described a scene in the Crusades as if it had happened last year, and he had been there.

Now that the shadow which has hung over Armenia has been lifted, perhaps for all time, it would be good to hear Sabian's views about the renaissance of his country. Men like himself are wanted on the spot. There is the new idealism, but one cannot expect all at once the balance and strength of character necessary to compass the ideal. The turn in the wheel has been too sudden. To have lived constantly looking around over one's shoulder for some form of death, forfeiture or chastisement is not a good education for men who have the work of reconstruction before them. It has bred in many a fund of furtiveness and cunning which at the best serves for survival, but which does not lend itself to buoyancy of spirit. Yet the resiliency of the Armenians is proverbial. Their history for the last 900 years has proved it, and their courage in endurance has directly affected the fate of the Turk and the issue for civilization in the East. Possibly the men who can serve Armenia best are those who have lived in other countries, and who have not suffered from the contagion which infects subject nations under the yoke of the Turk. Sabian may be commended to his countrymen in London, Paris, and New York, to the little groups of patriots who have never despaired of their country in its darkest hours, who have spent their lives seeking for its regeneration, and who are looking now for the men of their own race best fitted for the work.

The Times, Apr 14, 1919; pg. 11; Issue 42074; col C

Non-Moslems Of Turkey Armenians Still Persecuted (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

NON-MOSLEMS OF TURKEY

ARMENIANS STILL PERSECUTED

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, MARCH 31 (Delayed).

The situation at Constantinople has somewhat improved of late, especially on the economic side. Thanks mainly to the efforts of the food control organization, the food problem is now much less acute, although depreciation, with frequent slight fluctuations of Turkish paper money, continues to hamper commerce.

Politically there is also some improvement. Certain disagreements between Ministers, which threatened to cause a split in Ferid Pasha's Cabinet, have been amicably settled and the position of the Government in the capital is certainly stronger.

A section of the Turkish Press and people here are now adopting a provocative attitude towards non-Moslems and Greeks in particular.

In the Smyrna region there is still considerable tension between Greeks and Turks. The balance of criminality is certainly depressed in favour of the latter element, which has been responsible for a series of brutal murders, in which eight Greek labourers were killed near Burnova, a suburb of Smyrna, quite recently.

Much unrest persists also in Inner Anatolia. Here the Government, being unable for obvious reasons immediately to dismiss the numerous officials who are still partisans of the Committee of Union and Progress, are unable to prevent frequent demonstrations of hostility towards Armenian survivors of the massacres, principally women. This hostility is due partly to Armenian claims for redress and for the restoration of

claims for redress and for the restoration of property and of women and children who were carried off by the Turks during the massacres.

The fact that it is human nature, more especially Turkish human nature, to hate persons or communities whom one has wronged, is a further cause of anti-Armenian feeling. The Union and Progress agents are naturally doing their utmost to keep fanaticism at the boiling point in the "massacre areas," and there is some reason to credit reports that they promoted a recent collision between Arabs and Armenians at Aleppo.

CONSTANTINOPLE, April 10.—The Minister of the Interior, Djemal Bey, has resigned owing to the divergence of views between him and the Grand Vizier on the subject of the suppression of the intrigues of the Committee of Union and Progress. He has been succeeded by Mehmed Ali Bey, whose post as Minister of Posts and Telegraphs has been taken by Abdullah Bey. The Press counts upon Mehmed to act with firmness in prosecuting the members of the Committee of Union and Progress and to take swift measures against the criminal bands.—*Reuter*.

The Times, Apr 19, 1919; pg. 10; Issue 42078; col B

Allies And Bolshevists. Offer Of Food For Peace.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

ALLIES AND BOLSHEVISTS.

OFFER OF FOOD FOR PEACE.

The following letter has been addressed by Dr. Nansen to President Wilson, M. Clemenceau, Mr. Lloyd George, and Signor Orlando:—

The present food situation in Russia, where hundreds of thousands of people are dying monthly from sheer starvation and disease, is one of the problems now uppermost in all men's minds. As it appears that no solution of this food and disease question has so far been reached in any direction I would like to make a suggestion from a neutral point of view for the alleviation of this gigantic misery on purely humanitarian grounds.

It would appear to be possible to organize a purely humanitarian commission for the provisioning of Russia, the foodstuffs and medical supplies to be paid for, perhaps, to some considerable extent, by Russia itself, the justice of distribution to be guaranteed by such a commission, the membership of the commission to be comprised of Norwegian, Swedish, and possibly Dutch, Danish, and Swiss nationalities.

It does not appear that the existing authorities in Russia would refuse the intervention of such a commission of wholly non-political order, devoted solely to the humanitarian purpose of saving life, if thus organized upon the lines of the Belgian Relief Commission. It would raise no question of political recognition or negotiations between the Allies with the existing authorities in Russia.

I recognize keenly the large political issues involved and I would be glad to know under what conditions you would approve such an enterprise, and whether such commission could look for actual support in finance, shipping, and food and medical supplies from your Government.

(Signed) FRIDTJOF NANSEN.

GRAVE TURKISH SITUATION.

DANGER OF WHOLESALE MASSACRES

The situation in Turkey is giving rise to considerable anxiety. Admiral Webb reports from Constantinople that insecurity and disorder in the interior of Turkey are rife.

Bands of brigands, even within a few miles of Constantinople, are dominating the country, committing the most atrocious murders, robbing peaceable travellers, cutting off their ears and committing similar outrages. Feeling is also running high between the Turks and Armenians, and serious trouble is feared in the near future.

The Committee of Union and Progress, which has been given time to recover itself, is secretly reorganizing with the utmost energy, and their propaganda will undoubtedly be assisted by news of recent events at Odessa and in Egypt. Many parts of the interior are still completely ignorant of the Entente victories, as the only argument which would appeal to them, namely, a display of military force, is impossible.

It is feared that the situation now, which is extremely precarious while we can count on the cooperation of the Turkish Government to maintain order, will become even more acute when the decision of the Peace Conference, which is bound to be adverse to Turkey, is announced, and that the result may be a massacre on a large scale of those Christian elements both in town and country who are relying on the protection of the Allies.

BRITISH WITHDRAWAL FROM TRANSCASPIA.

The British forces under General Malleson have evacuated Transcaspia with the exception of Krasnovodsk at the Caspian, or western, terminus of the Transcaspian Railway.

The force was originally dispatched from Quetta to Meshed, in north-eastern Persia, in the summer of last year. It was then invited by the Russians and Turcomans to send troops over the frontier to secure the safety of the line between Merv and the Caspian, and in return the Transcaspian Government agreed to hand over to us the military control of Krasnovodsk.

It has been frequently in action against the Bolsheviks in Turkestan. The situation in the Krasnovodsk region is at present quiet.

Ek-86

The Times, Apr 10, 1919; pg. 11; Issue 42071; col G

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

ENVER. AND THE ARMENIANS.

It is learned from Armenian sources that Enver Pasha, who joined the Tartars in Transcaucasia after his flight from Constantinople, is forming further plots against the Armenians, whose condition is reported to be desperate. Famine and epidemics are rife, and medical stores are exhausted. The decimation of the only existing compact mass of Armenians by Turco-Tartar attack is feared, but the Armenians are hoping for help from the British command in Transcaucasia.—*Reuter.*

The Times, May 29, 1919; pg. 11; Issue 42112; col G

Through German Eyes. German Hopes.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

Through German Eyes.

GERMAN HOPES.

Dr. Hoetzsch, in the *Preussische Zeitung*, surveys the difficulties of the Allies and contrives to extract a good deal of hope for Germany from the circumstance that all the problems of the world, or even of Europe, are not likely to receive a final and immediate solution. There are going to be troubled waters; Germany must fish in them.

Consider, says the Professor, the position in South-Western Europe. Italy is vexed because the Fiume question is not solved, and she is annoyed because she has not been invited to join with England, France and the United States in the new Alliance. Her differences with Serbia are making her turn to Bulgaria, a power "not yet disarmed." And Bulgaria is a friend of Hungary, that good old friend of Germany. Enver Pasha is reported to be engaged in fighting the Armenians at the head of Tartar troops. England has her hands full of Mahomedan trouble in Egypt and India. For us, says Dr. Hoetzsch, the main point in all these troubles is that our road to the Balkans is still open.

The Pope has not yet been invited to become a member of the League of Nations because Italy has persuaded England against it. But President Wilson is pledged to invite him, and in any event the Catholics in America and the Poles would insist on his inclusion. Another opening for German intrigue.

France and England are striving vigorously to prevent the union of German Austria with Germany. They may forbid it, but they cannot prevent this natural consequence of the disruption of Austria-

natural consequence of the disruption of Austria-Hungary. There is a struggle between Italy and the Yugo-Slavs for the possession of South Tirol; should it fall to Italy, as the professor thinks probable, then North Tirol will adhere to Germany, and the sympathy between the two parts of the Tirol will open a way for Germany to reach Italy and the South. North Bohemia similarly is to provide a means of contact between Germany and Czecho-Slovakia. Notwithstanding the protests of Hamburg, transport and harbour facilities must be accorded to the new Republic, and these, together with the determination of President Masaryk to live at peace with his neighbours, will make yet another notable breach in the dam with which the Allies intend to hold back German energy.

Still more satisfactory are the openings to be found along the eastern front. Besides all the lesser but useful opportunities afforded in Courland, Lithuania and the Ukraine, there is the splendid prospect of making friends with Russia. Germany and Russia once before were in concert to destroy Poland, and what can even an enlarged Poland do with 60 million Germans on one side of her and 185 millions of Russians on the other?

And so let the Germans take courage. Their clear duty is to refuse to sign, but even if this Peace is signed, a long duration cannot be predicted for it. Bernard Shaw says so, adds the Professor.

The Times, May 14, 1919; pg. 13; Issue 42099; col G

Terms Ready For Austrians. Arrival To-Day., Ships To Be Pooled., Fiume Problem Unsolved. (*From Our Political Correspondents.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

TERMS READY FOR AUSTRIANS.

ARRIVAL TO-DAY.

SHIPS TO BE POOLED.

**FIUME PROBLEM
UNSOLVED.**

(From Our Political Correspondents.)

PARIS, MAY 13.

Two of the chief German Delegates, Herr Landsberg, Minister of Justice, and Herr Giesberts, Minister of Posts and Telegraphs, left Paris last evening for Germany to consult with the German Government. They were accompanied by a staff of secretaries.

TURKISH POLICY.

In a dispatch from Constantinople the correspondent of the *Petit Parisien* lays stress on the danger which is still to be apprehended from the influence of the Committee of Union and Progress.

The policy of the Committee, he points out, although backed by the Germans in their own interests, was primarily Nationalist and strongly opposed to foreign influences. It held before the eyes of the Turks the prospect of the conquest of the Musulman portions of the Russian Empire, the expulsion of the British from Egypt, and the liberation of Algeria and Tunisia from the French. It aspired to make Turkey a great Power which could take its place beside the European nations. It encouraged the movement for the creation of national banks, museums, libraries, &c.

The Committee's programme included the expulsion or destruction of Christians. The war enabled it to carry out this programme on a scale hitherto unrealized. The systematic organization of deportations and massacres of Greeks and Armenians shows the hand of Germany. Previous massacres by the Turks had been local in character and of short duration. During the war they took the form of a vast political programme, the object of which was to annihilate elements of discord and commercial rivals.

Above all, the Committee aimed at enriching the Turks at the expense of the Christians. Not a single legislative measure was passed by the Government which was not aimed at destroying the trade of the Christians. The nationalization of pillage was organized under the pretext of nationalizing commerce. Corruption in all its forms became a State institution, practised, organized, and supported by the Cabinet for the exclusive profit of the Unionist Turk elements.

Although the Committee is no longer in power, the memory of this "Golden Age" lingers in the minds of many Turks who owe their fortunes to it. The Nationalist ideas and the hostility to foreigners which the Committee fostered among the mass of the people, and particularly among the younger elements, still remain to be destroyed. Here lies the danger. The Turks are constitutionally incapable of keeping the fortunes they have so easily acquired, and will inevitably lose them. This will give them an excuse for their hatred of the foreigner. These feelings will be exploited, and may translate themselves into violence.

The Times, Jan 22, 1919; pg. 7; Issue 42004; col C

Back To Armenia. Turks Obstructing Repatriation., Corruption And Brigandage. (*FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

BACK TO ARMENIA.

TURKS OBSTRUCTING REPATRIATION.

CORRUPTION AND BRIGANDAGE.

(FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, JAN. 15.

Though they are unable yet to penetrate far into the interior of Asia Minor, the repatriation of Greek and Armenian "deportees" has begun on a small scale in the more accessible districts. We have officers at Aidin, Konia, Afion-Karabissar, Panderma, Trebizond, Samsun, and Aivali. The Greeks, who are to a great extent at present the littoral population, have received most help. Out of 250,000 Ottoman Greeks expelled from the Asia Minor coast, 200,000, nearly all destitute, survive.

The business of repatriation is carried on in face of great obstruction. The Turkish gendarmes help the Mahomedan immigrants to remain in occupation so far as they dare, and where there is no show of force the evicted population, of course, are unable to champion their own cause. In the greater part of Asia Minor, where the traditions of the Committee of Union and Progress are still dominant, the only help which the refugee receives is advice to sue the occupant before the local Courts for the restitution of his property. Though military occupation in any force will not be possible for some time, we find that a little initiative, backed with the prestige we can lend it, goes a long way. The mere presence of a single British officer in uniform has had a very salutary effect in securing

the liberation of political prisoners from gaol and the release of Christian women from Moslem families, and in removing or mitigating small injustices of many kinds.

Konia is the farthest point inland reached up to date, but arrangements are being made to dispatch officers over a wider area. Even so, through lack of transport and *personnel*, it will be impossible to affect more than the margin of distress. The first organized relief operations may be expected in March upon the arrival of American provision ships. So far the unusual mildness of the season must have saved many lives. If normal winter conditions set in the situation will be more serious. At a moderate estimate every week's delay means a thousand or more deaths through exposure and privation in the area which we hope to cover.

OFFICERS TRAFFICKING IN GRAIN.

In the interior brigandage is rife, and the local Governments are unable to cope with it. The brigands, if arrested and imprisoned, are generally allowed to escape, as the officials fear reprisals from the bands. Scarcity has increased owing to demobilized Turkish officers controlling the rolling stock for private commerce. Officers and men retaining uniform may be seen engaged in this traffic. As much as 1,500 lire (£1,350) is given for a truck for the transport of flour or other grain, which truck is sold at great profit. The officers seize for the same purpose first, second, and third class compartments, scratching a notice in chalk over the door, "For Officers Only." Civilians travelling with merchandise are detained, or are only permitted to proceed on payment of large bribes. There are areas of great scarcity, others where large stocks of wheat lie rotting owing to lack of rolling stock, which, if available, would reduce the price of bread in certain districts to a quarter of its present value.

It is regrettable that the flood of immigration started soon after the armistice, and was in full movement at the time of the Allies' arrival in Constantinople. We tried to check it, but were too late. The homing sense of the Armenian is ineradicable. The greater number of the families of whose hardships we hear are still far from home. For example, the 30,000 Armenians now in Konia are nearly all returning to Western Anatolia, whereas the inhabitants of Konia itself are mostly in the neighbour-

... of Armenia itself are mostly in the neighbourhood of Aleppo and Damascus. Apart from the pitiable physical condition of the Armenians, there is great nervousness and apprehension everywhere of another massacre. Consistent reports come in of hidden stores of arms accumulating, and of rifles and machine-guns brought up from Adana. Refugees report that the Turks boast that they will kill all Armenians before they allow an independent Armenia. The lot of the Russian Armenians is better and transport is improved; also General Denikin, who commands in South Russia, has agreed to supply the Erivan Government with 20,000 tons of wheat, though there is a difficulty in getting the stock through owing to the attitude of the Georgians.

The Armenian delegates to the Peace Conference are in Constantinople on their way to Paris.

The Times, Jan 30, 1919; pg. 6; Issue 42011; col C

The Rights Of Armenia. *Paris, Jan. 27. BOGHOS NUBAR.*

Category: Letters to the Editor

Full Text: Copyright 1919, The Times

THE RIGHTS OF ARMENIA.

TO THE EDITOR OF THE TIMES.

Sir,—The name of Armenia is not on the list of the nations admitted to the Peace Conference. Our sorrow and our disappointment are deep beyond expression. Armenians naturally expected their demand for admission to the Conference to be conceded, after all they had done for the common cause.

The unspeakable sufferings and the dreadful losses that have befallen the Armenians by reason of their faithfulness to the Allies are now fully known. But I must emphasize the fact, unhappily known to few, that ever since the beginning of the war the Armenians fought by the side of the Allies on all fronts. Adding our losses in the field to the greater losses through massacres and deportations, we find that over a million out of a total Armenian population of four millions and a half have lost their lives in and through the war. Armenia's tribute to death is thus undoubtedly heavier in proportion than that of any other belligerent nation. For the Armenians have been belligerents *de facto*, since they indignantly refused to side with Turkey.

Our volunteers fought in the French "Légion Etrangère" and covered themselves with glory. In the Légion d'Orient they numbered over 5,000, and made up more than half the French contingent in Syria and Palestine, which took part in the decisive victory of General Allenby.

In the Caucasus, without mentioning the 150,000 Armenians in the Russian armies, about 50,000 Armenian volunteers under Andranik, Nazarbekoff, and others not only fought for four years for the cause of the Entente, but after the breakdown of Russia they were the only forces in the Caucasus to resist the advance of the Turks, whom they held in check until the

armistice was signed. Thus they helped the British forces in Mesopotamia by hindering the Germano-Turks from sending their troops elsewhere.

These services have been acknowledged by the Allied Governments, as Lord Robert Cecil recognized in the House of Commons.

In virtue of all these considerations the Armenian National Delegation asked that the Armenian nation should be recognized as a belligerent. Had the recognition been granted, we should now have been admitted, *ipso facto*, to the Conference, to which even transatlantic States have found access, though having merely broken off diplomatic relations with Germany, without the least sacrifice on their part.

At the moment when the fate of Armenia is being decided at the Peace Conference, it is my duty, as the head of the National Delegation which has no tribune from which its voice can resound, to state once again, in the columns of *The Times*, the important part played by the Armenians in this frightful war. I wish strongly to urge that the Armenians, having of their own free will cast in their lot with the champions of right and justice, the victory of the Allies over their common enemies has secured to them a right to independence.

Believe me, Sir, yours very faithfully,

Paris, Jan. 27.

BOGHOS NUBAR.

Ek-91

The Times, Feb 10, 1919; pg. 5; Issue 42020; col E

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

GREEK AND ARMENIAN CLAIMS.

A demonstration in support of the claims of Greece and Armenia at the Peace Conference was held in Trafalgar-square on Saturday afternoon. There was a large attendance.

M. G. MARCHETTI, from the Greek Committee in London, who presided, said they were making an appeal to the British public on behalf of two Christian nations who were still groaning under the terrible tyranny of the Turk.

Messages of sympathy were read from Queen Alexandra, M. Venizelos, Lord Bryce, and Lord Gladstone.

DR. JOHN CLIFFORD moved a resolution, which was carried, declaring that the Turkish domination over Christian lands should come to an end, and calling for the punishment of the authors of the massacre of two million Christians during the war.

The Times, Feb 13, 1919; pg. 7; Issue 42023; col B

Anglo-American Unity. Lord Bryce On National Heroes.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

ANGLO-AMERICAN UNITY.

LORD BRYCE ON NATIONAL HEROES.

LORD BRYCE presided at a luncheon to celebrate the amalgamation of the Atlantic Union with the English-Speaking Union given yesterday at the Connaught Rooms. In proposing the toast of "The King and the President of the United States," he said that the two rulers had recently made each other's acquaintance, and they were animated by sentiments of mutual respect and regard. They were united as their people were united.

In giving the toast of "The Amalgamated Society: The Atlantic Union and the English-Speaking Union," he said that they had chosen that day to celebrate the amalgamation of the two societies because it was the birthday of Abraham Lincoln, one of America's national heroes. He was more than a national hero; he was, if he might so say, the international hero of democracy. Though a plain man, coming from the humblest ranks, Lincoln was a man of extraordinary natural gifts—intelligence, perseverance, industry, and above all of a resolute, strenuous, upright character. National heroes were among the most precious possessions a nation could have. It might be said that one of the things by which a nation was known was the people whom it made its heroes. Germany had her national hero in Frederick the Great, and Italy hers in Mazzini and Garibaldi. It was the good fortune of America to have as the founder of the Republic a man not only of saintly character but of exalted purpose and resolute will—George Washington. It was not less her good fortune to have at the Civil War a man like Lincoln.

There was not a man in this country who did not feel grateful to her sailors and soldiers for what they had done in the war. There was one other service which they thought the United States would be able to render to the Allies. A question the Peace Conference had to decide was:—What is to become of the countries that have been liberated in the course of this war? They were numerous, but there was one region in particular he would advert to, because it was a region in which America hitherto had taken a special interest. The question had arisen before the Conference as to what was to be done with the

the Conference as to what was to be done with the Armenian people. At present they needed guidance and help. That help and guidance could be given by one Power better than any other. It was rumoured that the question was being considered in Paris whether a Power should not undertake to give that help and guidance, until a system of local self-government could be established. If America were to undertake this task, for which she was specially fitted, she would render an inestimable service to humanity and civilization. (Cheers.)

PROFESSOR GILBERT MURRAY proposed the toast "Two Great Americans—Abraham Lincoln and James Russell Lowell." Mr. EDWARD HARDING said that it was a great pleasure to the people of the United States to know that the moral strength of America had contributed to the victory. The moral fight was not yet over. Bolshevism and anarchy had to be dealt with, and they might have to fight them for many years to come. Obviously the way to fight them was for Great Britain and America to stand side by side. (Cheers.)

ADMIRAL SIMS said that if it had not been for the Allied Fleets the war could not have been won. If the fleets had been defeated there would have been defeats everywhere. The pressure of the blockade of Germany had prevented her getting supplies of food, and he did not think the navies and the armies could have won if it had not been for that pressure.

Among those present at the luncheon were :—

Admiral Sims, Mr. Edward Harding (Chairman of the National Committee of Patriotic Associations, U.S.A.), Professor Gilbert Murray, Lord Charnwood, Lord Sandwich, Sir Howard Spicer, Sir George Perley (High Commissioner for Canada), Sir Grimwood Mears, Lieut.-Col. A. C. Murray, Lieut.-Col. Sir Campbell Stuart, Lieut.-Col. A. C. Murray, M.P., Mr. W. P. Schreiner (High Commissioner for South Africa), Mr. A. L. Samuel, M.P., Mr. Eugene Wason, Sir C. S. Henry, M.P., Sir Charles Walpole, Major Evelyn Wrench, Mr. Eugene Shoecraft, Mr. Hoerner, Mr. W. B. Chapman, the Mayor of Worcester (Mr. Arthur Charlton), Lieut.-Col. J. R. Macdonald, Lieut.-Col. Stanley Gardner, Col. Sir Mayo Robson, and Sir Frederick Pollock. General Smuts, General Botha, Lord Curzon and Mr. Cecil Harmsworth were unable to attend.

Owing to the large percentage of medical rejections of candidates for the New Zealand Expeditionary Force, the Government will establish a system of cadet training, which will aim at producing physical, mental, and moral, rather than military, fitness. Compulsion will be limited to 70 hours yearly.

The Times, Jan 15, 1919; pg. 8; Issue 41998; col C

The Claims Of Greece. Interview With M. Venizelos., Support For League Of Nations.
(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

THE CLAIMS OF GREECE.

INTERVIEW WITH M. VENIZELOS.

SUPPORT FOR LEAGUE OF NATIONS.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

PARIS, JAN. 14.

In a conversation which I have had with M. Venizelos, the Greek statesman discussed the question of a League of Nations and also the position of Greece. Like nearly all, if not all, great leaders of political thought throughout the world M. Venizelos considers that unless a League of Nations is solidly founded in the peace discussions all the battles we have won and the principles for which we have fought have been won and fought for in vain. M. Venizelos said :—

That society of nations may not, and indeed, in all probability, will not, be a complete building with imposing elevation, rounded columns and delicate chiselled cornices. That will come later, but in the immediate future we must have a modest practical house, in which the peoples of the world may live in peace and discuss their troubles quietly and reasonably. The creation of such an edifice is the essential basis of all peace, not only in the Near East, but also throughout the world, and unless such a structure is erected all the bloodshed for our principles is in vain.

A League of Nations is, in the opinion of M. Venizelos, the only possible means of preventing the "snow from melting" periodically in the Balkans.

THE FUTURE OF TURKEY.

M. Venizelos, after referring to the concessions which he had been ready to make, both before and after the Balkan War, explained that, on the one hand, there were large causes of policy involved, and that, on the other, he was subjected to great pressure from pro-Bulgar opinion in Europe and America, and that when he considered the cession of Kavalla to Bulgaria during the great war he did so with the hope of bringing Bulgaria into the war on the side of the Allies. Bulgaria had shown herself to be a greedy and dangerous neighbour, and he could not for a moment sacrifice the interests of the Greek populations in Thrace to mawkish sentiment. M. Venizelos went on :—

The Allies have agreed that Ottoman sovereignty will be upheld only in the Turkish portions of the present Empire. This means the abolition of Turkish rule in Constantinople; and while Greece has many historic claims to Constantinople, the city might, in view of the world interests involved in the possession of the Straits, together with the hinterland and the Straits themselves, form an international State under the protection of the League of Nations, which would nominate a Governor.

Mr. Wilson's 12th point must also guide us in the solution of the problem of Asia Minor, where Ottoman sovereignty must be limited to the interior of the country, which alone is really Turkish. The Armenian provinces in the east, together with Russian Armenia, should form a separate State, the organization of which could be effected by one of the big Powers under a mandate from the League of Nations. To this Armenian State might be attached the *vilayet* of Trebizond and Adana.

In Western Asia Minor, where, with the adjacent islands, nearly 1,400,000 Greeks live in a compact body, a zone should be cut away and united to Greece. It would comprise part of the Broussa *vilayet* and the main part of the Aidin *vilayet*. This territory forms one geographical entity with Greece though it would contain a strong Turkish minority. This solution would, however, still leave some hundreds of thousands of Greeks under Turkish rule in the centre of Asia Minor. For this there is only one cure, and that is to encourage a wholesale and mutual transfer of population. The Turkish Government should undertake to purchase the land and house property belonging to Greeks who may desire to emigrate from Turkey into Greek Asia Minor, and the Greek Government should do the same thing in dealing with the Turks who wish to emigrate from Greek territory to Turkish territory in Asia Minor.

The only point that remains in our programme is the fate of the islands. They have been Greek for thousands of years and ought to go back to Greece in their integrity. When it was arranged in the Treaty of 1915 between the Entente and Italy that Italy should annex Rhodes and islands of the Dodecanesus, the war bore a very different complexion, and the principles proclaimed by Mr. Wilson and the Allied Governments, if they form the basis of the future peace, will no doubt lead our great neighbour, Italy, to propose the retrocession of these islands to Greece, since Italy cannot desire, by main-

The Times, Feb 26, 1919; pg. 11; Issue 42034; col E

Mr. Wilson's Faith. Towards World Freedom., The Burden Of America.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

MR. WILSON'S FAITH.

TOWARDS WORLD FREEDOM.

THE BURDEN OF AMERICA.

In the speech which he delivered on his arrival at Boston on Monday, the full text of which is given below, President Wilson told his countrymen of the "many grounds for pride," not personal but national pride, which he had had in Europe, and urged that the confidence of the world imposed obligations on America that could not be evaded. The main points in the speech were :—

- (i.) From the Peace Conference the President received "very happy memories." The work may appear to be going slowly, but "no one decision can prudently be made which is not properly linked in with the great series of other decisions which must accompany it," and full inquiry is therefore necessary. The moderateness of those representing national claims was remarkable.
- (ii.) American prestige had risen very high in Europe, because "there is no nation in Europe that suspects the motives of the United States," and also because Europe had seen that "America not only held ideals, but acted ideals."
- (iii.) This confidence which America had won in Europe laid a burden upon the American people. If America failed the world now "men will be thrown back on the bitterness of despair," and "all nations will set up hostile camps again," while the new States will be left unprotected and helpless.

THE NEW STATES.

And think of the world that we would leave. Do you realize how many new nations are going to be set up in the presence of the old and powerful nations in Europe, and left there, if left by us, without a disinterested friend? Do you believe in the Polish cause, as I do? Are you going to set up Poland, immature, inexperienced, as yet unorganized, and leave her with a circle of armies around her? Do you believe in the aspiration of the Czecho-Slovaks and Yugo-Slavs, as I do? Do you know how many Powers would be quick to pounce upon them if there were not the guarantees of the world behind their liberty? Have you thought of the sufferings of Armenia? You poured out your money to help and succour the Armenians after they had suffered. Now set up your strength so that they shall never suffer again.

The arrangements of the present peace cannot stand for a generation unless they are guaranteed by the united forces of the civilized world. And if we do not guarantee them cannot you see the picture? Your hearts have instructed you where the burden of this war fell. It did not fall upon national treasure, it did not fall upon the instruments of administration, it did not fall upon the resources of nations. It fell upon voiceless homes, everywhere where women were toiling in the hope that their men would come back. When I think of the homes upon which dull despair would settle if this great hope is disappointed, I should wish, for my part, never to have had America play any part whatever in this attempt to emancipate the world. But I talk as if there were any question. I have no more doubt of the verdict of America in this matter than I have doubt of the blood that is in me.

So, my fellow-citizens, I have come back to report progress, and I do not believe that progress is going to stop short of the goal. The nations of the world have set their heads now to do a great thing and they are not going to slacken their purpose. And when I speak of the nations of the world, I do not speak of the Governments of the world. I speak of the peoples who constitute the nations of the world. They are in the saddle and they are going to see to it that if their present Governments do not do their will some other Governments shall, and the secret is out and the present Governments know it.

The Times, Apr 15, 1919; pg. 12; Issue 42075; col E

Versailles Date. Germans Invited For April 25., Many Questions Still Unsettled.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

VERSAILLES DATE.

GERMANS INVITED FOR APRIL 25.

MANY QUESTIONS STILL UNSETTLED.

The following official communiqué, dated April 14, has been received from Paris:—

The following statement was made to-night by President Wilson as spokesman of the Council of Four.

In view of the fact that the questions which must be settled in the peace with Germany have been brought so near complete solution that they can now quickly be put through the final process of drafting, those who have been most constantly in conference about them have decided to advise that the German plenipotentiaries be invited to meet representatives of the Associated belligerent nations at Versailles on the 25th of April.

REPARATION.

Although the question of reparations has not yet been concluded in all its details, there is a feeling in some British circles here that the solution given to it may cause considerable disappointment in England.

The Adriatic question is to receive an early solution, but at the time of telegraphing there is no indication as to what that solution will be.

Syria has again been discussed, and there seems to be some ground for hoping that an agreement has been reached, but nothing definite can really be said until the departure of Emir Feisul on Wednesday. It still seems likely that an inter-Allied Mission will be dispatched to the Levant to study local conditions. There is some hope that the United States will be prepared to accept an Armenian mandate and that France will obtain a mandate from Syria.

These are outer questions of the peace problem, and it can be stated with some confidence that the main problems of peace with Germany have been practically settled, and that the arrival of the German delegates at Versailles will take place on April 25. It is hoped that whatever discussion there may be with the German delegates will be completed in time to permit of the signature of the Peace Treaty in the Galerie des Glaces on the anniversary of the proclamation of the German Empire there on May 10, 1871.

Mr. Wilson, speaking to a representative of the *Times* two days ago, said:—"I am full of hope to-day. The most complicated questions have been settled, and I hope a satisfactory solution will be obtained fairly soon."

The Times, Jun 25, 1919; pg. 8; Issue 42135; col E

The New Armenia. Case For American Mandate. *BOGHOS NUBAR, President de la Délégation Nationale Armnienne en Europe. 12, Avenue du President Wilson. Paris. June 18*

Category: Letters to the Editor

Full Text: Copyright 1919, The Times

THE NEW ARMENIA.

CASE FOR AMERICAN MANDATE, TO THE EDITOR OF THE TIMES.

Sir,—It is with great gratification that we have read Mr. Frank H. Simonds's views on the future of Turkey in *The Times* of June 11. To my mind, they represent and endorse the opinion and thoughts of most fair-minded people who are capable of surveying the future of Turkey in a detached manner, independently of race prejudices and political bias.

Mr. Frank Simonds's proposals with regard to the break-up of Turkey and some of his recommendations relating to Armenia are particularly interesting for us, as in their main outline they correspond to our point of view.

We have made our Armenian position quite clear in a memorandum which we submitted to the Peace Conference. We have asked, indeed, the Allied and Associated Powers to liberate the Armenian Provinces of Turkey extending from the Eastern Mediterranean to the Russian frontier and to re-unite Russian Armenia with Turkish Armenia, so as to form a complete Armenian State, under the guarantee of the League of Nations, with the assistance of a mandatory Power to be chosen by the Peace Conference. This union of Russian Armenian districts with Turkish Armenia, as is so tersely propounded by Mr. Simonds, is now possible, and we know all the Powers now agree that the United States should have the mandate. With the administrative and financial assistance of the United States we shall plod through during the political infancy of Armenia until we are able

The Times, Sep 05, 1919; pg. 9; Issue 42197; col B

Mr. Wilson's Warning To Turkey. Outlaws Blamed For Massacres. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

MR. WILSON'S WARNING TO TURKEY.

OUTLAWS BLAMED FOR MASSACRES.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, Aug. 31
(received yesterday).

In regard to President Wilson's much discussed communication to the Grand Vizier the facts as far as are known outside official circles here are these. Before leaving for Smyrna the American High Commissioner handed to the Grand Vizier an informal communication from the President of the United States in which the Turkish Government was warned that if massacres occurred on Turkish territory or in the adjoining parts of Trans-Caucasia, the President would use his influence with the Peace Conference to except Turkey from benefiting by the 12th of the famous 14 points, that relative to self-determination.

U.S. AND MANDATES.

A STICK FOR "SMALL ARMY MEN."

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

WASHINGTON, SEPT. 4.

According to the *New York Tribune*, the Armenian situation is being used by the "Small Army" men in the controversy that is beginning in Congress over the proposal of Mr. Baker, Secretary of War, for a Standing Army of 500,000, backed by selective universal training on Australian lines. The "Small Army" men argue that one of Mr. Baker's reasons for this comparatively large establishment is to be found in the stories that we are urging the United States to send 100,000 men to Armenia. The *Tribune* prophesies great opposition to the Armenian mandate if the stories are true.

The controversy seems to his friends to be rather premature, as the President has not yet said a word about mandates. It is suspected that he is waiting to see how the country takes his appeal for permanent participation in world affairs in the cause of international decency and self-respect before he points the appeal with tangible proposals.

The Times, Sep 15, 1919; pg. 9; Issue 42205; col B

Policing Armenia. A Case For The League Of Nations. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

POLICING ARMENIA.

A CASE FOR THE LEAGUE OF NATIONS.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, SEPT. 6 (delayed).

Whether and if the complete evacuation of Trans-Caucasia by the British forces is postponed or not, it should not be supposed at Versailles or elsewhere that the postponement of our evacuation is in any sense a solution of the Armenian and Trans-Caucasian problems. It is thought in some quarters that America may refuse to accept the mandate, or that several months must, in any case, elapse before the American people forms an opinion enabling it to endorse or reject the personal view ascribed to President Wilson—namely, that America should accept it.

In either case the problem of maintaining the necessary minimum of order and security in Trans-Caucasia and for preventing Turkish interference and the ravages of famine will remain. The British Government cannot be expected to keep troops in Trans-Caucasia indefinitely at its own expense. If they are not replaced by American troops, what guarantee is there that order will be maintained after their departure?

The Armenian problem more especially, as *The Times* has pointed out, seems one which concerns the League of Nations more than any one of its principal members. Is it impossible that the League might prove its existence to the somewhat sceptical Near East by undertaking the policing of Trans-Caucasia with a force composed of contingents supplied

by its principal members ? Is there any reason why the four leading Powers should not each supply two or three battalions for this purpose, and the smaller States, such as Belgium or Rumania, a battalion each ? If it is objected that the difficulties of operating with so mixed a force would be considerable, it may be retorted that such a force would be destined for police and garrison duties and not for operations, and that it is extremely improbable that the most foolish of Trans-Caucasians or Turks would risk provoking the League by an attack of any importance upon the Allied and Associated forces.

Meanwhile Turkish extremists seem to be beginning to take an unhealthy interest even at Constantinople in Trans-Caucasian problems. A Neo-Turanian organ, the *Turkdunyasi*—that is, the *Turkish World*—urges Turks closely to follow events in Armenia and in the other countries of Trans-Caucasia which are inhabited “mostly by an overwhelming majority of Turks (*sic*) or by Moslems whose attachment to Turkey is passionate. The question of Trans-Caucasia is an Anatolian question.”

The Times, Sep 29, 1919; pg. 7; Issue 42217; col E

United States And Mandates The Armenian Test. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

UNITED STATES AND MANDATES

THE ARMENIAN TEST.

(*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

WASHINGTON, SEPT. 28.

The mandate question was up again yesterday, when representatives of Armenian-Americans appeared before a sub-committee of the Senate Foreign Relations Committee, and urged the sending of American troops to Armenia. They asked for 20,000 men, and a resolution to send troops has been introduced in the Senate. The fate of the resolution, which is interesting as a test in regard to the assumption of mandates, is highly problematical.

The President's tour has not so far made the Senate more inclined to shoulder foreign obligations. There is likely, indeed, to be a fuss over the reported landing of Americans in Dalmatia. If the outlook for mandates is gloomy, it must not, however, be imagined that the prospects for the League and the Treaty are deteriorating. The significance of such things as Senator Lodge's recent victory in postponing the consideration of the amendments can easily be overestimated. It seems likely that the Senate will authorize the ratification of the Treaty, with reservations, perhaps, but not necessarily crippling.

Present indications are that Mr. Wilson has neither gained nor lost much by his trip.

Ek-100

The Times, Sep 11, 1919; pg. 9; Issue 42202; col A

Mr. Wilson's Fight With Senate. Compromise Likely., Reservationists Gain Ground., Victory Jeopardized By Delay. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

MR. WILSON'S FIGHT WITH SENATE.

COMPROMISE LIKELY.

**VICTORY JEOPARDIZED
BY DELAY.**

**RESEEVATIONISTS GAIN
GROUND.**

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

WASHINGTON, SEPT. 9.

The Foreign Relations Committee will make its reports to the Senate upon the Treaty probably to-morrow or shortly afterwards. The majority report (of the Republican members) will incorporate the proposals for the amendment of the Treaty and the reservations to the League published last week. The minority report (of the Democratic members) will support the President and argue for the ratification of the whole Treaty as it stands. Speaking at Omaha yesterday, the President said again that he thought all reservations were superfluous, and that reservations or amendments necessitating further recourse to Paris or Weimar might well be disastrous. The debate upon the two reports will probably last at least a month.

But if Mr. Wilson is appealing adroitly alike to sentimental and selfish passions and making his audiences laugh and cheer, there has been comparatively little to show that he is really mobilizing their active support. He seems to be getting his receptions rather as President of the United States and an amusing speaker than as an evangelist of the new world order. Westerners, most of the correspondents with him agree, are tired of the League controversy. They want the President and the Senate to settle the dispute as best they can and get the Treaty out of the way. They want to tackle their own problems rather than to settle the Balkan problem or rescue the Armenians, and are rather mystified by Mr. Wilson's assertions that the world is at the parting of the ways, and may without the League take the road to disaster, and by emotional announcements such as that he would gladly die if he could to help the consummation of the League.

They are mystified because they have been told so often that civilization was saved when Germany fell a year ago. They are mystified also because nobody except a few extremists expects or hopes that the Treaty will be defeated, and because the President does not yet seem to have been able to explain satisfactorily his objections to the reservations to the Covenant. The President has also to contend against the combined attack of Republican Conservatives and Liberals, and Irish and German-Americans, all of whom say that the Treaty is a bad Treaty and by no means a charter of the new world

The Times, Aug 14, 1919; pg. 9; Issue 42178; col F

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

THE MEDITERRANEAN.

(FROM OUR CORRESPONDENT.)

MADRID, AUG. 12.

It is proposed to hold in Madrid next November an International Conference for the scientific exploration of the Mediterranean. The Spanish Minister of Instruction and Fine Arts desires that the date of the conference should coincide with the festival being prepared to celebrate the first centenary of the foundation of the Prado Museum on November 17.

A SUPPOSED REMBRANDT.

JOHANNESBURG, Aug. 11.—What is said to be a missing Rembrandt has been sold in a Pretoria auction room to an officer of the Defence Force for seven shillings and sixpence.

The picture, the subject of which is the Crucifixion, is signed "R. Van Ryn." It is being sent to Dr. Bredius, adviser to the Maurits Huis Gallery at The Hague, for examination.

The theory is that the picture was brought to South Africa by the wife of Adriaan Vanderstel, who was a member of the noble Dutch family of Six, the patrons of Rembrandt.—*Central News*.

U.S. MISSION TO ARMENIA.

PARIS, Aug. 13.—General Harbord, of the United States Army, is leaving Paris shortly at the head of a mission to visit Armenia and Trans-Caucasia, under instructions from President Wilson to investigate the conditions there from the military point of view.

His mission is distinct and apart from any other now in those countries. He will inquire especially into conditions in the new Armenian Republic, and by personal investigation obtain complete information, indicating what questions would be involved in taking over and administering the country. General McCoy and General Moscley are also members of the mission.—*Reuter*.

The Times, Oct 30, 1919; pg. 10; Issue 42244; col B

Turkish Atrocities On The Film. Crucified Armenian Girls.

Category: Reviews

Full Text: Copyright 1919, The Times

TURKISH ATROCITIES ON THE FILM.

CRUCIFIED ARMENIAN GIRLS.

Lord Bryce and Lord Gladstone were among a large audience which gathered at the Queen's Hall yesterday afternoon to witness the private exhibition of a film, *Auction of Souls*, which has been prepared to bring home to the world the sufferings and the tortures through which the Armenian people have passed.

As Lord Gladstone said at the close of the exhibition, it is not a film to be seen either for recreation or for amusement, and it is not an easy matter to decide under what conditions it can be shown to the general public. At the moment it does not bear the imprint of the film trades board of censorship, possibly because it does not comply with the rule laid down for the board's general guidance that the nude figure shall not be shown on the screen.

The film was produced in America, and is intended to give some idea of the suffering endured by the Christians of Armenia in general in 1915, and by one girl, Aurora Mardiganian, in particular. Miss Mardiganian eventually escaped from the clutches of the Turk, and on the film she re-enacts her experiences.

There are some things which the picture cannot portray, but never probably has a film left so little to the imagination. To say that horror is heaped on horror is not to exaggerate. One sees the way the Armenian girls suffered at the hands of their persecutors. They are carried off at night into the tents of the soldiery, and in the morning, dishevelled and demented, they are left to die. They are stripped and flogged because they will not renounce their Christianity; they are dragged at the heels of the Turkish horses; they are buried alive; and, crowning tragedy, a group of crucified girls is shown hoping for the merciful release of death, with the vultures waiting greedily for their prey.

All the incidents are vouched for by Miss Mardiganian, who is about to visit this country to speak on her sufferings, and they are supported by the liberal use of quotations from Lord Bryce's report.

But if Mr. Wilson is appealing adroitly alike to sentimental and selfish passions and making his audiences laugh and cheer, there has been comparatively little to show that he is really mobilizing their active support. He seems to be getting his receptions rather as President of the United States and an amusing speaker than as an evangelist of the new world order. Westerners, most of the correspondents with him agree, are tired of the League controversy. They want the President and the Senate to settle the dispute as best they can and get the Treaty out of the way. They want to tackle their own problems rather than to settle the Balkan problem or rescue the Armenians, and are rather mystified by Mr. Wilson's assertions that the world is at the parting of the ways, and may without the League take the road to disaster, and by emotional announcements such as that he would gladly die if he could to help the consummation of the League.

They are mystified because they have been told so often that civilization was saved when Germany fell a year ago. They are mystified also because nobody except a few extremists expects or hopes that the Treaty will be defeated, and because the President does not yet seem to have been able to explain satisfactorily his objections to the reservations to the Covenant. The President has also to contend against the combined attack of Republican Conservatives and Liberals, and Irish and German-Americans, all of whom say that the Treaty is a bad Treaty and by no means a charter of the new world

The Times, Jul 10, 1919; pg. 11; Issue 42148; col F

Cairo's Peace Day Gaiety. (*FROM OUR CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

CAIRO'S PEACE DAY GAIETY.

(*FROM OUR CORRESPONDENT.*)

CAIRO, JUNE 30 (delayed).

On the announcement of the signature of Peace, coinciding with Sunday, the first day of the festival of Bairam, Cairo was exceptionally gay, the houses and shops in the principal streets being dressed with the flags of every nation, including the Egyptian and the Armenian, and excluding only the Italian.

Salutes of a hundred and one guns were fired on Sunday in all the garrisoned towns and mudiriates (provinces), and Monday was observed as a general holiday by all troops and headquarters.

The Government announces the payment of 50 per cent. increased war allowance to all employees, the funds being derived from the improved revenues from cotton.

The Times, Jan 16, 1919; pg. 8; Issue 41999; col B

The Return Of The Armenians. Misery And Want Rampant. (*From Our Special correspondent.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

THE RETURN OF THE ARMENIANS.

MISERY AND WANT RAMPANT.

(From Our Special Correspondent.)

CONSTANTINOPLE, JAN. 10.

News from Turkish Armenia in regard to the repatriation of the deported population is scanty, and not reassuring. We have no definite information of the state of things at Erzerum, Bitlis, and Van, but in Cilicia conditions are bad.

The Ottoman Government has issued a decree of repatriation. This amounts to permission to the Armenians to return to their homes. Many of them find their property occupied. Before, and even for some time after, the armistice, a Commission was appointed by the Ministry of the Interior providing for the settlement of Mahomedans from Thrace and Macedonia on the land of the expatriated Armenians. These Moslem emigrants will presumably be evicted, but the authority of the Central Government is a dead letter in the provinces. The local officials are obstructive, and the process will not be easy until we have troops on the spot. Some time must pass before there is any security for Armenians in the outlying districts.

In the neighbourhood of Yalova the other day repatriated Armenians found the Turks in possession. They had hurried to their homes in the hope of being in time to get in their olives, but the Turks refused to quit until they had gathered the harvest. In some cases the Armenians who have found temporary shelter are evicted under the pretext that they have no right to the land.

are evicted under the pretence that orders have been issued that they must return to their own districts. Another grievance is that the decree of the Government, by which owners returning to their properties can obtain restitution, does not provide for the inheritance of the relatives in cases where the owner is dead.

Sivas, which is so tragically associated with the exodus of 1915, is now a centre of concentration. Some 10,000 refugees have arrived here, and some 5,000 at Kharput and Kaisarieh, nearly all women, girls, and children, the male population being practically exterminated. A certain number of survivors have come in from the notorious camp at Deir-el-Zor. They owe their escape to the profession of Islam, or to the asylum given to them by neighbouring Arab tribes. Refugees from Mosul, returning to the northern districts, complain that they are not allowed to go by road by Aleppo and Adana, which are in British occupation, but are forced to follow the mountain tracks over snow. According to all accounts the condition of the returning "deportees" is deplorable. Few have any transport, and they are making the long journeys on foot from the Mesopotamian deserts to the snow-bound districts in the north, barefooted, half clad, hungry, sick, and exhausted with malnutrition.

In Russian Armenia misery and want are great, especially in the province of Erivan. This is due to the flooding in of the Christian population of Kars, Ardahan, and Batum at the time of the Turkish advance, as well as to thousands of refugees who have flocked over the frontier from Turkish Armenia. The Armenians of the Erivan district, however, are more accessible to our relief, and it is satisfactory to learn that 30,000 refugees are safe with Andranik at Gerusi, on the main road connecting with the railway, and arrangements are being made to send them supplies.

It will be a long while before relief can be brought to the families in Turkish Armenia. Help in the form of food and money cannot be sent through until security is assured, and at present the roads are impassable for transport and troops. Establishment depôts, where blankets and food could be distributed at fixed stages on the road, should save much distress and probably many lives, while the presence of Allied officers at various centres should go far to secure the Armenians from petty persecu-

to secure the Armenians from petty persecutions.

Two American ladies, Miss Mary Graffam and Miss Cushman, have remained in Asia Minor throughout the war, at Sivas and Konia respectively. Their devoted work has done much to relieve suffering in these centres. The American relief ship is anxiously awaited. It is due to leave New York on January 15 with six Red Cross units and provisions and medical supplies. It is hoped that other ships will follow, but effective aid from this quarter cannot be looked for much before the second week in March. In the meantime every day gained is important, for the unfortunate refugees, deprived of the elementary necessaries of life, and worn out by years of privation, will be hard put to it to survive the severities of the winter.

The Times, Mar 04, 1919; pg. 9; Issue 42039; col B

Rome Greets Returning Troops. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

ROME GREETS RETURNING TROOPS.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

ROME, MARCH 3.

Great crowds lined the streets of Rome this afternoon to welcome the soldiers from the front. The long procession, which started from the Piazza del Popolo, was headed by mounted Carabinieri. The Carabinieri were followed by the Brigata del Re, which recently arrived in Rome and is now quartered here. Next came a detachment of the Avellino Brigade, which reached Rome only this morning, and these were followed by detachments of bombardiers, by the Florence Lancers, and by a Bersaglieri motor machine-gun company.

The crowds in the streets were very great and there was little room for the troops to pass. They entered the Corso in fours, but lost formation within a couple of hundred yards, and made their way as best they could, often in single file. A Roman crowd seldom cheers much, but flowers were rained from the windows and pavements all along the route.

The Armenian patriarch, Mgr. Zayen, who was exiled by Said Halim Pasha, has returned to Constantinople, coming from Egypt on a British warship. He had a great welcome, in which the Allied forces and the Greek community took part.

The Times, Apr 22, 1919; pg. 9; Issue 42080; col B

M. Ribot At The Humbert Trial. Good Service Of The "Journal." (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: Law

Full Text: Copyright 1919, The Times

M. RIBOT AT THE HUMBERT TRIAL.

GOOD SERVICE OF THE "JOURNAL"
(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

PARIS, APRIL 21.

The counsel for the defence seem to have decided to go off with a flourish when their turn comes to call witnesses. M. Ribot, the ex-Prime Minister who was described in Court as a "barrister, aged 77 years," was the only figure of note to-day. He confirmed the desire of Lenoir in August, 1915, to interest himself in the financial side of the *Journal*. The newspaper, he said, had given French finance useful help. On September 3, 1917, Humbert told him that Monier had guaranteed Bolo. Humbert then said of Bolo, "If he's guilty, let him be shot. If not, let us have a short trial."

Two men with good public positions vouched for the integrity of Lenoir, senior, and another spoke highly of the character of the son, whom he had known since his childhood.

Reflecting upon the case up to date one cannot help noting that no mention has ever been made of the important documents which Humbert allowed the prosecution to inspect at the bank in Switzerland. Perhaps the defence will have something to say on this matter.

At Hobart, Tasmania, when a fleeing Bolshevik orator was rescued by the police and taken to the station, the crowd sang the National Anthem outside.

Dispatches from Constantinople received by the American Committee for Armenian-Syrian Relief report that the problem presented by the release of thousands of Christian women and children from Turkish harems in Asia Minor is constantly growing. It is impossible for the Armenians themselves to find shelter, clothing, and food for the hundreds of thousands of children and thousands of women thus thrust upon them suddenly.

The Times, May 02, 1919; pg. 8; Issue 42089; col G

Relief In Asia Minor. Sufferings Of Christians. FRANCIS, CARDINAL BOURNE. BRYCE EDW. WINTON. C. OXON. LUCY C. F. CAVERNDISH. ALEXANDER WHYTE. J. SCOTT LIDGETT. ANEURIN WILLIAMS. April 30..

Category: Letters to the Editor

Full Text: Copyright 1919, The Times

RELIEF IN ASIA MINOR.

SUFFERINGS OF CHRISTIANS. TO THE EDITOR OF THE TIMES.

Sir,—The accounts which have appeared in your columns and those we continue to receive from the East give so terrible a picture of the sufferings of the Armenian and Assyrian Christians in Anatolia and Armenia that we ask you to insert this appeal for the means of relieving these sufferings. From Syria and Cilicia in the south, from Erivan and Urumia in the north, from Ismid and Constantinople in the west, there comes the same tale of famine and disease, and the want of clothing for the hapless and homeless women and children who have escaped from the Turkish massacres. In the interior regions not occupied by Allied troops things seem to be, if possible, even worse, for bands of armed (though demobilized) Turkish soldiers are robbing and raiding every village on the chance of finding food. Armenians and Greeks are still being attacked and in some cases massacred. Raw materials, seeds for farm and garden, as well as foodstuffs, are lacking. Industries are at a standstill ; people are dying in thousands. The Commission for relief recently sent by private American liberality is doing all it can, but further funds and supplies are urgently needed. We earnestly hope that British liberality also will render generous help to rescue from misery and death the innocent victims of the worst of all the catastrophes the war has brought about. Those who wish to realize its horrors will find confirmation in the book of Mr.

The Times, Jul 22, 1919; pg. 11; Issue 42158; col E

Plot Against The Sultan. Turkish Cabinet Troubles. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

PLOT AGAINST THE SULTAN.

TURKISH CABINET TROUBLES.

(*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

CONSTANTINOPLE, JULY 18 (delayed).

The Cabinet resigned yesterday, but the Sultan thus far has refused to accept the resignation.

Attempts are being made to bring about an understanding between the Cabinet and the Liberal Union Party. If these fail it is thought that the Liberal Union will support a Cabinet with Tewfik Pasha as Grand Vizier, but otherwise composed of its own nominees.

It is reported that a plot against the Sultan and Government has been discovered. There is no doubt that the Sultan is at present strongly averse to the assumption of power by any group having the slightest Committee tinge, and his attitude is much resented by some of the groups which compose the "National bloc."

There is some reason to believe that the Government has arrived at an understanding with certain Kurdish leaders, the object being the retention of Kurdistan under Ottoman sovereignty or at least suzerainty. The Turkish authorities certainly appear to be favouring the immigration of Moslems to the eastern Anatolian provinces, while the attempts to repatriate Armenian refugees from the same provinces meet with every obstacle.

The Times, Jun 20, 1919; pg. 11; Issue 42131; col C

Usurping Turkish Ministers. Committee Members To Be Tried. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

USURPING TURKISH MINISTERS.

COMMITTEE MEMBERS TO BE TRIED.

(*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

CONSTANTINOPLE, JUNE 13 (delayed).

The preliminary inquiry on the part of a special Court-martial into the accusations brought against a number of ex-Ministers has terminated.

The Court-martial finds no grounds for the trial of the ex-Grand Vizier, Ahmed Izzet Pasha, and the ex-Ambassador at Berlin, Osman Nizami Pasha. The charges against Javid Bey, ex-Minister of Finance, now believed to be in Italy, and Churuksulu Mahmud Pasha, ex-Minister of Public Works, being still the subject of investigation the decision of their trial is postponed. The Court-martial finds evidence against the remainder of the accused, who include the ex-Sheikh ul-Islam, Musa Kiazim, and the notorious Dr. Nazim, now reported to be at Berlin, sufficient to justify trial, if necessary by default, on charges of :—

- (1) Having, as members of the Committee of Union and Progress, assisted at the usurpation of power by that body, which became an irresponsible and illegal Government within the legal and official Government.
- (2) Having permitted the creation of, or themselves created, special administrative organs whereby illegal pressure was exercised upon Departments of State, which were thus compelled to submit to the Committee.
- (3) Having improperly dismissed or placed on the retired list State officials of all grades.

EXILED ARMENIANS. TERROR OF THE TURK.

(*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

CONSTANTINOPLE, JUNE 10.

While Armenians and Tartars have been settling down together quite amicably in the Kars area since the expulsion of Turkish agitators, few, if any, Armenian refugees have dared to cross the frontier and return to their homes in the vilayets of Erzurum and Van.

Permission to cross with arms is naturally withheld by the British military authorities, who are unable to spare any troops for their protection if unarmed. Consequently it is certain that, whatever decision is taken by the Peace Conference, no considerable number of Armenians will be able to return from the Caucasus to the Turkish border provinces before next year. At present they do not dare to return unarmed, and even if conditions improve later there will not be food enough for them.

The Times, Jul 15, 1919; pg. 11; Issue 42152; col B

Armenians' Homing Instinct Refugees Returning To A Hungry Land. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

ARMENIANS' HOMING INSTINCT

REFUGEES RETURNING TO A HUNGRY LAND.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, JULY 5 (delayed).

The *Jagadamart*, an Armenian newspaper which is frequently well-informed, states that the Armenian population of Bessarabia, numbering about 20,000 souls, has decided to emigrate to Armenia. At present, however, the Armenian Republic at Erivan, which till recently was the prey to an appalling famine and consequent epidemics, is overcrowded with refugees who are unable, owing to Turco-Kurd hostility, to return to Turkish Armenia. The amount of agricultural land available in the territories of the Republic is extremely limited.

American food imports and the energetic handling of the epidemics by Armenian doctors have improved the situation greatly, but the refugees, probably 250,000 or 300,000 in number, from Turkish Armenia could not now return to the Van and Erzerum districts, did the political situation allow it, unless they were guaranteed food supplies sufficient to carry them over to the 1920 harvest.

A *communiqué* of the General Staff of the Army of the Armenian Republic states that Kurdish bands are actively raiding Greek, Turkish, and Armenian villages near Partuz, close to the present frontier, and that their leader, Eyub Bey, threatens to attack Sarikamish. An anti-Armenian movement is also reported at Olti. It is difficult to avoid connecting these reports with Mustafa Kemal's activities in the Samsun (Anatolia) Hinterland.

The Times, Jun 07, 1919; pg. 9; Issue 42120; col E

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

MASONS' WORK IN THE WAR.

At the Mansion House yesterday the LORD MAYOR, Sir Horace Marshall, on behalf of the Committee of the Freemasons' War Hospitals in Fulham-road and at Fulham Palace, presented gold brooches and other souvenirs to voluntary women workers, including Lady Letchworth, Lady Robbins, and Mrs. J. D. Langton. A similar souvenir was presented to Lady Marshall, the Lady Mayoress, by Mr. C. Keyser.

SIR ARTHUR STANLEY, M.P., said he was proud as a Mason and as a Red Cross worker of what members of the craft had done in the war. Among the most important of their contributions were these two excellent hospitals for wounded soldiers and sailors. The hospital at Fulham Palace was now closed, but that in Fulham-road (formerly known as the Chelsea Hospital for Women) would be converted into a part-payment hospital and nursing home for freemasons and their dependents.

IN SUPPORT OF THE ARMENIANS.

Lord Gladstone will preside and Lord Bryce, Lieutenant-Colonel Lord Henry Cavendish-Bentinck, M.P., Dr. Ronald Burrows, and Dr. Clifford will speak, at a meeting to be held at the Central Hall, Westminster, on Thursday, June 19, at 8.15 p.m., to express sympathy with the Armenian cause.

The speakers will be supported by Sir Arthur Crosfield, Sir Edward Denison Ross, Sir Robert Perks, Mr. Aneurin Williams, M.P., Mr. Noel Buxton, Mr. G. P. Gooch, Major George Peel, and Mr. Athelstan Riley. Admission free. Reserved seats can be had on applying to the Armenian Bureau, 153, Regent-street, W.1.

The Times, Jan 06, 1919; pg. 9; Issue 41990; col E

Assyrian Refugees. *RANDALL CANTUAR: HENRY JAMES GROSCH, Delegate at the meeting of his Eminence Cardinal Bourne. W. B. SELBIE..*

Category: Letters to the Editor

Full Text: Copyright 1919, The Times

ASSYRIAN REFUGEES.

TO THE EDITOR OF THE TIMES.

Sir,—On Wednesday, December 4, a public meeting was held at the Central Hall, Westminster, on behalf of Assyrian refugees from Persia and Asiatic Turkey, the victims of Turkish cruelty and brutality, who, having survived the horrors of massacre ruthlessly carried on during the last three years, have appealed for British protection.

The remnants of this ancient Christian nation are now being collected at various centres in Mesopotamia, where they must remain until the Peace Conference has provided for their return and for their settlement, once again, in their old homes in North-West Persia and Kurdistan.

General Marshall telegraphed on November 16 that he had collected 40,000 Assyrians at Baqubah. A large number are at Hamadan; others have reached Baghdad. Probably not less than one-half of the people have been massacred or done to death, and the fate of others, especially the young women and girls, is beyond description. It is said that some 60,000 have survived, but this number will be greatly diminished by sickness and starvation, unless help is forthcoming without delay. Relief will be administered by our British Consuls and other responsible officers.

In the name of humanity and of Christian duty, we appeal to the generosity of the British people.

Contributions may be sent to Mr. F. W. Pittman, Armenian Refugees (Lord Mayor's) Fund (Special Appeal for Persia), 96, Victoria-street, S.W.1, by whom they will be acknowledged.

Yours, &c..

RANDALL CANTUAR :

RANDALL CANTUAR :

HENRY JAMES GROSCH, Delegate
at the meeting of his Eminence
Cardinal Bourne.

W. B. SELBIE.

The Times, Jan 28, 1919; pg. 7; Issue 42009; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

**IMPERIAL AND FOREIGN
NEWS ITEMS.**

Yesterday was the ex-Kaiser's 60th birthday.

Influenza continues to spread in Melbourne.

Mr. Merriman opened the South African Indian Congress at Cape Town on Saturday.

Sir Walter Townley, British Minister at The Hague, is expected to return there shortly.

A United States cruiser, Leonidas, with an anti-submarine flotilla, has left for Spezia, Italy.

Reassembly of the Italian Parliament has been postponed to a date to be fixed by the Government.

Prince Livio Borghese, Counsellor of the Italian Embassy in London, has been appointed Minister at Belgrade.

Australian State Premiers have endorsed the Commonwealth policy of a German indemnity to cover the cost of the war.

It is stated that M. Noulens, late French Ambassador to Russia, will represent France on the Inter-Allied Mission to Poland.

In the Blue Mountains of New South Wales the towns are encircled with bush fires, and many residences have been destroyed. Whole forests are blazing.

In honour of the visit of the provincial Governors to Delhi Lord Chelmsford, the Viceroy, on January 14 gave his first large State party since the outbreak of war.

Upon the contention that the decision of the Peace Conference on world disarmament should be awaited, action on the American naval programme Bill has been delayed for a week.

Representative brigades of the Third British Corps were reviewed at Brussels on Sunday by the King of the Belgians, who was accompanied by the Prince of Wales and Prince Albert.

A Rugby football match played in Paris on Thursday last between the Stade Français and a team representing the British 26th Division resulted in a draw, both sides scoring nine points.

Demands of the New York workers in the women's clothing trade, who struck for a 15 per cent. rise in wages and a 44 hours' week, have been granted, and the workers are returning to work immediately.

Friends of Armenia in Melbourne have given a further sum of £1,000 (making in all £7,750) to the Armenian Refugees Fund, and the Melbourne Syrian Relief Fund has given £3,750 to the Syrian and Palestine Relief Fund.

M. Svensson, according to a wireless message from Copenhagen, has arrived in Christiania as Commissioner for Food for Scandinavia, Finland, Poland, and the Baltic States. He is a Norwegian subject who has been living in America.

Instructions are said to have been sent by the Vatican to the Bishops in Eastern countries to recommend to the clergy that they shall refrain from taking part in any political controversies in the new States which will be established by the Peace Conference.

Statements that a large number of emigrants from Europe are entering Canada are denied by the Canadian High Commissioner in London, who declares that, on the contrary, since the signing of the armistice many foreigners have left Canada for Europe.

The Times, Dec 15, 1919; pg. 11; Issue 42283; col A

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

EMPLOYMENT OF DISABLED MEN.

In connexion with the national scheme for the employment of disabled ex-service men, the returns of the Cooperative Wholesale Society show that the percentage of disabled men employed to the total male staff is 8.3 and to the male and female staff combined 4.6. The C.W.S. employs 31,080 workers, of whom 13,683 are females. The large employment of females brings the percentage of disabled men re-engaged to a little below the 5 per cent. suggested in the national scheme.

COLLIERIES TO CONTINUE WORKING.

The threatened closing of the Shipley Collieries, Nottingham, has been averted. The reason given for the projected step was the impossibility of remunerative working owing to the reduction of 10s. in the price of household coal. The notices to 3,000 men, which were due to expire on December 23, have been withdrawn, the owner having come to a satisfactory arrangement with the Coal Controller.

GIFTS FROM MELBOURNE.

The Lord Mayor of Melbourne has sent to the Lord Mayor of London £2,000 for the Armenian Refugees' Fund, and £483 for the Belgian Orphans' Fund, being additional contributions by the citizens of Melbourne for these charities.

GRANT TO THE MOULDERS.

The Lancashire and Cheshire Miners' Federation has voted £1,000 to the moulders on strike.

The Times, Apr 23, 1919; pg. 11; Issue 42081; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

Melbourne chauffeurs' strike lasted a month.

Fifty cinemas have been sent to Siberia by the American Y.M.C.A.

About 1,800 Germans recently deported from China have arrived at Marseilles.

Kali Nath Roy, editor of the *Tribune*, is the name of the Indian editor who was recently arrested at Lahore.

Madrid telegraphists on strike are to have an extension of the time by which they must resume work.

There were 36 deaths from influenza during two days last week in Victoria and 73 in New South Wales.

Meat and other foodstuffs have been removed from the United States list of rationed exports to Holland and Denmark.

Colonies are to be organized in Russia to accommodate 300,000 starving children, according to a Bolshevik report.

Regular sailings to Rotterdam are being resumed by the Holland-America line, the first boat leaving New York to-day.

It is estimated that £2,400,000 will be spent this year on factories and residences in the Windsor district, opposite Detroit.

Mr. Watt, the Acting Australian Prime Minister, has announced the removal of war restrictions on the employment of capital.

H.M.S. *Iron Duke*, the flagship of the Mediterranean Fleet, has arrived at Constantinople, where Admiral de Robeck assumed command.

Swiss hotels in which Allied soldiers were interned have been granted £20,000 as extra boarding allowance from September to November last.

Passenger traffic from Australia has been stopped by the New Zealand Government, but the prohibition is not to interfere unnecessarily with cargo traffic.

According to an official Spanish statement, Bolsheviks are counterfeiting foreign money and bank-notes for the purpose of carrying on Maximalist propaganda.

The United States battleship Tennessee, which, when it goes into commission early next year, will be the largest battleship in the world, is to be launched next week.

Over 1,000 species of birds, 300 of which are met in Quebec, are affected by the international convention for the protection of migratory birds in Canada and the United States.

By the award of the Canadian Railway Board, employees of the Canadian Express Company are to have an eight-hour day and an increase of £5 a month in wages, with overtime for excess mileage.

"This faculty will cost the price of a battleship, but I believe that the gift of a faculty is of as much value to a country as that of a battleship."—King Alfonso, announcing the creation of a medical faculty in Madrid.

American Red Cross relief work in Aleppo, Aintab, Marash, and other districts north of Jerusalem is being handed over to the American Committee for Armenian and Syrian Relief, together with supplies valued at nearly \$80,000.

Major F. Bailey, of the Indian Political Department, who was sent to Turkestan on a special mission last year and was detained at Tashkent by the Bolsheviks, has since succeeded in escaping, but his present whereabouts are not definitely known.

The Times, Jul 19, 1919; pg. 13; Issue 42156; col G

Turk General Outlawed. (FROM OUR OWN CORRESPONDENT.).

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

TURK GENERAL OUTLAWED.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, JULY 11 (delayed).

Mustafa Kemal Pasha, commanding a group of armies, having refused to obey orders recalling him to Constantinople, and having resigned his commission and betaken himself to Erzerum, has been outlawed by the Government. It remains to be seen whether he will now oppose the surrender of arms and munitions by the Kurdistan garrison in accordance with the terms of the Armistice, which he faithfully carried out while he held his command, and whether he will summon a provincial assembly at Erzerum.

The bearing of his action on Allied and British policy in Trans-caucasia and on the activities of Colonel Haskell, the American officer entrusted with the supreme control of American relief work in Armenia, is the subject of interesting speculation. Turkish Governmental circles and the Armenian community are naturally somewhat nervous.

The *Stamboul* states that an Imperial Trade has finally been issued confirming the sentences passed on Enver and other ex-Ministers.

The Times, Oct 02, 1919; pg. 5; Issue 42220; col C

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

DISCHARGED NAVY MEN.

It is no longer necessary that men discharged from naval service should register themselves under the National Registration (Amendment) Act, 1918, and the Admiralty notify that Paragraph 4 of the instructions on the back of the protection and identity certificates issued to men on their dispersal is cancelled.

News in Brief.

Gray's Inn Chapel will be reopened on Sunday.

The City birth-rate last year was 7.3 per 1,000, and the death-rate 20.9.

The new survey ships Fitzroy and Kellett have arrived at Sheerness.

Marylebone Profiteering Committee have elected Alderman Sir Henry New as chairman.

Five thousand and fourteen housing schemes have been submitted to the Ministry of Health.

Willesden Education Authority is considering the question of giving free milk to all school children.

No. 9 of *Surplus*, the official publication of the Disposal Board, Ministry of Munitions, is now on sale.

Application is being made by Weston-super-Mare for sanction to borrow £7,100 for a new reservoir.

Only 15,482 animals were slaughtered at the Aldgate Abattoirs last year, compared with 53,514 in 1917.

Farmers are being asked to thresh wheat before oats, so that the former may be sent speedily to the millers.

East Ham accounts show a deficiency of £11,000 on the municipal tramways and £9,000 on the electricity undertaking.

John King, of Stoke Poges, won the King's prize for the champion ploughman at the South Bucks Agricultural Show.

A relief party under the Armenian Refugees' (Lord Mayor's) Fund has left England for Constantinople and the famine areas of Asia Minor.

The death is announced of Mr. Henry C. Hawker Houndle, C.B.E., I.S.O., late Chief Clerk of the Local Government Board. He was 68.

Among the goods sent to Paris yesterday by the Aircor express aeroplane which left Hounslow at 12.30 was a tiny pedigree Persian kitten.

The Times, Nov 03, 1919; pg. 11; Issue 42247; col G

Imperial and Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

Imperial and Foreign News Items.

Snow fell in Paris yesterday.

Sugar ration cards have been instituted in Paris.

Newfoundland's general election takes place today.

The Queen of Rumania is staying at Locarno (Switzerland).

Forty thousand persons died from starvation in Petrograd last month.

Several cases of influenza have been admitted to Paris hospitals during the past week.

German and Lithuanian authorities have reached an agreement fixing a neutral zone.

The retail price of sugar has been fixed in South Africa at 5d. per pound, an increase of a halfpenny.

The charges against M. Charles Humbert in connexion with the Salmon case have been withdrawn.

Franz Kramer, one of Bela Kun's Commissaries, has been arrested near Christiania and sent back to Denmark.

The newly appointed British High Commissioner for Austria, the Hon. Francis O. Lindley, has arrived in Vienna.

Socialists in Switzerland intend to call a 24-hour strike on November 7, the anniversary of the Russian "Red" revolution.

Archduke Max, brother of the ex-Emperor Karl, has matriculated in the Faculty of Law at Freiburg University in Switzerland.

An English lighter, salvaged by Norwegians on Thursday and taken to Maasö, was removed yesterday by an English tug, in spite of protests.

At Havre on Friday in broad daylight three men robbed two clerks of the State Railway of £4,880 intended for the payment of employees.

Seventy men of the guard at the Harderwyk (Hol-

land) internment camp have deserted, being dissatisfied with their officers, and alleging overwork.

Elections to the National Council in the canton of Berne give the new Peasants, Workmen's, and Middle-class Party 16 seats and the Socialists nine.

British Columbia has appointed a Commission to inquire into the compensation of firms which have suffered through the prohibition of the liquor traffic.

Germany and Poland concluded an agreement on October 24 regulating the dates and zones for the military evacuation of the territories to be ceded to Poland.

Herr Claesing, the Burgomaster of Wiesbaden, has been relieved of his position for failing to warn the French Administration of the approaching coal shortage.

Count Arco Valley, who on February 21 killed the Bavarian Prime Minister, Herr Eisner, will be tried on November 14 at the Munich National Tribunal.

Kaiserslautern, a town in the French occupied territory, has been fined 60,000 marks by the French military authorities because of disturbances there in September.

Telephonic communication between Italy and Switzerland was resumed on Saturday, and that between Italy and France and Italy and Germany will be opened shortly.

French postal authorities have informed the "Compagnie Générale Transaérienne," agents of the Airco Company in France, that Airco machines will now be allowed to carry mails.—*Ecuyer*.

Twelve hundred million roubles were spent by the Soviet for allowances to families of the Red Guards for the first half of the year, and 3,500,000,000 have been assigned for the second half.

Bills for the further development of the American merchant marine and creating a Government corporation to operate ships and dockyards will be introduced in the United States Senate to-day.

An Algerian named Medioni, who embezzled French National Defence Bonds worth £40,000, has been sentenced to 10 years' imprisonment with hard labour. His two accomplices were sentenced to penal servitude for life.

Mr. John D. Rockefeller has added 10 million dollars (£2,000,000) to his previous endowment of the Rockefeller Institute for Medical Research. He has also given £150,000 to help the starving Armenian children.

A petition has been presented to the Government by supporters of the Armenian Red Cross and Refugee Fund, requesting that British troops be not withdrawn from the Caucasus until the safety of Armenia has been guaranteed by the Peace Conference.

"From the indomitable Sinn Feiners of Ireland, from the Red Flag which in Egypt unites the Crescent and the Cross, all insurrections levelled against the devourers of raw flesh are about to blaze up, lighted by sparks flying from us to them."
—D'Annunzio.

Ek-119

The Times, Jun 09, 1919; pg. 9; Issue 42121; col F

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

ARMENIAN GRATITUDE.

We have received the following telegram from Smyrna, dated June 4 :—

Highly impressed by your leading article dedicated to the Armenian cause and your philanthropic demand for the final shattering of the chains that for centuries tied the liberty of a nation of martyrs who have fought on many fronts side by side with the soldiers of the Allies during the great struggle for justice and judgment, we beg hereby to express our sincere feelings of gratitude to you, and through you to the British public in general, who are championing our cause.

ZARTONE, Armenian Literary Society, Armenian Reserve of Officers' Society, Athletic General Society.

The Times, Dec 02, 1919; pg. 13; Issue 42272; col C

The Christians Of Turkey. Menace Of Famine. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

THE CHRISTIANS OF TURKEY.

MENACE OF FAMINE.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, Nov. 13. (By mail).

Many deported Armenians, not perhaps always wisely, returned to their homes after the conclusion of the Armistice between Turkey and the Allies, and began to make what preparations they could for the spring sowings.

But by April Turkish bands styled brigands, but sometimes, it seems, working under the direction of the provincial notables of the Unionist persuasion, began to show themselves in Inner Anatolia. They included a certain number of persons who had been implicated in the Armenian massacres, and their activity, if not specially directed against the Christians, very naturally alarmed the latter. Then came the Greek occupation of Smyrna and its sequel—band warfare, with all its hideous accompaniments in the Smyrna hinterland.

The Nationalist movement, which already existed in embryo, promptly developed and aroused justifiable alarm among the Christian communities, Armenians of Anatolia and Kurdistan, Christian Lazes and Greeks of Pontus and "Karamanli" (Turkish-speaking Greeks) of Inner Asia Minor. As the movement spread many Armenians and Greeks left their property and came down to the coast, where they feel more secure; others are expected. The journey has been fatal to some. In August a

brigand chief, who is since reported to have joined Mustafa Kemal's forces, murdered an Armenian dentist who had been active in releasing women and children from Turkish harems at Amasia, and seven or eight women and children who were travelling with him. Other parties, including women and children, were killed near Yozgad. The perpetrators of these crimes remain untouched.

The Greek and Armenian patriarchs have furthermore made joint representations to the British and French High Commissioners as to the danger of a "white massacre"—i.e., of a movement designed to prevent non-Moslems from tilling their fields or obtaining employment during the winter, which will spell starvation for many. An example of this occurred lately in Trebizond Province, where the large nut crop used to be gathered by Greeks and Christian Lazes. This year the nut gatherers were sniped by Turks or Laz Moslems until they consented to hand over 50 per cent. of their crop to their enemies. Inland, where the doings of the bands are out of sight of the vexatious foreigners, 50 per cent. will probably not satisfy the local blackmailer.

In the negotiations with the Central Government the chiefs of the Nationalist movement have guaranteed the lives, property, and honour of the non-Moslem elements, but their promise has not prevented returned refugees, who were re-established in the houses and farms by British relief officers from being expelled when the latter were withdrawn, and all work for the rescue of women and children has had to cease outside Constantinople.

Provision of relief for the refugees has become a pressing problem. A large number are collected at Haidar Pasha and in Constantinople. Many thousands have come into the Adana-Aintab region, where they have drifted down from Diarbekir and Kharput. Many are coming into the Black Sea ports. Their fears may be exaggerated, but after their horrible experiences no one can blame them. Private charity is insufficient to deal with the numbers which must be expected. The Lord Mayor's Fund has done much good.

but needs to be greatly increased. American relief funds have been much reduced.

In both cases the action of the British military authorities, who, rather than work the Anatolian Railway at a loss, have greatly increased their transport charges and have abandoned the policy of giving preferential treatment to goods and supplies railed inland by the relief committees, has prevented what sums have been raised from going nearly as far as they were expected to do. Further, the Armenian community, which has taxed itself and is doing its best to help its refugees, has suffered very heavy financial losses during the war.

It follows that help is urgently needed if many thousands of unfortunates are not to die of cold, hunger, and typhus this winter. Probably if the Entente were to advance some £350,000 for relief the difficulties might be tided over, and the sum so advanced should be charged to the Turkish Government in the Peace terms.

Ek-121

The Times, Dec 29, 1919; pg. 7; Issue 42293; col F

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

DYING OF STARVATION.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, Dec. 18 (delayed).

Appeals have been made by the Greek and Armenian Patriarchs for an advance of funds by the Allied Governments in order to keep hundreds of thousands of destitute persons, mostly returned refugees and deported persons, from dying of starvation and disease this winter. Voluntary contributions for this purpose are practically exhausted. The appeals were discussed last night at a conference of High Commissioners, and recommended to the favourable consideration of the Allied Governments.

The Times, Jul 12, 1919; pg. 11; Issue 42150; col B

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

ARMENIAN NATIONAL UNITY.

In anticipation of the new order of things in the future Armenian State, the Armenians have formed a new party to unite and fortify certain of their existing political and social organizations. The inaugural meeting was recently held in Paris, at the "Salle des Agriculteurs."

The movement, which has the support of a large number of influential Armenian personalities and leaders, will be national and Liberal in character, and free from all extremist tendencies. Its main object will be the whole-hearted and patriotic support of the mandatory Power in its work of reconstruction and repatriation.

Ek-123

The Times, Nov 24, 1919; pg. 11; Issue 42265; col E

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

“AUCTION OF SOULS.”

With reference to Sir Rider Haggard's letter in *The Times* on Wednesday concerning the film *Auction of Souls*, which deals with the persecution of the Armenians by the Turks, the Armenian Bureau informs us that arrangements have been made with the proprietors of the film not to admit children to any performance of it. It has further been arranged not to show any other pictures during the period for which *Auction of Souls* is booked.

The Times, Jan 24, 1919; pg. 7; Issue 42006; col A

A Turkish Ruse. Starting A New War In The Caucasus., Fighting Stopped By British.
(From Our Special Correspondent.).

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

A TURKISH RUSE.

STARTING A NEW WAR IN THE CAUCASUS.

FIGHTING STOPPED BY BRITISH.

(From Our Special Correspondent.)

CONSTANTINOPLE, JAN. 8 (delayed).

The Turkish evacuation of the Caucasus is now complete except in the region of Kars, where the movement is delayed by the disorganization of transport. The whole force in Transcaucasia at the time of the armistice was estimated at 28,000 regulars and 16,000 irregulars. The last German troops, 2,000 rifles and some cavalry and guns, are at Poti, at the eastern end of the Black Sea, awaiting embarkation. German troops in Constantinople have been interned on the other side of the Bosphorus until transport is available. One shipload has already sailed to Genoa.

Our troops which occupied Batum have joined hands with the Transcaucasian force at Baku, and the railway is working fairly satisfactorily. The pipe line between Batum and Baku is not yet in working order all through, but the necessary local repairs will soon be effected. Bolshevik forces hold the town of Vladikavkaz and the district north of the Caucasus near that town.

Nothing could be more characteristic than the ruse by which the Turks, playing upon their ancient jealousies, precipitated the war between

Georgians and Armenians. The Turks when evacuating the disputed territory between Alexandropol and Tiflis made secret arrangements with both parties separately to take over after their withdrawal. The Armenians were told that the ground would be evacuated for them by December 6, and they were invited to send troops to occupy it without delay. A similar message was sent to the Georgians, only the date fixed for occupation in their case was December 4. The natural consequence was that the rival claimants met and fell upon each other. Fighting started on December 9, and war was officially declared about 10 days later. The Armenians were getting the best of it, and driving the Georgians back, when on December 31 it was reported that, owing to British intervention, hostilities had ceased, though it is by no means certain that the trouble is all over.

EVASIONS OF ARMISTICE TERMS.

The enemy's evacuation of the Caucasus has been a slow business on account of shortage of rolling stock. There has also been a great deal of obstruction on the part of the Turks. In November and December attempts were made to evade the armistice terms by sending Turkish troops to the Azerbaijan National Army, while many of the Turkish regulars, instead of withdrawing, stayed behind, discarded their uniforms and passed themselves off as people of the country—this mainly for propaganda work under the auspices of the Turkish Commander, Nuri Bey. The Pan-Turanian movement is still being actively nursed by the Committee of Union and Progress, though it appears, for all effective purposes, to be as dead as the Pan-Islamic movement which preceded it.

The Government can exercise no control, and the man on the spot plays for his own hand. It is barely realized in the remote districts that Turkey has lost the war, and the influence of the Committee of Union and Progress still pervades most of the Government offices in Turkey in inverse proportion to their nearness to the capital. The Committee has the funds, and so is able to pull all the strings, and is working to make any form of reconstruction as difficult as possible. The Sultan meanwhile maintains his attitude of friendliness to the Allies, and promises that the instigators of the Armenian massacres shall be punished.

more vital at the moment than any political question are the demands of physical hunger, which override everything else. Long before the autumn there was a very serious food shortage. On top of this the Turks looted large quantities of grain as they withdrew. The Georgians complain of the amount of material, especially foodstuffs, carried off by them in the course of evacuation. They have removed from Armenia provisions, furniture, windows, and every kind of private and public property they can take away. Destitution is greatest around Erivan, where the Turks have left foodstuffs for which they had no available transport to rot in the mud and rain, threatening to shoot any Armenian who attempted to save it. Owing to the congestion of the railway and the dislocation of traffic it has been impossible to get supplies through to the Armenians, but every effort will be made as soon as communications improve.

TURKISH GOVERNMENT RESIGNS.

BANEFUL INFLUENCE OF THE COMMITTEE.

(FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, JAN. 17.

The Government appears to have resigned in consequence of a Press agitation arising out of a much-criticized contract entered into with grain merchants by the Minister of Supplies, whose Ministry is regarded with suspicion by the public as an instrument for enabling the Committee of Union and Progress, or the politicians who succeed to it, to grow rich. It is thought that Tewfik Pasha will re-form his Cabinet and include a larger number of the declared opponents of the Committee therein.

Meanwhile the situation in the provinces remains unsatisfactory. The Committee is doing its best to prevent the punishment of its members or ex-members accused of massacre, speculation, and other crimes, and the Press continues to hint that the Armenians are blameable for the massacres, though the publication in *Stamboul* of a circular emanating from the Minister of the Interior, dated November 10, 1915, and, by a strange coincidence, in No. 660 of the *Antichrist*, should be sufficient evidence that the Committee

should be sufficient evidence that the Committee Government systematically planned the extermination of a people. The circular provides for the recognition of the conversion of non-deported Armenians of the "marriage" of already married women or girls married to Moslems after their deportation and acceptance of mass conversions, provided that the converts do not exceed 5 per cent. of the Moslem population of the villages to which they must be assigned.

In face of these and many similar disclosures the continued publication by certain influential newspapers of scarcely veiled incitements to religious or racial fanaticism—for example, the accusation that the Greeks burnt Salonika to get rid of the Turkish and Jewish population of the city—has a depressing effect on any foreign observer, who would gladly see the Turks realize their present international situation; but, in the words of a French observer who knows Constantinople well, "This people has an inexhaustible stock of illusions."

The Times, Jan 13, 1919; pg. 7; Issue 41996; col E

The Old Spirit In Turkey. Committee's Underground Influence. (*FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

THE OLD SPIRIT IN TURKEY.

COMMITTEE'S UNDERGROUND INFLUENCE.

(FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, JAN. 8.

The Government's decision to dissolve Parliament was caused by the knowledge that a majority of the Chamber of Deputies had decided to pass what amounted to a vote of censure on the Cabinet. Tewfik Pasha therefore obtained an Imperial iradeh sanctioning the dissolution of the Chamber for reasons of national emergency. The dissolution is generally well received, for while the Senate retained some respect the Chamber was packed with nominees of the Committee of Union and Progress, some of whom are accused of massacre, others of corruption, and most of the most shameless profiteering. The Constitution provides for the holding of fresh elections within three months after a dissolution. This is manifestly impossible in view of the general confusion prevailing in the provinces, and the uncertainty as to the future of the provinces now occupied by the Allies. The Government has consequently decided that the elections should be held within four months after the conclusion of peace.

Meanwhile the situation in Anatolia is unsatisfactory. The Government is hampered, first, by lack of funds; secondly, by the prevalence of brigandage, which was originally directed against the Talaat Government, and is the time-honoured Anatolian method of protesting against excessive exploitation of the peasantry for military and fiscal purposes.

santry for military and fiscal purposes ; thirdly, by official obstruction, which is usually ascribed to the machinations of the Committee of Union and Progress. This organization still possesses large funds derived from a tax unofficially levied for the benefit of the party chest upon profiteers, whom the Committee encouraged and its Government tolerated. It is believed in many quarters that, while the new Government finds a difficulty in paying salaries, the salaries of such officials, gendarmes, and police agents as remain loyal to the Committee receive handsome subventions from the latter in return for their support.

In Constantinople public security is somewhat improved, but though Halil Bey, the new Commandant of Police, has publicly stated that Ibrahim Bey, the ex-Governor of the central prison at Salonika and a person of bad reputation, has been organizing crime in the Committee's interest with the object of discrediting the Government, this person has not been arrested, though he is notoriously active.

The supply of coal has slightly improved, but the general financial and economic situation is still bad, and food profiteering is rampant.

It cannot honestly be said that there are many signs of the "new spirit" towards racial problems among the Turkish official and professional classes. If the Press is a safe guide there is a marked tendency to ascribe the worst crimes and abuses of the last few years to a small group of politicians who have taken to flight, and to find extenuating circumstances for the others ; to hint that the Armenians themselves are mainly to blame for the "events," though evidence is never adduced in support of this surprising contention ; to burke all references to the shocking treatment of British prisoners of war ; and to make claims to the retention of Northern Syria, Mesopotamia, Cilicia, and Armenian provinces, and even Macedonia. The writers who make these claims to the Arab and Armenian areas argue on the premises that the Arabs or Kurds, being Moslem, should be included among the Turkish population, and they proceed to demand that the Turks in these areas should be allowed self-determination on the basis of a racial majority secured by massacre. Nor do the Press references to the European situation inspire any confidence in the foresight and judgment of the aforesaid classes.

The Government has arrested a number of persons connected with the Armenian massacres and other abuses, and constituted several Courts with wide and often vague terms of reference to try them, but it is thought that it is not at present in a position to inflict adequate punishment on the guilty. The only sentences yet passed are those of one year's imprisonment on Enver and Ismail-Hakki Pashas by the Court-martial which tried them for desertion by default.

It is possible that the arrival from Western Europe of the exiled members of the Committee parties may eventually improve matters by teaching many of the Turks what is the real state of affairs. The masses remain apathetic, save where they have profited by the expulsion of the Greeks and Armenians, and fear the necessity of disgorging the plunder.

The task of the Government is, therefore, very difficult, and it will be long before the general confusion and demoralization now prevailing can be expected to abate.

Ek-126

The Times, Jan 23, 1919; pg. 10; Issue 41005; col A

Baghdad Railway. British Take Over Control.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

BAGHDAD RAILWAY.

BRITISH TAKE OVER CONTROL.

CONSTANTINOPLE, Jan. 10.—The British military authorities have taken over the administration of the Baghdad Railway, while the French have taken charge of the Oriental Railways of European Turkey, and traffic between Constantinople and Salonika started to-day.

M. Huguenin, the Swiss general manager of the Baghdad Railway, has been relieved of his functions and is proceeding to Western Europe.

As regards the railways in the Aidin Vilayet, the British have assumed control of the Aidin Railway, which is a British concern, while the French have taken over the Kassaba Railway, which is a French enterprise.

The newspapers announce the arrest of Femei Bey, ex-Deputy for Diarbekr, who is accused of having taken an active part in the massacre of the Armenians.—*Reuter*.

The Times, Jan 23, 1919; pg. 9; Issue 41005; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

IMPERIAL AND FOREIGN NEWS ITEMS.

On Tuesday a general strike was declared at Bremen, Leipzig, and Brunswick.

Mr. Robert Harper, ex-member of the Australian House of Representatives, has died.

Negotiations are proceeding for the creation of a tinsplate industry at Newcastle, New South Wales.

A "Red Triangle" appeal by the Y.M.C.A. in Australia has up to the present yielded £100,000.

All the heads of local Indian Governments, except Bombay and Madras, have arrived at Delhi to confer with the Viceroy.

Until the Allied Purchasing Commission resumes buying, Canadian flour mills will probably not manufacture for export.

Federal statistics disclose that New South Wales is entitled to an additional member in the House of Representatives.

Meat and cheese contracts between the New Zealand and the Imperial Governments have been extended until June 30, 1920.

A strike broke out in New York on Tuesday among the seamstresses, who demand a 44-hour week, and a 15 per cent. increase in wages.

In consequence of the stoppage of export shipments to Great Britain, the staffs of the Canadian packing houses will be temporarily reduced.

For participation in the recent strike, the Perth (Australia) Tramway Union has been fined £25, and several tramway unionists £5 each.

A score of passengers are said to have been killed and 40 injured in a railway collision in France near Mauvages, on the Neufchateau-Toul line.

Rains in Central Queensland and in the western areas of New South Wales, with a promise of further downpours, are reheartening pastoralists and farmers.

The Australian Government has sanctioned the formation of a company which is raising capital to survey an aerial route between Australia and the East.

M. Louis Rambert, late member of the Swiss National Council, has died at Constantinople. He

had been director of the Ottoman Tobacco Régie since 1900.

Immediate tenders are being asked for by the Ontario Government for the construction of 100 miles of the new Provincial highway between Toronto and Windsor.

Mr. Watt, Australian Acting Prime Minister, has arranged for the payment of the guarantee to wheat growers for the 1918-19 crop amounting approximately to £14,000,000.

Arrangements have been made by the Food Controller of German-Austria to maintain a regular supply of shark's flesh from the Adriatic ports to the markets of Vienna.

From Constantinople it is reported that Kiamil Mahmud Pasba, commanding the Third Turkish Army, has been arrested on a charge of massacring Greeks and Armenians.

A New Year's gift of £5,000 has been given by the Maharaja of Jaipur to the King, and his Majesty has decided that the sum shall be utilized on behalf of the families of Indian Sepoys.

In Australia the Returned Sailors and Soldiers' Imperial League, with a membership of 45,000, which is rapidly increasing, is recognized by the authorities as official and representative.

It is unlikely that the Australian Government will extend the period for the control and sale of wool beyond June, 1920, unless there is a united demand from Australian wool-growers.

Dr. Cody, Minister of Education in Ontario, has sanctioned a campaign of the Navy League and the Daughters of the Empire to instruct children in the achievements of the Navy and Mercantile Marine.

A History of the War Society was constituted on Monday in Paris at a meeting held at the Ministry of Public Instruction. M. André Honnorat was elected president, and M. Georges Bourdon secretary-general.

A German munition depôt at Quatrecht, near Ghent, blew up on Tuesday. As a result, railway traffic between Brussels and Ghent has been interrupted, and telephonic and telegraphic communication has been cut.

Achille Moschini, the sailor who was condemned to death for his share in the plot which led to the destruction of the Italian battleship Benedetto Brin, has been reprieved. The death sentence has been confirmed in the case of Carpi.

It is understood that 50,000 dependents of soldiers are affected by the decision of the Canadian Government to charter special steamers and bear the cost of transportation from Great Britain and France through to destinations in Canada.

A British commercial aeroplane concern is said to be seeking a concession for the establishment of an aerial route from Pernambuco, Brazil, to near Rio de Janeiro [over 1,200 miles]. It is intended to extend the system to Buenos Aires later.

Ek-128

The Times, Jan 21, 1919; pg. 9; Issue 42003; col C

A Great Criminal. *January 18. PEDE POENA CLAUDO..*

Category: Letters to the Editor

Full Text: Copyright 1919, The Times

A GREAT CRIMINAL.

TO THE EDITOR OF THE TIMES.

Sir,—In 1909-11 15,000 Macedonians and Albanians were flogged, tortured, or put to death by order of Talaat Bey. More recently hundreds of thousands of Armenians were sent to their doom by the same Talaat, who openly declared that he would "settle the Armenian question by the extermination of the Armenians." The worst orgies of Abdul Hamid, the Red Sultan, pale before the crimes of this monster in human form. Is he to be allowed to escape ?

January 18. **PEDE POENA CLAUDO.**

The Times, Feb 08, 1919; pg. 7; Issue 42019; col E

Turkish Government Acts. Many Committee Members Arrested.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

TURKISH GOVERNMENT ACTS.

MANY COMMITTEE MEMBERS ARRESTED.

CONSTANTINOPLE, Jan. 31.—The Turkish Government has finally awakened to the gravity of the situation, and, mustering its courage, has proceeded during the past three days to make numerous arrests of prominent members of the Union and Progress Party.

Up to yesterday the arrests numbered about 40, and included Hussein Djahid Bey, a former editor of the *Tanin*, Vice-President of the late Chamber of Deputies, and the delegates of the Turkish bondholders on the Council of the Ottoman Public Debt; Hadji Adil Bey, Vali of Adrianople; Midhat Shukri, ex-Secretary-General of the Committee of Union and Progress; Rahmi Bey, late Vali of Smyrna; Ismail Daambuloh, former Minister of the Interior; M. Capasso, Jewish ex-Director of Political Affairs in the Police Administration; Kamal, ex-Minister of Food Supplies; Hussein Ladri, ex-Deputy for Karassi and the *alter ego* of Talaat Pasha; Soudi, ex-Deputy; Ferid, ex-Secretary of the Committee at Konia; Hosny, member of the Central Committee; Tossoun, manager of the Milli News Agency; Djered, formerly Military Commandant of Constantinople; Esgee and Djimdjoz, former Deputies; and Muhi-ed-Din, former editor of the Committee's organ *Tanin*.

The charges against the prisoners are divided into several categories—namely, profiteering, massacre of Armenians, deportation and spoliation of Greeks, and ill-treatment of Allied prisoners of war.

It should be added that the laudable activity of the Turkish authorities is largely due to the pressure brought to bear by the Allied High Commissioners, especially the British.—*Reuter*.

The Times, Feb 10, 1919; pg. 8; Issue 42020; col E

Blow At Turkish Intrigues. Ministry's Firm Action Approved. (*FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

BLOW AT TURKISH INTRIGUES.

MINISTRY'S FIRM ACTION APPROVED.

(*FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.*)

CONSTANTINOPLE, FEB. 5.

A fortnight ago commercial brigandage continued to flourish unimpeded by the Gendarmerie in many parts of Anatolia.

Both the military and civil officials of many vilayets disobeyed or obstructed the orders of the Central Government, notably those which were issued in consequence of the demands of the Allies in fulfilment of the terms of the armistice. It is believed that a secret association, termed the National Defence Committee, which the Government believes to be an emanation of the Committee of Union and Progress, and which is composed mainly of half-pay officers, played a large part in this organization of unrest.

At the capital, after secret meetings held in certain houses, Dr. Reshid Bey, ex-Vali of Diarbekr, who was awaiting trial for organizing massacres there, was rescued while proceeding with a quite insufficient escort to a public bath. This ex-official, who gloried in his crimes at the preliminary inquiry, was carried off by three armed men in a motor-car in broad daylight, and remains at large. It was further believed that arms were stored in various hiding places in the capital for eventual export to the provinces, and it was feared that the Committee, which offered to finance the telephone strike, intended to encourage sabotage on the railways and the electric power stations. Finally, it was known that a considerable sum was disbursed for the purposes of propaganda.

Under these circumstances the British military

Under these circumstances the British military authorities, after consultation with the High Commissioners, were obliged militarily to occupy, first, the Austro-Hungarian and German banks, from which payments might be made for subversive purposes, and afterwards the leading Turkish banks formed since the outbreak of the war. British controllers were placed in charge of these establishments, and one of the objects of this measure was to prevent disbursements in favour of agitation, which might endanger the safety of the Allied troops in Turkey. On the night of January 30-31 the Turkish Government, to the surprise of its opponents and many of its supporters, arrested a number of prominent members of the Committee of Union and Progress [whose names were given in *The Times* of February 8].

To judge from the comments of the Press, Tewfik Pasha's position has been strengthened by his firm action. It has pleased the Itilaf Party, the Old Turks, and a large section of the Moslem populace, and the Christian elements are naturally delighted. On the other hand, a section of the Moderates, who desire a general reconciliation of the Turkish parties on the basis of forgive and forget, are inclined to disapprove of the Government's action as tending to promote disunion.

It should be understood in Western Europe and America that the objects of the National Defence Committee and kindred organizations are:—(1) To retain as much of the territory now claimed by the Armenians, Greeks, and Arabs as possible; (2) to save the Chiefs of the Committee of Union and Progress from punishment and the organization from overthrow. In view of the past history of the Committee, one may be excused for believing that some of its leaders would stop at nothing to attain these objects.

CONSTANTINOPLE, Feb. 6.—The trial by Court-martial of the first party of prisoners accused of having organized the Armenian massacres commenced yesterday.

After an attempt by the defence to question the legality of the tribunal, which failed, the hearing was adjourned till Saturday.—*Reuter*.

The Times, Feb 14, 1919; pg. 8; Issue 42024; col B

Enver's Stage Army. 100,000 Bolshevists. (*FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

ENVER'S STAGE ARMY.

100,000 BOLSHEVISTS.

(FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, FEB. 8 (delayed).

A curious and interesting feature of political rumour in Constantinople at present is the importance attached to Bolshevism in pro-Committee circles. Putting aside the vexed question as to whether the Committee of Union and Progress and Russian Bolshevism were not originally created by the same (mainly capitalist) forces in Central Europe—though each developed an independent life—it seems probable that the Committee has sent emissaries comparatively recently to Bolshevist Russia, and it is obvious that only a wide extension of Bolshevism in Central and still more Western Europe can save Turkish nationalism from a severe blow. The activities of Turkish agents in Holland, Switzerland, and Germany therefore deserve attention, for the Committee still possesses large funds, which have been deposited in various German, Austrian, and Swiss banks.

No evidence is available that any section of the Turkish people has any acquaintance with the theories of Bolshevism or would appreciate them if it had. Bolshevist practice is, of course, familiar, but is properly described as brigandage. The chief result of pro-Bolshevist propaganda on the part of Committee agents has been to persuade quite a number of the credulous populace that Enver Pasha will shortly return from Russia with an army of 100,000 desperate characters, who will restore Committee rule.

Reshid Bey, ex-Vali of Diarbekir, committed suicide on his discovery by the police.

His death is regarded as proof that the organization of the Committee of Union and Progress has been much shaken by recent arrests. Reshid's intention, apparently, was to escape to Anatolia, where his presence might have added to the prevailing confusion, but the arrest of the Committee leaders frustrated this plan and the vigilance of the police did the rest. By his death one of the most notorious instigators of the Armenian massacres is removed.

Another proof of the increasing strength of the anti-Committee forces at Constantinople is the seizure by the Government of funds and property transferred by the Committee of Union and Progress to its offshoot, the Tejeddud Party. The Government is credited with the intention of seizing all properties which belonged to the Committee up to the fall of Izzet Pasha's short-lived Cabinet.

The Times, Mar 05, 1919; pg. 9; Issue 42040; col F

Turkish Cabinet Strengthened. Efforts To Form A National Block. (*FROM OUR CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

TURKISH CABINET STRENGTHENED.

EFFORTS TO FORM A NATIONAL BLOCK.

(FROM OUR CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, FEB. 26 (delayed).

The reconstituted Cabinet seems stronger than its predecessor owing to the inclusion of Reshid Bey, who under Ferid and Kiamil Pashas proved himself at first a capable Governor-General at Smyrna and later a strong Minister of the Interior, and of Shevket Torgut Pasha, a sturdy, independent soldier, who has always been in the bad books of the Committee of Union and Progress. Ferid Pasha, the new War Minister, also has a good reputation.

Meanwhile further attempts are being made to form a new political combination known as the National *bloc*. At a meeting recently held under the presidency of Ahmed Riza, which appears to have supported the formation of this *bloc*, it was noticeable that both the anti-Committee organizations—namely, the Liberal Union and the National Safety parties—were not represented. It is alleged that the recent publication of documents ascribed to Kemal Bey and compromising him was inspired by some of the promoters of this meeting. It is singular that these documents were till recently known to be in the possession of the party of Union and Progress, and that the newspapers which have recently been loud in denunciation of the iniquities of the Unionists hail their publication as a successful political *coup*.

The Press publishes the text of an appeal

The Times, Mar 22, 1919; pg. 11; Issue 42055; col B

Justice For Turkish Oppressors. Two Armenians Among The Judges. (*FROM OUR CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

JUSTICE FOR TURKISH OPPRESSORS.

TWO ARMENIANS AMONG THE JUDGES.

(FROM OUR CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, MARCH 15.

No information has been received as to the progress of arrests in the provinces, where the power of the Committee of Union and Progress among officials is greater than in the capital, and where, according to partisans of the Government, Union and Progress bands are being formed for terrorist purposes.

At Constantinople there has not been any disturbance whatever. Some 25 Committee leaders have been arrested, among them being about 15 ex-Ministers, Under-Secretaries of State, and Deputies, with Vehib Pasha, sometime commander of the Turkish forces in the Caucasus. Djavid Bey, a well-known ex-Minister of Finance; his kinsman Rimsi Pasha, till recently one of the most influential Committee officers in the Army, and Rauf Bey, ex-Minister of Marine, are in hiding.

The Government has announced its intention of bringing the persons lately arrested, together with those arrested at the end of January, to trial before a special Military Court with the least possible delay. The Court will be assisted by a Bench of civil Judges, who will sit as assessors. Among these are a Greek and two Armenians. Contrary to the practice of the notorious special Court-martial over which Remzi Pasha long presided, and which from 1908 to 1918 was the Committee's chief instrument of political repression, the prisoners will be publicly tried and allowed the benefit of counsel. It is thought that the Government

wishes to expedite the trial of the prisoners (some of whom have been demanded by Allied Powers on charges of responsibility for massacre) in order, first, to prove to the Entente that it can be trusted to do justice; secondly, to avoid having to surrender its own subjects to a foreign Power or Powers.

The Government has allowed the Press to comment very freely on the arrests. The comment thus far follows the usual party lines. The masses seem indifferent.

The Times, Apr 14, 1919; pg. 11; Issue 42074; col F

Kut And Armenia. Turkish General Arrested., A Pasha Hanged At Stambul. (*FROM OUR OWN CORRESPONDENT.*)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

KUT AND ARMENIA.

TURKISH GENERAL ARRESTED.

A PASHA HANGED AT STAMBUL.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, April 4 (delayed).

Halil Pasha, ex-commander of the Turkish Army in Mesopotamia, and Avni Bey, ex-Governor-General of Angora, were surprised and captured yesterday in a house on the Asiatic side of the Bosphorus.

Halil, who had evaded arrest by the Turkish Government for over two months, is accused of Armenian atrocities. His surrender is further demanded by the British Government on the ground that he is believed to be responsible for the ill-treatment of and consequent heavy mortality among British and Indian prisoners of war taken at Kut-el-Amara. He is the uncle of Enver Pasha.

Avni is charged with massacres by the Turkish authorities. Both were armed, but the surprise was so complete that they offered no resistance.

CONSTANTINOPLE, April 12.—Sentence has been delivered in the case of those responsible for the deportations and massacres in the Yozghad district.

The death penalty was pronounced against the Governor of the district, Kiamil Mahmud Pasha, while the ex-Commander of gendarmerie at Yozghad was sentenced to 15 years' detention in a fortress.

An Imperial irade confirmed the death

penalty. An Imperial irade confirmed the death sentence, and Kiamil Pasha was publicly hanged in Bayazed Square, Stambul, in the presence of the Military Governor of Constantinople and other high officials.—*Reuter.*

The Times, Apr 19, 1919; pg. 9; Issue 42078; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

**IMPERIAL AND FOREIGN
NEWS ITEMS.**

Eight persons have been killed by the explosion of a mine on the west coast of Sweden.

More than 5,000 returned American soldiers and sailors are being placed in employment each week.

Twenty-three municipalities in Ontario have made application for grants for housing which amount to £1,400,000.

Switzerland's national debt has increased from £45,560,000 in December, 1917, to £57,400,000 in December, 1918.

Australian coalminers, without awaiting the State Commission's report on wages, threaten to strike soon after Easter.

Captain Maxwell Hendry Anderson, R.N., O.B.E., Barrister-at-Law, has been appointed Attorney-General of Gibraltar.

A loss in wages of £170,000 has been caused by the building strike in Johannesburg, which has entered its eleventh week.

Owing to the influenza, the New Zealand Government have decided to quarantine all passenger steamers from Australia.

A promising new gold-bearing belt at Wallangie, near the old Coolgardie field, is being examined by Western Australian geologists.

More than 1,500,000 tons of shipping have been assigned by the United States to the work of feeding the starving peoples of Europe.

M. J. de Julin and M. G. Herlachius, the Finnish Commercial Commissioners, are in London as the guests of the British Government.

A company is to be formed to undertake the conveyance by air of mails, cargo, and passengers between the various Australian State capitals.

A resolution for the appointment of a special committee to consider scientific research has been adopted by the Canadian House of Commons.

A "passive resistance" strike is to be declared by the French printers unless the working staffs of the newspapers obtain satisfaction of their demands.

Mr. H. B. Lefroy, Premier of Western Australia, has resigned, and Mr. H. P. Colebatch, Colonial Secretary and Minister of Education, has become Premier.

Australian doctors express the hope that the influenza epidemic has reached the crest. Melbourne reports a total mortality to date of 910 and Sydney 630.

A munitions depôt explosion on Wednesday wrecked Marialme Station, Belgium, and damaged houses in the neighbourhood. An Australian officer was killed.

It is estimated that the United States Government will lose £700,000 on the surplus of carbolic acid which was bought during the war for the manufacture of picric acid.

It has been decided by the Australian Government to erect a memorial to each Australian division on sites in France and Belgium most closely associated with the various divisions.

Roosevelt House, in New York, the birthplace of the former President, will be restored and maintained as a centre for the teaching of American patriotism. A fund of £200,000 is to be raised.

According to the United States National War Council, 11 Y.M.C.A. workers were killed in action, three died of wounds, and 46 of disease and other causes, since the beginning of the war.

Time-expired men of the Australian Navy have refused to re-engage in Australian warships. They object to what they call the conservatism and the harassing customs of the Imperial Navy.

As a result of a conference with the Federal Mediator, the Maritime Workers' Affiliation agreed on Wednesday to postpone the threatened strike of harbour workers in New York for 48 hours.

A petition for the recognition of the "Provisional Government of the Korean Republic" has been sent to the Allied Governments in Paris and to President Wilson by the Korean Congress now sitting at Philadelphia.

When the American Government took over Dutch shipping it contracted to pay the Netherlands Government 35s. per ton monthly rental, or altogether more than £640,000 monthly, and to pay full value for each ship destroyed or damaged.

At the burial of Kemal Bey, who was sentenced to death in connexion with the Armenian deportations and massacres, the coffin was covered with the Turkish flag, and the interment took place in circumstances which made it appear as if a worthy patriot had died.

The Times, May 31, 1919; pg. 12; Issue 42114; col B

News in Brief

Category: News in Brief

Full Text: Copyright 1919, The Times

**FRESH ARMENIAN MASSACRE
PREVENTED.**

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, MAY 28.

This morning 46 of the imprisoned members of the Committee of Union and Progress, including several ex-Ministers, were placed on board a British vessel. With them were several members of the so-called Government of South-West Transcaucasia, a travesty even of a Transcaucasian Government, who were arrested by the British military authorities for attempting to organize a fresh Armenian massacre in obedience to the promptings of Turkish agents.

The Committee leaders imprisoned here have recently been guarded by British and French soldiers. Their destination has not yet been announced, but it is supposed to be Malta.

**THIRD ENTRY FOR AUSTRALIAN
FLIGHT.**

One of the large Blackburn Kangaroo aeroplanes built in Leeds has been officially entered for the 10,000-mile flight, which has been organized by the Commonwealth Government between England and Australia. Three Australian airmen, with Captain Randall as chief pilot, are to fly the machine.

The machine, which has been christened the Kangaroo, has a span of 78ft., and is fitted with two 250-h.p. Rolls-Royce engines. The journey will begin either at Hull or Leeds within the next week or 10 days, and the machine will proceed to Hounslow, the official starting-point.

This is the third entry for the flight to Australia, the other two being those of Messrs. Martinsyde and Bert Hinckler. Sopwith "Dove" Martinsyde and Bert Hinckler, Sopwith "Dove" biplane, 80-h.p. Le Rhône engine.

The Times, Jun 11, 1919; pg. 11; Issue 42123; col F

Imperial And Foreign News Items.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

**IMPERIAL AND FOREIGN
NEWS ITEMS.**

A general strike was declared on Tuesday at the port of Valencia.

Recent rains in Spain are expected to have a beneficial effect on the wheat crop.

M. de Fleurian, Counsellor to the French Embassy, has arrived in Paris from London on a short visit.

All restrictions placed upon the navigation of Spanish vessels during the war have been removed.

Admiral Koltchak's Government at Omsk has appointed M. Straudman Minister Plenipotentiary to the Yugo-Slav Kingdom.

By royal decree the third class of the Serbian Army, which is composed of soldiers over 38 years of age, has been demobilized.

A Bolshevik wireless message states that the foreigners in Kharkoff have organized special committees to manage their affairs.

An American Army barracks near Bordeaux has been destroyed by fire, but of the 150 motor-cars it contained only one was burnt.

Chihuahua, recently reported as having been captured by General Villa, was re-entered by Mexican Government forces on Saturday.

Jason, the Holt liner, has run on a rock at the entrance to Vladivostok Harbour, and attempts to tow her off have been unsuccessful.

American Boy Scouts have opened a national campaign for 1,000,000 associate members and £200,000 wherewith to expand their organization.

An order was recently received at Sydney from a "dry" district of Canada for 40,000 gallons of wine for the manufacture of medical preparations.

Canada is advancing Rumania a credit of 25 million dollars (£5,000,000) for the purchase of supplies in Canada, and charging 5½ per cent interest.

It has been decided by the Supreme Court at Washington that the property of non-resident citizens of the United States is to be subject to income-tax.

It is reported that the Serbian financial delegates attached to the Serbian Delegation attending the Peace Conference will travel to London this week.

A telegram from Cape Town announces the marriage of Claudine, daughter of Mr. P. A. M. Cloete, of Wynberg, to Captain Dale-Lace, of the Scots Greys.

Throstle, a British steamer, with a cargo of 4,000 tons of coal, ran ashore yesterday in a fog, and sank near Brest. The crew were saved and brought to Brest.

At half-past 2 on Friday afternoon the first train from Haparanda, Sweden, arrived at Tornea, Finland, after crossing over Tornea River by the new bridge.

Decrees drawn up by the Romanones Government, abolishing night work for bakers and increasing the pay of police, have been approved by the Madrid Cabinet.

A new compensation fund, to be contributed solely by the employers, has been agreed on by the Select Committee now considering the South African Miners' Phthisis Bill.

A motion substituting in place of the extreme Socialist objective the previous objective of the Australian Labour Party was passed by the Labour Party Conference at Sydney on Monday.

An Exchange telegram says that during a demonstration at Valetta on Sunday the mob broke into the houses of wheat importers and destroyed all their furniture. One flour mill was burnt.

During last year the total payments under the Ontario Compensation Act were \$3,514,648 (£702,930), the payments covering 41,930 accidents. Over 500,000 workmen are affected by the Act.

Yesterday the United States Consul-General at Brussels, accompanied by 11 delegates to the World Cotton Conference, was received at Ghent by the leading cotton manufacturers and the municipal authorities.

One hundred Czecho-Slovak officers and men, who have been fighting against the Russian Bolshevists in Siberia, reached New York yesterday from Vladivostok, where 4,000 others are said to be still awaiting transport.

Sixty-eight, not 46 as previously stated, members of the Turkish Committee of Union and Progress have been deported to Malta. Most of these persons are responsible for Armenian massacres or ill-treatment of prisoners of war.

At a meeting of the Russian Patriotic Society of Non-Bolshevist Russia, held in Belgrade on Thursday, a resolution was adopted declaring that world peace without a Russia remodelled on democratic principles was impossible.

The Times, Jun 20, 1919; pg. 11; Issue 42131; col C

Usurping Turkish Ministers. Committee Membe
CORRESPONDENT.)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

USURPING TURKISH MINISTERS.

COMMITTEE MEMBERS TO BE TRIED.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, JUNE 13 (delayed).

The preliminary inquiry on the part of a special Court-martial into the accusations brought against a number of ex-Ministers has terminated.

The Court-martial finds no grounds for the trial of the ex-Grand Vizier, Ahmed Izzet Pasha, and the ex-Ambassador at Berlin, Osman Nizami Pasha. The charges against Javid Bey, ex-Minister of Finance, now believed to be in Italy, and Churuksulu Mahmud Pasha, ex-Minister of Public Works, being still the subject of investigation the decision of their trial is postponed. The Court-martial finds evidence against the remainder of the accused, who include the ex-Sheikh ul-Islam, Musa Kiazim, and the notorious Dr. Nazim, now reported to be at Berlin, sufficient to justify trial, if necessary by default, on charges of:—

(1) Having, as members of the Committee of Union and Progress, assisted at the usurpation of power by that body, which became an irresponsible and illegal Government within the legal and official Government.

(2) Having permitted the creation of, or themselves created, special administrative organs whereby illegal pressure was exercised upon Departments of State, which were thus compelled to submit to the Committee.

(3) Having improperly dismissed or placed on the retired list State officials of all grades.

EXILED ARMENIANS.

TERROR OF THE TURK.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT.)

CONSTANTINOPLE, JUNE 10.

While Armenians and Tartars have been settling down together quite amicably in the Kars area since the expulsion of Turkish agitators, few, if any, Armenian refugees have dared to cross the frontier and return to their homes in the vilayets of Erzurum and Van.

Permission to cross with arms is naturally withheld by the British military authorities, who are unable to spare any troops for their protection if unarmed. Consequently it is certain that, whatever decision is taken by the Peace Conference, no considerable number of Armenians will be able to return from the Caucasus to the Turkish border provinces before next year. At present they do not dare to return unarmed, and even if conditions improve later there will not be food enough for them.

The Times, May 03, 1919; pg. 11; Issue 42090; col B

Trial Of Turkish Ex-Ministers. A Formidable Indictment.

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

TRIAL OF TURKISH EX-MINISTERS.

A FORMIDABLE INDICTMENT.

CONSTANTINOPLE, April 29.—The trial by Court-martial of the Unionist leaders commenced yesterday in the Great Hall of the Ministry of Justice.

The 12 accused include Said Halim Pasha, former Grand Vizier; Halil Bey, former Minister for Foreign Affairs; Atif Bey, ex-Deputy of Angora; Ibrahim Bey, ex-Minister of Justice and; President of the Council of State; Talaat Bey (surnamed Little Talaat in order to distinguish him from Talaat, the late Grand Vizier), member of the Central Committee of Union and Progress; Midhat Shukri, ex-Secretary-General of that Committee; Djevad Bey, ex-Commandant of Constantinople; Zia Gueuk Alp, University professor; Kemal, ex-Minister of Food Supplies; Ahmed Shukri, ex-Minister of Public Instruction; and Riza Bey, member of the Committee of Union and Progress. The principal culprits are still at large, but they will be tried by default.

During the preliminary examination of Said Halim Pasha and his colleagues of his Cabinet, they declined to reply to the questions addressed to them, while yesterday they confined themselves to giving their names, ages, and status, and Said Halim's counsel contested the competency of the Court-martial to try the ex-Ministers.

The indictment read was a formidable one against the Committee of Union and Progress, and comprises a lengthy list of names, crimes, abuses, and atrocities of all kinds, substantiated by documents, which incriminate heavily Enver, Talaat, Djemal, and other fugitives in the massacres and deportations of Armenians. The indictment foreshadows the death penalty against Drs. Behaeddin, Shakir, and Nazim, besides Atif, Riza, Djevad, Aziz, and also the fugitives Enver, Djemal, and Talaat, while the remainder of the accused, including Said Halim, are liable to imprisonment and forced labour for a limited or indefinite period.—*Reuter*.

The Times, Jul 14, 1919; pg. 11; Issue 42151; col B

Enver Sentenced To Death.

Category: Law

Full Text: Copyright 1919, The Times

ENVER SENTENCED TO DEATH.

CONSTANTINOPLE, July 8.—The Turkish Court-martial has finally pronounced its sentences in the trial of the principal members of the late Unionist régime, and has submitted them for the Imperial sanction.

Talaat, Enver, and Djemal, who sought safety by flight, have been condemned to death *in contumaciam*, while the ex-Sheikh-ul-Islam, Musa Kiazim, and Djavid Bey, ex-Minister of Finance, were sentenced to 15 years' hard labour. Rifaat Bey, ex-President of the Senate, and Hachim Bey, ex-Minister of Posts and Telegraphs, were acquitted.

The trial of the officials accused of the massacre of Armenians at Trebizond was resumed to-day.—*Reuter*.

Ek-141

The Times, Jul 03, 1919; pg. 10; Issue 42142; col F

Turkey Under The Committee. Rule By Crime And Terrorism., Architects Of Ruin.
(FROM A CORRESPONDENT.)

Category: News

Full Text: Copyright 1919, The Times

TURKEY UNDER THE COMMITTEE.

RULE BY CRIME AND TERRORISM.

ARCHITECTS OF RUIN.

(FROM A CORRESPONDENT.)

Those Europeans who have been brought into contact with the Turkish people in their own country have almost invariably professed a liking for them. This is due to the general belief in Western Europe and America that the deplorable conduct of the Ottoman State in entering the war against us; in carrying out appalling massacres of Armenians, Greeks, Chaldeans, and Syrians; in shamefully ill-treating our men who fell into their hands as prisoners; and in fomenting risings which have brought great suffering among Moslems who are fellow-citizens is to a large extent the result of the activity of a comparatively small number of Turkish subjects banded together in a tyrannical secret society most elaborately organized and able, by the possession of vast funds and the pitiless use of terroristic methods, to steer the policy of the Ottoman Empire. It is worthy of note that it is not only Christians who have suffered from the domination of the Committee of Union and Progress, for during the last 10 years it is estimated that they have caused the death of three millions of Moslems. It is the purpose of the present article to show

how the C.U.P. has ruined Turkey and by its behaviour deserved the detestation of all the Moslem world.

An essential characteristic of the C.U.P. from the date of its assumption of power has been that it was not a political party but an irresponsible, illegal secret government inside the official government with its own administrative machinery which tyrannized over the public officials of all ranks and dismissed them arbitrarily.

The C.U.P. was in the beginning, in 1908, mainly composed of Moslems (even the late Sheikh-ul-Islam, Moussa Kiazim Effendi, who signed the decree for the deportation of the Armenians, was a member and has been brought to trial), or, rather, of men who outwardly professed the faith of Islam. But a majority of the leaders were at heart unbelievers and despisers of the Koran. There were closely associated with it many Hebrews and Crypto-Jews (Sahta, or pseudo-Moslems), and the movement took its rise in the lodges of a spurious kind of Freemasonry among the Spanish Jews of Salonika.

TIES WITH BOLSHEVISM.

Thus from its inception the C.U.P. was in close touch with the small secret group of those powerful international financial, political, and fanatically religious persons to whose diabolical intrigues the Bolshevism of Russia, Hungary, and other countries owes its driving force. This connexion still continues, so that Bolshevist Jews in Stambul are no doubt secretly helped by the C.U.P. in their propagandist campaign, and there seems little doubt of the cooperation in Berlin between C.U.P. agents (of whom there are 200) and Bolshevists with a view to raising troubles in Transcaucasia, Transcaspia, and the East generally. The notorious "Parvus" (Helphand) was a C.U.P. journalist in Constantinople before he became the intermediary between Lenin and the Spartacists. The Grand Rabbi Nahum was a close friend of the C.U.P. leaders. The Jewish trading community as a whole have profited financially by the wholesale murder and robbery of their Armenian and Greek competitors, and the Germans, when they still

THE Universal Register, DAILY

NUMB. 1.]

SATURDAY, JANUARY 1, 1785.

[Price Two-pence Halfpenny.]

THE SIXTH NIGHT. By His Majesty's Company AT THE THEATRE ROYAL IN DRURY-LANE, this present SATURDAY, will be performed...

THE NATURAL SON. The characters by Mr. King, Mr. Parsons, Mr. Bentley, Mr. Moody, Mr. Budge, Mr. Barton, and Mr. Palmer...

THE MAGIC CESTUS. The Characters of the Pantomime, by Mr. Wright, Mr. Williams, Mr. Burton, Mr. Stanton, Mr. Williams, Mr. Palmer, Mr. Waldron, Mr. Fawcett...

NINTH NIGHT. FOR THE AUTHOR. AT THE THEATRE ROYAL COVENT-GARDEN, this present SATURDAY, January 1, 1785...

THE MARRIAGE OF FIGARO. With new Dresses, Decorations, &c. The principal characters by Mr. Lewis, Mr. Ogilby, Mr. Edwin, Mr. Wilson, Mr. Westcott, Mr. Bannor, Mr. Thompson, and Mrs. Marray...

THE MARRIAGE OF FIGARO. With new Dresses, Decorations, &c. The principal characters by Mr. Lewis, Mr. Ogilby, Mr. Edwin, Mr. Wilson, Mr. Westcott, Mr. Bannor, Mr. Thompson, and Mrs. Marray...

MR. WALTER returns his thanks to his Friends and the Public, for the great encouragement and generous support he has already received from them in his new Improvement...

MISCELLANEOUS IN VERSE AND PROSE. Intended as a Specimen of his Printing Type at the Logographic Office, Printing-House Square, Blackfriars...

PLAN of the CHAMBER of COMMERCE. King-Arms Buildings, Cornhill, London; which is open every day for Consultation, Opinion, and Advice...

MR. WALKER'S COMPLETE DIGEST of the THEORY, LAWS and PRACTICE of INSURANCE. An entire new and comprehensive work, including all the adjudged Cases...

THE WORK has been compiled with great Care and Industry, by one who is evidently a Master of the Subject. It abounds with Profits of extensive Reading...

MODERN TIMES; or THE ADVENTURES of GABRIEL OUTCAST. A Novel, in Imitation of Gil Blas.

MRS. KING begs leave to acquaint her Friends the open her SCHOOL at CHIGWELL in Essex, on Monday, the 15th of January, for the EDUCATION of YOUNG LADIES...

N. B. Wanted an Apprentice and Half-boarder.

SHIP-PING ADVERTISEMENTS. For NICE, GENOA, and LEGHORN. (With Liberty to touch at One Port in the Channel.)

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

THOMAS WHITE, Commander. BURTHEN 100 Tons; Guns and Men answerable. Lying off the Tower, and will be ready to depart on Saturday the 10th Instant.

To the Public. To bring out a New Paper at the present day; when so many others are already established and confirmed in the public opinion, is certainly an arduous undertaking...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

Parliament has been engaged in the discussion of an important question till after midnight, the papers in which the speeches of the Members are reported at large, cannot be published before noon...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

It is very far from my intention to detract from the acknowledged merit of the Daily Papers now in existence; it is sufficient that they please the class of readers whose approbation their conductors are ambitious to deserve...

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Ankara Keçiören’de doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini İstanbul Kadıköy’de tamamladıktan sonra lisans eğitimini 1999 yılında başladığı Sakarya Üniversitesi’nde bitirdi. 2003 yılında Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nden mezun olduktan sonra aynı üniversitenin Rektörlüğe bağlı Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü’nde okutman olarak göreve başladı. Bu vazifesi ile birlikte Sakarya Üniversitesi Türk-Ermeni İlişkileri Araştırma Merkezi’nde de görevli olarak çalışmaktadır.